

**A KODOLÁNYI JÁNOS FŐISKOLA ÉS A
ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI
EGYESÜLET „A MAGYAR TÖRTÉNELEM
TANÍTÁSÁNAK TARTALMI ÉS
MÓDSZERTANI MEGÚJÍTÁSA” CÍMŰ
120 ÓRÁS ZENTAI
TÖRTÉNELEMTANÁR-TOVÁBBKÉPZÉSE
VIZSGAELŐADÁSAI**

Zenta, 2010. december 18.

Szerkesztette: Darai Lajos

**ACTA HISTORICA HUNGARICA TURICIENSIA
XXVI. évfolyam 2. szám**

A ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET 64. SZ. KIADVÁNYA

Sorozatszerkesztő: Csihák György

**Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
Budapest–Zenta–Zürich, 2011.**

Tartalom

Előszó.....	3
Basa Csehák Zsuzsanna (Csóka): Ragadványnevek Csókán és környékén	4
Csehák Attila (Csóka): A csókai templom története.....	19
Csonti István (Csóka): A csókai uradalom lórévasút hálózata	40
Édes Katalin (Zenta): Moholi szűcsiparosok	63
Hecskó (Joó) Izabella (Csóka): Magyar nyelv oktatása a világ végén	71
Mészáros Ágota (Oroszlámos): Oroszlámos — legenda és valóság	95
Nagy Szilvia (Zenta): Nagymamám meséiből, avagy mit ne felejtünk továbbadni az új nemzedéknek. A csókai kastély története egy kicsit más megközelítésben.....	106
Recskó Szabolcs (Zenta): Zenta megyei város katonai parancsnoksága 1941 április- augusztusában.....	143
Ripco Sipos Elvira (Zenta): A zentai Gimnázium matematikatanárai	160
Varga Bertold (Felsőhegy): A turulmadár, mint a magyarság oltalmazója és védelmezője (A turulmadár, mint a magyarság múltja, jelene és jövője)	190
Függelék	207
A TÖRTÉNELEMTANÁR-TOVÁBBKÉPZÉS ZÁRÁSA	207
TESTIMONIUM.....	211
TANÚSÍTVÁNY.....	212
PROF. SZABÓ PÉTER REKTOR LEVELE	213
VARGA BERTOLD LEVELE	214
A ZÜRICH MGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET 25 ÉVE.....	216
ACTA HISTORICA HUNGARICA TURICIENSIA.....	217
HÁZIREND	219
NYILATKOZAT	220
AJÁNLÓ	221
BUDAPESTI MÚSOR 2011	223
SZABADKAI MÚSOR 2011	225
ZÜRICH MGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET TUDOMÁNYOS TANÁCSA	227
A ZÜRICH MGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET ASZTALTÁRSASÁGAI	228

Előszó

2010. december 18-án véget ért a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület (ZMTE) és a Kodolányi János Főiskola (KJF, Székesfehérvár) kétéves történelemtanár-továbbképzése a zentai Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium és Kollégiumban.

A történelemtanár-továbbképzés 2009. január 31-én kezdődött és két évig tartott, minden hónapban 6x45 perces előadásokkal. A megtartott előadások előadójának neve és minden előadás címe e kötet végén olvasható.

„A magyar történelem tanításának tartalmi és módszertani megújítása” elnevezésű nyilvántartott szakmai továbbképző tanfolyam megszervezését a ZMTE Tudományos Tanácsának, a gimnázium kiváló tanárainak és a zentai Bolyai Farkas Alapítványnak köszönhetjük. Az előadásokat pedig a ZMTE tagjainak és a KJF tanárainak.

A befejezést a záróvizsgának megfelelő magas színvonalú előadások tették emlékezetessé a tanfolyam szorgalmas és kitartó résztvevői részéről. Az előadások összeszerkesztve itt találhatók e kötetben.

A nap csúcspontján 16 tanfolyami résztvevő kapta meg a ZMTE elnöke és a KJF rektora kézjeggyével ellátott, bőrkötésű, latin és magyar nyelvű tanúsítványt a továbbképzési tanfolyam eredményes elvégzéséről. Mintája e kötet végén látható.

A tanúsítványok ünnepélyes átadását Basa György tanár úr remek beszéde vezette be a helyi szervezők részéről, majd szólt a résztvevőkhöz J. Újváry Zsuzsa egyetemi docens PPKE, a ZMTE Tudományos Tanács tagja és Darai Lajos főiskolai tanár KJF, a ZMTE TT titkára, és ők adták át a tanúsítványokat.

Kápolnásnyék, 2011. február 25.

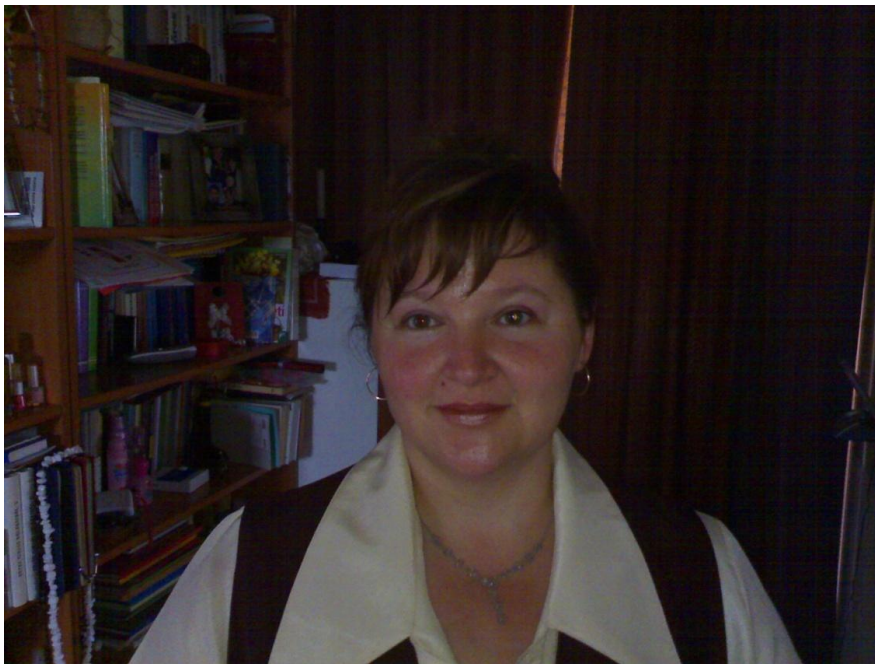
Darai Lajos

Basa Csehák Zsuzsanna (Csóka):

Ragadványnevek Csókán és környékén

Bevezető

Basa Csehák Zsuzsanna vagyok. 1974. december 16-án születtem Zentán. Általános iskolai tanulmányaimat a csókai Jovan Popovity Általános Iskola diákjaként fejeztem. Ezután tanulmányaimat a zentai Gimnázium jogásztechnikusi szakán folytattam. Érettségi után sikeres felvételi vizsgát tettem az újvidéki Bölcsészettudományi Kar Magyar Tanszékén, ahol sikeresen diplomáztam 2001-ben. Időközben abszolvensként sikerült elhelyezkednem a padéi Szervó Mihály Általános Iskolában magyartanárként, ahol 11 évig dolgoztam. Egy hónapja magyar szakos tanárként dolgozom a csókai Vegyészeti Élelmiszeripari Középiskolában.

Örömmel vettem tudomásul, hogy a Székesfehérvári Kodolányi János Főiskola, a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, a zentai Bólyai Farkas Alapítvány, és a szintén zentai Bólyai Tehetséggondozó Gimnázium és Kollégium megszervezte a „A magyar történelem tanításának tartalmi és módszertani megújítása” című szakmai továbbképző tanfolyamot Zentán.

Igaz, hogy magyar nyelv és irodalom szakos tanárként dolgozom, de ez a tudomány is érinti és kapcsolódik a magyar történelemhez, ezért hasznosnak tartottam, hogy beiratkozzam az említett tanfolyamra, a történelemtudomány területén korábban szerzett tudásom kibővítése céljából.

Az előadássorozat számomra igen változatos és tartalmas volt, amely során sok új ismeretre tettem szert.

Zárárdolgozatom tárgyaként igyekeztem olyan témát választani, amely bizonyos mértékben kötődik a magyar nyelv és irodalom tudományához, valamint a néprajzhoz kötődik, de ugyanúgy történelemtudományi jelentősége is fellelhető.

Ennél fogva, dolgozatomban a ragadványnevekkel, azok eredével, valamint azzal foglalkoztam, hogy öröklődnek-e ezek a nevek.

A nevekkel, ill. a ragadványnevekkel egy korábbi időszakban már foglalkoztam, amikor magát a gyűjtést elkezdtem. Akkor a gyűjtési munkám csak Csóka területét foglalta magába. A mostani dolgozatomhoz a korábbi gyűjtést vettem alapul és kibővítettem azt, az újabban felkutatott ragadványnevekkel, melyek Csóka mellett, Padén, Egyházaskéren és Szanádon fordulnak elő.

E dolgozatomban az említett négy településen élő ragadványneveket kötöttem egy csokorba, amelyeket persze nem sikerült a teljesség igényével begyűjtenem, de gyűjtői munkám során igen érdekes neveket és ezekkel kapcsolatos történeteket is lejegyeztem.

Néhány szó a településekről, ahol a gyűjtések folytak

Csóka

A település az Észak-bánsági körzetben található a Tiszától keletre, az Aranka folyócskától észak-nyugatra. A település az azonos nevű adminisztrációs község központja is egyben. Árpád kori település. Nevét az oklevelek már 1247-ben említették Chaka néven. Csóka a Csanád nemzetség birtoka volt, mely 1247-ben az e nemzetségből származó Kelemen fia, Pongrácz ispán birtoka volt. A nemzetség tagjainak 1274-es évi osztozkodásakor a Makófalviak kapták. 1284 előtt a települést kunok kirabolták. 1321-ben Károly Róbert király visszaadta Csanád prépostnak és testvéreinek.

A csókai római katolikus templom.

A két világháború között a település mezőgazdaságilag fejlett volt, köszönhetőleg a Marcibányi és a Léderer nemesi családoknak.

A Marcibányi kastély.

A II. világháború után továbbfejlesztették mezőgazdaságát, valamint megalapozták iparát is, így abban az időben, a fejlettebb kisvárosok közé rangsorolták. A múlt század kilencvenes éveiben, a Szerbiát sújtó gazdasági válság és társadalmi átalakulás következtében ipara teljesen, mezőgazdasága részlegesen tönkre ment, ami a lakosai számának jelentős csökkenéséhez vezetett. A település gazdasági talpra állása a mai napig nem történt meg.

A település nemzetiségi összetétele vegyes. Lakosait még ma is többségében magyarok alkotják. Számbelileg őket követik a szerbek. Mellettük, különböző számban képviselve vannak a szlovákok, lengyelek, szlovének, horvátok, makedónok, albánok, valamint a romák.

Egyházaskér

A település a Tisza, Maros, Aranka folyók alkotta háromszög déli részén található, Csóka községben. Északon Podlokány, délen Homokrév, keleten a romániai Valkány, nyugaton pedig Feketető határolja.

Az egyházaskéri római katolikus templom.

A Magyar Országos Levéltár mohácsi vész előtti gyűjteményében az 1247-es évből származó latin nyelvű oklevelek Egyházaskér, Egyházasker

névváltozatban emlegetik. A csanádi és az aradi káptalan 1247. február 9-i keltezésű oklevelében e templomos helység Egyházaskér néven szerepel.

A valamikori mezőgazdaságilag igencsak fejlett falu, mára nagymértékben elnéptelenedett, ugyanis lakosainak száma alig haladja meg a kétszázat. Lakosai szinte állandóan magyarok voltak, néhány személy kivételével.

Padé

Padé falu Csóka községben, a Tisza bal partján fekszik, az Aranka torkolatánál.

A padéi római katolikus templom.

A valamikori mezőgazdaságilag igencsak fejlett falu, mára a múlt század kilencvenes éveiben, a Szerbiát sújtó gazdasági válság és társadalmi átalakulás következtében teljesen elszegényedett, ami a lakosai számának jelentős csökkenéséhez vezetett.

A Tisza Padé mellett.

A település nemzetiségi összetétele vegyes. Lakosait még ma is többségében magyarok alkotják. Számbelileg őket követik a szerbek. Mellettük, különböző számban képviselve vannak a szlovákok, albánok, valamint a romák.

Szanád

Szanád a Tisza bal partján található, Csókától északra. Mezőgazdasági település, melyet szintén jelentősen sújtott a szerbiai gazdasági válság.

Először 1247-ben a Csanád nemzetség birtoka volt. A mohácsi vész után elnéptelenedett, majd fokozatosan újratelepült és 1552-ben török uralom alá került.

Lakosait főleg szerbek, valamint kis számban magyarok és romák alkotják.

Anyaggyűjtés

A gyűjtés úgy történt, hogy az adott településen megfelelő adatközlőt kerestem, majd lejegyeztem a ragadványnevet, a viselője hivatalos nevét és a hozzá fűzött történetet is írásban rögzítettem.

Az adatokat igyekeztem olyan személyektől összegyűjteni, akik jól ismerik az adott települést és az ott élő embereket is.

Az említett feltételeket figyelembe véve, adatközlőim a következő személyek voltak:

- Basa Piroska, 60 éves, varrónő, Csóka
- Cseszkó Magdolna, 65 éves, nyugdíjas ipari dolgozó, Csóka
- Németh István, 68 éves, nyugdíjas mezőgazdasági munkás, Csóka
- Fodor Ferenc, 57 éves, egészségügyi technikus, Csóka
- Kobrehel Csaba, 50 éves, bankigazgató, Csóka
- Vasin (Vászin) Biljana, 40 éves, hivatalnok, Csóka
- Basa Gábor, 39 éves, hivatalnok, Csóka
- Nagy Mária, 70 éves, nyugdíjas tanítónő, Padé
- Túri Tibor, 49 éves, földműves, Egyházaskér
- Dömösi Oszkár, 50 éves, földműves, Egyházaskér
- Szabó János, 77 éves, nyugdíjas földműves, Egyházaskér
- Nagy József, 78 éves, nyugdíjas gépkocsivezető, Egyházaskér
- Oluski Szvetlana, 39 éves, hivatalnok, Szanád

A gyűjtés alkalmával a „csúfnevekről” kérdezgettem őket. Arra törekedtem, hogy gyűjteményem minél teljesebb legyen, de a későbbiekben rájöttem, hogy ez képtelenség, ugyanis a munkám során számos nehézségbe ütköztem. A legnagyobb gondot az okozta, hogy a ragadványnevek nagy része régebbi eredetű, több emberöltőre visszamenő, s ezért, míg a név fennmaradt, annak keletkezési okairól, a név eredtéről még az idősebb adatközlők is nagyon keveset vagy semmit sem tudtak.

Sokan a beszélgetés folyamán döbbentek rá arra, hogy maguk sem tudják a ragadványnév eredetét, azt csak átvették az idősebb korosztályoktól és korábban nem törekedtek azzal, hogy felkutassák azok eredetét. Kutatómunkám ösztönzőleg hatott adatközlőimre, így időt kértek, hogy idősebb ismerőseik körében utána nézzenek egyes ragadványnév eredetének. Ám sajnos, ez a legtöbb esetben nem járt eredménnyel, mert az idő múlásával feledésbe merült a ragadványnevek nagy részének hiteles eredete. Ezt a tényt néhányan az adatközlőim közül fel is rótták maguknak.

A gyűjtés során 69 ragadványnév került elő, azaz olyan nevek, „melyek a hivatalos nevek mellett vagy azok helyett állnak”. A pontosság kedvéért közlöm, hogy jóval több ragadványnevet sikerült felkutatnom, de most azokat nem említem, amelyek csak ragadványnévként élnek az emlékezetekben, de konkrét személyhez nem köthetők.

Néhány szó a ragadványnevek eredetéről, fogalmáról

Mi is tulajdonképpen a ragadványnév?

A Magyar Értelmező Kéziszótár a következőképpen fogalmazza meg: „A ragadványnév a hivatalos névvel rendszerint együtt használt (tréfás vagy gúnyos) megkülönböztető személynév.” Ennyi azért mégsem elég magyarázat ahhoz, hogy megértsük a ragadványnevek miértjét. Nemcsak megkülönböztetünk vele, hanem más okokból is születnek ragadványnevek.

A ragadványnevek szerepe

Kálmán Béla szerint „a ragadványnév társadalmi szükségletet fejez ki”. Abban az esetben, ha a gyakori vezetékevekhez gyakran használt keresztnév társulnak, a ragadványnév célja az egyénítés, a megkülönböztetés, a vezetékevek egymástól való elkülönítése, másrészt a ragadványnevek bizonyos érzelmi tényezők lehetnek. Ezek az érzelmi tényezők: gúny, kedveskedés, megtisztelés.

Csókán gyakran nem is a megkülönböztetés szükségletéből alkotnak ragadványnevet, hanem valami feltűnő testi vagy lelki tulajdonságot, szójárást jelölnek meg, és a szerint kezdik el emlegetni, szólítani, nevezni az egyént. Az érintett településeken „csúfnévnek” tartják a ragadványneveket, vannak olyanok is, akik kimondottan haragszanak is érte.

Szanádra különösen jellemző, hogy a családnév helyett a ragadványnév használatos az emberek közötti mindennapos kommunikáció során.

A ragadványnevek csoportosítása

A továbbiakban a ragadványnevek csoportosításával foglalkozom, és a legnépesebb típusokat a gyűjtött nevekkel illusztrálom.

1. Foglalkozásból eredő ragadványnevek:

- a) Hentes Rozi (R)¹ – Varga Rozália (H)² – mészárszékekben dolgozott és innen kapta a nevét. Érdekes, hogy az egyén már nem dolgozik, nyugdíjba vonult, de a ragadványneve még mindig él.
- b) Borbély Szávó (R) – Nedeljkov Sava (H) – a szakmája borbélymester volt.
- c) Póstás Gabi (R) – Huszár Gábor (H) – postásként dolgozik
- d) Zacsós Tibi (R) – Vastag Tibor (H) – műanyagtasakok gyártásával és forgalmazásával foglalkozik
- e) Kéménysöprűs Szávó (R) – Damjanov Sava (H) – amikor a ragadványneve kialakult, akkor ő volt az egyedüli kéménykotró a Csókán.

¹ A dolgozatban (R)-rel jelöltem a személy ragadványnevét.

² A dolgozatban (H)-val jelöltem a személy hivatalos nevét.

- f) Sunka (magyarul sonka) Péro (R) – Vasin Petar (H) – szakmáját tekintve hentes. Manapság már nem azzal foglalkozik, de a ragadványneve megmaradt. A két fiát pedig Sunkicának (magyar fordításban Sonkácskának) ismeri a közösség.
- g) Cipész Bandi bácsi (R) – Keszég András (H) – A foglalkozása susztermester.
- h) Svarkli (R) – Németh József (H) – a foglalkozása hentes. Nagyon finoman tudja készíteni a disznósajtot. (Megjegyzés: Csókán a disznósajtot svarklinak, vagy svarglinak is szokás nevezni.)
- i) Kalácsos vagy Cukros Ilonka (R) – Balázs Ilona (H) – cukrászdában dolgozott, de még ma is nyugdíjba vonulása után, odahaza ő készít megrendelésre süteményeket, tortákat nagyobb mennyiségben.
- j) Cipész Risztó (R) – Ristic Milan (H) – cipőboltban dolgozott, mint eladó, és innen kapta ragadványnevét, mely nyugdíjba vonulása után is élt.
- k) Drótos (R) – Csorba Géza (H) – szakmája: villanyvezetékszerelő.
- l) Csédó póstás (R) – Čedomir szakmája levélkihordó volt.
- m) Téalapó (R) – Frankó Ferenc (H) – több mint tíz éve a mikulás és a télapó csomagokat ő osztogatja a csókai vállalatokban és közintézményekben a gyerekeknek. Erre az alkalomra télapóruhát ölt és abban járja a települést.
- n) Határkapitány (R) – Jaksa Gábor (H) – az egyik határőr állomás parancsnoka és gyorsan beszélve, keverte a szerb és a magyar nyelvet egy hivatalos bemutatkozáskor és határkapitánynak nevezte magát. Szerbül egyébként a kapitány a századosi rangnak felel meg magyar nyelven. Ez a ragadványnév főleg a rendőrállomáson dolgozók körében él.
- o) Piktör (R) – Djuro (H) – útfestéssel foglalkozott és állandóan festékes öltözékben járt.
- p) Vámos Tóni (R) – Monóki Antal (H) – vámosként dolgozott a Szerb – Román határon.

2. A külső megjelenés szerinti osztályozás tartalmazza:

- a) Ustoros Jóska (R) – Balázs József (H) – szellemileg kissé elmaradott volt, és mindig ostorral járta az utcákat.

- b) Tokos (R) – Tóth Kása Zoltán (H) – borostás arca miatt kapta még diákkorában ezt a nevet.
- c) Sepa vagy Sánta Bözse (R) – Bálint Erzsébet (H) – az egyik lába rövidebb, mint a másik, és bicegve jár (születési hiba).
- d) Füles (R) – a névnek 4 viselője van: Zmijanac Dušan, Pataki János, Barát Gábor és Csanádi István. Jellemző rájuk, hogy mindegyiküknek az átlagosnál nagyobb, elálló füle van.
- e) Szúnyog (R) – Baji Károly (H) – sovány testalkatáról kapta a nevét.
- f) Rücskös család (R) – Szabó András családja – a család a nevét onnan kapta, hogy a most élő családfő dédnagyapjának az arca himlőhelyes volt.
- g) Talpas (R) – Burčul Nikola (H) – a testmagasságához képest nagyméretű lába szolgált a ragadványnév kialakulásához.
- h) Kudró (szerb nyelven göndör) (R) – Bandić Ivan (H) – sűrű göndör haja van.
- i) Lila Gyura bácsi (R) – Oláh György (H) – amikor divatba jött a hajfestés, a bácsi az ősz haját feketére szeretne volna festeni saját kezűleg, de rosszul sikeredett a színösszeállítás, és a haja lila színűre sikeredett.
- j) Szépasszony (R) – Molnár Erzsébet (H) – saját magát fiatalabb korában nagyon szépnek tartotta, és el is várta, hogy őt így szólítsák.
- k) Paprika Jancsi (R) – Péter János (H) – az arcszíne állandóan vörös volt az általa elfogyasztott alkohol mennyiségétől.
- l) Pöfe (R) – Farkas Gábor(H) – teltebb alkata miatt kapta a nevét.
- m) Göndör Sógor (R) – Kiss László (H) – több személy viselte ez a vezetéknév és nevet, így ragadványnévvel különböztették meg őket egymástól. E személy jellegzetesen göndör haja miatt kapta ezt a ragadványnevet.
- n) Šargin (R) – Vasin család (H) – zentai szerb család, amely tagjainak haja színe feltűnően sárgás szőke volt, így magyar szomszédaik Sárgának nevezték őket. Ezt a ragadványnevet Šargin formában átvették a szerbek is. Később, Csókára és Tiszaszentmiklóásra települve a ragadványnevet is vitték magukkal.

- o) Crnac (Néger) (R) – Todorov (H) család Szanádon – jellegzetesen fekete hajszínük szolgált a ragadványnév eredetéül. Több generációs ragadványnév.

3. Belső, lelki tulajdonságokból eredő ragadványnevek:

- a) Cirkusz Gyurka (R) – Szemerédi György (H) – a cirkusz ragadványnevet bolondos természete miatt kapta.
- b) Kiskakas (R) – Kovács József (H)
Nagykakas (R) – Kovács László (H) – testvérpár, kötekedő, veszekedő és lobbanékony természetük miatt kapták e ragadványnevet.
- c) Zsidó (R) – Kállai Nándor (H) – fősvénysége, fukarsága miatt kapta ezt a ragadványnevet.
- d) Bukros Jani (R) – Sziveri János (H) – Egy néhai szóváltás folyamán a felesége azzal fenyegetőzött, hogy ... lesz hadd el hadd, ha az én Janim megbukrosodik. A ragadványnév használata nemtetszést váltott ki viselője, de különösen annak felesége részéről, így ma már szinte nem is használják.

4. Az alany szójárásával kapcsolatos ragadványnevek:

- a) Őccség Rózsi (R) – Sziveri Rozália (H) – kislánykorában megpróbált finomkodva beszélni. Ez a törekvése annyira elhatalmasodott, hogy a zöldség helyett őccséget mondott, a szőlő helyett pedig szellőt emlegetett. Ez a ragadványnév főleg osztálytársai körében él.
- b) Kuti (R) – Mészáros Károly (H) – jellemző rá, hogy dadogva beszélt és erős dohányos volt, de sosem volt nála gyufa, ezért, ha ismerőssel találkozott egy ku-ku-kuti gyufát kért tőle. Így alakult ki e ragadványnév.
- c) Egyemmög Józsi (R) – Korponai József (H) – amikor felöntött a garatra, kedveskedve azt hajtogatta: „Egyemmög”.
- d) Sörke (R) – Horvát Géza (H) – a sörét becézgette sörkének.
- e) Pülle Pista (R) – Papp István (H) – kocsmáros volt Egyházaskéren és egy kocsmái verekedés során a randalírozó fiatalok, akiket csitítani akart, kidobták a kocsmából. A történet mesélése közben azt mondta: „Repültem, mint a pülle”, a pille helyett.

- f) Negovori sinko (R) – Vas András (H) – erősen ittas állapotban, habár nem tudott szerbül, ivócimborájának azt hajtogatta: „Ne govori sinko”.
- g) Ziher Laci bácsi (R) – Mészáros László (H) – a Ziher ragadványnevet édesapja, Péter kapta, aki, ha valamiben magabiztos volt, nyomatékosan azt mondta: „ez ziher biztos”. Lászlóra édesapjáról szállt ez a ragadványnev.
- h) Note (R) – László Ferenc (H) – kártyázás közben mondták neki: „No, te Feri”.
- i) Luvalé (R) – Lévai László (H) – izgatott állapotban beszédhiba jelentkezett nála. Egy alkalommal kézilabdaedzésre menve egy ház előtt véletlenül belelépett a kapu alatt kifolyt trágyalébe, amit a nép dudvalének hív, amitől igencsak kellemetlen szagú lett a tornacipője. Amikor az edző kérdőre vonta a figyelmetlensége miatt, izgatottan azt mondta: „véletlenül beleléptem a luvalébe (dudvalébe)”, amit a körülötte álló klubtársai meghallottak és azután Luvalénak kezdték hívni. Őt ez nagyon bosszantotta, kimondottan haragudott érte, amiért ezt a ragadványnevet később csak akkor használták, ha fel szerették volna bosszantani.

5. Egyéb

- a) Csörgőréce (Krdža) (R) – Oluski Ljubisa (H) – fiatal vadász korában egy csörgőrécét lőtt elsőnek, amivel ismerőseinek kérékedett.
- b) Sindra (R) – Tót Sándor (H) – a Sándor becézéséből kapta e ragadványnevet.
- c) Cég (R) – Fábrik Lajos (H) – borbélymester volt Padén és ő rakott fel elsőnek saját cégtáblát és azzal dicsekedett, hogy neki cége van.
- d) Csimbi (R) – Csóti Ferenc (H) – futballmeccs közben ragadt rá ez a ragadványnev.
- e) Szurok (R) – Fehér Tibor (H) – diáktársak adták neki a Szurok ragadványnevet a vezetéknevében szereplő fehér szín ellentétéként. Fia, Fehér Tibor szintén örökölte ezt a ragadványnevet, de következőképpen módosulva: Kisszurok.
- f) Pepe (R) – Pintér László (H) – beszédhibájából kifolyólag kapta ezt a ragadványnevet. Fia, Pintér Árpád szintén örökölte ezt a ragadványnevet, de következőképpen módosulva: Kis Pepe.

- g) Cícó (Cica) (R) – Kovács József (H) – a felesége szerbül cicámnak becézgette, és ezt meghallották a barátai is, akik azután szintén ezen a ragadványneven szólították.

A ragadványnevek öröklődése

A ragadványnevekkel foglalkozókat különösen érdekli, hogy meddig élnek ezek a nevek. Öröklök-e a család tagjai, meddig viselik a legkülönbélebb okokból keletkezett neveket?

Fontos megjegyeznünk, hogy az összegyűjtött nevek élnek, azaz az adatszolgáltatók ismerik a neveket. A névadás folyamata nem zárult le. A név bizonyos esetekben öröklődik. Erre példa a Cirkusz Gyurka ragadványnév. A fia is örökölte a Cirkusz nevet, igaz már módosult változatban. Az ő ragadványneve: Kiscirkusz.

Hasonló eset a Sunka ragadványnév, amely Vasin Petar mindkét fiára úgy szállt át, mint Sunkica, azaz Kissonka.

Külön említést érdemel a Sárgin ragadványnév, amely a ma is élő Vasin család minden tagjára használatos, függetlenül, hogy Zentán, Csókán, vagy Tizsaszentmiklóson élnek-e és, hogy melyik korosztályhoz tartoznak.

Szintén egy család több tagjára használt ragadványnév a Csirke, mely után következik a személynév. Ezt a ragadványnevet először a dédnagypapa kapta, de ma már nem tudni milyen körülmények közepette, mivel most ismert legidősebb viselői hetven év körüliek.

Szintén egy példa a Rücskös ragadványnév, mely szintén egy család minden tagjára használatos. Ennél a ragadványnévnél is a dédnagypapa kapta először a nevet.

Szanád lakosaira jellemző, hogy nincs olyan család, amelynek nincs legalább egy ragadványneve. Ezek a ragadványnevek is több generációra visszamenő, amely okból, szinte egynek sem kutatható fel az eredete, habár még ma is igen élénken élnek a mindennapos kommunikációban e településen.

A családi ragadványnevek mellett az egyes családtagoknak külön ragadványnevük van, amelyek szintén élnek a mindennapos használatban.

Ezen a településen jellemző, hogy a ragadványnevet a férfiak viszik tovább, a nők pedig férjeik után kapják.

A roma populációra jellemző azokon a településeken, ahol a kutatást folytattam, hogy a hivatalos nevük mellett ragadványnevük van, amely az egymás közötti kommunikációban kiszorította a hivatalos neveket, olyan mértékben, hogy sokszor a hivatalos néven nem is ismerik az illetőt. Ez a helyzet különös mértékben nehezíti az állami hivatalnokok munkáját, főleg a rendőrökét, ugyanis sokszor nehéz azonosítani a szóban forgó személyt a ragadványnevének ismerete nélkül.

Külön jellegzetesség ezeknél a romáknál, hogy főleg saját maguk választják a ragadványnevüket. Jellemző, hogy a ragadványnév kiválasztásául alapul szolgálnak a romák körében éppen népszerű filmek és filmsorozatok szereplői, énekesek. Ezen kívül, jellegzetes, hogy a szerbül beszélő romák, magyar nevet is választanak maguknak. Erre példa a padói Jovánovity Gyorgye, aki magának a Sándor nevet választotta és a romák körében sokan csak így ismerték és ismerik még ma is.

Összegzés

A gyűjtés során megkérdezett emberek igen közlékenyek és együttműködők voltak. Maguk is sokan a beszélgetés során döbrentek rá arra, hogy míg élénken használják a ragadványnevet, nem tudják annak eredetét és ezt fel is rótták maguknak. Ennél fogva, sokuk támogatta a kutatói munkát és szükség szerinti együttműködésükről biztosítottak a jövőben.

A téma szinte kimeríthetetlen, mert mindig újabbnál újabb ragadványnevek kerülnek napvilágra, igaz eredetük nem mindig felderíthető.

A mai fiatalok körében is jellegzetes a ragadványnevek használata, de ezek sokszor gúnyolódásból keletkeznek, vitákat és konfliktusokat váltanak ki a

viselőjük és a megnevezést használók között, amiért csak szűkebb körben (diáktársak) élnek.

Szintén a mai fiatalok körében keletkező ragadványnevekre jellemző, hogy túlnyomórészükből a használt ragadványneveknek nincs értelmes jelentésük: Pepe, Totya, Zsganye, Caca, Dzsidsza, Tranta, Gega, Sljír, Kljufa, Fluta, Branduz, Potyesz, Menti, Pidáljka, Ciku, stb.

Csóka község szinte minden településéről keletkeztek monográfiák a korábbiak során, némelyikről több is, de ezekben, a Szanádra vonatkozóan kívül, ott is csak részleges említés formájában, a szerzők nem ismerték fel a ragadványnevek jelentőségét, így nem is foglalkoztak azokkal az említett művekben.

A gyűjtői munka során megmutatkozott igény alapján a jövőben egy hosszantartóbb és jóval alaposabb kutatói munka által össze lehetne gyűjteni a meglévő, többé-kevésbé használt ragadványneveket és ez által megmenteni őket az utókor számára. Ehhez a munkához azonban jóval több adatközlőre van szükség, mert a ragadványnevek nagy részére jellemző, hogy csak bizonyos körökben élnek.

Felhasznált irodalom

1. Magyar értelmező kéziszótár, Akadémiai kiadó, Budapest, 1972
2. Kálmán Béla: A nevek világa, Budapest 1967
3. Balog Lajos: Magyar nyelvjárások, 12.10
4. Petar Markov – Dragana Markov Kelečić: Sanad, Novi Sad, 2000
5. mr. Dragoljub Bugarski: Opština Čoka – geografska monografija, 1978
6. J. Erdeljanović: Srbi u Banatu, Matica srpska, Novi Sad, 1986
7. Böngyik Árpád: Egyházaskér – monográfia
8. Egyházaskéri tájékoztató, Egyházaskéri Helyi Közösség 2009
9. Egyházaskéri tájékoztató, Egyházaskéri Helyi Közösség, 2010

Csehák Attila (Csóka):

A csókai templom története

A nevem Csehák Attila, Zentán születtem 1972. november10-én. Az Általános iskolát a csókai Jovan Popović általános iskolában fejeztem be. Középiskolába Magyarakanizsára jártam. A Pedagógiai Akadémiát Szabadkán fejeztem be. 11 éve a padéi Szervó Mihály Általános Iskola tanáraként dolgozom. Két gyermek édesapja vagyok.

A csendesen kanyargó Tisza bal partján fekszik egy békés kisváros, Csóka. A történelmi források 1247-ben tesznek róla először említést, tehát a falu kb. 743 éves.

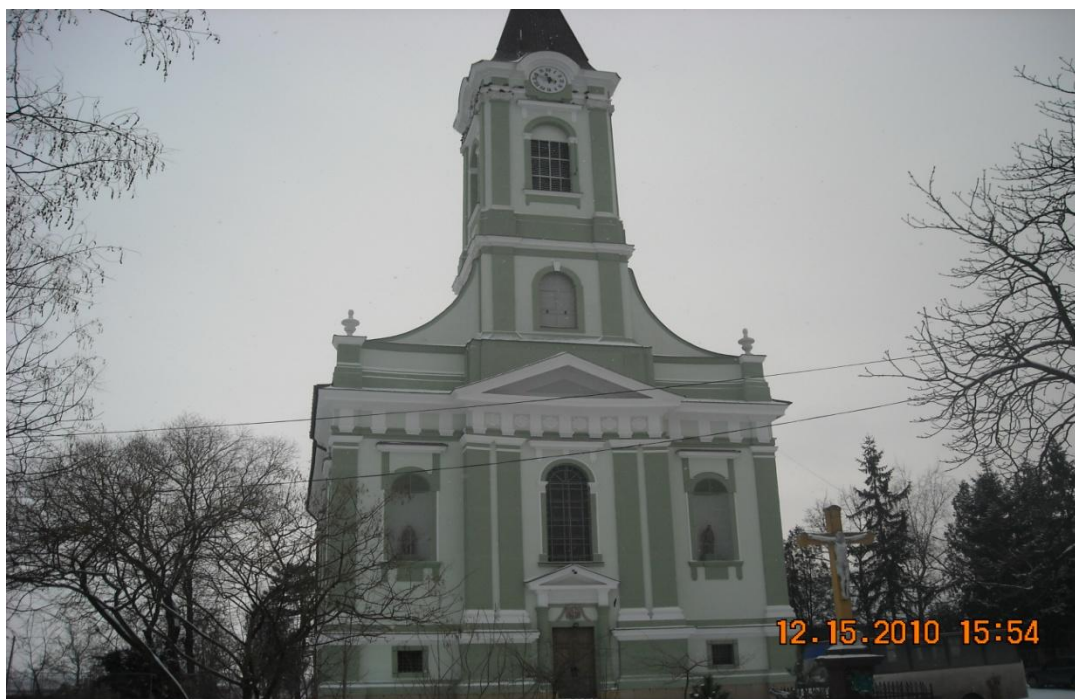
A katolikus templom története néhány évszázaddal később kezdődött. Az épület falait a Marczibányi család támogatásának köszönhetően emelték fel.

Marczibányi Lőrincz 1754. április. 4-én született. Apja szintén Lőrincz, királyi tanácsos és Csanád vármegye alispánja, anyja Kvassótzki Juditha volt. Marczibányi Lőrinc 1782-ben a kincstári javak árverésén vette meg Csókát és le is telepedett a faluban. A kegyúr sokat tett a településért: 1797-ben kieszközölte, hogy Csókát mezővárosi rangra emeljék: 1801-ben a falu országos vásártartási szabadalmat kapott, évente 4 országos vásár és hetente 1 hetivásár megtartására.

1783-ban Marczibányi Lőrincz azzal a kéréssel folyamodott a magyar királyi hatóságokhoz, hogy Csóka község fejlődésének érdekében egy plébánosi és egy tanítói állást állíthassanak fel.

Azon is munkálkodott, hogy minél hamarabb építsék fel a községi „istenházat”. Kérelme és tárgyalásai sikerrel végződött. 1784-ben megkezdtek egy ideiglenes imaház építését (amelynek helyén ma a templom áll) Marczibányi Lőrincz saját udvarában és költségére.

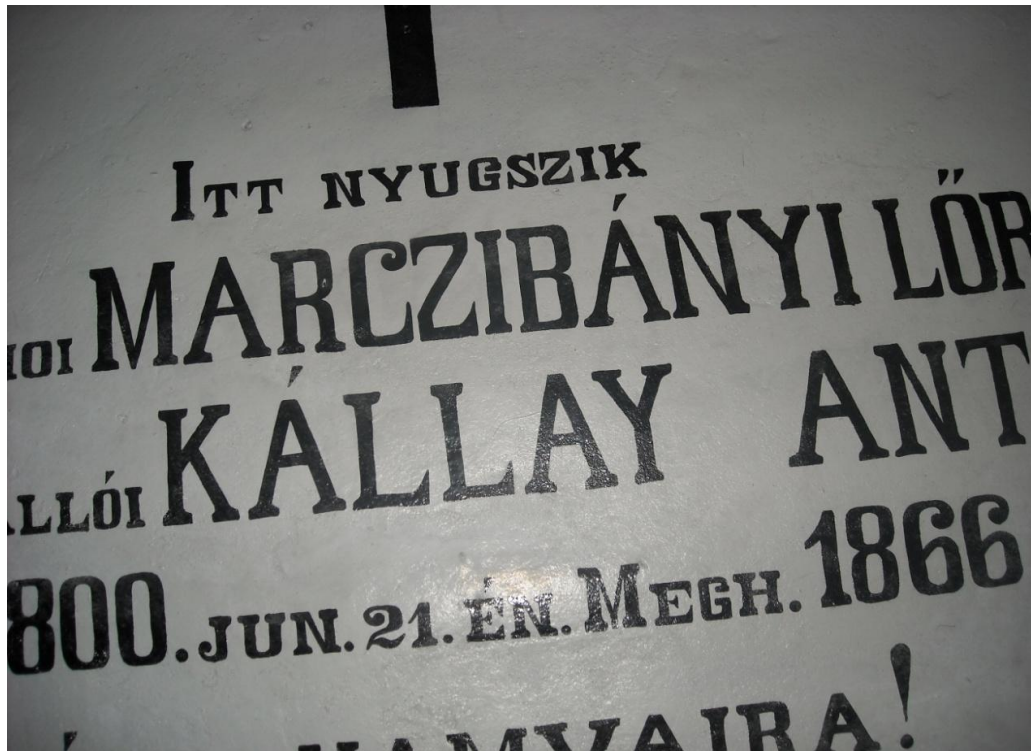

Az imaház hat öl hosszú három öl széles volt és 300 embert tudott befogadni. Az épületet Kassil Miklós óbessenyői plébános áldotta meg. E naptól kezdve Csókának káplánja lett, így a falu megszűnt fiókegyház lenni.

1785. január 1-én érkezett meg a település első lelkésze, Muhorai Ferenc, aki Ferenc-rendi szerzetes volt.

Mivel a falu lakosainak száma nagyon kevés volt, ezért a lelkipásztorok az uraság asztaltársai voltak, és az ételmen kívül évi fizetésben is részesültek.

1786. január 8-án torokgyíkban Marczibányi Lőrincz. Az egy évvel azelőtt általa építtetett imaház alatt temették el.

Hozzá tartozóinak fájdalmát híven tükrözi az a dombormű, amely a múlt század első felében készült és jelenleg a katolikus templom falát díszíti.

1803. október 15-én megvetették az alapját „a párját ritkító, díszes” csókai templomnak. Az épület az ún. Bara északi partján, az uradalmi lak közvetlen szomszédságában lett felépítve, az emberek szerint egyetlen hibával: a gyönyörű templomot a község szélére, a szántóföldek határára helyezték ki.

Az épület alapkövét 1804.július 20-án a temesvári püspök kiküldöttje , Paraisz Pál helyezte le és áldotta meg ünnepélyes keretek között. A szertartás a helyi és a szomszédos földesurak, egyházi személyek és óriási néptömeg jelenlétében folyt egy sátor alatt.

Hogy az emelkedő templom védve legyen a „Bara” vizétől és a Tisza kiöntéseitől, 1805-ben az épület déli részén erős kőfalat emeltek.

1806-ban az uradalom három haranggal ajándékozta meg a csókai egyházközösséget amelyek a :

1. Szentháromság
2. Boldogságos szűz
3. Szent István tiszteletére lettek szentelve.

Csókának azelőtt már volt két harangja , amelyek a lelkészlak előtt lábakon álltak. 1807-ben a munka nagy erővel haladt előre, és ősszel tető alá kerültek a falak.

A templom, ill. az uradalmi kripták építését Bocskor István, világi lelkész idejében fejezték be. Ő áldotta meg először a hatalmas épületet, 1809 május 15-én és kezdte meg benne az istentiszteletek tartását.

1809-ben Marczibányi család igen értékes egyházi kegytárgyakat adományozott a templomnak. Marczibányi Lőrincz a II. József által eltörölt kolostorokból sok értékes holmit vásárolt össze, amelyeket végleg az anyaszentegyháznak ajándékoztak.

1813. június 13-án Kőszeghy László, temesvári püspök ünnepélyes keretek között consekrálta a csókai templomot a Szentháromság tiszteletére.

Az uradalom vallásos kegyeletéből a templom ekkor minden szükséges tárgyal rendelkezett: szertartási öltönyökkel, drága eszközökkel és orgonával is.

1816-ban Bocskor Istvánt Schrönberg Ferenc váltotta fel. Ő kieszközölte egy csinos kis paplak építését. A lelkész 1820-ban költözött be az új kényelmes épületbe, amely tágas udvarral volt körülvéve és erős kőkerítés védte.

1841 június 20-án nagy vihar tombolt Csóka felett amely elpusztította a szépen fejlődő vetéseket. Az akkori szokások szerint a templomszolga a toronyban harangozott és így jelezte a szörnyű vészt. A villám többször is belecsapott a toronyba és agyonsújtotta a szolgát, a keresztet ledobta az épület tetejéről és nagy károkat okozott.

A zivatar és az 1848/49-es szabadságharc viharai nagyon megrongálták a templom külsejét.

1851-ben egy nagyszabású felújításra került sor, melynek ideje alatt a tornyot teljesen rendbe hozták.

Ugyanebben az évben a templom orgonáját is megjavította Kovács János szegedi orgonaépítő mester.

A plébános Dobó Miklós kegytárgyakat szerzett be:

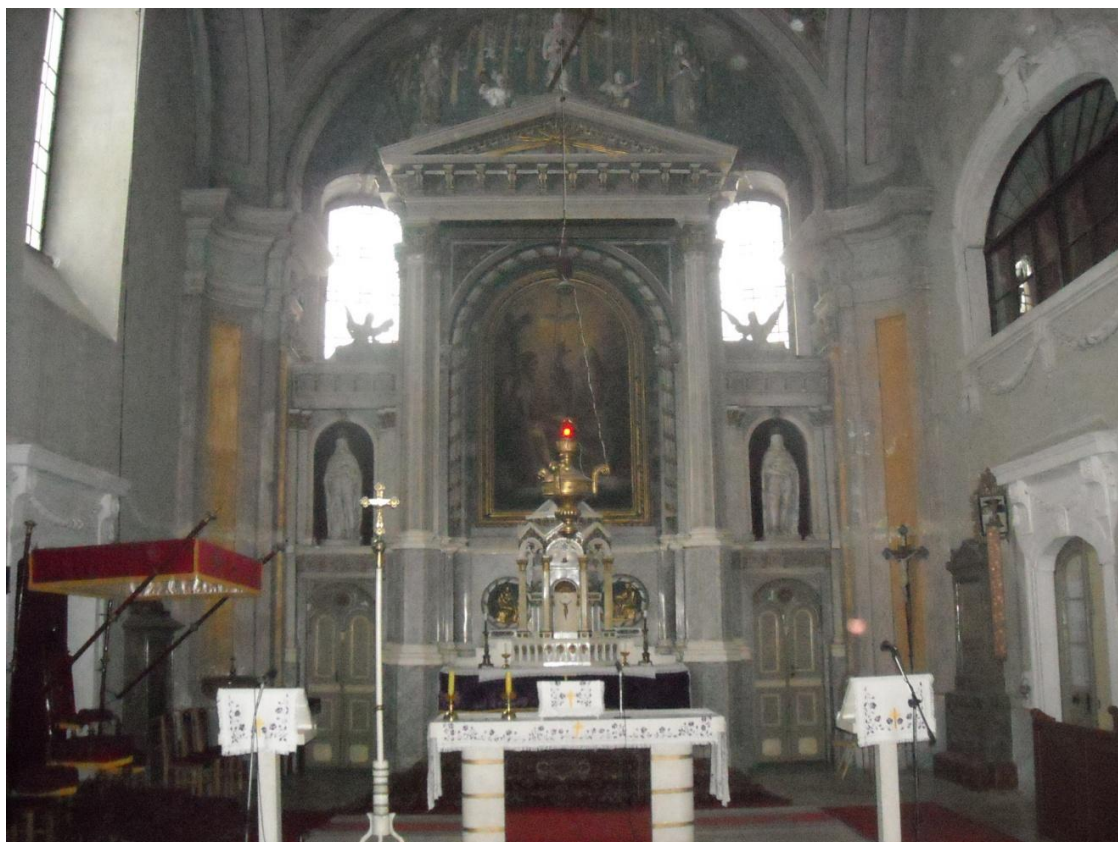
- fehér miseruha (nehéz arany díszítéssel)
- fehér palást
- fekete miseruha
- fekete palást
- ünnepi miseruha gazdag díszítéssel.

Amilyen nagyszerű volt a csókai templom külseje, olyan üres csupasz maradt a belseje:

- a főoltár kép nélkül állt,
- a szószék egyszerű keményfából volt kifaragva.

A püspöki hatóság engedélyt adott e hiányok pótlására.

1853-ban szerződést kötöttek Mauer Pál szegedi oltárépítő mesterrel. Ő készítette el a templom főoltárát:

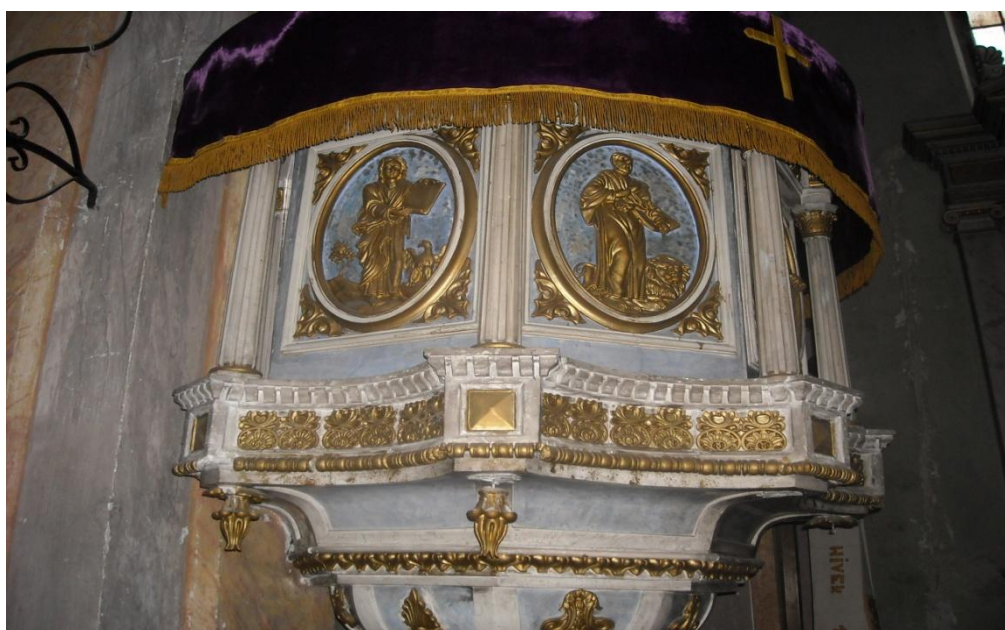

és a mellékoltárokat gipszmárványból:

A szószéket is felállította 1854-ben szintén gipszmárványból:

Szintén 1853-ban vásárolták meg Giergl Alajos két munkáját:

- a Szentháromságot ábrázoló festményt(amely a főoltárt díszíti).

- a Mária képet (a gyóntatószék fölé helyezték):

1864 szeptemberében Zombori József lett a csókai plébános, aki haláláig töltötte be ezt a tisztséget.

1870-ben Csókán szörnyű kolerajárvány pusztított, az utolsó áldozatot Szent Anna asszony napját megelőző napon temették el. Ezután a járvány megszűnt. Az emberek ezt Szent Anna közbenjárásának tekintették, hogy a hívek hálájukat kifejezzék a helyi községi elöljáróság írásban is fogadalmat tett, hogy Szent Anna asszony napját – július 26. – minden évben megünneplik ők is és az utódaik is. Ezen a napon plébános Szent Anna mellékoltáránál miséznek.

1868-ban a csókai uradalmat Berber Ágoston és Klusemann kőbányai sörfőző vásárolta meg, majd Sváb Károly tulajdona lett. Röviddel utána a birtokot a Léderer fivérek vették meg. Ők híres gazdaságot építettek itt ki és a templomot is sok mindenben támogatták.

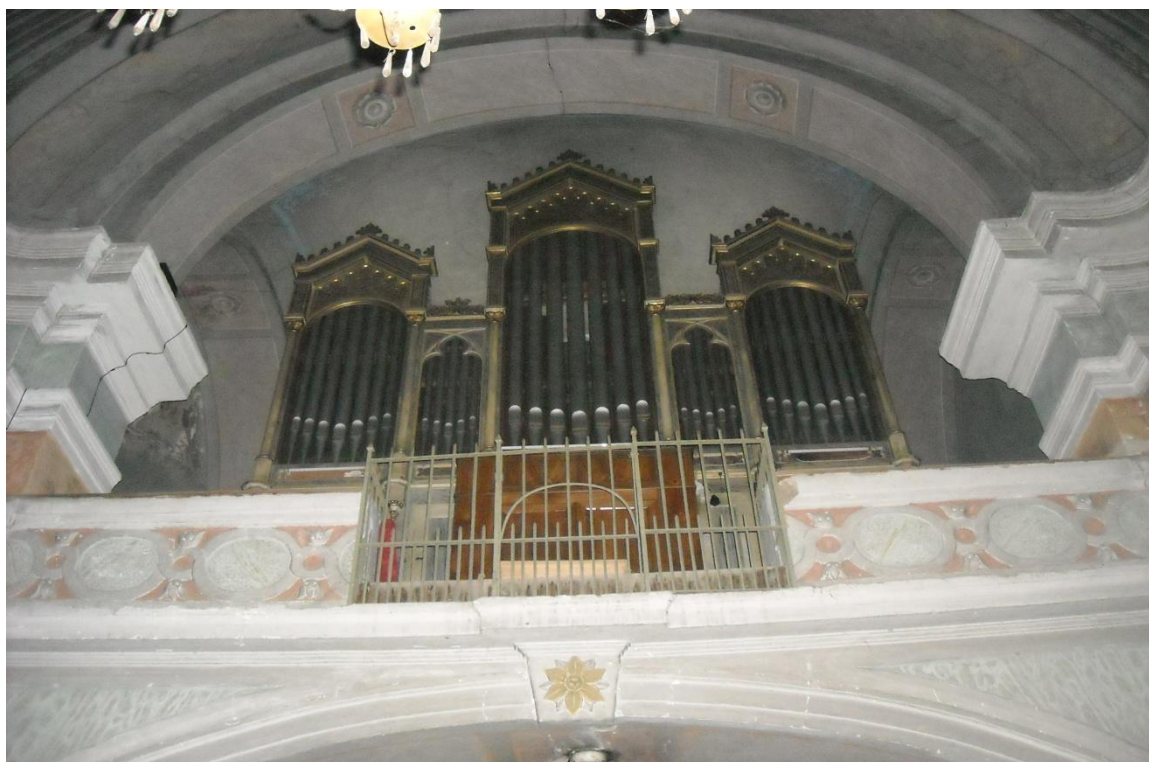
1874-ben a szószék és a főoltár is márványozva lett. Ugyanebben az évben két új festmény került a csókai templomba.

A Szent Imre herceget és Szent Anna asszonyt ábrázoló kép a mellékoltárok díszé lett.

1875-ben készült el a templomot, valamint az uradalmi telket körülvevő fal. A templom két oldalát vasrostéllyal kerítették el. 1875. június 22-én egy új, 108 kg tömegű harangot hoztak Temesvárról, ugyanis a régi eltört. 1876-ban a szegedi kiállításon vásároltak meg egy orgonát, amelyet az év októberében be is épített Dangl Antal (és fia), császári és királyi szabadalmaztatott udvari műorgonaépítő mester.

1883-ban a templom állapota nagyon lesújtó volt, egyes részei elkorhadtak, repedések keletkeztek a falain. A rekonstruálása elkerülhetetlen volt. A falak nagy repedéseit vastag vasakkal húzták össze, az épület tetejét és tornyát „czinkpléhvel” vonták be a villámhárítót, a gömböt és a keresztet bearanyozták a templomot kívülről bemeszelték.

1884. február 9-én új csillárköteleket szereltek fel.

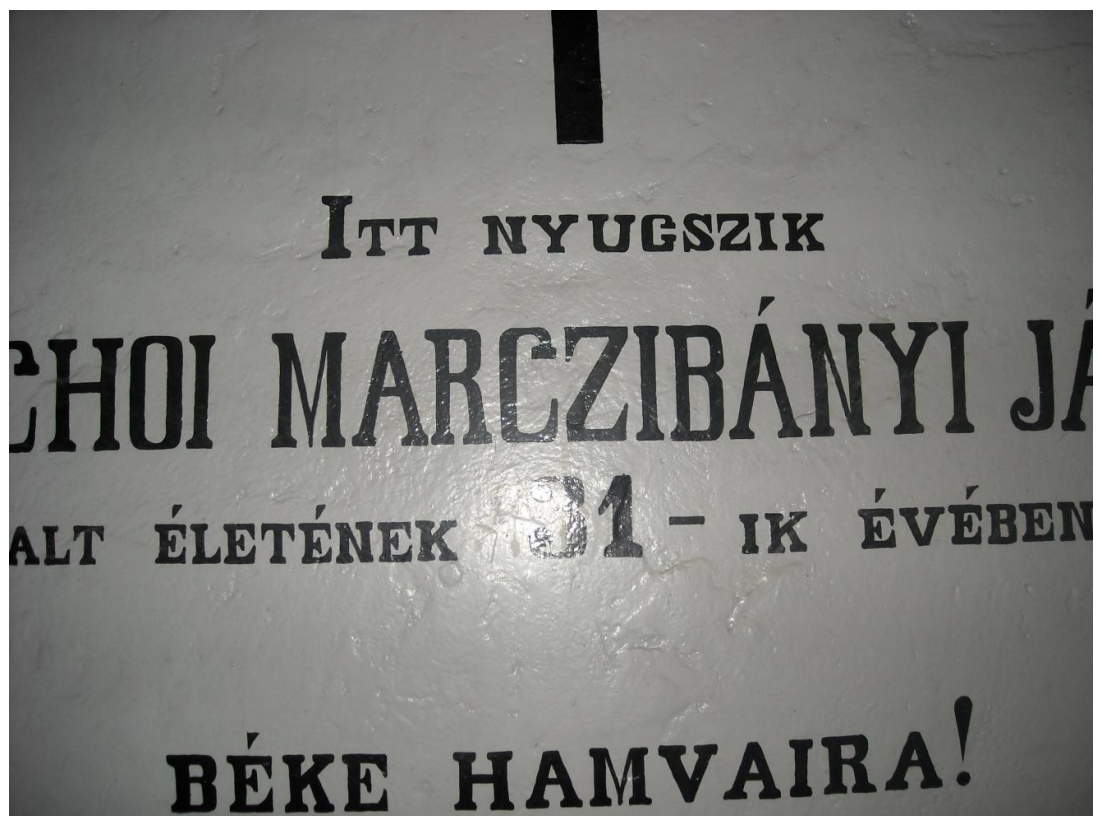
1890-ben helyezték fel a toronyra a jelenlegi kereszt elődjét.

1895-ben a templom új faszobrokat kapott és a toronyra új villámhárítót szereltek.

1907. május 1-től Farkas Szilárd volt a csókai adminisztrátor, ill. 1916-tól a plébános. Az ő idejében olyan ember fordult meg Csókán, mint Móra Ferenc, Kálmány Lajos, akit Móra a legnagyobb folkloristának nevezett.

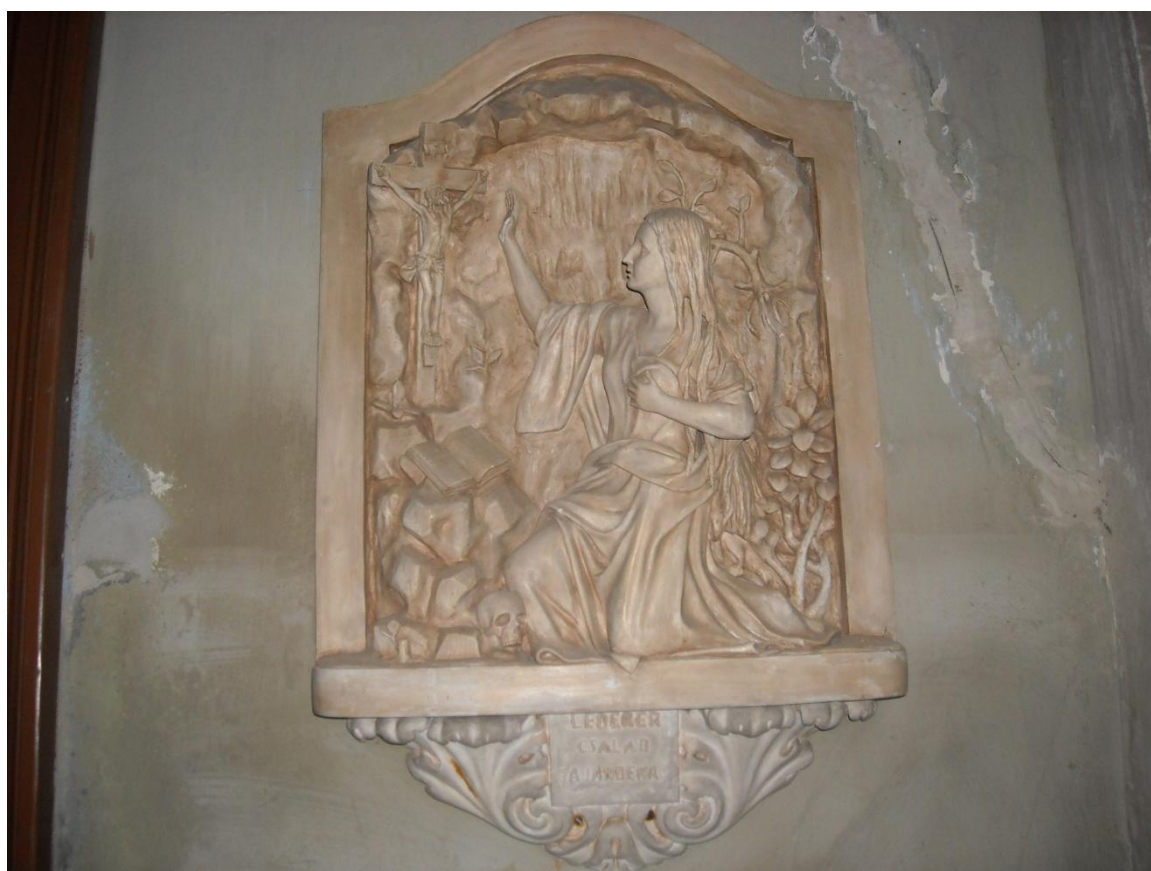
1934-ben átalakították a kegyuradalmi kripták lejárátát, így azokat a templom oldalán levő bejáratán keresztül lehet megközelíteni.

A kriptában a Marczibányi család tagjainak földi maradványait helyezték örök nyugalomra.

1936-ban Jung József plébánossága alatt Nagyságos Léderer György kegyúr öt miseruhát ajándékozott a templomnak. A kegyúr adományozta a kongresszusi lobogót, valamint a Szent György lovagot és a Bűnbánó Mária Magdolnát ábrázoló domborműveket.

A templomba egy új gyóntatószék került (csukott).

Ebben az időszakban készült el a Rózsafüzér-társulat zászlója, amelyet Nagyságos Léderer György kegyúr és Mária, a társulat tagjai adományoztak a templomnak.

Mivel a gyűjtés során több pénz jött össze a zászlóra, a fennmaradt összegből minden adományozó egy aranyozott szeget kapott, amelybe belevésték a nevét.

E szegeket először a zászlórúdba akarták belevetni, de így nem lett volna hordozható, ezért egy párnázott rájába tűzdelték fel a szegeket, majd üveg alá helyezték.

1937-ben a kriptában egy nagyobb átalakítást végeztek. Szintén 1937-ben az Egyházi Főhatóság jóváhagyásával, Jung József kezdeményezésére megalakult a Szent Ferenc harmadrend.

1940-től Dániel Géza lett a csókai plébános.

1942. november 20-tól Haupt József volt a csókai plébános, aki 1991-ig végezte papi teendőit.

1969-ben műköből elkészült a templom szembeoltára, melynek két lépcsője van, 1970. május 24-én Szentháromság vasárnapján Msgr. Dr. Géczy Tibor pápai prelátus felszentelte.

Az oltárral egyidejűleg építették meg, a két könyvtartó állványt szintén műköből.

1979-ben nagyszabású templomfelújításra került sor. A tetőzetet teljesen kicserélték, új ereszcatornákat szereltek fel, kívülről be lett meszelve, az ajtók és ablakok átfestésére is sor került.

1979. április 2-án megkezdték egy új plébániaépület építését, amely 1980-ra el is készült. 1980. november 9-én került sor a szentelési szertartásra, és az épület azóta is otthont ad a plébánosnak.

1991. augusztus 10-én ünnepi mise keretében fogadták a csókaiak Both István esperesplébánost, aki 1993-ig Padéról járt szentmisét tartani, majd 1993-ban Csókára költözött Both M. Kornélia szerzetesnővérrel együtt.

2003-ban megkezdődött a tetőszerkezet javítása, amit 2008-ra fejeztek be.

2005-ben az új plébános, Mellár József irányításával megkezdődtek az újabb munkálatok.

A templomot szigetelték és újrameszelték, a torony rézbádog borítást kapott, a toronyóra számlapját pokronnal borították és a keresztet aranyozták.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A templom Historia Domusa.
- Adalékok a Nagybecskereki Egyházmegye történetéhez. Szerk. Erős Lajos Kisoroszi RK Plébániahivatal, 1993.
- Művészeti lexikon I. Szerk. Éber László Budapest, 1935.
- Kálmány Lajos népköltészeti hagyatéka I. kötet. Szerk. Ortutay Gyula. Budapest, 1952.
- Lukáts Márta: Oltárcsengő. Kisoroszi RK Plébániahivatal, 1995.
- Új magyar lexikon 3, szerkesztette Akadémiai kiadó Lexikonszerkesztősége. Budapest, 1962.
- Cs. Simon István: Virulsz-e még szülőföldem? Zenta, 1997.

Csonti István (Csóka):

A csókai uradalom lórévasút hálózata

Csonti István vagyok 1948. június 1-én születtem Tiszaszentmiklóson. A csókai Kommunális Közvállalat műszaki vezetője vagyok. 1970-ben kezdtem dolgozni, az akkori Rad építőipari vállalat tervezőirodájában mint tervező. Az elmúlt 40 évben a szakmában megjártam a számlátrát. Korán bedobtak a mély vízbe, sikeresen végeztem a munkámat mint építésvezető, kommercialista, műszaki ellenőr, községi építési felügyelő, a községi felügyelőség

osztályvezetője, szakelőadó a szakmunkásképző iskolában. Megalakulása óta tagja vagyok a Szerbiai Mérnöki Kamarának. Ez mellett 30 évig voltam önkéntes tűzoltó, 7 évig a Népi technika csókai elnöke, és 1970-től tagja a csókai Móra Ferenc Művelődési egyesületnek. Alapító tagja vagyok a Vajdasági Magyar Helytörténeti Társaságnak és más civil szervezeteknek. Az 1980-as évek végétől amióta hozzáférhetőbbek lettek az emigrációban kiadott könyvek, folyóiratok, érdeklődésem a magyar őstörténet felé irányult. Ezzel párhuzamosan a helytörténeti kutatásaim is folyamatosan bővülnek, amivel bővítem az itteni adatbázis anyagát.

Az ajánlott vizsgatémakörök 12 pontjában leírt témák mind nagyon vonzóak voltak, de ajánlatomra, amivel Basa György tanár úr is egyezett, a csókai valamikori minta-gazdaság lórévasút hálózatát dolgoztam föl. Mint látni fogjuk, nem egy száraz leírás a dolgozat, bele vannak szőve a tanfolyamon tanultak eseményei is.

1 sz. kép: Utcarészlet a sínpárral.

Dolgozatom fő témája a csókai Léderer birtok, amit köznyelvben Léderer uradalomnak hívnak, gazdasági kisvasút nyomvonalának a feldolgozása. Ezen a vasúthálózaton bonyolították le az év mindennapi szállítási szükségleteit lóvontatással. A termelésszervezés magas fokon állt, a gazdaság mintagazdaságként működött a vasút megszűnéséig.

Bevezetőnek fontosnak tartom a közlekedésfejlődés áttekintését, ami a térségünket érinti.

A kerék alkalmazásával a közlekedési eszközökben felért egy műszaki forradalommal, mivel összehasonlítva az addigi szállítási tényezőkkel, ami

„mennyiség/idő” s „mennyiség/megtett út” viszonyában állapíthatunk meg, a fejlődés óriási.

Ahol nem lehetett alkalmazni a kereket, maradt minden a régiben. A sivatagi és hegyi karavánutak megmaradtak.

Emlékeztetőül felsorolom a közlekedési ágazatokat:

Közúti (szárazföldi) közlekedés

Vasúti közlekedés

Vízi közlekedés

Légi közlekedés

Ezek kombinációi adják egy-egy ország-világrész gazdaságának a nyersanyag és késztermék szállításának, valamint a személyszállításnak a kiszolgálását. Fejlett közlekedés fejlett gazdaságra utal.

Az úthálózatok leírása kiegészítve a fontosabb statisztikai adatokkal

Földünk szárazföldi úthálózatának a hossza ismeretlen. Állandóan változik. Adatok vannak a régi korok úthálózatairól, pl. a Római Birodalom fénykorában több mint 150 000 km kiépített úttal rendelkezett, ebből 75000 km, vagyis a fele a birodalmat átszövő úthálózatra esett. Az utak minősége olyan jó volt, hogy egyes útszakaszok még ma is használhatók és használatban is vannak, nem mint muzeális tárgy, hanem közút.

2 sz. kép: A Római birodalom.

Szűkebb pátriánk úthálózatának a hossza a 2010-es évre így alakult:

Csóka község területén áthaladó országút: 56,91 km

Úgynevezett lokális(helyi jellegű) út: 10,17 km

A lakott területek úthosszai: 93,56 km

Ebből

Csókán 19,92 km

Tiszaszentmiklóson 18,31km

Padén 21,97 km

Hódegyházán 7,55 km

Szanádon 10,80 km

Feketetón 4,65 km

Kanizsamonostorán 2,14 km

Egyházaskéren	4,52 km
---------------	---------

Néhány 20. századi adat Szerbiából:

1945-ben a szerbiai I. II. és III. rendű utak összhossza 15 917 km volt (szűkebb Szerbia a két autonóm tartománnyal).

1985-ben az úthálózat hossza 40 452 km-re bővült, amiből:

Szűkebb Szerbia	28 343 km
Vajdaság	7 605 km
Koszovó	4 504 km

A 40 évi kiépítés-bővítés 24 535 km tett ki.

Ide kívánczik még, hogy 1945-ben az akkori Jugoszlávia 50 345 km úttal rendelkezett, 40 évvel később pedig 115 440 km.

Az utak akadálymentes használatára szolgálnak a hidak, alagutak, de ezek a műtárgyak ismertetését most mellőzném.

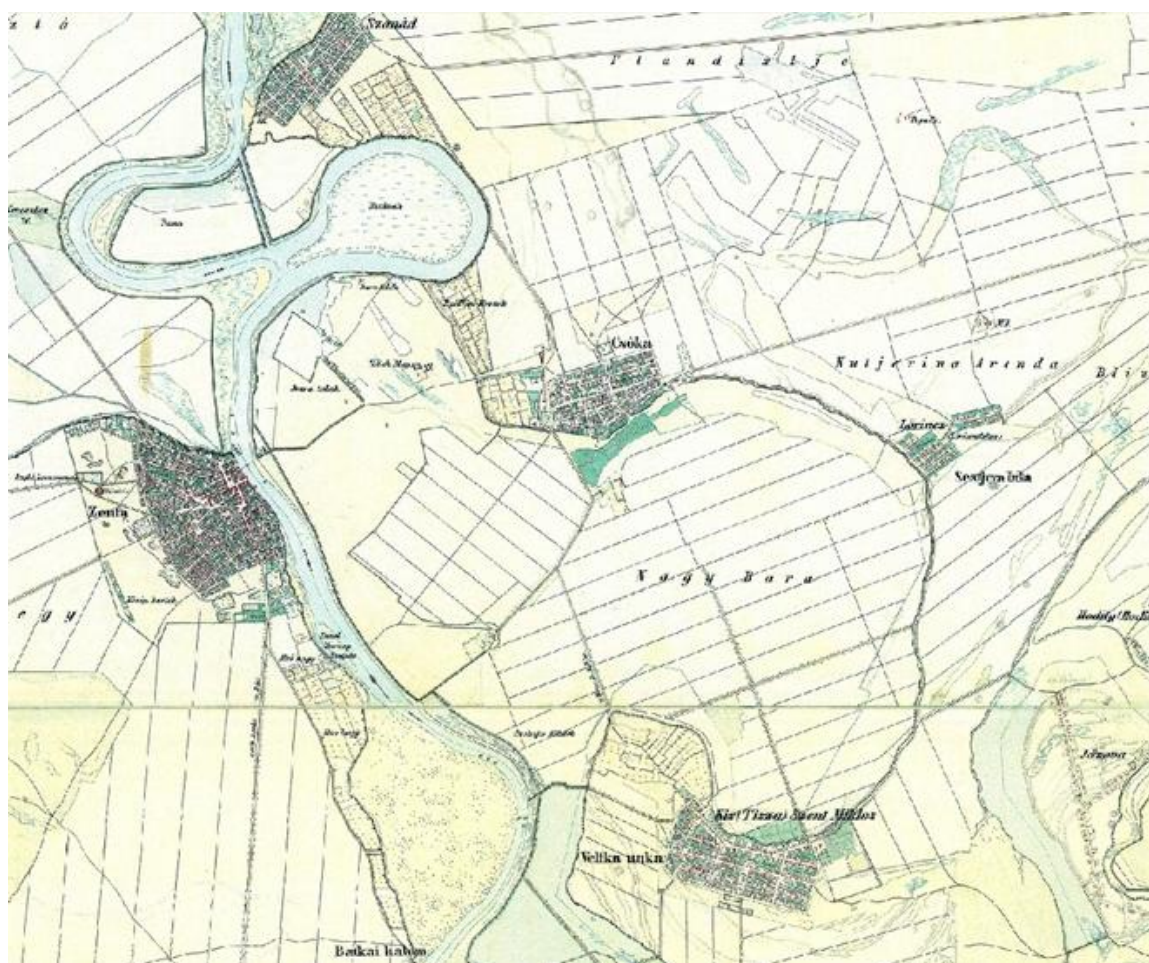
Egy kis kitérővel kanyarodjunk vissza szűkebb környékünkhöz. Tekintsünk át egy pár az utakra vonatkozó adatot az évszázadokon át.

Az első használható méretarányos térkép a Mária Terézia által elrendelt és elkészített I. katonai felmérés volt, 1: 28 800-as méretarányban, aminek az előfutára az 1723-1725 között Savoyai Jenő parancsára elvégzett 1: 25 500-as Temesi Bánsági térkép.

3 sz. kép: Az I. Katonai felmérés csókai része.

Részletesebb térkép az úgynevezett II. katonai felmérés, ami 1819-1869 között készült el, majd később a III. katonai felmérés, ami a mai felmérések alapjait szolgált.

4 sz. kép: A II. katonai felmérés csókai része.

Érdemes megemlíteni, hogy a majd megemlített szerzők felhasználják a már meglevő térképeket a különböző tematikájú tanulmányok feltérképezéséhez.

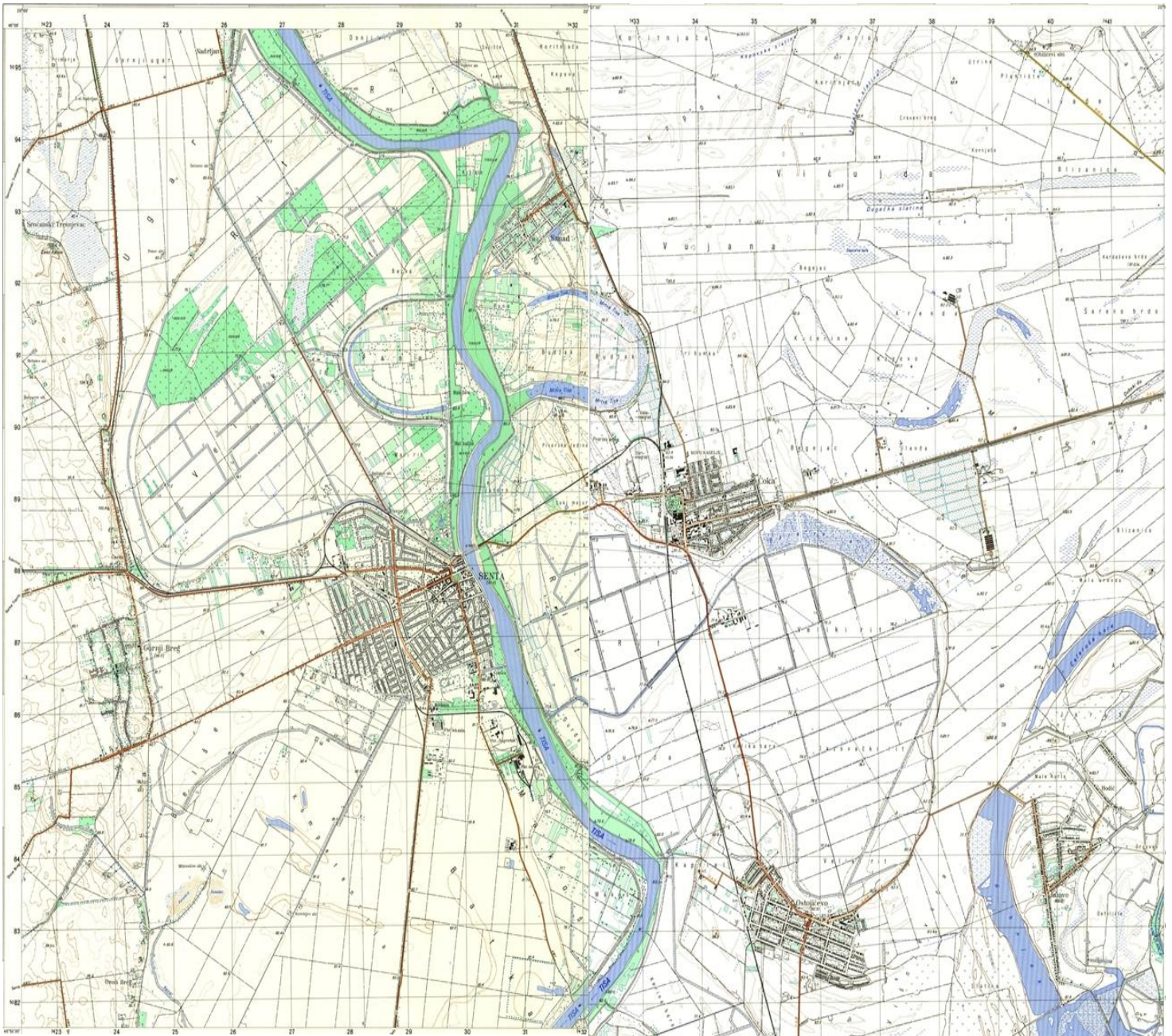
Pl. a mellékletben látható Győrffy és Borovszki térképe a helységekről, ahol Győrffy még a főbb útvonalakat is berajzolta Csanád vármegyébe.

5 sz. kép: A Győrffy térkép.

6 sz. kép: A Borovszki térkép.

7 sz. kép: A mai állapotot ábrázoló térképrészlet.

Összehasonlítva a felsorolt térképek tartalmát a rendelkezésemre álló geomorfológiai térképpel, megállapítható, hogy eleink ésszerűen használták ki a terepi adottságokat a közlekedési útvonalaiknak a kijelölésénél.

Kisebb eltérések mutatkoznak egyes települések helyeinek meghatározásánál, de mentségükre szolgál a szerzőknek, hogy ők soha sem jártak ezen a vidéken. A terepbejárásnál pontosan meghatározhatók a ma már nem létező kisebb települések helyei, pl. a Csókától nem messze fekvők települések: Kanizsa-Monostor, Király-Monostor, Veresdob, Veresegyház, Homokrév, Terjén,

Hódegyháza, Debelyhát, Füzes, Varsány, Kér, Agárd, Rázsán-Szentmiklós, Temerkény, Halász-Morotva stb.

A középkorban is létező települések sora, amikre ráépültek a mai települések: Csóka, Szanád, Révkanizsa, Fehéregyház, Keresztúr, Gyála, Rábé, Majdán (Oroszlánosmonostora), Padé, Szaján, Tiszaszentmiklós, Bocsár, Hegyes, Szentelt(Mokrin),Kis-Zentára épült Imretelek 1823-ban ami előtte valószínűleg Zentarév volt.

Az I. katonai felmérés útvonalainak tanulmányozásával sok mindenre lehet következtetni,de csak a terepbejárás és kivizsgálás(régészeti adatok) adják meg az igazi adatokat.

Vegyük példának a Györffy-féle térképet ami nem régi keletű és a Csanád-vármegye XIV. sz. elejéigi állapotot ábrázolja. A Szegedtől Moharévig terjedő Tiszaszakaszon öt rév található, Szegednél, Révkanizsánál, Szanádnál, Zentánál és Moharévnél. Innen az utak Csanádra vezettek. Az I. katonai felmérés által feltérképezett utak megközelítő pontossággal behatárolható útvonalak, követik az utaknak megfelelő terepviszonyokat, kicellázott területek abban az időben még nem voltak. A II. katonai felmérés előtt a határrészek már ki lettek parcellázva, a dűlőutak meghatározásával a régi fő utak kis nyomvonal módosítással megmaradtak, de át is neveződhetek.(Pl. a Tiszaszentmiklóstól a mai Monostorra vezető „Csanádi út” a mostani Csanádi úttól három dűlővel délre volt. Ezt anyai nagyanyám magyarázta el nekem az 1960-as években).

A katonai felmérések hűen dokumentálják a települések fejlődését (területileg) a 18. sz-tól a 20. sz. elejéig, napjaink térképei pedig az utolsó 100 évet. Nyomon követhető egyes települések születése és halála, dokumentálják a közúti és vasúthálózat fejlődését és leépítését. Ebben a munkámban a vízi és légi közlekedést nem tárgyalom,a vízi közlekedésről csak annyit, hogy a Léderer gazdaság nem termelt kukoricát. A kukoricát hajóval szállították Horvátországból és lórévasúton szállították a Tiszáról a magtárba. Arról sem kell megfigyeltetni, hogy a tiszai személyszállítás az utolsó 18 évben szünetel Zenta és Szeged között.

A vízen való szállítás a vasúti szállítás a leggazdaságosabb a világon.Az Angliában a 19. sz. első harmadában kezdődött gőzmozdony vontatta szállítás az első gyermekbetegségek átvészélése után 1840-re már elérték a 8000 km pályahosszat. 1880-ra már 360 000 km-en közlekedtek vonatok úgymond világszerte.

Rendelkezésemre áll a világ vasúthálózatának a statisztikai összegzése ami a 2007-es évi állapotot mutatja be.

A teljes hossz 1 370 782 km

Dupla vonalak 216 616 km

Villamosított több mint 252 390 km

Nyomtáv szélességek:

1435 mm 720 000 km (normál nyomtáv)

1520 mm 220 000 km (széles nyomtáv v. orosz nyomtáv)

1067 mm 112 000 km (fokföldi nyomtáv)

1000 mm 95 000 km (metrikus nyomtáv)

Ami 1 147 000 km t tesz ki.

A fennmaradt 223 782 km a következő nyomtávok között oszlik meg:

1676 mm az úgynevezett „Indiai nyomtávolság”

1668 mm „ „Ibériai nyomtávolság”

1600 mm „ „Ír nyomtávolság”

950 mm „ „Olasz metrikus nyomtáv.”

914 mm használatos Guatemalában, Haitin, Kolumbiában és El Salvadorban.

A Kárpát-medencében a normál nyomtáv mellett a következő keskenyebb nyomtávok voltak használatban, javarészt mint ipari vasút:

1000 mm

950 mm

790 mm

780 mm

760 mm

750 mm

700 mm

633 mm

600 mm

580 mm

500 mm

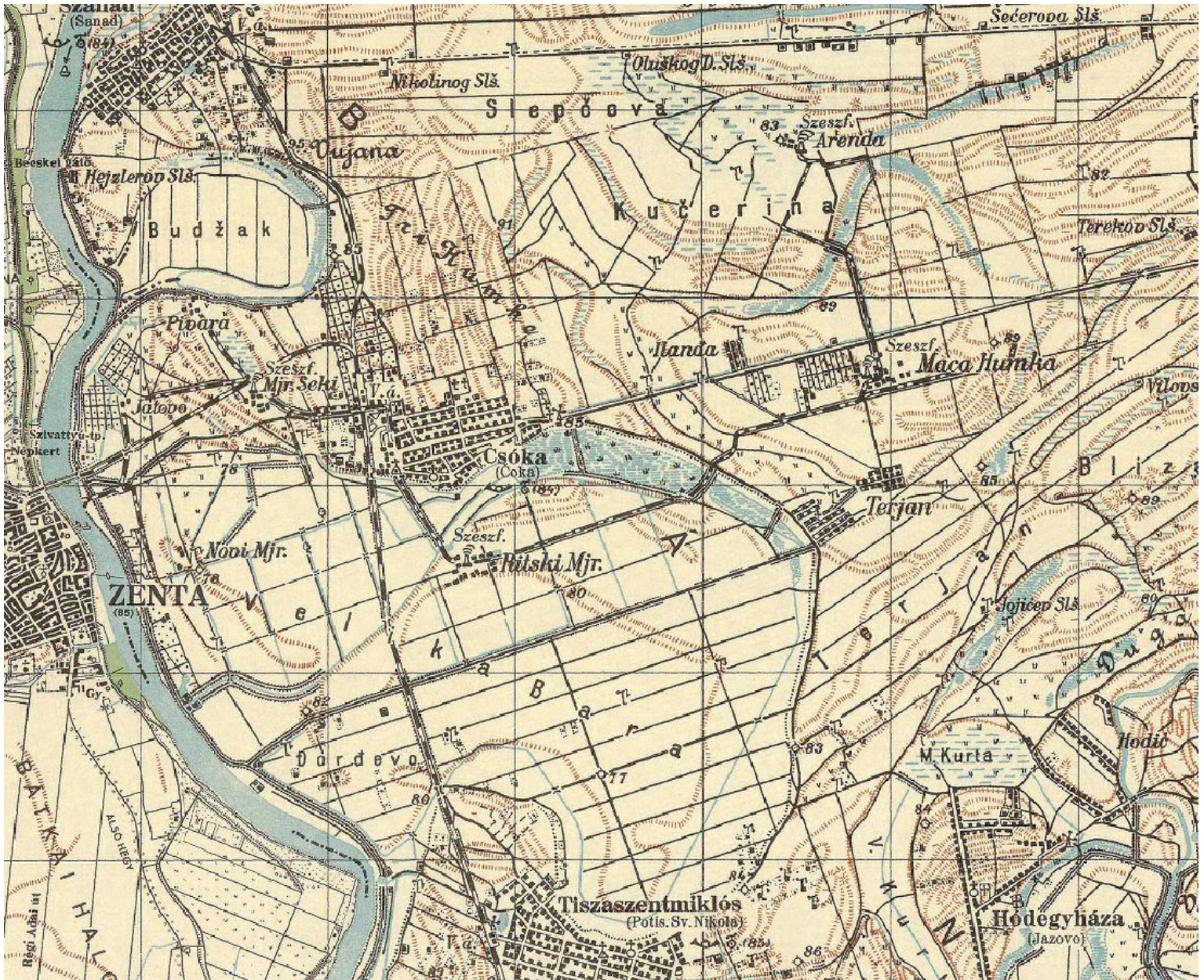
400 mm

és a Budapesti Vidámpark kisvasútja az ő 385 mm-ével.

Így jutottunk el a csókai uradalom gazdasági vasútjához amit mi lórénak nevezünk-neveztünk. Nyomtávolsága 600 mm, a nyílt pályán lóvontatású, egyforma futóműre háromfajta kocsit használtak, személyszállítót, raklaposát és billenő tartályosakat.

Mit jelent az, hogy LÓRÉ ?

1. lóré = (vasút), az angol lowry népies kiejtése, I. vasúti kocsi.
(Forrás: Pallasz Nagylexikon.)
2. lóré, lóri = pórekocsi, oldalfal nélküli vasúti kocsi,
= csille, keskenyvágányú vasúti teherkocsi.
(Forrás: Lapoda Multimedia)

8 sz. kép: Csóka és környékének térképe, 1941-es állapot.

A külső nyomvonalhálózat szakaszonkénti leírása

1. Újmajortól északra halad a Tisza töltés felé vezető kistöltésig: 1240 m.
2. A kistöltésen vezető ág, ami keresztezi a tiszai nagytöltést az Újmajori ág találkozásától a Tisza vizéig: 500 m.
3. Az 1 és 2 pontban leírt ágaknak a folytatása észak felé a Jato néven ismert major érintésével keletnek fordul a Széki majori csomópontig: 2320 m.
4. A Széki majori csomóponttól egy ág északi irányba vezet az úgynevezett Sörház majorig: 1050 m.

5. A Széki majori csomóponttól délkelet irányba vezetett a vasút egészen a Nagyrét nyugati része felé vezető leágazásig, ami a Zentára vezető úttól északra feküdt: 530 m.
6. A Nagyrét nyugati része felé vezető észak-dél irányú ág a Valamikori utásház keleti oldalán, a Kremenják-Tűzkőhalom régészeti lelőhelyet érintve vezetett: 1200 m.
7. A Zentai úti vasút szakasz a Nagyréti leágazástól a borpincei leágazásig. Az állami vasutat keresztezve az utca északi oldalán haladt: 760 m.
8. A Zentai úttól északra haladt egy leágazás a borpincéig: 813 m.
9. A Zentai úti csomóponttól keletre vezetett a lórévasút, a Szentmiklósi útnál az utcának a keleti oldalán délre kanyarodik és a Bara utcánál a Szentháromság r.k. templom magasságában kilép a falu területéről és a vasúti töltésen halad a Rét majorig. Enyhe ívben keletre kanyarodik és a Nádist átvágó töltésig nyílegyenesen halad. A Nádist, a Terjáni dűlőt, a Nagyszéket kanyarokkal és egyenes szakaszokkal átvágva eléri a macahalmi területet ahol kialakítottak egy csomópontot: 6530 m.
10. Ebből a csomópontból ágazott le egy északi ág ami a szőlőültetvényekben levő őrházig vezetett: 250 m.
11. Az északi ág leágazásának csomópontjától keletre haladva Macahalma major központjában a vonal két részre oszlik: 890 m.
12. A keleti ág kikanyarodik Macahalmáról és a majortól délre levő dűlőúton halad a végállomásig: 1670 m.
13. Az északi ág Macahalmától a Kopót keresztezve Árenda Majort érintve halad a Kopó legészakibb pontjáig: 3620 m.

Ami összesen: 21373 m.

A mobil sín párok és a majorok belső hálózatának a hossza 6-7 km lehetett.

9 sz. kép: A lórévasút pályatérképe.

A gazdasági vasút elemei

Maga a sín keresztmetszete egy „I” széles talppal. Több típusú sín volt használatban, a rendeltetés szerint. A rendelkezésemre álló, a még fellelhető vasúti sínek mint betonba ágyazott szőlőkarók és a még álló használaton kívül levő gazdasági épületek padlóiba beépített sínek őrizték meg a hiteles adatokat.

A főgerinc sínméretei:

Sínfejszélesség 30 mm

Sínmagasság 70 mm

Talpszélesség 55 mm

A mellékszárnyak és a gazdasági udvarok belső hálózata:

Sínfejszélesség 24 mm

Sínmagasság 65 mm

Talpszélesség 50 mm

A sínpár kanyarulatának a minimális kanyarsugara 5,00 m volt.

A talpfák keresztmetszete átlagosan 13/18 cm, a magassága min. 10 cm, max. 15 cm, a szélesség min 15 cm, max. 20 cm volt.

A hosszuk a nyílt pályán 120-130 cm, a váltóknál és átjáróknál a hossz a szükségletek szerint változott.

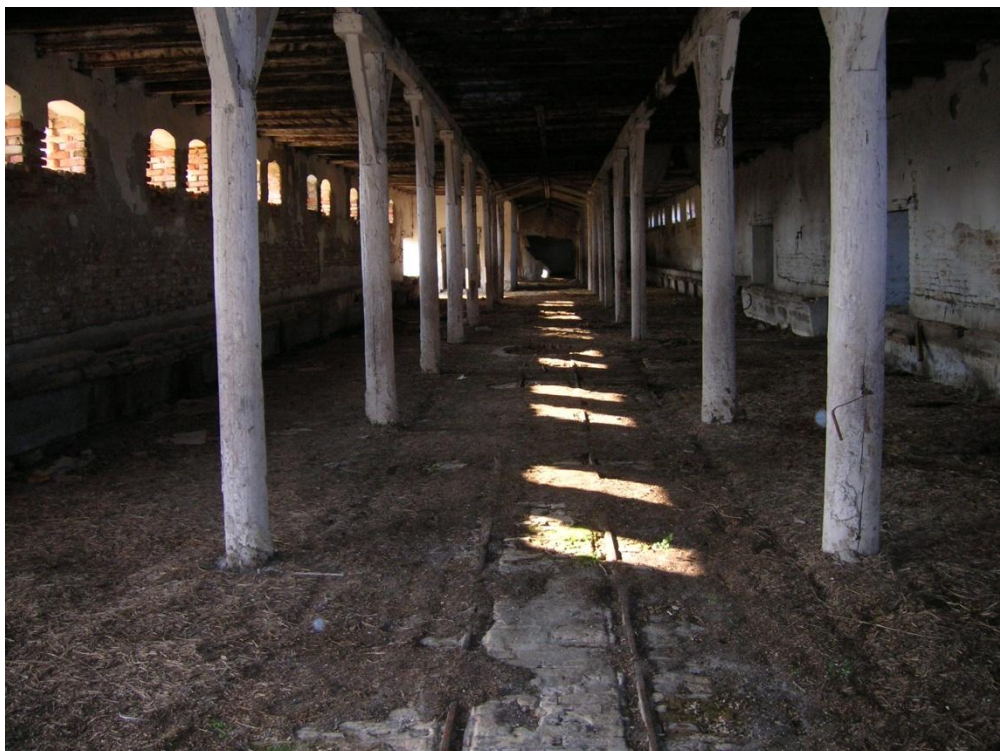
A talpfákat a süllyedés megakadózása végett homokágyba, helyenként kavicságyba építették. A tampon min. 20 cm vastag volt, ami döngölt altalajra volt elterítve.

A sínpár minden esetben a környező vízszintes talajtól 20-30 cm-re ki volt emelve a vasút alapjainak természetes vízkicsorgása miatt.

A sínek hosszanti összekapcsolása kétoldali az erre a célra gyártott fogópárral és négy acélsavarral volt megoldva. A sínek a talpfákhoz történő leerősítését sínszögekkel végezték.

A váltók és forgók kiképzése hasonlóan történt mint a normál nyomtávú vasútnál csak kicsiben.

A beltéri 90 fokos forgó helye jól látható a macahalmi lóistállóban. Sajnos a forgó fémrészei mára már eltűntek, de a hosszanti és leágazó sínek még úgy állnak mint 100 évvel ezelőtt a téglapadlóval együtt. A kültéri forgók fémrészei megegyeztek a beltérivel.

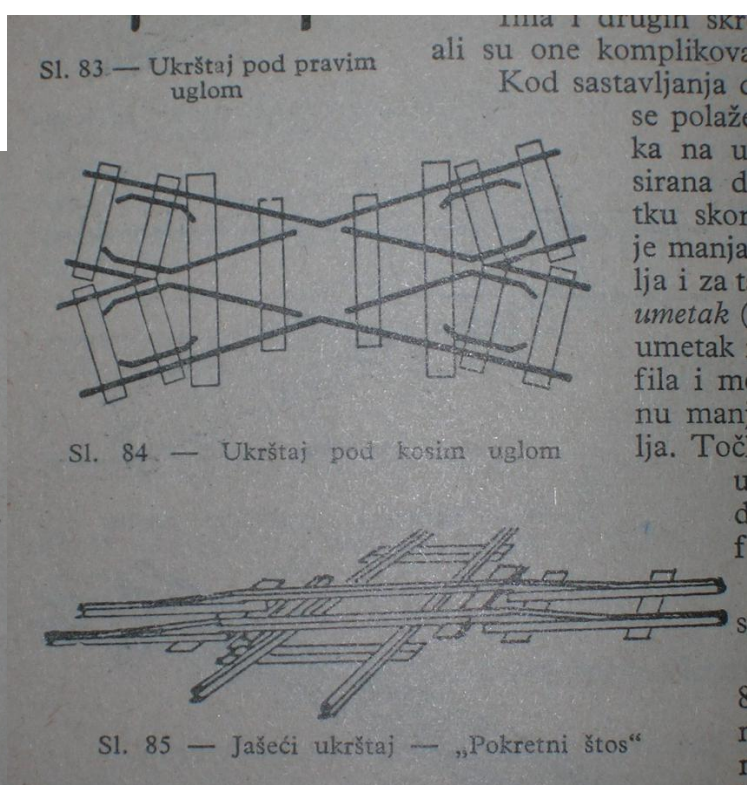
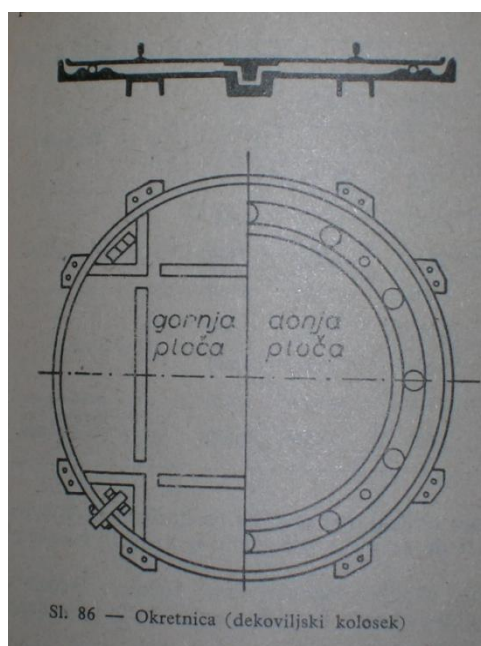

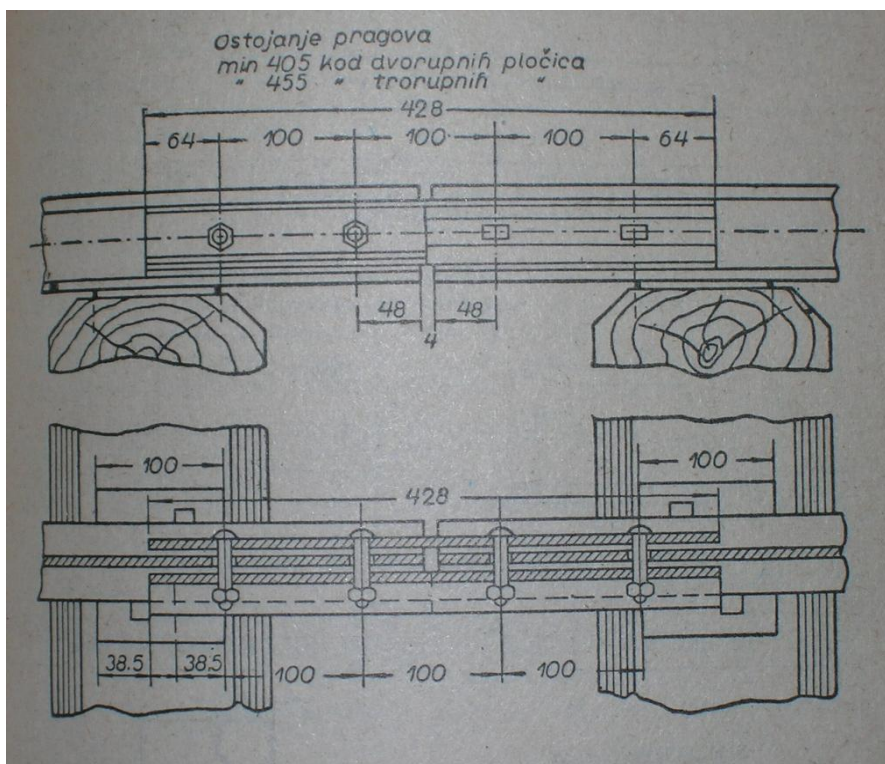
10 sz. kép: Istálló részlet Macahalmán.

11 sz. kép: Platós kocsi valahol Rét major és a Terján-dűlő között. A fénykép 1960 nyarán készült. Az utasok Basa György ifjú korában és egy arab vendég, a hajtó pedig Basa tanár úr nagyapja.

A lóré és az állami vasút kereszteződését egy nyeregidom beiktatásával oldották meg. A lórévasút a vasúti sínpár mindkét oldalán megszakadt, nem zavarva annak rendes használatát és karbantartását. A kisvasút kocsijainak az átvezetése egy a vasúti sínre ráfektetett sínekből erre a célra kifejlesztett nyeregidommal történt. A lóvontatta kocsisor áthaladása után az áthidaló nyeregidom le lett véve a sínpárról. Több sínpárnál több nyeregidomot alkalmaztak. Ilyen átjárók voltak a Zentai utcában és a Széki majortól északra a valamikori avar temető mellett, amit a birkafürdető bazén építése során találtak és tártak fel.

12 sz. kép: A vasút kellékei egy szakkönyvből kimásolva.

Egyetlen lórévasúti híd maradt fenn a mai napig (használaton kívül van) ami a réti nagycsatorna két oldalát köti össze.

A lórévasút tervezésénél nagy figyelmet szenteltek a lejtők és emelkedők minimálisra csökkentésére. Ez végett töltések és bevágások épültek. Töltésen haladt a vasút Árenda major előtt a Kopón át, a Nagyszéken át, a Nádason át a Terján-dűlő alatt, Rét major és Csóka között a már említett vashídtól, továbbá a zsidótemetőtől a Széki majorig, onnan Jató felé egy darabon, és fel és le a Tiszai nagytöltésnél. Bevágást csináltak a Terjáni dűlő partján és a Jató és a Széki major közti földgerinc átvágásakor.

A vasúti pálya az útkeresztezésekben fapallókkal voltak megvédve a teljes út szélességében.

A mobil (áthelyezhető) sínparók amiből több km volt használatban, a dűlőutakon vagy magán a szántókon voltak összeszerelve fapalló alátét vagy az nélkül mint tiszta vasszerkezetként. Ezekhez a pályaépítésekhez nem kellett nagy szakértelem, két hozzáértő irányításával gyorsan haladt.

Mind a három fajta kocsi alváza egyforma volt, ami egy körbefutó „U” profil, ellátva kerék felfüggesztések kellékeivel és a többi szükséges

szerkezeti elemmel. A kocsik kéttengelyes párban forgó, szükség szerint fékrendszerrel ellátott kerekeken gördültek.

A vontatás a nyílt pályán muraközi lovakkal történt. Egy ló akár 10 megrakott kocsit is húzhatott. Belső szállításra-vontatásra öszvéreket is alkalmaztak. Minden majorban volt lóistálló, a munkaszervezés így kívánta meg. A lovak, akik a vasúton dolgoztak más munkát nem végeztek.

A vasúti kocsik karbantartási munkáit egyetlen műhelyben végezték. A műhely a mai régi öntöde területén volt. A javításra szorult kocsik a fővonaltól mobil vasúton lettek áttolva az utca másik oldalára.

A pályakarbantartók fő raktára a Rét majorban volt. A kisebb hibák kijavítását maguk a fuvarozómunkások végezték az intéző utasítására. Magának a pályának a karbantartását képzett szakemberek végezték. Ide tartozott a talpfák cseréje, a tampon pótlása, a váltók és forgók úgymond napi ellenőrzése, és nem utolsósorban a sín párok és más szerkezeti elemek karbantartása.

14. sz. kép: A billenő tartályos kocsi (3 db maradt az utókorra).

Végszó

A II. világháború után az államosítással új szervezési rendszer szerint dolgozott a csókai gazdaság. A csókai Szalámi és konzervgyárnak nemcsak a volt Léderer birtok volt a nyersanyag beszállítója. Új „szakemberek” jöttek, átszervezték a termelést, nem kellett az istállótrágya, mert műtrágyával helyettesítették, a becskerekai cukorgyárból nem hozták többé a mésziszapot a réti földek talajjavítására, sorra állították le a szeszfőzdeket, az utolsó volt Rét majori az 1980-as években, stb.

A kövesutak kiépítésével meggyorsult a szállítás... a kisvasútra nem lett szükség. A majorok még használták a belső vonalakat, de a gazdaság leépítésével azok is megszűntek.

14 sz. kép: A Léderer kastély falán látható és olvasható márványtábla

Forrásanyag

Tehničar III, Građevinski priručnik. Beograd, 1966.

AD Vojvodinaput Zrenjanin. Zrenjanin, 2002.

40 godina puteva SR Srbije. Beograd, 1985.

Putevi u SAPV. Novi Sad, 1974.

Prostorni plan opštine Čoka. Novi Sad, 1980.

Generalni urbanistički plan grada Čoke. Novi Sad, 1980.

Csóka 725 éve. Novi Sad, 1972.

Opština Čoka. Geografska monografija. Mesne zajednice opštine, 1978.

1. katonai felmérés. Erdély és a Temesi bánság. Arcanum.

2. katonai felmérés. Arcanum.

Magyarország térképe az 1941-es határokkal.

Katonai térkép (Csóka és környéke).

Borovszky térkép (Csanád vármegye története 1897).

Győrffy térkép: Csanád vármegye a XIV. sz. elejéig.

A római birodalom térképe az internetről.

A ZMTE kiadványai.

A csókai adatközlők - nekik külön Köszönettel.

Saját terepbejárásom adatai és fényképei.

Mások által rendelkezésemre bocsájtott fényképek.

Édes Katalin (Zenta):

Moholi szűcsiparosok

Édes Katalin vagyok. Moholon születtem iparos családban. Az újvidéki Természettudományi-Matematikai Egyetemen végeztem tanulmányaimat, okleveles fizikus vagyok. 32 évig a Zentai Gimnáziumban fizikát tanítottam, valamint 5 éve a Bolyai Gimnáziumban. Három gyermekem van. Édesapám szűcs volt, édesanyám varrónő.

Mohol a Tisza folyó jobb partján fekszik. A legrégibb települések közé tartozik, a XII. század végén vagy a XIII. század elején keletkezett. Különböző elnevezései voltak, úgy mint Moharewy, Moharéve, Mohal, Mohol és Mol. A Mohor család tulajdona volt, majd Becsei Imrée az 1300-as évek elejétől kis megszakítással egészen a XV. század elejéig. 1412. évtől a Telegdi családé.

Mohol ipara 300 éves múltra tekint vissza. 1720-as összeírás szerint Moholon 1 szűcs, Neša Ćurčija, 1 kocsmáros és 1 halász dolgozott. A lakosság maga készítette a ruházatát és szükséges eszközeit. Az ipar mellett földműveléssel és állattenyésztéssel is foglalkozott.

Az 1800-as évek elején kialakult a szervezett ipari élet, mint főfoglalkozás. Az iparosok céhekbe tömörültek. 2 céhszervezet működött, egyiket a kötélgyártók, kovácsok, bognárok és kőművesek hozták létre, a másikat szabók, szűcsök, kalaposok, és csizmadiák.

Minden céhszervezetnek volt védőszentje, zászlaja és címere. Szigorúan megtartották a vallási ünnepeket. Ha a céhmester nem jelent meg a vallási ünnepen bírságot fizetett a közös pénztárba. 1872-ben felbomlott a céhszervezet és ipartársulatok alakultak meg. Ekkor Moholon 188 iparos dolgozott.

1911-ben Németh Antal indítványozza Mohol községben az ipari tanonciskola felállítását, amit a vallás-és közoktatási minisztérium rendelt el. 1913-ban megnyílik 87 tanulóval és 4 tanító vezetésével.

Az első világháború az iparosok elszegényedését okozta, a fiatal segédek hadba vonultak, a gyerekek pedig nem tanoncnak álltak, hanem mezőgazdasági munkát végeztek a harctéren lévő szüleik helyett.

1920-as években Mita Radonić tímár dolgozott,

az 50-es években 4 szűcs, Vastag Ferenc, Vikor Fábián, Kőműves Péter, Kolarik Péter,

1964-ben 3 szűcs Vastag Ferenc, Nagy József, Ander Imre,

1977-ben 3 Vastag Ferenc, Vastag János, Nagy József,

90-es években Vastag János aki néhány évvel ezelőtt nyugdíjba vonult.

VARRÓGÉP ÉS SZŰCSGÉP:**SZŰCSGÉP:**

KAPTÁFA KUCSMÁVAL:

SKÁFAKÉS:

SZÚCSKÉS ÉS OLLÓ:**EPERFA GOMBA, AMIT BŐRFESTÉSRE HASZNÁLTAK:**

Felhasznált irodalom:

Baranyi István: Mohol rendezett tanácsú nagyközség-mezőváros, Dudás Gyula Múzeum- és Levélbarátok Köre, Zenta, 2008.

Ivan Telečki: Mol na Tisi, Matica Srpska, Novi Sad, 1998.

Forrás: Pece Árpád, Mesterségek Háza, Zenta.

Hecskó (Joó) Izabella (Csóka):

Magyar nyelv oktatása a világ végén

„Múlt nélkül a jelen silány, a jövő pedig kilátástalan.”

Prof. Dr. Egyházaskéri Böngyik Árpád

Hecskó Izabella vagyok, 1972. január 1- én születtem Zentán, szüleim első gyermekeként.

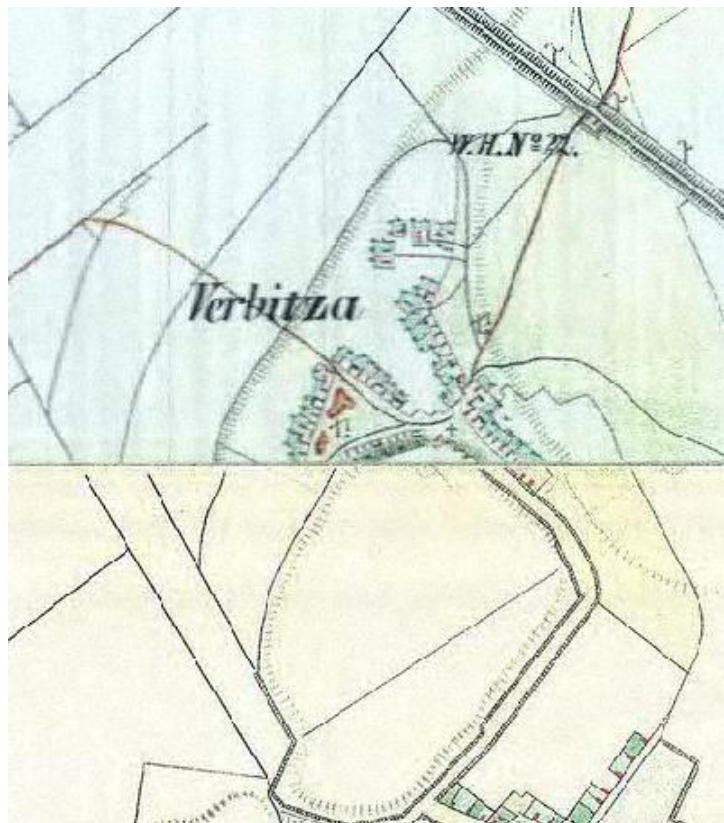
Az általános iskolát Csókán fejeztem be. Tanulmányaimat a szabadkai „November 18.” Építőipari Szakközépiskola magasépítő szakán műszaki rajzolóként folytattam. Különbözeti vizsgák után a Pedagógiai Akadémián tanítói diplomát szereztem. Az időközben egyetemi szintre emelt tanítóképzőt munka mellett végeztem el 2002-ben. Férjezett vagyok, gyermekem Ákos 15 éves.

A XXI. század elidegenedő világában az emberek a múltjukkal, az őseikkel szeretnének szorosabb kapcsolatba kerülni. Ez a törekvés önbecsülést, a család fontosságát, a szülőföldhöz tartozás érzését erősíti.

Kutatásom során Zorán: „Nem kell, hogy elrejtse a múltat, ahogy volt, úgy volt” hangjai vezéreltek. Munkám célja az volt, hogy összegyűjtsem a több évszázados múlttal rendelkező Egyházaskér múltját és az ott zajló oktatásra vonatkozó emlékeket, ugyanis ebben a faluban 1998 óta dolgozom, mint osztálytanító tanár.

EGYHÁZASKÉR MÚLTJA, FÖLDRAJZI HELYZETE ÉS JELENE

Egyházaskér

A falu neve

A Magyar Országos Levéltár mohácsi vész előtti gyűjteményében az 1247. évből származó latin nyelvű oklevelek "Eghazasker, Egyhazasker" névváltozatban emlegetik. A csanádi és az aradi káptalan 1247. 2. 9. keltezésű oklevelében e templomos helység Egyházas-Kér néven szerepel. Ebből arra lehet következtetni, hogy két tagból képezhették a falu nevét. Nevének első tagja "Egyházas" ez azt jelenti, hogy a névadáskor már volt temploma. A második tagja pedig a "Kér", amit azért kapott, mert a Kér törzsbeliek ősi települése itt helyezkedett el.

1888-ban a helységmagyarosító törekvések során kapta az Egyházaskér nevet.

A trianoni döntés után, 1920. június 4-től Egyházaskér Jugoszlávia fennhatósága alá került. Akkor a falu nevét Vrbicára változtatták, ami magyarul füzeckét jelent. Valószínűleg azért kapta ezt a nevet, mert a települést övező mélyebb fekvésű területek vízelvezető csatornáinak partján vesszőkosár készítéséhez alkalmas fűzfát termeltek az őslakók.

A lakosság nagy része ma is Verbicának nevezi a helységet a nehezen ejthető mássalhangzó torlódás miatt.

A település földrajzi helyzete és természeti adottságai

Bánát északi részén, 3 km-re a szerb–román államhatártól, a Tisza–Maros–Aranka folyók alkotta háromszög déli részén található. Északon Oroszlámos, délen Nagyikinda, keleten Valkány, nyugaton pedig Csóka határolja. A jelenlegi területi felosztás szerint Csóka községhez tartozik, amelytől 18 km távolságra fekszik. Aszfalt és betonút köti össze a község többi helységével és a szomszédos településekkel.

A falu határában folyik az Aranka (Haranga) folyó, amely összegyűjti a határt behálózó csatornarendszer vizét.

A folyócska két partját, a hortobágyihoz hasonló, kilenclyukú híd kapcsolja össze.

Éghajlata teljesen alföldi jellegű: túlnyomóan szeles és száraz.

Talaja kötött, szurkos réti nehéz, fekete föld. Megmunkálása nagy gyakorlatot és hozzáértést igényel és csak megfelelő körülmények között lehetséges.

Mezőgazdasági növények termesztésére alkalmas. Szorgos munkával, főleg kézi erővel az itt élők, napjainkban is, kiváló fokhagymát termelnek. Állítólag, őseink hozták Makóról és honosították meg, termesztését ebben a térségben.

A falu kialakulása

Egyházaskér őstörténete Moor Elemér szerint a IX. századig vezethető vissza. Ugyanis a 895 utáni években a Kárpát-medencébe érkező hét honfoglaló törzs (Nyék, Megyer, Kürt-Gyarmat, Tarján, Jenő, Kér, Keszi) közül a Kér törzs a Kőrös folyót körülvevő területen helyezkedett el. Majd amikor István király megszilárdította az államhatalmat, a még pogány törzseket még azzal is gyengítette, hogy egy részüket a királyi birtokokra telepítette, messze az eredeti szálláshelyüktől. Ekkor leginkább a Kér és a Keszi törzs szóródott szét. Így került a Kér törzsbeliek egy része arra a tájra, ahol a mai Egyházaskér (Vrbica) van.

A Kér törzsbeliek ittlétét az is bizonyítja, hogy a régészeti ásatások alkalmával griffmadaras díszítésű leleteket (csatokat, szíjvégeket) találtak a kutatók a falu határában, melyeket a szegedi múzeumnak adtak át megőrzésre.

Ez a terület a nemzetségi szerződés alapján a XIII. századtól a Kér törzsből származó Csanád nemzetség ősi birtokai közé tartozott. E vagyonos nemzetség a Szűz Mária tiszteletére templomot is építtetett a birtok központjában lévő udvarház közelében. Ezt vették körül a jobbagyházak, s ez alkotta a középkori falut, melyet a templomáról kezdetben Egyházasnak is neveztek.

A falut és környékét 1247-ben Kelemenös bán fia Pongrácz ispán birtokolta, majd 1280-ban Pongrácz ispánfia, Tamás tulajdonába került.

Az 1241- 1242. évi tatárjárás után a Duna- Tisza közén elpusztított falvak területére IV. Béla király a török nyelvű, ázsiai eredetű kunokat telepítette be azzal a feltétellel, hogy vállalják a kereszténységet és a helyhez kötöttséget. A kunok azonban igen sokáig megtartották nomád pásztor életmódjukat, s a szálláshelyüket állandóan változtatták, azaz vándoroltak. Nehezen tudtak beilleszkedni a magyar földművelő társadalom szabta keretek közé. E miatt gyakran összeütközésbe kerültek a környék földesuraival. A rendszabályozás miatt fellázadtak, és kiraboltak, majd felgyújtogattak a térségben számos falut.

Ekkor esett áldozatul a barbár pusztításnak Egyházaskér is. Ugyanis a lázadó kunok 1280-ban és 1282-ben Tamás földesúr udvarházát és vele együtt az egész falut felégették. A lakosság és a földesúr elmenekült, a megfélemlíthetetlen rombolás miatt a település teljesen elnéptelenedett, s hosszabb ideig lakatlan pusztasággá változott.

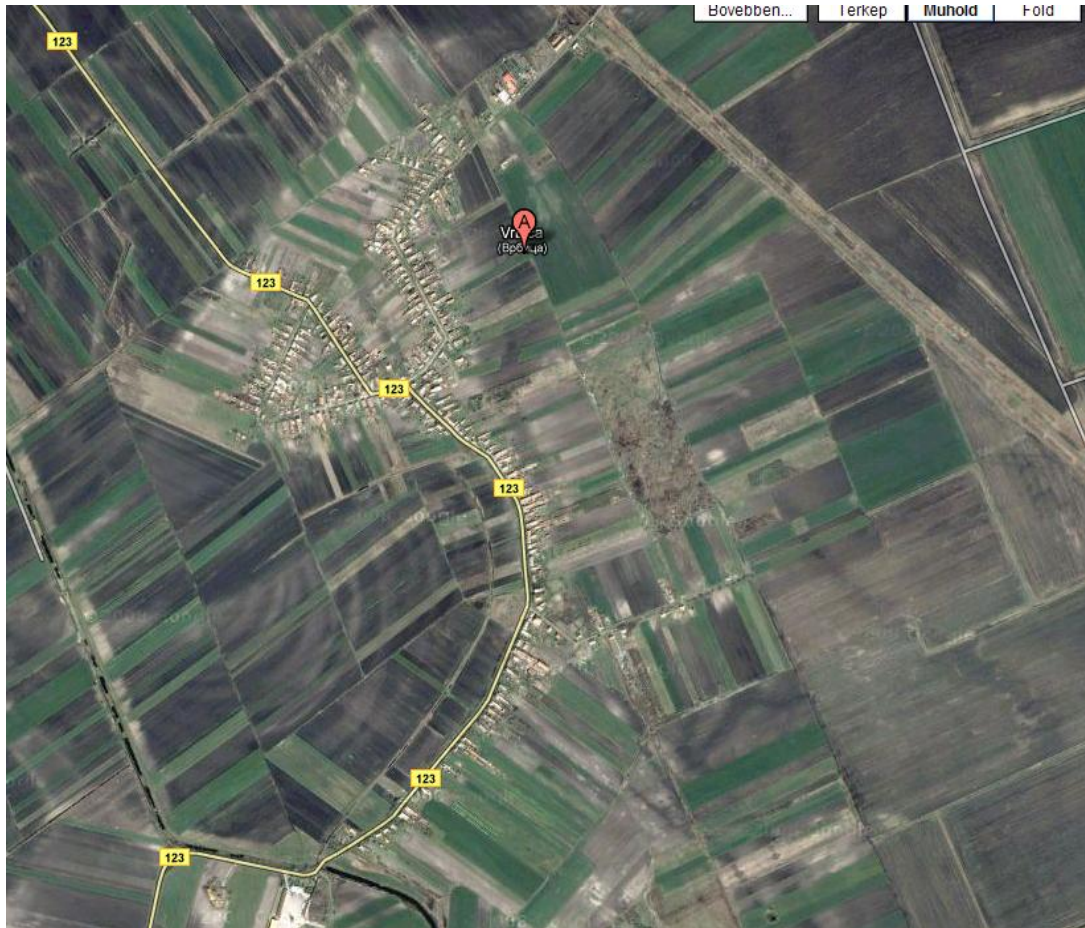
A Csanád nemzetség ősi birtokait 1337-ben újra felosztották. Akkor kapta a királytól a nemzetségből származó Telegdy család a lerombolt Egyházaskér déli részét, a Makófalviak pedig az északi részét. Ez volt a falu első újratelepítése.

A falu több évszázados békés fejlődését egy újabb csapás zavarta meg, mivel a török világ beköszöntekor 1526 után a törökök hatalmába került, és pusztulásnak indult. A két földesúr a jobbágyaival együtt menekülésre kényszerült.

A török hódoltság után a lepusztult település visszakerült az osztrák császári kincstár tulajdonába. Nem sokkal később Bécsben úgy döntöttek, hogy a kincstári javakat értékesítik. 1782-ben egy árverésen a Marczibányi Lőrinc (Trencsén vármegyéből származó földbirtokos) vette meg Egyházaskért a hozzá tartozó uradalommal együtt. Az új földesúr 1785 és 1789 között a munkaerő biztosítása végett családokat telepített Egyházaskérre. Ezzel a második újratelepítéssel megkezdődött a falu egy újabb korszaka. A török hódoltság idején elpusztított templom helyén kegyeletből egy imaházat épített az új birtokos. Körülötte pedig az idetelepített családok építették fel házaikat. Ezzel ismét elindult a falu fejlődése.

Az újjáépítéskor a következő falurészek alakultak ki: Kereksor, Alvég, Kisgyöp, Illancs és Makai sor. A Marczibányi család 1848-ig volt Egyházaskér földesura. Ugyanis a szabadságharc után a telkes jobbágyság fölszabadult, és az 1848. évi IX. törvénycikkely értelmében a birtokát 1880-ban örök áron megválthatta a kincstártól úgy, hogy a váltságösszeg kiegyenlítésére 20 és fél év kötelezettséget vállalt.

A XIX. század végéig a kedvező földvásárlási feltételeknek köszönhetően évről évre gyarapodott a falu lakossága. A lakosság számbeli növekedésén kívül a haladás másik jele, hogy a század első felében megépítették az új templomot, a postát, a községházát és az iskolát.

Oktatás

A feudalizmus gazdasági rendjében nem volt társadalmi érdek az, hogy a jobbágy írni-olvasni-számolni tudjon, s hogy más tárgyakra oktassák. Egyéni érdeke sem követte meg ezt: előnye nem származott belőle, munkáját e nélkül is el tudta végezni.

A feudális gazdálkodás szerkezete sem tette lehetővé a tömeges oktatást: a jobbágy terhei ugyanis egész életére szóltak, s egész családjára kiterjedtek. A földművelési és más munkákban a gyermekek is részt vettek szüleikkel együtt. Ez volt az oka annak, hogy a gyerekek közül kevesen járhattak iskolába, csak azok, akinek segítségét otthon nélkülözni tudták.

A XIX. század elejétől kezdve fokozatosan megerősödött, egy olyan jobb módú, földtulajdonnal rendelkező jobbágyréteg, amely egyre jobban bekapcsolódott az árutermelésbe és kereskedelmi forgalomba. Ők éltek a Ratio Educationis (1777-ben Mária Terézia által kiadott tanügyi rendelete: az oktatás az állam feladata.)

nyújtotta lehetőségekkel: iskoláztatták gyermekeiket, mert egyéni gazdasági érdekük is így kívánta. A mezőgazdasági árutermelésbe ugyanis az elemi ismeretekkel már rendelkező parasztok eredményesebben tudtak bekapcsolódni.

A falusi kisiskolák életében jelentős szerepet játszottak az egyházak. Arra törekedtek, hogy minden faluban - a templom mellett - iskola is legyen. Kettős cél érdekében működtették ezeket a falusi kisiskolákat. Egyrészt a vallás elemeit és az alapvető erkölcsi ismereteket oktatták itt, másrészt pedig a falusi papság utánpótlásáról gondoskodtak így. Az iskolafenntartás továbbra is a hagyományos módon történt. A tanító fő járandósága a telekhasználat volt, ezt egészítették ki a lakosság különféle természetbeni juttatásai. Közvetlen felettese a falu lelkésze volt. A tanító gyakran kántori teendőket is ellátott, sőt jegyzőséget is vállalt. Tanítónak és segédtanítónak csak azt nevezhették ki, aki elvégezte a tanítóképzőt. A tanítók 30 év szolgálat után nyugdíjra jogosultak.

A falu iskolája és óvodája

A népoktatás a faluban a XIX. század végére a XX. század elejére tehető. Az első hiteles írásbeli emlék egy 1914-ből származó anyakönyv.

Az oktató - nevelő munka a kornak megfelelő színvonalú volt az elemi iskolában. A falu első oktatója Id. Farkas Péter kántor-tanító úr volt. Minden diákját írástudóvá formálta, és olyan szellemi alapot adott nekik, hogy több tehetséges diákja ezzel a kiemelkedő tudással tovább tanulhatott.

Osztálykép 1910-ből Id. Farkas Péter kántortanító úrral.

1916/1917-es tanév egyhavi késéssel kezdődött felsőbb hatósági rendelkezés folytán. Tudniillik ebben a háborús évben is szükség volt a gyermekekre a mezei munkák végzésében, mivel a férfiak java a harctéren küzdött.

A Közoktatásügyi Minisztérium 1920. április 26-án kelt rendeletének értelmében az iskolákat 1919. december 1-től nyilvános népiskolákká nyilvánították és az eddigi elemi iskolák államiakká lettek, és lehetőség szerint biztosították az anyanyelvű oktatást. A népiskolák műveltségi anyaga igen szegényes volt. Alsó négy osztálya mindenki számára megadta a szükséges alapismereteket.

Az 1920-as évek iskolájáról Borbély Lajos +(82éves) visszaemlékezéseiből kapunk képet: „1919. táján az iskola épülete a mostani községháza épületében volt. Négy osztály tanult együtt. Reggel az iskolába érkezéskor, az iskola falán függő feszület előtt Miatyánkot kellett imádkozni minden gyereknek. Az iskolában tanultunk számtant, nyelvtant, szerbnyelvet és hittant. Számtanból az egyszeregy fejből ismételtük mindaddig, míg meg nem tanultuk, mint a verset. Ha rosszak voltunk, pálcával verést kaptunk. Általában „farost” kaptunk,

de előfordult a paksi és a körmös is, olykor – olykor meg egy – egy pofon is elcsattant.”

Csoportkép Kelemen tanító úrral a régi községházánál.

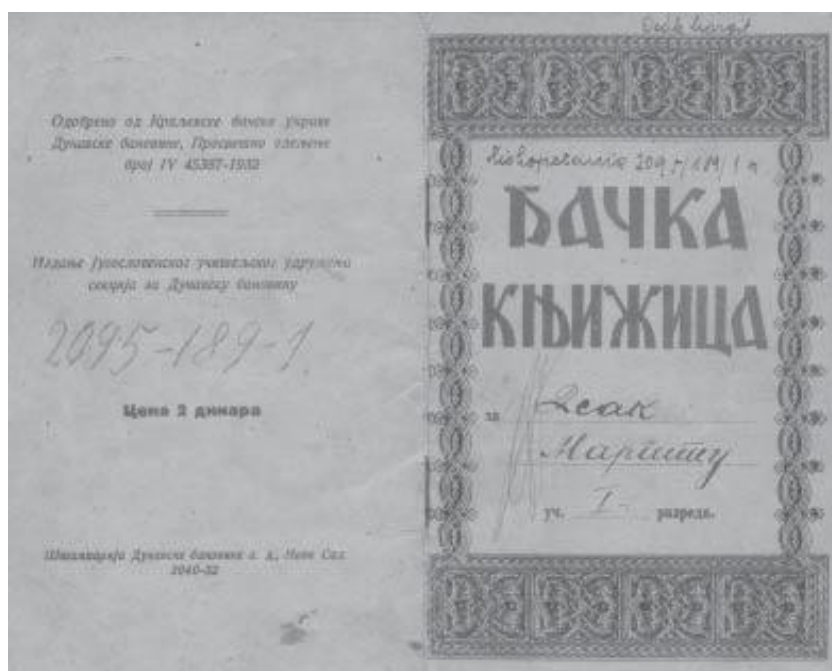
Az 1930: VII. Törvénycikkely értelmében:

- A népiskola 1. osztályába beírandó minden tanuló, aki szeptember hó 1-ig 6. évét betölti.
- Az osztott iskolákban minden osztályt külön tanító oktat. Ahol a fiú- és leánytanulók nem különíthetők el, ott a felső tagozatot – ha erre megfelelő számú férfi tanító rendelkezésre áll – férfi tanítónak kell vezetnie. Az osztott iskolákban, ahol külön fiú- és leányosztályok vannak a felső tagozatban – ha erre megfelelő számú, illetve női tanító rendelkezésre áll – a fiúkat férfi tanító, a leányokat pedig tanítónő oktatja.
- Minden osztályban tanítani kell a magyar olvasást és írást mindaddig, amíg a tanulók kellő mértékben el nem sajátítják. Ennek elérése után – a magyar nyelvű tárgyak mellett – nagy gondot kell fordítani hazánk

földrajzának, nemzeti történetünknek, valamint az állampolgársági jogoknak és kötelességeknek a megtanítására. Ebben az átmeneti időszakban a többi tantárgyak esetében is fő feladatnak kell tekinteni a magyar nyelvi készségek fejlesztését, és tervszerűen ki kell használni az énekben, a rajzban, a kézimunkában, a testnevelésben és a népi gyermekjátékokban rejlő nemzetnevelő erőt.

Ezekben az években egy átlagos iskola bútorzata a következőkből állt: tanítói asztal, tanítói szék (fából), tintatartó, megfelelő létszámú (egy osztályban átlag 60) fapad, térkép, fafogas és feszület. Persze a városi iskolák sem dicsekedhettek sokkal többel.

A diákok tanszerei a könyv, a palatábla, a palavessző és a szivacs volt. A tanulók munkájának eredményeiről az értesítők árulkodtak.

Deák Margit I.o. tanuló értesítője az 1932/33. iskola évről (borítólap).

КРАЉЕВИНА ЈУГОСЛАВИЈА
ДУНАВСКА БАНОВИНА

Народна основна школа *Ш. Табо*

Шк. год. *1932/33*

Име *Деак Маргарита Јовановић*, I разр.

Датум рођења	<i>1-12-1925</i>
Место рођења	<i>Београд</i>
Отец и матица	<i>Јован Јовановић Јовановић</i>
Бора и одређење	<i>Београдско напојно</i>
Свој	<i>Јовановић</i>
Име родитеља	<i>Деак Јован</i>
Датум	<i>Београд</i>

Печат: *Јован Јовановић*

Напомена	I.	II.
Број у пор.	- 5 -	<i>Београд 51</i>
Број у пор. Сав. пор.	- 4 -	<i>Београд 51</i>
Број у пор.	-	
Број у пор.	-	
Број у пор.	-	
Број у пор.	- 5 -	<i>Београд 51</i>
Број у пор.	-	
Број у пор.	- 5 -	<i>Београд 51</i>
Број у пор.	- 4 -	<i>Београд 51</i>
Број у пор.	- 5 -	<i>Београд 51</i>
Број у пор.	- 4 -	<i>Београд 51</i>
Број у пор.	- 4 -	<i>Београд 51</i>
Број у пор.	- 5 -	<i>Београд 51</i>
Број у пор.	-	
Број у пор.	- 21 -	<i>Београд 51</i>
Број у пор.		<i>Београд 51</i>
Број у пор.	-	- 25 -
Број у пор.	-	-

Деак Маргит I.o. танло ёртеритёје аз 1932/33. искола ёврё (белё олодалк).

1936-ban a falu jegyzőt kapott és emiatt az iskolát áthelyezték a községháza épületéből a mai Tito Marsall utcában lévő Szabó – féle házba.

A második világháború csak 1941 áprilisában érte el az akkori Jugoszláviát. A magyar hadsereg bevonult és visszaállították a régi közigazgatási rendet. A követő néhány hónap elég volt arra, hogy a magyar hatóság átszervezze az egész elemi és középiskolai hálózatot. A népiskolákat, ahol csak mód volt rá, nyolcosztályossá bővítették.

Mivel az országnak ezen a területén nem folytak harcok, a tanévet majdnem végigjárták a diákok.

Osztálykép 1942-ből, Ifj. Farkas Péter tanítóval a Szabó - féle ház előtt.

Az 1943/44. tanévet 1944. április elsején évvzáro vizsga nélkül zárták. Ekkor már igen gyorsan közeledett a front. Gyakorlatilag ezek a háborús iskolaévek mind egy kicsit csonkák voltak. Mindemellett a tanítók igyekeztek, ha rövidítve is, de teljes egészében elsajátíttatni az előírt tananyagot.

Az 1944/45. tanév az addigi gyakorlat alapján kezdődött.

1944. október 8-án bevonultak a Vörös Hadsereg és a partizánok, ezzel a falu és a népinevelés is újabb változáshoz érkezett.

Osztálykép 1953-ból Ifj. Farkas Péter és lánya, Konecsni Ilona tanítónővel.

A mai iskola épületét 1952-ben építették, s a Fejős Klára Elemi Iskola nevet vette fel. Ebben az iskolában elsőtől hatodik osztályig tanulhattak a gyerekek.

Tanítási órán 1959-ben, Fehér Jenő tanítóval.

A hatvanas évek közepéig az általános iskola VII. és VIII. osztályát folytatni akaró gyerekek a kikindai Fejős Klára Általános Iskolába járhattak. Minden nap télen-nyáron reggel fél négykor keltek, hogy elérjék a reggeli vonatot, amely délután három óra körül érkezett vissza Verbicára.

Ballagás 1960-ban.

Valamennyivel könnyebbé vált az utazó diákok helyzete a hatvanas évek második felében, amikor elkészült a Feketető – Egyházaskéri kövesút és megindul a forgalom a község székhelye, Csóka felé. Ettől az időszaktól kezdve az általános iskola felsőbb osztályait a verbicai gyerekek Csókán fejezték be.

Az iskola és az óvoda közös épülete.

Az iskola a csókai Jovan Popović Általános Iskola kihelyezett tagozata. 2006 – ig az oktatás összevont tagozatokban zajlott: I. – III. és II. – IV. osztályban két tanítónővel.

Sajnos a faluban egyre kevesebb fiatal maradt a nehéz megélhetés miatt, ami a tanulók létszámára is kihatással volt.

2006 szeptemberében három tagozat nyílt: 3 első tanuló és 8 tanuló a III. és IV. összevont osztályban. Három tagozaton tanultak a tanulók a következő tanévben is.(I., II.,IV. osztály) . A negyedikesek elbúcsúztatása után a helyzet rosszabbra fordult. Már csak két tagozat maradt (II. és III.) egy oktatóval, ugyanis első osztályba nem iratkozott egyetlen első sem.

2009 szeptemberétől újra három iskoláskorú csoport járt iskolába, de mivel a tanulók létszáma kevés volt ahhoz, hogy osztott legyen az oktatás, így jelenleg is az angol , a szerb és a hitoktatón kívül egy oktató foglalkozik az összevont osztályba járó nebulókkal.

2010. júniusában a három összevont tagozat.

A falu óvodája

A gazdasági-társadalmi fejlődés nyomán nálunk is jelentkezett az óvodák létesítésének igénye. Megnövekedett azoknak a családoknak a száma, ahol az apa és az anya egyaránt munkát vállalt. Kisgyermekük gondozása, nevelése megoldatlan problémaként nehezedett rájuk.

Első óvodáinkban - az őrzésen, gondozáson kívül - sokféle hasznos ismeretre is megtanították a gyerekeket. Akárcsak az iskolában, itt is folyt már a betűismeret, az olvasás tanítása, ami vallástani ismeretek elsajátításával párosult. Többnyire olyan dalocskákat, versikéket tanítottak az óvonők, amelyek lehetőséget adtak valamilyen erkölcsi tanulság megfogalmazására, viselkedési szabály megállapítására. Egy óvó és egy "segédnő" foglalkozott itt a 40-60 főnyi gyermekcsoporttal.

Az óvodai munka az 1950- es évek első felében indult meg a jelenlegi iskola épületében, melyet később, helységhiány miatt a Kereksoron levő, Pető-féle házba helyezték át.

Az óvodások és Berecki Rozália óvonő valamint segédje Sera Borbála társaságában 1960-ban.

Az iskoláskor előtti gyermekek részlege a csókai Radost Gyermekintézményhez tartozott. Az óvodai munka az iskola épületében zajlott.

Napjainkban sajnos már helyben nem működik óvoda. Feketetóra utazott az egyetlen egy iskola előkészítő, kisgyerek, pedig nem is olyan régen még népes kis csapat járt az óvodába.

2005.október.

Mivel a falu az egyházzal kapta nevét, úgy érzem arról is illik egy pár szóban megemlékezni.

A katolikus templomot 1939. augusztus 20-án szentelték fel. Felépítésében nagy segítséget nyújtott Lederer György és családja. A templom titulusa Keresztelő Szent János születése. Templombúcsút augusztus utolsó vasárnapján tartanak. Az Egyházi Hatóság 1988-ban az egyházaskéri leányegyházat önálló lelkeszségé alakította és első helyben lakó lelkésznek Ft. Bogdán Józsefet nevezte ki.

Az utóbbi években a szentmiséket is már egyre kevesebben látogatják. Vasárnaponként, Molnár Rózsa hitoktató tart, igeliturgiát, áldoztatással.

Manapság a falunak nincs még 130 háztartása és 250 lakosa sem. A rohanó világ, a pénz utáni hajsza a falu fiataljait elcsábította a több lehetőséget nyújtó környezetbe. Az itt maradt emberek megöregedtek. Sajnos a falu lassan és csendesen elhal.

Megmaradásunknak titka Reményik Sándor versének részletében rejlik:

Kicsi fehér templomotokba

Most minden erők tömörülnek.

Kicsi fehér templom-padokba

A holtak is mellétek ülnek.

A nagyapáink, nagyanyáink,

Szemükbe biztatás vagy vád:

Ne hagyjátok a templomot,

A templomot s az iskolát!

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Bálint Sándor: A szögedi nemzet. A szegedi nagytáj népelete. I. rész. Szeged, 1891.

Bálint Sándor: A szögedi nemzet. A szegedi nagytáj népelete. I. rész. Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. 1974/75 2. , Szeged, 1976

Borowszky Samu: Torontál vármegye. Magyarország monográfiája. Budapest, 1911.

Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. Budapest, 1966.

Kálmán Béla: A nevek világa. Debrecen 1989.

Moor Elemér: A honfoglaló magyarság megtelepülése és a székelyek eredete. A honfoglalás kori törzsnévből alakult helységnevek. Szeged 1944.

Magyar Országos Levéltár: Mohácsi vész előtti gyűjtemény.

Balassa Iván – Ortutay Gyula: Magyar néprajz. Corvina. 1974

Internet forrás:

A Vajdaság települései és címerei.

Iskola és művelődés.

Az iskoláztatás története.

ADATKÖZLŐK:

FEHÉR (HÉZSŐ) MÁRIA

SÁRI TIBOR

TÚRI LÁSZLÓ

Mészáros Ágota (Oroszlámos): Oroszlámos — legenda és valóság

Mészáros Ágota vagyok, 1985-ben születtem Törökkanizsán. Oroszlámoson élek a szüleimmel. Itt végeztem el az általános iskolát kitűnő tanulmányi eredménnyel. Már ekkor nagy érdeklődést mutattam a történelem tantárgy iránt. Rendszeresen részt vettem a községi történelmi versenyeken, ahol legtöbbször kiválóan teljesítettem.

2000-ben beiratkoztam a Törökkanizsai Gimnáziumba, amelyet szintén kitűnő eredménnyel végeztem. Történelem tudásomat igyekeztem tovább bővíteni, de ez igazán csak akkor valósult meg, amikor 2004-ben felvételt nyertem az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Kar Történelem Tanszékére. Maximális pontszámmal a 7. helyen kezdtem megvalósítani régóta várt álmomat.

Az újvidéki egyetemen a magyar történelem különálló tantárgyként nem szerepel, ezért mindig is szerettem volna erről a témáról még több ismeretet szerezni. Nagyszerű lehetőséget teremtett erre a ZMTE történelmi továbbképzése. Az előadássorozatok 2008-ban indultak, amelyeknek a zentai

Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium adott otthont. A sok színes előadás rávilágított a magyar történelem számomra addig ismeretlen szegmenseire.

Jelenleg a törökkanizsai és oroszlámosi általános iskolában dolgozom történelemtanárként. Szeretem a munkám, és továbbra is szeretnék hasonló továbbképzéseken résztvenni. Célom: tágítani, kiegészíteni és tanulmányozni a magyar történelmet, hogy a gyerekek ezáltal még többet tudhassanak meg nemzetünk múltjáról.

Bevezető

Oroszlámos észak-bánáti kis falu Törökkanizsa községben, a szerb – magyar – román hármashatár közelében. A földrajzi koordinátái: é.sz. 44° és a k.h. 20°-nál helyezkedik el. Tengerszint feletti magassága kb.80 méter. A valamikor fénykorát élő, mintegy ezeréves múltra visszatekintő település, mára már megfogyatkozott, és megkopott. Meglehetősen eldugott helyen fekszik, ahogy az itteniek mondják: Vajdaság „vakbelében”.

A községszékhelytől, Törökkanizsától keletre vezet a 14 km-nyi hosszúságú régi aszfaltút Oroszlámosig. A forgalmas utaktól félreeső falucskába kevesen térnek be. Lakossága részben elvándorolt, követve a munkalehetőségeket. Becslések szerint jelenleg 650 háztartásban 1000 – 1100 ember él itt.

Jelenére a múltja hívja fel a figyelmünket, mert „...a magyar történelem második nevezetes és egyben csodálatos álma Oroszlámoson történt meg...”³ Hogy feledésbe ne merüljön, elevenítsük fel történetét, hogy kitartásunk, megmaradásunk példájaként szolgáljon. Erre szólított fel bennünket msgr. Huzsvár László, Bánát nyugalmazott megyés püspöke, a 2008-ban megtartott

³ Hét Nap, 1995. jan. 14., Bori Imre írása

püspöki szentmiséjén a megemlékezés alkalmából: „A múltra szükségünk van, hogy a jelenünket építhessük és a jövőt elképzeljük.”⁴

Törökkanizsa
címere

Vajdaság térképén

Oroszlámos
címere

A legendáról

A Szent Gellért püspök legendából ismert egykori Oroszlánmonostora vagy Oroszlános a XI. században létesült a mai Magyarmajdány területén.

Kristó Gyula a magyar krónika leírását követve rajzolta meg az eseményeket. Hitelesnek tartotta azt a tudósítást, mely szerint István király az erdélyi Gyula legyőzése után azonnal Keán bolgár vezér ellen indult, és így szerezte meg Dél-Erdélyt. A szerző ugyanitt megemlíti a *fekete magyarokat*, amelyeknek területét a pécsi püspökség területével azonosít. Vele ellentétben **Györffy György** Ajtony népével azonosította a meglehetősen bizonytalan eredetű népet. Ez tulajdonképpen a XI. században a magyarok egy részére vonatkozó megjelölés, amelyet két külföldi forrás őrzött meg. **Querfurti Brúnó** térített közöttük, később kényszerítették őket a kereszténység felvételére.

⁴ Családi kör, 2008. nov. 27.

Többen (így Györffy György és Kristó Gyula) a kabarok⁵ megjelölésének gondolják, míg mások (pl. Tóth Sándor László) hatalmi csoportosulást látnak mögötte. A rendelkezésünkre álló kevés információ miatt feltételezésekre vagyunk utalva, lakóhelyük meghatározására is csak annyi támpontunk van, hogy a Dunán hajózva lehetett eljutni hozzájuk.⁶ Ajtony legyőzésére visszatérve, a legtöbb tudnivalót Gellért püspök legendája nyújtja.

Ajtony törzsi államának központja Marosvár volt, a későbbi Csanád. Komoly hadjáratra volt azonban szükség ahhoz, hogy István megtörje hatalmát. Eltérő álláspontok alakultak ki Ajtony legyőzésének idejéről. Az egyik álláspont szerint röviddel Gyula legyőzése után fordult István a marosvári vezér ellen (1003)⁷. Györffy György ezt az eseményt néhány évvel későbbre datálta (1008).⁸ Tehát, a csata ideje vitatott: 1003-1004, 1008 vagy 1014-15 éppen úgy felmerült, mint a legvalószínűbbnek tűnő 1028 körüli dátum. Ezért egy biztosabb körülményre kell támaszkodnunk, mint például arra, hogy Ajtony legyőzője a Gyula ellen harcoló Doboka fia, Csanád volt. Ő lett egyben az újonnan megszervezett terület első ispánja és névadója.

A Gellért-legenda szerint: „Azokban az időkben volt egy főúr Maros városában, név szerint Ajtony, igen nagy hatalmú, akit a görögök szertartása szerint Vidinben kereszteltek meg. Ez nagyon el volt telve vitézségével és hatalmával. Volt neki hét felesége, éppen mert nem követte igazán a keresztény vallást.

⁵ A **kabarok** vagy helyesen eredetileg **kavarok** (lázadók vagy fekete magyarok) a honfoglalás előtti időszakban a magyarokhoz csatlakozó, valószínűleg török nyelvű népcsoport voltak, ill. a honfoglalókhöz csatlakozott három kazár törzstörredék népességét nevezték.

⁶ Font Márta, *Magyarország története 2.*, Budapest 2009, 32

⁷ Pannon enciklopédia, *A magyarság története*, Budapest 2006, 26

⁸ *Magyarország története 2.*, 30

István királynak egyáltalán nem hódolt, elbizakodva vitézei és nemes urai sokaságában, akiken uralkodott. Betöretlen lovaknak is nagy sokaságát mondta magáénak, azonfelül olyanoknak, amelyeket pásztora a házaknál őriztek. Végtelen sok nyája is volt, amelyeknek megvoltak a maguk kijelölt pásztora, azonkívül birtokai és udvarházai, és a Maroson folyó sószállításoknak is ura volt, s ő állított ennek a folyónak a kikötőibe adószedőket és öröket, és mindent adó alá vetett. Hatalmát a görögöktől kapta, és a fent említett Maros városában monostort építtetett Keresztelő Szent János tiszteletére, abba ő nevezte ki az apátot a szerzetesekkel együtt, azoknak rendje és szertartása szerint. Ennek a férfiúnak ugyanis a Körös folyótól az erdélyi részekig s Vidinig és Szörényig eső föld szolgált, s mindezt hatalma alatt tartotta. Ezért aztán fegyveresek nagy sokaságában bővelkedett, és a királyt igen kevésbe vette... “⁹ Jóllehet István király nem kívánt szembefordulni a keleti egyházi rítust valló tömegekkel, mégsem nézhette tétlenül Ajtony hatalmának növekedését, hiszen az ellentétben állt a központi hatalom erősítését célzó törekvéseivel. A király Csanádot küldte hadba Ajtony ellen. Miután a Tiszán átkeltek, megütköztek Ajtonnyal és

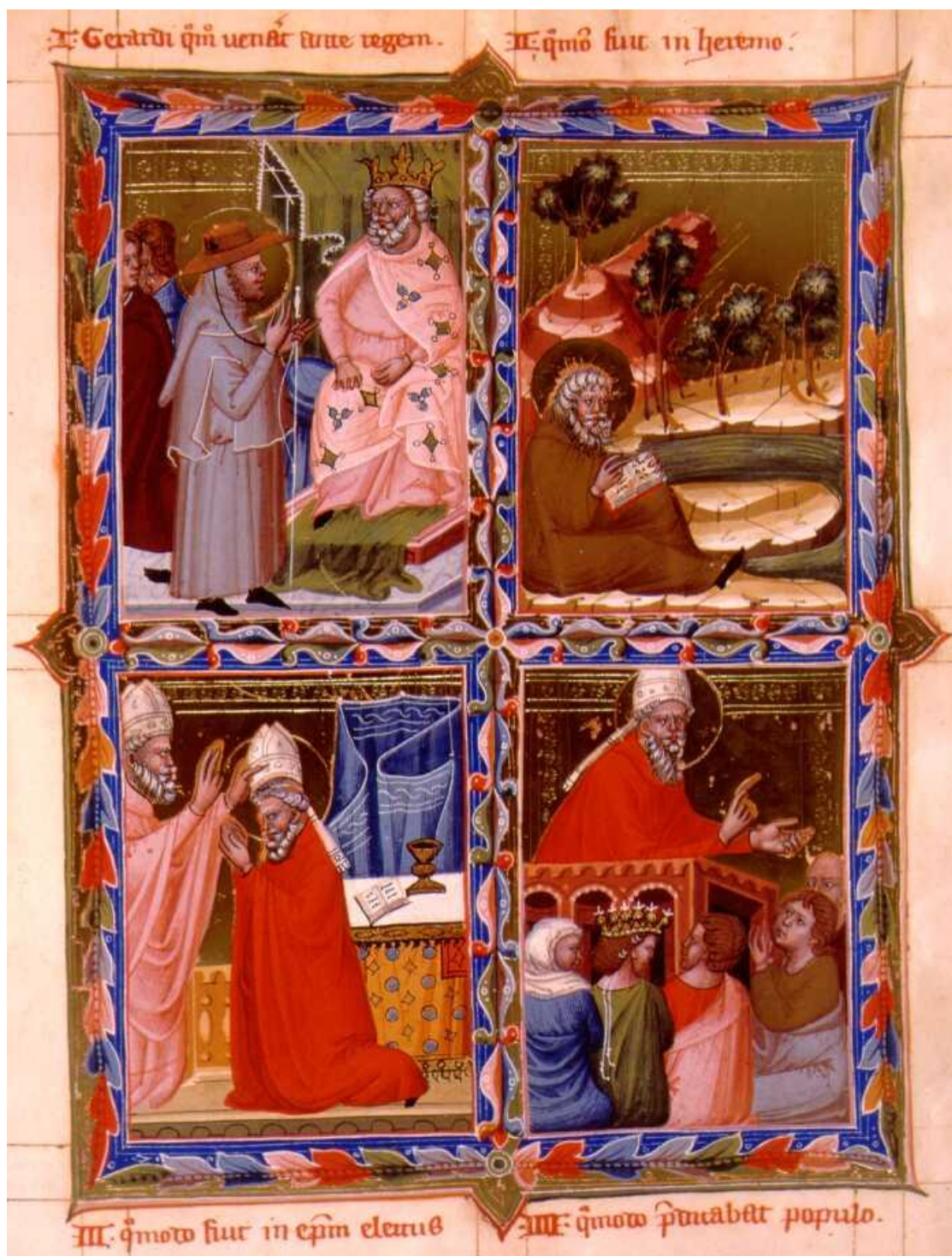
⁹ SRH 2. 489—490. Magyar fordítása: Szöveggyűjtemény Magyarország történetének tanulmányozásához I. rész 1000-tól 1526-ig. Szerk.: LEDERER EMMA Bp. 1964.

seregével, a küzdelem délig tartott, sokan hullottak el mindkét oldalról. Végül Csanád serege futásnak eredt, és meghúzódott a kökényéri bokrok között, továbbá Szőregen meg egész Kanizsán a Tiszáig. Csanád éjszakára tábort ütött egy dombon, Ajtony meg a Nagyősznek mondott mezőn gyülekezett Csanádtól délkeletre.

A csata előtti éjjelen, Csanád álmában Szent Györgyhez könyörgött segítségért. Fogadalmat is tett, hogy ha ellenségén győzelmet arat, az imádság helyén monostort emeltet. Amikor elszunnyadt, álmában megjelent neki egy oroszlán, aki azt tanácsolta, hogy keljen fel, és még az éj leple alatt támadja meg Ajtonyt. Győzni fog. Csanád valóban felkelt, támadott és győzött. A kolostor valóban fel is épült (1030), a helyet meg elnevezték Oroszlánosnak. Megszerveződött a csanádi egyházmegye, amelynek székhelyét a győztes

hadvezérről Csanád névre változtatott első püspöke, a velencei származású Gellért.¹⁰

Szent Gellért: 1. István király előtt, 2. a remeteségben, 3. püspökké választása, 4. a nép előtt.

¹⁰ Magyarország története 2., 53

A valóság

A mai Oroszlámostól nem messze, pontosabban 3 km-re északkeletre,

Magyarmajdánon a régészek 2001-től ásatásokat végeznek, és eddig 1500 négyzetméternyi területet tártak fel. Három templom maradványaira bukkantak, körös-körül sírokkal. A legendának tehát nagyon is valós történelmi alapjai vannak.

A majdányi ásatások eddigi eredményei alapján egyre több bizonyíték gyűlt már össze arról, amely alátámasztja, hogy ezen a helyen a XI. században valóban monostor állt (mérete csak 5x9 méter).

A XII. század elején ezen a helyen egy 13×24 méter alapterületű, téglából épült templom létezett, amelyhez hasonló akkoriban nem volt száz kilométeres körzetben. A legtöbb fellelt pénzérme ebből a korból, II. Béla idejéből származik. A XIII. században viszont itt egy gótikus stílusú kisebb templom is épülhetett, amelynek alapjai nemrég kerültek elő. A templom(ok) köré több évszázadon keresztül temetkeztek. A török időkben sajnos elnéptelenedett a környék, a pusztulás nyomai ma is fellelhetők a templommaradványokon.

A laikusok érdeklődését is régóta izgatja a titkokat rejtő táj, hiszen lépten-nyomon cserépedény-töredékekre, emberi csontmaradványokra, tájidegen kődarabokra bukkan a szántóföldön vagy a kertekben járó-kelő vagy dolgozó ember.

A mai napig is előfordul, hogy a magyarmajdányi szántogatók ekéje csontokat, oszlop- és fundamentum maradványokat fordít ki a földből. A tényt, hogy valaha csata dúlt, bizonyítja az is, hogy a rábéli kertlábak földjéből szintén igen sok csont került elő. A falu belsejében végighúzódó "part" alatt állítólag egy alagút található, amelyet egy titokzatos vasajtó rejt. Bizony, ezt még senki sem merte felnyitni, és nem mert lemenni. A régi öregek mesélték, hogy egyszer beszakadt a magaslat, és pénzérméket, valamint csontokat találtak.

Magyarországon, Ópusztaszeren van egy kiállított aranykereszt, közepében egy kék kővel ékesítve, s a felirat szerint a kereszt Oroszlámosról származik. A kereszt bizánci stílusú, alig 23 cm nagyságú, részből készül, és arany bevonatú.¹¹

¹¹ *Along Three Rivers*, Millenary album of Country Csongrád, Szeged 2001, 24

Utószó

Az oroszlámosi monostor mindössze 250 évig állt fenn (1280-ig), amikor a kun lázadás elpusztította. Egy századdal később újjáépítették a bencések, akik ekkor meg is erősítették. Ezt a váracskát a törökök 1551-ben minden ellenállás nélkül bevették. A települést ezután Majdán (törökül: vásár, piac, sokadalom) néven vezetik.

A jelenben is megmaradt az ezeréves kövek varázsa. Századokon át őrizték jelentésüket: gyökereinket.

Irodalom:

1. Front Márta, *Magyarország története 2.*, Kossuth Kiadó, Budapest, 2009.
2. Pannon enciklopédia, *A magyarság története*, Urbis Könyvkiadó, Budapest, 2006.

3. *Along Three Rivers*, Millenary album of Country csongrád, Innovapress & Innovariant, Szeged, 2001.
4. Hét Nap hetilap, 1995. jan.11.
5. Családi kör hetilap, 2004. júl. 8.
6. *Szöveggyűjtemény Magyarország történetének tanulmányozásához I.* rész 1000-től 1526-ig. Szerk.: LEDERER EMMA Bp. 1964.

Hivatkozások:

<http://www.magyorszo.rs/fex.page:2008-11->

[25_Oroszlanmonostora_ezereves?start=10](http://www.magyorszo.rs/fex.page:2008-11-25_Oroszlanmonostora_ezereves?start=10)

<http://mx.csaladikor.co.rs/HU/200848/riportok/1768/>

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Mako_monografia_sorozat/pages/monografia_4/005_kozepkor.htm

<http://www.torokkanizsa.hu/Oroszlamos.html>

Nagy Szilvia (Zenta):

Nagymamám meséiből, avagy mit ne felejtsünk továbbadni az új nemzedéknek.

**A csókai kastély története egy kicsit más
megközelítésben**

Ez a munka azért készült el, mert nem szeretném, ha feledésbe merülne mindaz, amit a nagyszüleink tudtak, láttak, hallottak, átéltek. A csókai kastély

történelmét mutatom be, kicsit megfűszerezve nagymamám meséivel. De kezdjük az elején....

Előzmények

A kastélyt **1850. körül** kezdte építeni **Marczibányi III. Lőrincz**. Őrá szállt át Csóka patrónusi joga, mikor **Marczibányi Livius** utód nélkül meghalt **1855-ben** kitört a Tisza, átszakította a gátat és hatalmas károkat okozott ezen a vidéken. **1856-ra** a birtok a csőd szélére jutott így a kastély építése is egy időre félbeszakadt. Marczibányi Lőrinc természetesen menteni akarta a menthetőt, 10 ezer forint kölcsönt akart felvenni Pesten, de bizalmasa ténkedései miatt *„hitelében annyira megingattatott”*, hogy senkitől sem kapott pénzt, sőt *„oly lárma keletkezett, hogy a csőd ekkor már kevésbé maradt el.”* Végre **1857-ben** Marczibányi elbocsátotta bajkeverő bizalmasát, csakhogy későn tette, mert akkor már annyira el volt adósodva, hogy a csődöt nem tudta elkerülni.

1868-ban Berber Ágoston és Kluzemann kőbányai serfőzők veszik meg, majd néhány évvel később, **1873-ban** már a zsidó származású **Schwab Lőrinc és Károly** testvérpár tulajdonába kerül. Valószínűleg akkortájt vették meg a szolnok megyei **Pusztá-Kengyelt** is. Volt egy **Paulina** nevű húguk is, aki **Lederer Jakab** kereskedő felesége lett, két fiuk született Budapesten: **Arthúr (1861)** és **Károly (1862)**. Paulina néhány év múlva betegségben elhunyt, a gyerekeket a nagybátyjaik nagyon szerették és gondozták, mivel édesapjuk újranősült és nemigen törődött velük. Schwab Károly az unokaöccseire hagyta a birtokokat (illetve megvették tőle), mivel más utóda nem volt, melyek a későbbiekben „Lederer Arthur és Károly” cégjegyzéssel működtek. A fiúk Bécsben tanultak, mezőgazdasági főiskolára jártak.

1893-ban Arthúr feleségül vette a varsói származású **Lévy Alice-t**, akivel Budapesten éltek, de sokszor látogatták mindkét birtokot. Ebből a házasságból három gyermek született: **István (1894)**, **György Károly (1897)** és **László (1900 körül)**.

Puszta-Kengyel-kastély.

tővisi Csázy Elemérné dr. Lederer Désirée Mária, Lederer Andor, dr. Ungar Györgyné Lederer Annie, Lederer Péter gyermekei, továbbá Lederer Arthur testvérbátyja fájdalomtól megtört szívvel tudatják, hogy imádott édesapjuk, illetve fivére, a legjobb nagypapa és rokon

LEDERER KÁROLY

földbirtokos

folyó hó 1-én Csókán, életének 68-ik évében hirtelen elhunyt, ugyanott 4-én a róm. kath. egyház szertartása szerint beszenteltetett és a családi sírboltban nyugalomra helyeztetett.

Puszta-Kengyel, 1930. július hó.

Felejtgetetlen halottunk drága emlékét kegyelettel fogjuk megőrizni.

Az örök világosság fényeskedjék neki.

tővisi Csázy Elemér, dr. Ungar György vejei.

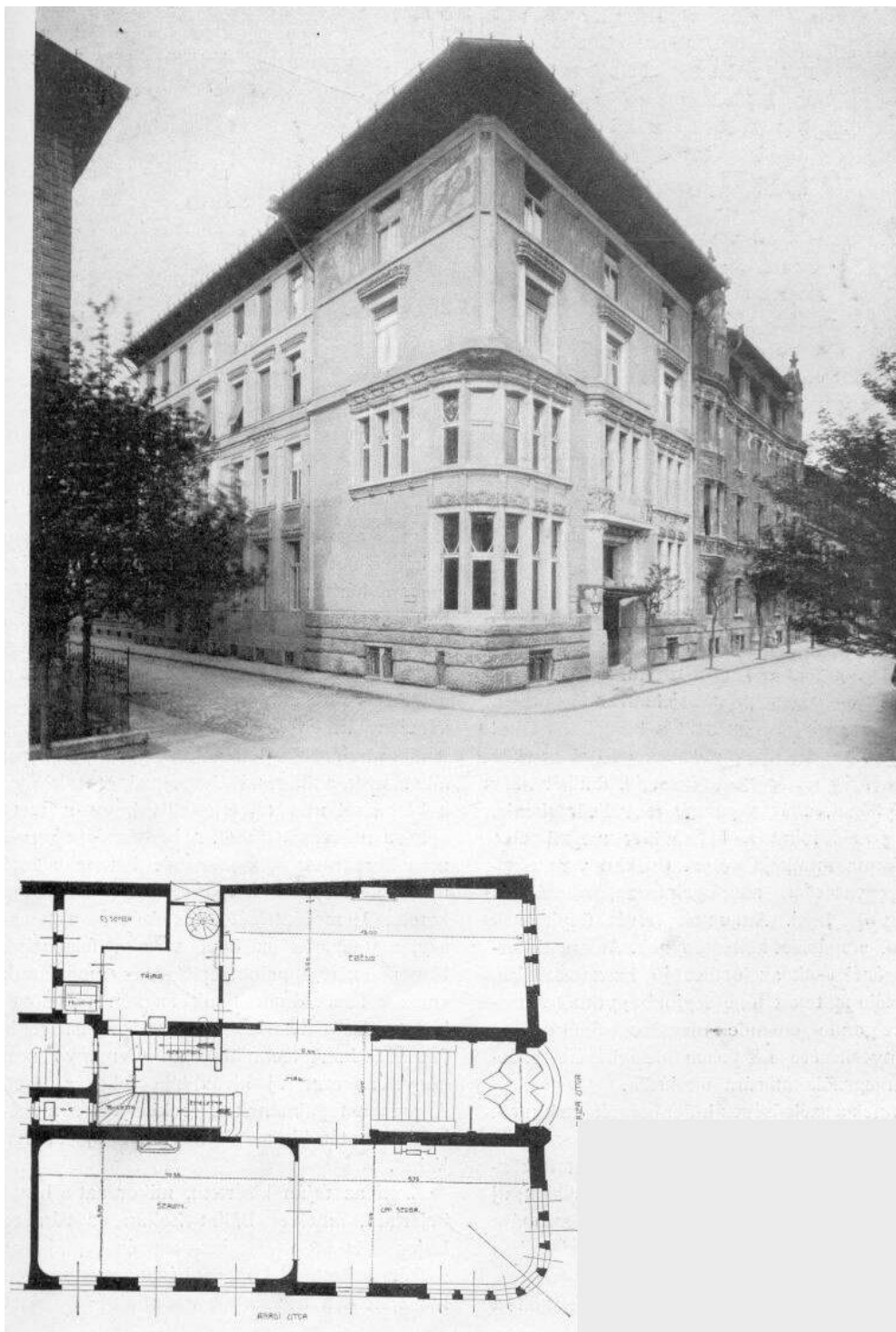
tővisi Csázy Mária, ifj. Ungar György, Ungar Péter unokái,

Lederer Arthurné sógornője.

Lederer György unokaöccse és felesége Rainprecht Magda.

Léderer Artúr testvérének gyászjelentése.

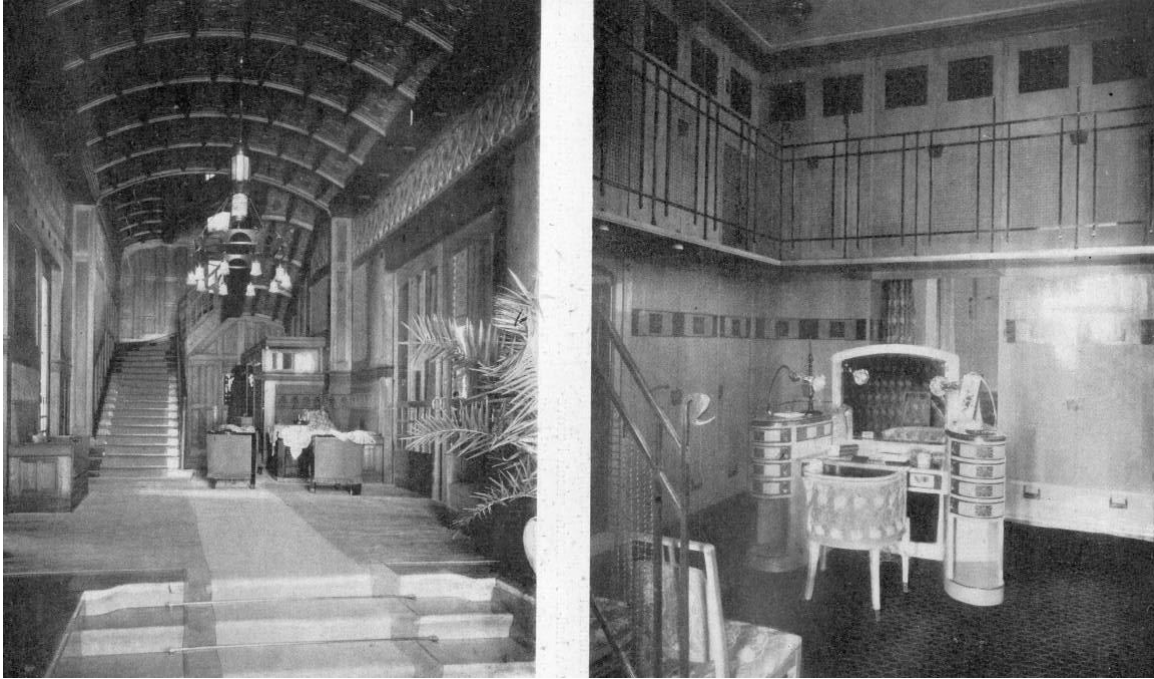
Elemi iskoláztatásuk a Budapest és Csóka közötti jövés-menés miatt házitanítók segítségével történt, de később a budapesti Fasori Evangélikus Gimnáziumba jártak és ott is érettségiztek. Arthur a VI. kerületi Aradi utca 33. szám alatt, Károly a közeli Bajza utcában lakott.

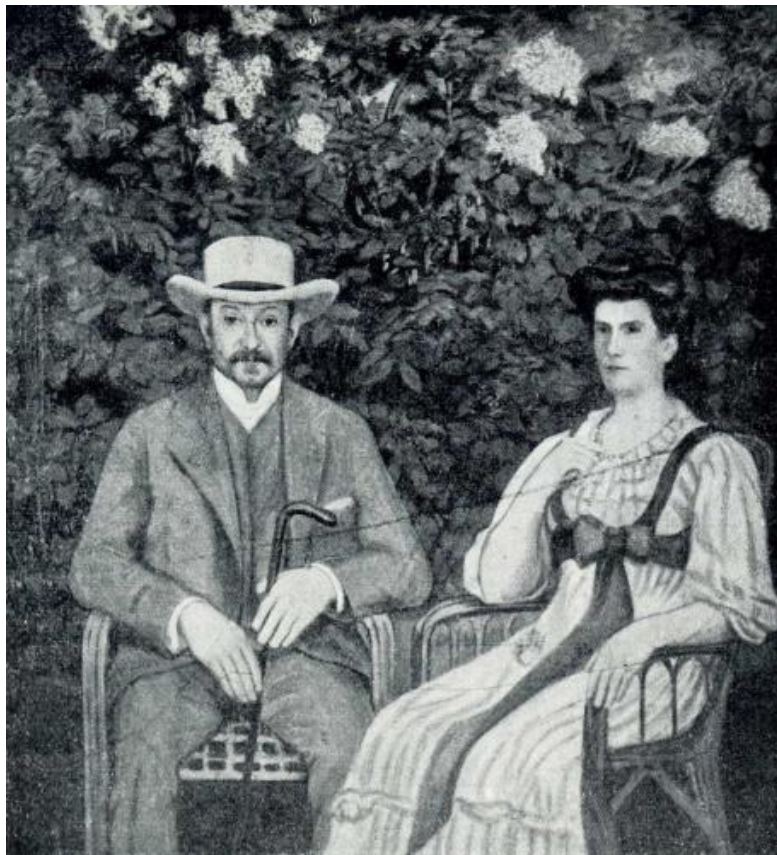
Lederer Artúr palotája Budapesten. — A homlokzatnak és a földszinti alaprajznak egyik része. Bálint és Jámbor terve.

A Bajza-utcai homlokzat részlete a lakás bejárójával.

A hall - női öltözőszoba az első emeleten.

Kernstok Károly: Léderer Arthúr és neje (1908).

A századfordulótól 1914-ig

A legidősebb fivér lépett volna Arthúr papa cipőjébe, de **1914**-ben kitört az I. világháború és István egy évvel később az orosz fronton hősi halált halt. Így történt meg az a dolog, hogy a középső fiút kellett átképezni. György közgazdásznak tanult, de a szomorú tragédia miatt mezőgazdásszá kellett lennie, hogy a birtokot tudja majd vezetni. A legfiatalabb testvér korát meghamisítva bevonult a hadseregbe, az olasz frontra. Megúsza a háborút, hazatért Csókára, de sajnos spanyolnáthában meghalt hazatérése után egy hét leforgása alatt.

Trianon után

A Trianoni béke után Csóka a Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz került, a másik birtok, a Szolnok megyei Pusztá-Kengyel pedig Magyarországon maradt, a Léderer-testvérek testvériesen elosztottak. Artúré lett a csókai birtok, Károlyé Pusztá-Kengyel. Ekkora Arthúr már 57 éves és úgy döntött, átadja a gazdaságot immáron már egyetlen fiának, Györgynek, aki egy éven belül megtanult folyékonyan beszélni szerbül és elkezdte a munkát. Csóka, az agrárreformok ellenére mintagazdasággá vált az akkori SZHSZ Királyságban. (a beljei gazdaság mellett), így tarthatott meg a gazdaság 5000 katasztrális holdat. A két Léderer (Arthúr és Károly) még 1919-ben áttértek a zsidó vallásról a katolikusra, Alice is vigaszt talált a katolikus szentekben.

György (későbbiekben már György úr) 1927-ben megnősült. Rainprecht Magdát vette feleségül (dr. Rainprecht Antal volt veszprémi főispán, képviselőházi tag és a Pán Európa Mozgalom egyik oszlopos tagjának leányát). Fiuk, György János 1927-ben született, leányuk Magdolna Judit pedig 1929-ben. Az ifjabb Györgyöt előbb Dudusnak, majd Gyurinak hívták, Magdát pedig Cukinak.

Nagymamám Gyurival járt egy osztályba, nagymamám húga pedig egyik (de lehet hogy a legjobb) barátnője volt Cukinak.

1934-ben meghalt Alice (Arthúr felesége). Az egész rokonság összegyűlt Csókán, a volt Monarchia minden részéből – Varsótól Bécsig – születésnapját megünnepelni, de sajnos 2 napra rá meghalt. Nagy volt a gyász a családban.

Léderer Alice temetése (állítólag).

Iskola

A gyerekek a helyi gyerekekkel jártak iskolába. Minden nap a nevelőnő kísérte el őket az iskolába, majd a tanítás után haza is vezette őket. Mindketten jó tanulók voltak. Nagymamám elmesélte nekem, megtörtént az is, hogy Gyuri felkelt órán és megmagyarázta a tanítónak, hogyan kell megoldani a matematika példát (később egyetemi matematikatanár lett belőle). Azt is mesélte, emlékszik rá, hogy elég „nagydarab” gyerek volt, mindig a templomban ministrált, szeretett játszani, focizni, és ha csak tudott, segített másoknak. Az osztályukban volt egy sánta kisfiú, a csókai állomásfőnök fia. Gyuri is benne volt abban a társaságban, akik naponta váltották egymást, hogy eltolják a beteg kisfiút az iskolába és onnan haza. Akkoriban délelőtt és délután is volt tanítás. Délelőtt 3 órájuk volt a gyerekeknek, délután 2. Közte hazajártak ebédelni. Az oktatás szerb és magyar nyelven folyt. Mindkettő szerb általános iskolába járt Csókán, majd a tanulmányaikat a Zentai Gimnáziumban folytatták. Egy alkalommal a család elment Budapestre az Eukharisztikus Kongresszusra. Gyuri onnan hozott egy nagy zászlót, ami még most is a csókai templomban van.

Amikor gimnazisták lettek a gyerekek, György úr készíttetett egy kocsit, mely nemcsak a saját gyermekeit, hanem az összes csókai gyereket átvitte Zentára az iskolába és vissza is hozta őket.

„Magda nagyon szép, göndör hajú kislány volt. Szorgalmas, odaadó, szerette a gyerekeket, mindent együtt csinált a többiekkel. Nem tett különbséget a többi gyerek között, annak ellenére, hogy dúsgazdagok voltak.”- mondja a nagymamám. „Nagyon szerette a tökmagot.” A nagymamám testvére, Ilona mindig vitt neki, ha ment játszani a kastélyba. Utána meg hazakísérte a madame (így hívták a nevelőnőt). Sok délutánt töltött a kastélyban, ahol játszottak és tanultak. A gyerekeknek német és szerb tanítójuk is volt. Amíg a gyerekek játszottak, György úr felesége, a nagyságos asszony kézimunkázott (a templom szószékén lévő terítőt is ő hímezte).

Élet a kastélyban

Szegénykonyha

Csókán igen sok szegény család volt. Minden áldott nap főztek nekik a kastélyban. Az emberek ételhordókkal a kezükben megjelentek és minden délben kapták a finomabbnál-finomabb ebédeket.

Karácsony

A fontos ünnepeknek is megvolt a hagyományuk. Nagymamám még emlékszik ezekre a szép dolgokra is. Már két héttel karácsony előtt el kezdtek a kastélyban sütni, hogy a majorokban élő összes gyermeknek időben elkészüljön a kis csomag. Volt ebben a csomagban mézeskalács, szaloncukor, dió és még 1-1 narancs is. A Szenteste úgy nézett ki a kastélyban, hogy volt egy nagy karácsonyfa, amit a gyerekek díszítettek fel. Ezen az estén a gyerekek iskolai barátai is hivatalosak voltak a kastélyba (elmentek értük). A fa díszítésének be kellett fejeződnie időben, mert mindenki ment az éjféli misére. A szegényebb családok György úrtól kaptak karácsonyfát is ilyenkor. Az öreg nagyságos asszony karácsony előtt bejárta a majorokat és megnézte, van-e a gyerekeknek téli cipőjük, kabátjuk. Akiknek nem volt, azoknak vett. Nagymamám húga Karácsony napján szintén ment a kastélyba, onnan mentek misére, majd utána meguzsonnáztak a gyerekek és csak ezt követően ment haza ebédelni.

Telente, ha elég hideg volt, a gyerekek eljártak a borospince melletti Laposra korcsolyázni. Ez is nagy élmény volt.

Minden télen az összes gazdatisztnek (akik egyébként egytől egyig agrármérnökök voltak) kellett bált rendeznie és egy volt a kastélyban is.

Ilyenkor a Katona zenekar muzsikált. A nagyságos asszony kedvenc nótáját is elhúzták: az „Akácos út, ha végigmegyek rajta ént”. A bálók szépen lezajlottak, a gazdatisztek versenyeztek, kié sikerült jobban.

Húsvét

Az egész család ment a feltámadási szertartásra. (egyébként a kastélyban az első pad volt a Léderer családé, de a gyerekek a többi csókai gyereke között ültek mindig). Icanena (nagymamám húga) ilyenkor is hivatalos volt a kastélyba. Húsvét reggelén szintén. Menni kellett megnézni a nyuszt, aki biciklin jött. A parkban voltak elrejtve a nyulak, melyeket a gyerekeknek meg kellett keresni. Egyik alkalommal Icanena nagyon szép nagy csokinyulat (2kg-osat) kapott. A fülénél fogva vitte nagy örömmel haza. De sajnos a füle letört. Erre volt ám öröm otthon: így juthatott hozzá a nagymamám és másik húga is a csokihoz, két hétig ették a nyuszt.

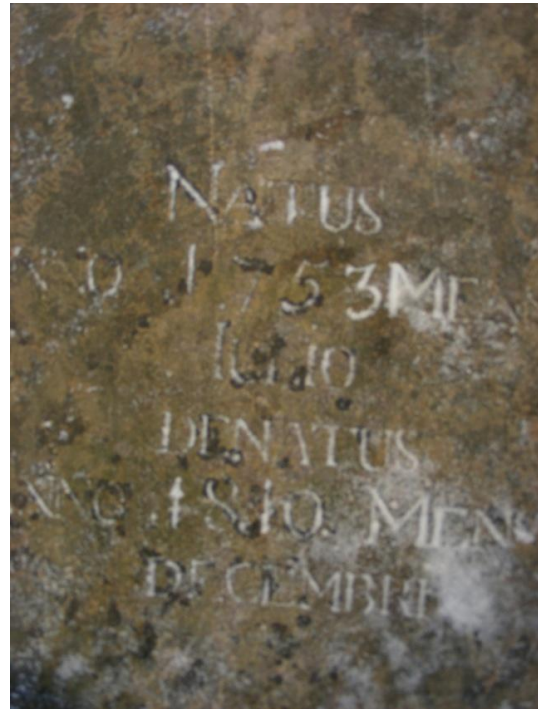
A biciklis nyuszi miután a kastélyban járt, tett egy kört a faluban is, bejárta az utcákat, csodájára lehetett járni.

A gyerekeknek volt egy kis szánkójuk és egy kis fiákerük. Voltak kislovak is, ezek húzták őket. A gyerekek, ahányan csak ráértek a kocsira és szánkóra, jókat kocsikáztak. Főleg a parkban, mely a kastély körül helyezkedett (helyezkedik) el. Ez a park akkor százszorta szebb volt, mint most. A 19. században 3 méter magas kerítés vette körül, később a kastélyhoz közel eső területeken a falakat kerítések váltották fel. Volt portás is, aki éjjel-nappal ügyelt. Habár a „rég parkot” Szerbia védett parkká nyilvánította, régen sokkal pazarabb volt. Még Marczibányi Lőrinc nagybirtokos kezdte telepíteni 1782-ben, majd Sváb Károly folytatta, végleges alakját a Léderer-család idejében kapja (1883-1889). A park a város központjában fekszik öt és fél hektáron, mely részben barokk– (a kastély körül), részben pedig tájképi stílusú. A lombhullatók közül domináns fajta a Nyugati osterfa (*Celtis occidentalis*), az örökzöldek közül pedig a Keleti thuja (*Thuja orientalis*). Annak idején be volt kerítve, gyönyörű virágágyak is voltak benne (ma meg alig található benne fa, senki nem törődik vele). A parkban volt rózsakert, üvegház, tenispálya is. És itt van egy sír is, mely Marchibányi István sírja. A holttest ma már a templom alatti családi kriptában van. (Ő nem más, mint Marczibányi Lőrincz testvérbátyja, a temesi kerület alispánja. 1800-ban udvari tanácsossá nevezik ki és Budára költözik. Birtokainak jövedelméből 50 000 forintnyi alapítványt tett, amelynek kamataiból a Magyar tudományos és szépirodalmi műveket jutalmazták. A Marczibányi-díj kezelését a Magyar

Tudományos Társaság, a későbbi Magyar Tudományos Akadémia vette át. A betegeket és elesetteket is támogatta. Drágaság-és régiséggyűjteménye a Nemzeti Múzeumba került. Édesapámtól hallottam, aki pedig a nagytatájától azt a mendemondát, hogy ez a Marczibányi István nagy kártyajátékos volt. Adósságba verte magát, és az akinek vissza kellett volna fizetnie sok pénzt, nem kért mást, mint 2 kg húst a combjából. Ekkor döntött úgy, hogy öngyilkos lesz. A parkban van egy nagy kődarab, állítólagosan ott vetett véget életének. Persze, ez lehet, hogy csak mese. De az tény, hogy az a kő évszázadok óta a parkban van.)

Marczibányi István sírja a csókai parkban.

A sír felirata.

Kastély

A Léderer-család a 20-as évek elején jelentős átalakításokat végez a kastélyon. Az épület háromszintes: alagsor, földszint és az emelet. Az épület utcai oldalán 26 ablak van, 13 a földszinti és 13 az emeleti részen látható. Az emeleti ablakok felső része félkörös, a földszinti ablakok felső része pedig egyenes kidolgozású. A főbejárat a kastély északi részén található, felette van egy csodálatos félkör alakú terasz. Az alagsor bejárata a park felől van. A padlástérben hatalmas, fémből készült víztároló van, ami annak idején az egész kastély vízigényét ki tudta elégíteni. A parkban volt ártézi kút is, szivattyú segítségével jutatták a tartályba a vizet. A mai (illetve a volt) húsgyár területén volt a kastélynak saját villanytelepe is. Maga Arthúr öregúr tervezte (ő eredetileg gépészmérnöknek tanult, csak később lett agrármérnök).

A kastély park felőli részének más a falszerkezete az utcaihoz képest. Az emeleti szinten, középtájon, a park felé egy tágas terasz volt, amit a 20-as évek derekán befalaztak.

Az épület alagsorában kaptak helyet a személyzeti lakások, személyzeti étterem, vasaló szoba, éléskamra, itlaktár és a szegénykonyha. A mindennapos sütés-főzés mellett vajat, lekvárt gyártottak itt, és finom cukrászsüteményeket

készítettek. A kastélyban 24 személy szorgos kezei végezték el a mindennapi teendőket. Külön szobalánya volt a nagyságos úrnak, külön a nagyságos asszonynak, 2 nevelőtanár élt velük, külön szakácsuk volt nekik és külön szakács főzött a szegénykonyhán is. 2 inas szolgálta fel az ételt.

A földszinten volt a szalon, konyha, nagy ebédlő, dolgozó szoba, könyvtár. Az egyik szoba tiszta kék volt. (A II. világháború után itt eskettek.) Minden szobában hatalmas cserépkályhával fűtöttek. Az emeleten kaptak helyet a gyerekek játszószobái, dadák és tanárok szobái, oktató helyiségek, teázó szoba, vendégszobák, hálósobák és a háziak lakosztálya.

Gazdaság

A csókai kastély és az uradalom mindössze kb.50 évig volt a Léderer család birtokában, de ez idő alatt világhírűvé tették ezt a bánáti települést.

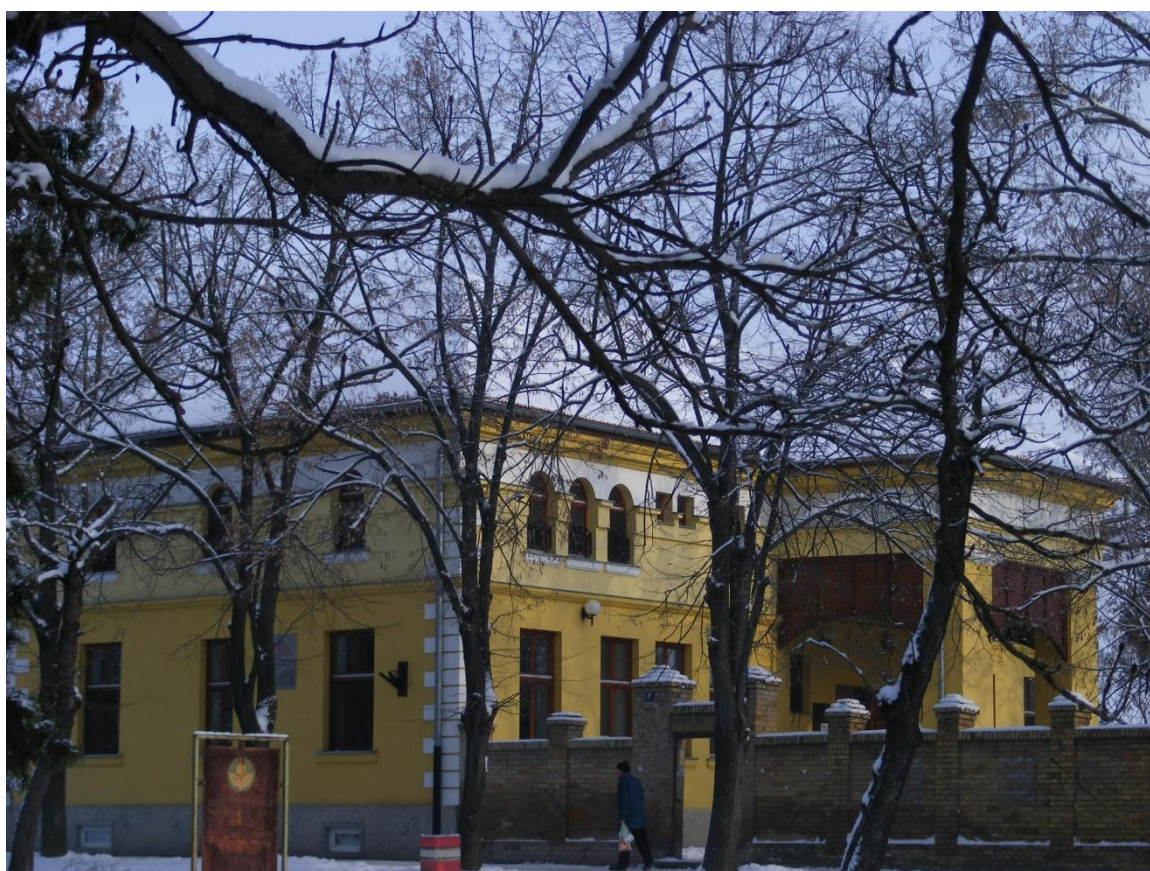
A Léderer-fivérek fellendítették a növénytermesztést, állattenyésztést, kiváló tehén-és göbolyállományuk, ménesük volt, sertésfalkáik, juhnyájuk voltak. A magtermesztésben, különösen a virágok szaporítóanyagának az előállításában párját ritkította a csókai uradalom, de szőlészete és borászata is híres volt. Volt itt még sajtgyár, szeszgyár (az 1890-es évek elején 4 szeszgyár is épült: Macahalmán, Árenda-majorban, Réti- és Székimajorban), sörgyár is. A

nemesített virágmagokat főleg Angliába, Németországba szállították. Volt magnemesítő gépük is. Vaszórsát, nyári-ősi rózsát, verbenát termesztettek. Ha véletlenül belekeveredett más színű virág a többi közé, azonnal kiszedték. Az uradalom területén Lőrincfalva (Terján) központtal nagy dohánytermesztés folyt, dohánykertészeket telepítettek ide. 1876-ban dohánybeváltó is épült, itt váltották be az egész környék dohánytermését.

Az 1920-as évek végén György úr kb.300 holdon vezette a mesterséges öntözést. Ez is sokban segítette azt, hogy virágmagot is tudott termelni a Macahalma körüli földeken.

A földeken megtermelt gabonából nyerték a szeszt, a mellékterméket pedig hízómarhákkal (göbolyökkal) és sertésekkel etették fel. 1930 tájárá a vágójószág állomány nagyon felszaporodott, nehéz volt értékesíteni. Ekkor társulást hozott létre Korhecz Gyulával egy vágóhíd kialakítására, majd pár évvel később húsgyár is épült.

Hatalmas juhállománnyal is rendelkezett a birtok, mely főképp Széki-majorban kapott helyet.

Korhecz Gyula háza.

Borpince

Dédapám – Kobrehel István.

A csókai szőlő.

A pincét 1903-ban kezdték építeni. Mire elkészült, a szőlő már termett. Az itt szüretelt legismertebb szőlőfajták: Saszla, Merlot, Mézes, Kertek királynéja, Rizling, Csabagyöngye, Hamburg, Aramon. A pincegazdaság világhírű borokat termelt. Kb. 2 000 000 liter kapacitású hordók sorakoztak és őrizték a nemes nedűt. Dédapám, Kobrehel István volt ennek a pincének a főpincemestere. 1920-tól mondhatni élete végéig. (volt egy időszak, amikor Palicson is dolgozott).

Dédapám a szőlőben harmadmagával.

Még gyerek volt, amikor odakerült. Maga Móra Ferenc figyelt fel rá, amikor hetente Csókára látogatott. Dédapám ministráns volt a templomban Farkas Szilárd mellett, aki jó barátságban volt a híres íróval. Dédapám szülei nagyon szegények voltak, fiuk viszont ügyesnek és okosnak tűnt. Móra Ferenc papnak szeretne volna adni, de a szülők nem egyeztek ebbe bele. Mivel a Csókán töltött vasárnapok alkalmával Móra a kastélyban ebédelt, beszélt dédapámról és arra a döntésre jutottak, hogy kitaníttatják és ő lesz a már idős pincemester utóda. Így is történt. 14 évesen már a pincében dolgozott, 20 éves korára pincemester lett. Megnősült és kiköltözött a birtokra. Ott éltek egészen a háború kitöréséig.

Lédererék a szőlőben dolgozó munkásoknak télire is biztosított munkát: borsóválogatás, paprikahasítás, kefekötés, seprűkötés, pálinkafőzés folyt télen. Februárban már kezdték a szőlőt nyitni, hogy a munkások ne legyenek munka nélkül.

Tavasszal a szőlőben lévő munkálatok a metszéssel, kapálással kezdődtek, a „szabad” gyerekek jártak kötözni. A szőlő fel volt osztva pásztákra, mindegyiken volt egy-egy gunyhó, ággyal, tűzhellyel. Örök vigyázták a szőlőt. Permetezésre 6 hónapra szlovén lányokat szerződttetett (főleg Muraszombatról jöttek dolgozni), mivel nem volt elegendő helyi munkás. Amíg a nők végezték ezt a nehéz munkát, a férfiak készítették hozzá a permetet és a vizet. A munka végeztével minden nő kapott ajándékot.

Szüretkor minden nap főztek, minden munkás naponta kapott 1 tányér paprikást és 1 szafaládét. Annyi volt a munka, hogy ilyenkor éjjel is dolgoztak. Ez után jött a bor fejtése, majd kezdték tölteni az üvegeket, hordókat. Az üvegek külföldre mentek, a hordók Bácskába kávéházakba. Ezeket mindig szombat reggelenként szállították lovaskocsikkal.

Dédapám (balról) és munkások.

Történt egyszer, hogy egyik alkalommal 3 nagy kocsi bort vittek és azt vették észre a kocsisok, hogy valaki fekszik az úton. Le kellett nekik állni, hogy mi történt. Az egyik kocsis észrevette, hogy egy részeg állta útjukat. Félrehúzta és mentek tovább. Mikor hazaértek, panaszkodtak az intézőnek, hogy késtek egy ittas ember miatt. György úr is megtudta az esetet, megsimogatta a kocsisok vállát és azt mondta nekik, egy cseppet se búsuljanak, amiért késtek, mert könnyen lehet, hogy az a részeg az ő borukból rúgott be és nekik hozott hasznót.

Szüretkor minden évi munkás 5 liter bort és 1 kosár szőlőt kapott, karácsonykor és húsvétkor pedig 5-5 liter bort és 1-1 liter pálinkát.

Lóré

Keskeny vágányú vasutat épített ki a gazdasági udvarokat kötötte össze, kb. 35-40km hosszúságban. Így szállította ki takarmányt, répát, a szőlőt a pincébe, törkőt a törkős bazenokba (abból főzték a pálinkát). Minden gazdasági egységnek megfelelő típusú vagonjaik voltak, erőlovakkal húzták őket. Pl. voltak koncentrátot szállító vagonok, speciális vagonok voltak szőlőszállításra. Volt külön vasút karbantartó brigád. (a síneket a kommunisták szedték fel 1961-62-ben). 1930-ra ez az ipari vasút kijutott egészen a Tiszáig. A folyóparton cölöpök álltak, a hajók kikötöttek, kitolták a lórét, belerakták a fát, szenet, cserepet, téglát stb. és megkönnyítették a szállítást.

1941-1945

A kastélyból náci főhadiszállás lesz. A termelés a birtokon nem áll le.

Még a háború kitörése előtt Léderer Magda gyermekeivel Budapestre utazott. Léderer György Dalmáciában hadgyakorlatozott, majd mire hazaért *„kastélyban német főhadiszállást talált, hihetetlen módon Arthur papával az asztalfőn az ebédlőben. (Sophie néni a személyzet között bújt el, ez is arról tanúskodik, hogy a személyzet milyen hű volt, és nem jelentette fel.) Apám pár napig bejárt az irodájába, de tán a negyedik napon egy SS-őrnagy kereste ott fel és így szól: „Herr Lederer, pár perccel ezelőtt parancsot kaptam, hogy önt és apját letartóztassam. De miután már két hete eszem az aggastyán asztalánál, és nagy tiszteletben tartom az öregurat, adok maguknak négyórányi egérutat, hogy eltűnjenek! Remélem, uram, hogy tisztában van azzal, mit jelent, ha egy SS-tiszt nem teljesíti azonnal a kapott parancsot. Jó napot kívánok!” És távozott.*

Apám lélekjelenlétét már sok minden próbára tette az életben, de ez a pillanat volt a legnagyobb próbatétele. Pillanatokon belül hazament, egyenesen Sophie nénihez azzal, hogy melegen öltözve, kendővel a fején és kis ékszereit elrejtve magán, sietség nélkül menjen fel az istállóhoz. Aztán bement apjához és rásegítette a kabátját, kalapját. Meleg kabátot vett fel maga is, és magához vette

az anyám által hátrahagyott családi ékszert. Így felsétált nagypapával az istállóhoz. Ott befogatott egy könnyű fogatot, felültette nagypapát és Sophie nénit az ülésre, jómaga a kocsisülésre ült, és kihajtott a kapun a Tisza felé. A Tisza partján talált egy halászbembert, aki nem kis pénz ellenében átvitte hármukat Zentára.”- meséli Cuki néni.

A további részt idézném Léderer Magda (Cuki néni) 2004-es írásából, aki leírta, mi történt a családdal a háború alatt és után:

“ Hírét véve mindennek, mi is lementünk Zentára kis időre, de nemsokára értesültünk arról, hogy a németek nagyon dühösek apám és nagyapám sikeres szökése miatt, és hogy egy „átrándulást” terveznek a magyar partra, hogy visszacsípjék apámat, és rákényszerítsék anyámat a csókai birtok „Göring Werkének” való eladására. Így aztán mindannyian véglegesen visszautaztunk Budapestre, ahol szüleim és nagyapám 1944 májusáig a magyarországi rokonság és barátok körében éldegélt, Sophie néni anyám rokonai védelme alatt „bújt el”.

Gyuri bátyám és én intézetben végeztük gimnáziumi tanulmányainkat. A nyári iskolai szüneteket apám unokatestvéreinél, a Szolnok megyei Pusztakengyelen töltöttük, ahol ez időben még nagyon hasonló volt az élet a csókaihoz.

1944 tavaszáig aránylag jó mederben folyt az életünk, az iskolaév és a kengyeli nyarak váltakozásaival. Ezekben az „enyhébb” időkben apám és nagyapám „kivételezettséget” is kapott a zsidó-törvények alól –Nagyapám az első világháborúban hősi halált halt Pista fia révén. Megélhetésünket a család magyarországi érdekeltségei biztosították, többek között a magyarkanizsai téglagyárban való részesedés – mely későbbi történetünkben nagy szerepet játszott.

1944 májusában, részben a háború német szempontból egyre rosszabbra fordulása folytán, vérszomjas nyilas (Szálasi-féle) kormány került uralomra. Akkor aztán nem volt már „kivételezettség” vagy más mese. Szerencsére anyám apjának dunántúli, bakonyi kis birtokán egy időre menedéket találtunk. A 84 éves Arthur papa, mint a zirci cisztercita apát vendége, egy ideig szerzetesi csuhában bujdosott a nyilasok elől. 1944 őszén, amikor a vidéki zsidókat kezdték deportálni, hősie barátok segítségével visszautaztunk Budapestre, ahol a város ostromáig meghúzódtunk anyám nyugalmazott tábornok sógorának, Kiskéry Lórándnak a lakásán, bár apánk a nagyobb biztonság kedvéért a csókai Tóth

Ida családjával, Sarkady Nagy Mihályékkal vészelte át ezeket az időket és az ostromot. Sophie nénénk borzasztó dolgokon ment át ezekben az őszi hónapokban. Az akkoriban létrejött svéd, svájci stb. védett házakból is többször kikergették a nyilas hóhérok, és több ízben volt már olyan csoportban, melyet vesztébe tereltek a Duna-part felé, de ez a bátor, 40 éven felüli nő újra és újra megszökött, néha háztetőről háztetőre ugrálva, hogy megmeneküljön.

Karácsony estjének napján, 1944. december 24-én költöztünk le végleg a pincébe, kb. 70 lakótárssal együtt, hogy az olajlámpák nyújtotta félhomályban bevárjuk az orosz csapatok érkezését – az úgynevezett felszabadulást. Természetesen mi, nők rettegtünk is az oroszokat várva. Kendős fejjel és kormos arccal reszkettünk, amikor az első orosz katonát megláttuk, de szerencsére a mi pincénkben nagyobb baj nem történt annál, hogy tárolt elemózsiank egy részét mindjárt felfalták! Viszont amikor az oroszok végre felengedtek bennünket a lakásunkba, ott a vandalizmus leírhatatlan látványa fogadott bennünket mindenütt! Lakások feldúlva, szekrények feltörve, albumok összetépve, minden egyébbe összekeverve heverték szanaszét a földön.

Nagy örömünkre köztünk termett apánk ezekben a leírhatatlan percekben, melyekben mégis maga az élet volt a legfontosabb! Miután minden ablak össze volt törve, éjszakára egy belső kis szobába telepedtünk le matracokra, mint a szardíniák. Most aztán az élelmiszerhiány és -beszerzés lett a legnagyobb gond. Apám volt a legügyesebb „beszerző”, és egy alkalommal a 18. születésnapjára kapott arany zsebórájáért vett egy aránylag jó húspanban lévő kacsát. Aztán hamarosan elege lett Budapestből, és mindent latba vetett, hogy visszatérjünk Jugoszláviába. Nem mintha remélte volna, hogy a csókai birtokot visszakapja, de annyit remélt, hogy Csókához közel, ismert környezetben valamilyen egzisztenciát tud teremteni.

1945. március közepén valahonnan kerített egy nyitott, lovas járművet, melynek tulajdonosa vállalkozott arra, hogy minket a jugoszláv határig elvigyen. Ugyanekkor vettük azt a jó hírt, hogy Sophie nénit, aki nagyon soványan ugyan, de megúsza a nyilas időket és az ostromot is, az angol hatóságok Angliába röpítették férjéhez és fiaihoz, akik szintén túléltek a háborút.

Mondhatom, hogy nagyon különböző érzelmekkel hagytuk el Budapestet 1945. március közepén. Egyrészt nem sajnáltuk magunk mögött hagyni az éhező, romokban heverő várost, de bizony nem voltunk biztosak abban, hogy mi vár ránk az út végén. Örömünkre a nyitott szekéren való hazafelé utazásra

csatlakozott hozzánk a csókai Tábori Misi, Zlata nevű felesége és kis fiacskájuk. A zord márciusi időjárás miatt mindannyian paplanokba burkoltan utaztunk a szekér tetején, úgyhogy a szánk, a hajunk teli lett tollal. Ez legalább kis humort kölcsönzött a helyzetnek. Az út három napig tartott, két éjjel kellett különböző helyen megszállnunk. Vidéken nem volt olyan ínség, mint Budapesten, vendéglátóink vendégszeretete gyomorrontással végződött legtöbbünknel a hosszú „koplalókúra” után, melyben az utolsó három hónapban részünk volt. A harmadik nap délutánján elértük a jugoszláv határt. Onnan Suboticára/Szabadkára kerültünk egészségügyi karanténba, iszonyú körülmények közé. Három kínos nap után megengedték, hogy ideiglenesen a vendégszerető Korhecz családhoz mehessünk lakni...

Onnan apám Csókára rándult körülnézni. Az ottani hatóságok azt mondták, nem adnak neki engedélyt arra, hogy Csókán letelepedjen, de nincs kifogásuk az ellen, hogy másutt verjen sátort. A volt „kastélyból”, mely ekkor árvaház volt, felajánlottak neki pár szobabútort. Szüleim úgy határoztak, hogy Kanizsán fogunk lakni, ahol a téglagyár volt, melyről már szoltam. A Csókáról hozott bútorokból berendeztek egy kis lakást, és ott telepedtünk le. A volt csókai alkalmazottak közül sokan meglátogattak minket, és hoztak ajándékot is, főleg házi készítésű elemózsiát. Volt személyzetünk tagjai közül többen hoztak vissza ezüst- és más értéktárgyakat, melyeket a németektől csentek el.

Magyarországról sajnos rossz híreink voltak. Anyám szülei és testvérei nagyon megsínylelték az oroszok garázdálkodását a bakonyi birtokon. Többek között az ősök ebédlőben függő képeiből kilőtték mindegyiknek a szemét, csak egy püspöki köntösében lefestett távoli nagybácsiét hagyták meg. De ennél is szomorúbb volt, hogy anyám apjánál gyógyíthatatlan rákot állapítottak meg az orvosok, és csak pár hónapot adtak neki. Az idő múlásával lassacskán az is nyilvánvalóvá vált, hogy mi történt a deportáltakkal. Apám varsói rokonai mind elpusztultak, és hírét vettük, hogy Sophie néni szülei Bécsben öngyilkosságot követtek el, mielőtt deportációba hurcolhatták volna őket... Szerencsére Magyarországon minden rokonunk életben maradt.

A politikai helyzet nem javult, mint apám remélte. Sok régi barátja ült börtönben vagy egyszerűen „eltűnt”. Apám remélte, hogy mint a németek üldözöttjét, őt nem fogják komolyan bántani. Viszont ahhoz, hogy vagyont vagy birtokot törvénytörően elkobozzanak, mindig valamilyen vádat emeltek a tulajdonos ellen, és azt saját módjuk szerint bizonyították. Akkor aztán a

büntetés egy része a vagyon/birtok elkobzása volt. Lassan kezdett hírleni, hogy a téglagyár háború alatti működését fogják vádként használni szüleim ellen. Közben az a szomorúság is ért minket, hogy Rainprecht nagyapám 1946 októberében hosszú szenvedés után meghalt Budapesten, de temetésén nem tudtunk részt venni...

Úgy emlékszem, hogy 1947 januárjára volt kitűzve a bírósági tárgyalás, melynek folyamán a Lederer házaspárt azzal vádolta a jugoszláv állam, hogy a kanizsai téglagyár háború alatti működésével biztosította az „ellenség gazdasági hátterét” és elősegítette harckészségét. Anyámat azért kellett szintén vádolni, mert a zsidó- törvények miatt a téglagyár részvényei az ő nevének voltak. A vádakat bebizonyították, és anyámat 6 hónap 10 nap, apámat pedig 7,5 hónap börtönre ítélték. Természetesen bútoraikon kívül minden vagyonuk/birtokuk elkobzására is. Apámat először és utoljára akkor láttam sírni, amikor meghallotta, hogy anyám is börtönbüntetést kapott. A fiatal szerb kommunista bíró, aki a háború előtt francia jogi egyetemet végzett, kezét fogott szüleimmel az ítélet kimondása után, és anyámnak azt mondta franciául: „Nem volt más kiutam, de a legenyhébb börtönbüntetést róttam ki magára, asszonyom!”

Pár napon belül jelentkezniük kellett a rendőrségen. Apám kezét bilincsbe zárva (szerencsére anyámét nem) vitték őket az állomásra, és onnan vonaton a börtönbe. Anyámat a hírhedt pozarevaci női börtönbe, apámat Sremska Mitrovicára, főleg politikai foglyok közé, ami kellemesebbnek bizonyult a 7,5 hónap folyamán. Mikor anyám a börtönbe érkezett, a szörnyű női örök „groficának” gúnyolták. Az idő múltával azonban úgy megszerették, hogy később már tiszteletük jeléül, becenévként használták ezt a megszólítást.

A börtönbeli koszt és a körülmények förtelmesek voltak. Gyuri bátyámmal felváltva látogattuk szüleinket egyszer egy hónapban, olyankor élelmiszer-csomagot is vihettünk nekik. Egyik hónapban én látogattam anyánkat, Gyuri apánkat, a másik hónapban fordítva. Gyuri közben Zentán végezte a 8. gimnáziumi osztályt, én pedig nagyapánk és Annuska házvezetőnő szárnyai alatt otthon tanultam...

1947 júniusában Gyuri leérettségizett. Apánk Gyuri egyik látogatása alatt megértette vele, hogy szeretné, ha átszökne Magyarországra, mihelyt teheti. Gyuri első kísérlete azonban kudarcba fulladt, és ő is börtönbe került egy hónapra. Másodszorra azonban sikerült meglógnia és elérni Budapestet. Nem sokkal ezután érkezett anyánk szabadulásának napja. Érte mentem, mert gyenge volt a rossz táplálkozástól, a lábain fekélyekkel, egyedül nem tudott

volna többszörösen átszállni stb. Megható volt, hogy milyen szeretettel búcsúztak tőle nemcsak fogolytársai, hanem a szörnyű örök is. Otthon aztán orvosi kezelés és jó táplálkozás kellett ahhoz, hogy talpra álljon.

Amikor egy hónappal később apánk is hazaérkezett, tanácsot tartottunk a jövőt illetően. Nyilvánvaló volt, hogy helyzetünk reménytelen Jugoszláviában. Apánk úgy vélte: Nyugaton kell új egzisztenciát keresnünk. Bár anyánk azelőtt gondolni sem tudott volna ilyesmire, a börtön után könnyebb volt meggyőzni őt is erről a nézetről. Nagypapa belenyugodott abba, hogy nem tarthat velünk 86 éves korában. Apám mindjárt nekilátott szökésünk előkészítésének és intézkedett, hogy apját a legjobb kezekben hagyja. Nagyon nehezebb esett nagypapát hátrahagyni, de nem volt választása, és az öregúr filozofikus nyugalomával megkönnyítette helyzetünket és a tőle való búcsút...

1947. szeptember 7-én (?) Szabadkára utaztunk vonaton mi hárman, kis táskákkal, melyeknek tartalmát később hátizsákokba tettük. A szökés folyamán saját zsákomat elől vittem, anyámét a hátamon, mert ő még mindig elég gyenge volt. Hivatásos csempész vezetett bennünket át a határon éjnek idején, félelmetes kutyaugatás közepette. Hajnalra magyar földön voltunk. Onnan aztán vonaton utaztunk Pestig. Nagy bánatunkra nagypapát bebörtönözték a hatóságok, amikor rájöttek, hogy mi megszöktünk. A családi ékszereket követelték tőle. Amikor lábai dagadni kezdtek a börtönben, kiengedték ismerősökhöz meghalni. Kanizsán temették el barátaink. Anyám évekkel később engedélyt kapott, hogy exhumáltassa és a csókai családi kriptába helyeztesse felesége és Károly bácsi mellé...

Habár 1947 szeptemberében Magyarországon aránylag „jobb” volt még a politikai helyzet, mint Jugoszláviában, mikor mi Budapestre értünk, rossz hír várt ránk a családi viszontlátás örömei között: anyám öccsét, ifj. dr. Rainprecht Antalt (aki Veszprém megye főispánja volt, akárcsak édesapja az 1920-as években) ismeretlen oknál fogva letartóztatta a titkosrendőrség pár héttel érkezésünk előtt, és senki sem tudta, hová lett. Apámat ez a körülmény még jobban meggyőzte arról, hogy a vasfüggöny mögül szabadulnunk kell. Első lépésként azt tervezte, hogy Angliába menjünk, annál inkább, mert az 1940-es virágmagtermésért járó pénz a háború folytán Angliában „rekedt”, és ezt remélte „elsősegélyként” felhasználni...

Gyuri bátyámnak sikerült diákvízumot kapnia Angliába, és nemsokára úton volt Albion felé. Apám közben felvette régi „kapcsolatait” és próbálta

előkészíteni Nyugatra vezető utunkat. Ez azonban nem volt könnyű. Apámnak volt ugyan érvényes magyar útlevele, de mikor anyám és én megkérvényeztük ezt, a hatóságok megtagadták. Pár hónap múlt el így, míg 1948 februárjának első napjaiban, a sötét hajnali órákban erélyes kopogásra ébredtünk. Természetesen nagyon ijesztő volt ez, és jól sejtettük, hogy a titkosrendőrséggel állunk szemben. Két magyarul beszélő ember „vitte el” apámat – nem tudtuk, hová. Most már két férfi tűnt el így a családból. Három hétig fogalmunk sem volt apám hollétéről, de akkor postán levelezőlapot kaptunk egy belgrádi barátunktól, aki azt írta, hogy nagy meglepetés volt számára Gyuri bácsit a belgrádi állomáson megpillantani, csak olyan furcsa volt, hogy „kéz a kézben” ment valakivel, cipőfűző nélkül a cipőjében! Ebből mindjárt tudtuk, hogy magyarul beszélő jugoszláv titkosrendőrök lopták vissza apámat, biztos a magyar rendőrség szemet hunyó beleegyezésével – és hogy egy másik rabhoz bilincselve látta őt barátunk.

Apám közben a belgrádi titkosrendőrség foglya volt, és szokásuk szerint mindennap leírták vele élete történetét. Mivel egyedül volt a cellájában, örült ennek az agytornának, és az utolsó hónapok eseményei között mindig leírta, hogy egy olyan vegyész üzlettárssal dolgozott legutóbb, akinek burgonyacsírázás elleni találmányát próbálták értékesíteni. Apám szerencséjére egy olyan nő olvasta a dolgozatait mindennap, akinek a férje magas rangú tisztviselő volt a földművelési minisztériumban. Szólt a férjének erről a vegyszerről, mert tudta, hogy a burgonyatárolás sok fejfájást szokott okozni a tél vége felé. Egy szép napon aztán behívatta magához a minisztériumba apámat ez az ember, kikérdezte, és aztán felajánlott neki egy jó állást azon feltétellel, hogy anyámat és engem is visszahozat Jugoszláviába.

Apám mindjárt beleegyezett a feltételekbe. Kistafirozták ruhaneművel, bútorozott lakást kapott stb. Írt vegyésztársának és nekünk is a cenzornak tetsző levelet, hogy készüljünk visszatérni Jugoszláviába, mert megváltoztak tervei. Körülbelül egy hónapos barátkozás után megkérte főnökét, hogy elmehessen Kanizsára a hét végén, apja sírját meglátogatni. Főnöke elengedte egyedül! Apám felült a Szabadkára induló vonatra, ott azonnal elment ugyanahhoz a csempészhez, aki minket első ízben is átvitt Magyarországra. Sikeres szökése után Budapesten csak egy-két órára állt meg, hogy érvényes útlevelet és egy kis ékszer vegyen magához. Felült a bécsi vonatra, s Bécsnek csak az amerikaiak által kormányzott részén szállt ki (mert az orosz részről már loptak vissza embereket Magyarországra).

Nekünk ettől fogva bujdosnunk kellett, alig aludtunk kétszer ugyanazon a helyen. Nagyon nehéz hetek, hónapok voltak ezek, mialatt állandóan próbáltunk egérutat találni. Egy kis időre lementünk a Bakonyba. Anyám anyjához és Judit húga, Kiskéryné családjához... Végül is augusztus közepén oda küldött értünk apám egy nyugdíjas osztrák rendőrt Bécsből, aki hamisított útleveleket hozott magával, melyekben benn volt a Magyarországra való beutazás pecsétje, úgyhogy a rokonainktól vett nagyon nehéz búcsú után kvázi „hazamenő” osztrák házaspár és leányaként ültünk fel a Bécs felé induló vonatra. Persze nagyon idegvesztető utazás volt ez Bécsig. Alig volt szabad beszélnünk, nehogy magyar kiejtésünk eláruljon bennünket. Annál jobban örültünk egymást épségben viszontlátni Bécsben.

Itt aztán kiderült, hogy igazi, érvényes útlevél nélkül anyám és én csak mint ez időben a sok hontalan menekült közt toborozott munkásokként tudunk Angliába jutni. A nagyobb biztonság kedvéért anyám és én hamis osztrák útlevelünkkel Bécsből nyugatabbra, Salzburgba utaztunk, és ott jelentkeztünk az angol regrutáló hatóságoknál. Azt mondtuk, családjunk többi tagjától elszakadt menekültek vagyunk, és Angliában szeretnének munkát találni. Orvosi vizsgálatok, oltások stb. következtek. Amikor mi szerencsésen megérkeztünk Salzburgba, apám érvényes útlevelével Londonba utazott. A velünk kapcsolatos formák kb. 6 hétig tartottak, mielőtt végleg felvettek bennünket egy lancashire-i fonógyárba munkásoknak. Szerény panzióban laktunk ez idő alatt, és „szívtuk magunkba” Salzburg és környékének szépségét a gyönyörű koraőszi időben.

1948 október elején ültünk vonatra 500 hozzánk hasonló hontalan menekülttel. Németországon át, éjszakai megállóval utaztunk egy holland kikötő felé. Sok, akkor még romokban heverő várost láttunk, ami arra volt jó, hogy ne búsuljunk annyira, hogy Európából kifelé visz az utunk. Az éjszakát egy borzasztó menekülttáborban töltöttük, mely felett balti országokból való durva óriások uralkodtak. Második nap este, vonatutunk végén, Hoek-van-Hollandban szálltunk hajóra az angliai Harwich kikötő felé. Nagyon viharos volt az út; legtöbbször tengeribetegek lettünk. Végre 1948. október 8-án Harwichben angol földre értünk, és sokkal udvariasabb, civilizáltabb fogadtatásban részesültünk, mint az európai táborokban.

Miután anyám csak pötyögni tudott angolul, én pedig egy szót sem tudtam még akkor, nyakunkba kötött cédulákkal küldtek minket vonaton az

északnyugat-angliai Lancashire-be, az angol fonóipar központjába. Ott pár napon belül megkezdtük munkáséletünket a Shaw nevű kisvárosban, melynek 13 fonógyára volt. Kedves, szívélyes munkáscsaládnál voltunk elszállásolva, és reggelit, vacsorát tőlük kaptunk, míg a gyárban olcsón és élelmiszerjegy nélkül tudtunk ebédet venni. Hétfőtől péntekig reggel fél nyolctól délután fél hatig dolgoztunk, egyórás ebédszünettel. Tolmácsok útján kaptunk utasításokat. A munka nehéz volt, sokat kellett cipekedni a gyapotnak megfelelő páras melegben. Nehéz volt megszokni 900 fonógép zakatolásának zaját, de idővel hozzáidomult a fülünk. „Szerény” fizetést kaptunk, de jól beosztva megéltünk belőle. Az volt a fő, hogy jó bánásmódban részesültünk, és évek óta először biztonságban éreztük magunkat. Jó iskola is volt ez: amit itt tanultam, hasznomra vált, amikor a munkások jólétét intéztem később a swazilandi birtokon...

Három hónap elteltével jelentkezett apám a hatóságoknál azzal, hogy ismerősök révén „megtaláltuk egymást”. Felajánlotta, hogy kifizeti útiköltségünket, ha felszabadítanának minket az egyéves szerződés alól. Angolok lévén felszabadítottak minden további nélkül. Mondhatom, könnyes búcsút vettünk munkatársainktól és házigazdáinktól, mielőtt apámmal Londonba utaztunk.

1949 júniusa a búcsúzkodás jegyében telt el, 23-án búcsút vettünk Gyuri bátyámtól, aki Londonban maradt egyetemi tanulmányait folytatni (később egyetemi matematikatanár lett). Vonaton utaztunk Southamptonba, s ott hajóra szálltunk Dél-Afrika felé... Kéthetes szép hajóút volt ez, de anyám szomorúsága árnyékot borított rá. Július 7-ének hajnalán érkeztünk Fokváros (Cape Town) kikötőjébe. Ezt a várost az öbölből, a hajóról megpillantani páratlanul szép látvány, mely anyámat is elbűvölte. Meglepően szép és érdekes volt ezt a „földközi-tengeri” jellegű várost Afrika déli csücskén találni. Még sok meglepetés várt ránk. Harminchat órás vonatút vitt aztán Johannesburgig, az „Aranyvárosig”, mely felhőkarcolóival inkább amerikai jellegű. Itt szereztük be jövődő swazilandi háztartásunk szükségleteit. Akkor aztán még egész napos autóút kellett ahhoz, hogy a swazilandi birtokot – jövődő otthonunkat – elérjük.

Hogyan vázolhatnám azt a helyzetet, melybe belecsöppentünk? „Swaziland Ranches”, a 100 000 holdas birtok, melyen apám igazgatói állást kapott, az afrikai „bozót” kellős közepén volt, számunkra teljesen új, ismeretlen állat- és madárvilággal. A legközelebbi üzlet, hentes, posta, orvos, fogorvos, vasútállomás 100 kilométernyire volt. Naponta járt a teherautó a birtokról az

állomásra, és így, részben telefon útján, lehetett „bevásárolni”. Lakóházunkban villanyvilágítás nem volt; petróleumlámpákkal világítottunk és a hűtőszekrény is petróleummal működött. A konyhai sparherben fával fűtöttünk, ami még fokozta a nyári forróságot. Annyiból szerencsénk volt, hogy az ottani tél közepén, júliusban érkeztünk. Kellemes időjárás fogadott bennünket, mint Európában júniusban szokott lenni. De a hetek múlásával egyre melegebb lett, míg nyáron – decembertől márciusig – tikasztó volt a forróság. Apám ennek ellenére, 52 éves léte, bámulatos energiával szentelte magát szubtrópusi termékek és a nagy marhaállománnyal kapcsolatos új munkakörének!

Anyám sokkal nehezebben szokott hozzá új környezetünkhöz, de ő is, aki eddig még sohasem főzött, a swazilandi forró konyhában az első perctől kezdve nagyszerű ételeket produkált, anyjától magával hozott receptek szerint. Később híressé vált a főzés, és különösen a tortasütés terén. Bár én ez idő tájt még nem tudtam perfekt angolul, írni állást kaptam az irodában. Ez elősegítette nyelvtanulásomat és összehozott a többi alkalmazottal. Társadalmi élet nemigen volt, annál kevésbé, mert az ilyen „istentől elrugaszkodott” helyeken a nőtlen (fehér) gazdatisztek sokszor ivásnak adták magukat esténként, ami nekünk nem volt szokásunk. A néger munkásság viszont még nagyon primitív volt – félmeztelenül végezték munkájukat a melegben és ugyanúgy hűsöltek utána, őt így is táncolták vad táncaikat, amikor dobütést hallottak!

Sajnos alig 18 hónappal azután, hogy Swazilandbe érkeztünk, a birtok gazdát cserélt. Angol állami vállalat vette meg 1951-ben, és Angliából küldtek ki „jószágkormányzókat”, miáltal apám alantasabb állásba került. Nekem ekkor már udvarolt jövőendőbeli férjem, Claude Kockott. (Ez a vezetéknév a vend [szláv] Kokot névből ered, mely kakast jelent [mint a szerb kokos].) A vend ősök Kelet-Németországból vándoroltak be Dél-Afrikába, 1858-ban. 1951 augusztusában férjhez mentem Claude-hoz. Ő később egy szomszédos, 34 000 holdas birtok igazgatója lett, melyet a „bozótból” mintagazdasággá varázsolt. Mesterséges öntözéssel 8000 holdon termeltünk cukornádat; 1000 holdon citrust (100 000 narancs- és grépfrútfát) stb. Ott segitettem én aztán a népjólétet intézni, mert 3000 swazi négert alkalmaztunk, és iskolákat, klinikákat stb. tartottunk fenn. Négy gyermekünk született: egy leány és három fiú...

Szüleim 1953-ig még Swazilandben maradtak, és sok örömük volt első két unokájukkal, de az állami birtokon apám helyzete nem volt kielégítő. Így aztán felmondott, Johannesburgba költöztek, ahol apám kis import-export üzletbe kezdett. Akkor jött Sztálin halálának híre is, és nem sokkal utána tudtuk meg,

hogy anyám öccse, Tóni, akiről 7 évig nem tudtunk semmit, végre szabadult a hírhedt recski munkatáborból! Az ő története hihetetlen, már szinte az éhhalál küszöbén volt, amikor egy ismeretlen fogolytárs éjjelente kis eleséggel „megmentette”. Sztálin halála után kiderült, hogy ez az ember (szabó volt) Csóka környékéről származott, és anyám mentette meg húgának az életét 1938-ban, amikor ezt a 7 gyermekes, tüdővészben szenvedő asszonyt kórházba küldte... Amikor a szabó a recski táborban megtudta, hogy Tóni anyám rokona, életét kockáztatva megosztotta vele azt a kis külön elemózsiát, melyet az öröktől kapott, amikor uniformisaikat javította... Sztálin halála után feloszlott a recski tábor. Tóni végre, hogy úgy mondjuk: „feltámadt”.

1956-ban, pont amikor apám üzlete kezdett egy kicsit „menni”, Magyarországon kitört a forradalom. Apám akkor a dél-afrikai magyar egyesület elnöke volt. Ebben a szerepben aztán a következő két évben anyámmal együtt teljesen a magyar menekültek megsegítésének szentelte magát, saját üzleti ügyeit háttérbe szorítva... A forradalom után Magyarországon kicsit megenyhült a helyzet és lehetségessé vált, hogy anyám anyja (Nanánc) is Dél-Afrikába jöjjön. Kölcsönös öröme Nana meg is érkezett Dél-Afrikába 1959-ben, de sajnos kb. csak 18 hónapig élt szüleimmel, mielőtt 1961 márciusában 80. életévében meghalt Johannesburgban.

Nem sokkal Nana halála után apám is betegeskedni kezdett. Többször operálták, és végül 1963. augusztus 24-én, 66 éves korában meghalt rákban. Gyuri bátyám is Johannesburgban volt látogatóban ez idő tájt, 12 évvel ezelőtti esküvőm óta először, így apám temetésén velünk lehetett. Bátyám sosem nősült, és mint matematikatanár több egzotikus helyen élt sok éven át, pl. 8 évet Etiópiában, Addisz-Abeában és aztán ugyancsak 8 évet Dél-Amerikában, Brit-Guyanában.

Apám aránylag korai halála nagy csapás volt számomra. Rendkívüli egyéniség, mintaképem volt. Nemcsak jó ember volt, de a legjobb férj is, akit valaha ismertem. „Keljfeljancsi” is, mert nem lehetett lehangolni, legyőzni: felkelt saját erejéből, újra és újra előről kezdte. Páratlan lélekjelenléte volt és sokoldalú tudása. Öt nyelven egyformán jól beszélt, viccekkel, anekdotákkal spékelve. Nagyon hiányzott nekem!

Az orvosi költségek sajnos felemésztették szüleim pénzét, és anyám gyermekeinek támogatására szorult, amikor özvegyen maradt. Szerencsére Tóni öccse, aki 1956-ban Bécsbe disszidált, onnan kivívott neki egy kis kártérítést a

német államtól, mely újra önállóvá tette. Így aztán megosztotta hátralevő húsz-egynéhány évét a mi swazilandi otthonunk és Bécs között – ahonnan Magyarországra is átlátogatott. Idősebb korára őbenne is kifejlődött egy új „pozitívabb” egyéniség, bizonyos humorérzéssel is, mely korábban hiányzott belőle. De ő fiatal korában olyan szép volt, hogy másra nem volt szüksége. 1987. szeptember 16-án halt meg Dél-Afrikában, 81. életévében, szívinfarktusban. Szüleim és Nana Johannesburgban vannak eltemetve, ahová Gyuri bátyám hamvait is áthoztam Magyarországról, ahol 1996-ban meghalt, két hónappal azután, hogy 37 évi swazilandi élet és 10 évi dél-afrikai nyugdíjasként magam is özvegyiségre jutottam.

Négy gyermekem persze felnőtt és szétszéledt közben. Leányom családostul Kanadában, középső fiam Ausztráliában él, míg másik két fiam Dél-Afrikában, ahol jómagam is élek, az East London nevű tengerparti városban. Kilenc unokám van, a legidősebb 28 éves, a legfiatalabb 7 hónapos...

Ezt a történetet többek kedvéért írtam most le, akik a múlt hónapban Kanadában élő leányommal Csókára tett látogatásom alkalmával kértek erre. (Swazilandi nagyon érdekes életemről megboldogult férjemmel angol nyelven könyvet írtam 10 évvel ezelőtt.) Remélem, hogy a fenti történetből olvasóim látják majd, hogy sajnos lemenőimnek Csókára nem vezet visszaút... “

A kastély 1945 után

1945-ben a kastélyt először kórháznak használják, ahol háborús sebesülteket ápoltak, majd árvaház lesz.

1945 és 1950 között az állam rendelkezett az épülettel.

1950. szeptember 3-án az országos pártvezetés Tito jóváhagyásával átadja használatra a kastélyt a Réti Mezőgazdasági birtoknak.

A kastély falán álló tábla.

A kastély 1965. után (a tető leégése után).

Néhány kép a kastélyról napjainkban:

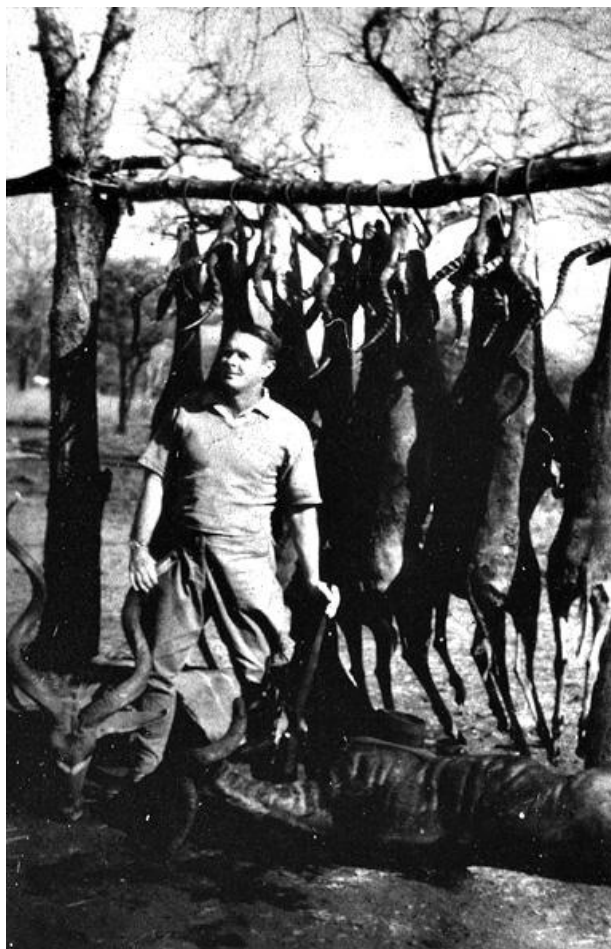
Nagymamám.

Cuki néni és fia, George Kockott.

**Claude Kockott (Cuki néni férje) vadászat közben
(1950-es évek).**

Végszó

A napokban rábukkantam az Interneten Léderer Magda George nevű fiára, akivel kapcsolatba léptem, és nagy örömömrre Cuki néni írt nekem e-mailt. A napokban töltötte 81. életévét. Még emlékszik gyermekkori barátnőjére, Kobrehel Ilonára. Ezt a kutatást én nem szeretném itt abbahagyni, azt hiszem, a munkám még csak itt fog elkezdődni. Szeretném, ha nyoma maradna ennek az uradalomnak és ezeknek az embereknek a jövő nemzedéke számára.

Felhasznált irodalom

Nagymamám történetei.

Lévai János: A csókai kastély és gazdái.

Családi Kör: Egy bánati uradalom (Cuki néni írása).

http://hu.wikipedia.org/wiki/Cs%C3%B3ka_%28telep%C3%BCI%C3%A9s%29

<http://vajdasag.rs/Cs%C3%B3ka>

<http://kengyel.info/node/98>

<http://ski.vmmi.org/voltegyszer/sajtioltegy.htm>

http://www.gazdakor.info/rolunk/Zentai_Gazdakor.pdf

<http://www.mke.hu/lyka/07/114-118-palota.htm>

<http://www.sntc.org.sz/sdphotos/photo.asp?pid=152>

Recskó Szabolcs (Zenta):
Zenta megyei város
katonai parancsnoksága
1941. április-
augusztusában

Recskó Szabolcsnak hívnak, s a délvidéki Zentán születtem 1972. március 8-án. Általános iskolai tanulmányaimat szülővárosomban végeztem, a középiskolait Adán és az egyetemet Újvidéken. Ez utóbbi az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Kar Történelmi Tanszékén történt, ahol 1996-ban diplomáztam mint történelemtanár, s a későbbiekben szak- és államvizsgát tettem. 1995-től kezdtem el tanítani a Csókai Vegyészeti-élelmiszeripari Középiskolában, 2000-től pedig a Zentai Történelmi Levéltár levéltárosa vagyok. Ezen az irányzaton 2002-ben szak- és államvizsgáztam. Jelenleg is itt dolgozom.

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Zentán tartott történelemtanár-továbbképzésén az első előadástól kezdve jelen voltam. Az előadók színvonalasan, és szinte minden esetben érdekes témákat taglaltak. Számomra Marton Veronika fejtegetése bizonyult a legizgalmasabbnak. Ő 2009 márciusában a X-XI. századi Magyarországról és I. András imájáról beszélt. Dr. Csihák György 2009 szeptemberében pontosan arról a korszakról, témáról mutatott be képeket előadásán, amely engem a legjobban foglalkoztat az utóbbi néhány esztendőben, ez pedig a magyar őstörténet és Magyarország Szent Koronája. Megemlíteném még a teljesség igénye nélkül Dr. Váralljai Csocsán Jenő Janus Pannonius és Montegna, valamint Leonardo Da Vinci és a budai király című előadását. Dr. Szakály Sándor Magyarországot mutatta be a két világháború között, a magyar tisztikar szerepét a második világháborúban a másik előadásában.

Szakdolgozatom témája szinte kínálta magát, tekintettel arra a körülményre, hogy mint levéltáros, iratok rendezésével foglalkozom. Mivel néhány esztendeje a kiemelt történelmi jelentőségű fondok kategóriájába eső iratanyagot rendszerezem, módomban állt betekintést nyerni abba az időszakba, amikor szülővárosom mint a visszatért Délvidék része, a trianoni diktátum után visszakerült Magyarországhoz. A kutatás része volt a nagyszüleim által megélt események összeegyeztetése a különböző dokumentumokban találtakkal. Számomra nagy fontossággal bírt az is, hogy olyan munka szülessék, amelyben azért a másik fél (a háborút elvesztő) tetteit, indokait is kidomboríthatom, nemcsak a győztesekét. Hiszek abban, miszerint az objektivitáshoz mind a két vagy több fél iratanyagát, történelmi munkáit el kell olvasni, s meg kell ismerni ahhoz, hogy valóban beható, alapos, az igazsághoz közel eső végkövetkeztetéseket tudjunk levonni. Ehhez az állásponthoz igyekszik eme írásos munka is hozzájárulni, reményeim szerint sikerrel.

Zenta lakosságát mindig is érdekelte városának története,¹² olvashatjuk Szloboda János tanár úr nemrég megjelent könyvének előszavában, amelyet Molnár Tibor írt Zenta és Magyarkanizsa községek II. világháborús hősi halottjai címmel. Így van ez az utóbbi időben, amikor is a helytörténeti munkáknak megnőtt a jelentősége. Szeretném bemutatni a magyar fél szemszögéből a történeteket, mert az elmúlt időszakban, gondolok itt elsősorban a II. világháború utáni időkre, általában a győztesek tollából származó adatokat olvashattuk.

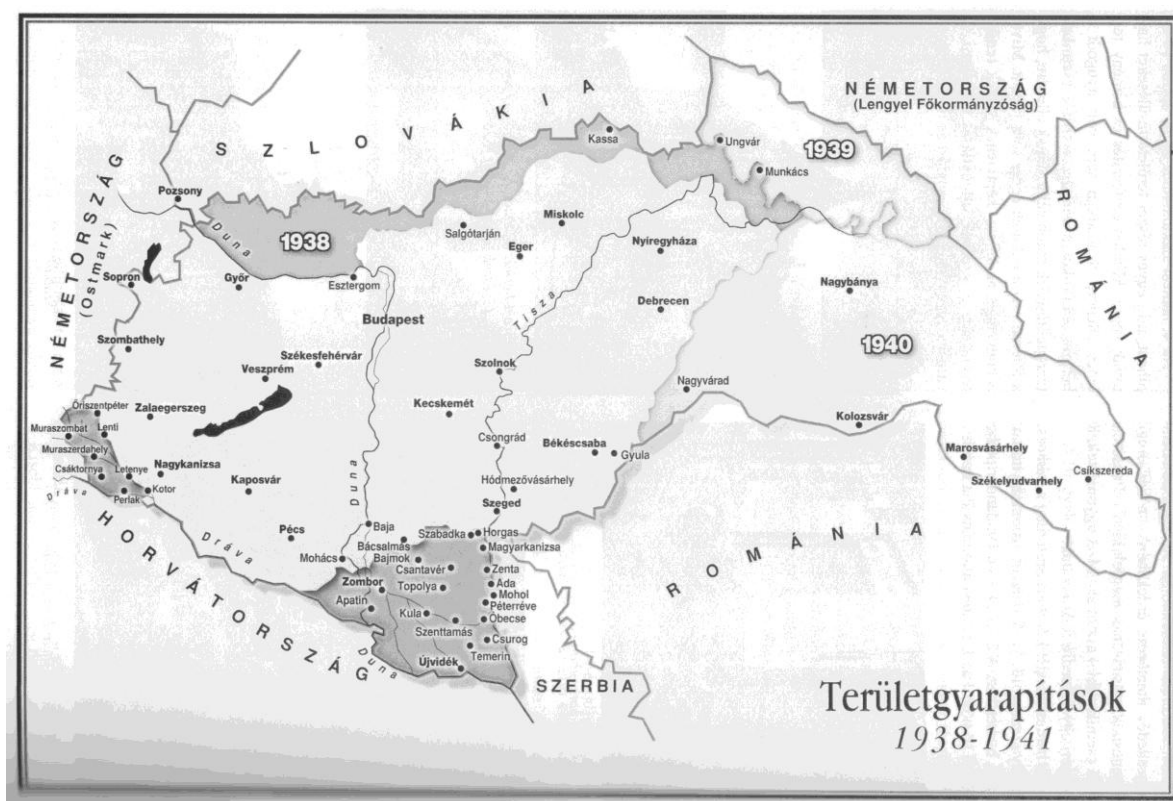
Vidékünket a háború 1941 tavaszán érte el, amikor Németország megtámadta a királyi Jugoszláviát április 6-án. A támadás elsőpró erejét jelzi gyors lefolyása is. Mivel megváltoztak az aktuálpolitikai események, Magyarország is részt vállalt ebben a támadásban, hiszen a Legfelsőbb Honvédelmi Tanács által meghatározott¹³ támadási kritériumok Jugoszláviával kapcsolatban adottak voltak már erre az időre. Ezek a következők:

- a délszláv állam felbomlása esetén
- a délvidéki magyar kisebbséget érő atrocitások esetén
- a német támadás által a magyarlakta területeken hatalmi vákuum alakulna ki.

¹² Molnár Tibor, Zenta és Magyarkanizsa községek II. világháborús hősi halottjai, 7. oldal

¹³ Uo. 20-21. oldalak

A délszláv állam gerincét belpolitikailag a Független Horvát Állam kikiáltásával roppantották meg ez év április 10-én, amely természetesen befolyásolta Magyarországot a kérdéses üggyel kapcsolatban. A megalakult államot sorban ismerte el Németország, Olaszország, majd Magyarország is. A támadást, amely 1941. április 11-én kezdődött, Gorondy-Novák Elemér tábornok vezetésével indították meg a 3. magyar hadsereg keretében a Honvédség I., IV., V. hadtestének, valamint a gyorsadtestének alakulatai.¹⁴ Április 14-én estig megtörtént a trianoni diktátummal elvesztett Délvidék e részének a visszafoglalása,¹⁵ bár Mészáros Sándor szerint ez már 13-án a késő délutáni órákban bekövetkezett.¹⁶

1. számú melléklet

Az események természetesen Zentát is érintették, hiszen közel helyezkedett el az északi határhoz. A támadó német gépek egy része Zenta fölött húzott el még április 6-án reggel. A jugoszláv csapatok szinte azonnal megkezdték a visszavonulást déli irányba. Ennek a folyamatnak volt része a tiszai vashíd aláaknázása is, amelyet 12-én a hajnali órákban robbantottak föl.¹⁷ A robbantás

¹⁴ Magyarország a második világháborúban, lexikon A-Zs, 78. oldal

¹⁵ Molnár Tibor, Zenta és Magyarkanizsa községek II. világháborús hősi halottjai, 22. oldal

¹⁶ Mészáros Sándor, Holttá nyilvánítva délvidéki magyar fátum, 1944-45 I. Bácska, 11. oldal

¹⁷ ZTL: F.385., Zentai újságok gyűjteménye, Zentai Újság 1941. április 20-i szám, 3. oldal

következtében igen tetemes kár keletkezett a hídhoz közeli házakban, üzletekben.

2. számú melléklet

Az előrenyomuló honvéd csapatok, amelyek az V. hadtest állományába tartoztak, zömmel április 13-án érték el Zentát,¹⁸ ahol a lakosság nagy örömmel üdvözölte Bácska felszabadítóit. Az igazságtalan trianoni döntés okozta elkeseredés, csalódottság után visszatérni látszott a régi állapot, mégha csak részben is.

¹⁸ Molnár Tibor, Zenta és Magyarkanizsa községek II. világháborús hősi halottjai, 26. oldal

3. számú melléklet

A bevonulás nem történt simán, mert több esetben érte támadás a honvédsapatokat rajtaütésszerűen a szerb csetnik erők részéről, amelyek nem reguláris erőként Zentán és annak környékén általában civil ruhában hajtották végre akcióikat¹⁹ (a felsőhegyi vasútállomás környékén, a villanytelepnél, a vasútállomásnál, az alsóvárosi temető kápolnájából a vásártér felé, a központi parkban a szerb templom tornyából és a Royal szálló padlásteréből), de ezeket erélyesen és gyorsan le is törték. Ezekre az eseményekre a még élő idősebbek élénken emlékeznek. A város hivatalos átadása előtt nevezték ki a polgármestert Vámos János tanár személyében, akinek helyettese ekkor dr. Felsőhegyi András lett. Nemi idő elteltével a helyettesi poszton felváltotta őt Edelényi Miklós ügyvéd, míg ő a gazdasági és a pénzügyekkel lett megbízva. Mandátumuk véget is ért a hamarosan kezdődő katonai közigazgatással, amelyet április 18-án vezettek be hivatalosan a visszacsatolt területeken, s ezzel Zenta is katonai parancsnokot kapott.²⁰ A visszatért délvidéki területeknek Magyarországgal való

¹⁹ Uo. 26. oldal

ZTL: F.002., Kéziratgyűjtemény, Simon Zsuzsanna, Zenta története 1941-1945 között, 17. oldal

Id. Recskó Béla szemtanú elbeszélése alapján

ZTL: F.097.3.6., Zenta megyei város katonai parancsnoksága

²⁰ Molnár Tibor, Zenta és Magyarkanizsa községek II. világháborús hősi halottjai, 27. oldal

egyesítését a XX. Törvénycikkkel mondták ki 1941. december 31-én.²¹ A magyar királyi Honvéd Vezérkar főnökének, Werth Henrik tábornoknak rendelete²² nyomán a visszatért területeken, Bácskában, Baranyában és Muraközben 17 járási, 3 törvényhatósági városi (Szabadka, Zombor, Újvidék) és 2 megyei városi (Magyarkanizsa, Zenta) katonai parancsnokság létesült.²³ Minden egyes katonai közigazgatási parancsnokságnak katonai és polgári személyzete volt. Zentán a polgári igazgatás²⁴ maga 8 osztályra oszlott a következőképpen:

- Elnöki osztály, vezetője dr. Gusáth György,
- Építészeti és munkaügyi osztály, vezetője Majoros Péter mérnök,
- Katonaügyi, tan- és ipari osztály, vezetője dr. Klébinder Jenő,
- Számvevői osztály, vezetője Máhr Mihály
- Adó- és javadalmi osztály, vezetője dr. Felsőhegyi András,
- Közegészségügyi osztály, vezetője dr. Hernádi Mihály,
- Közellátási osztály, vezetője Vámos János,
- Gazdasági és jogi osztály, vezetője Edelenyi Miklós volt.

Ezek mellett működtek még a következő hivatalok is:

- Árvaszék, vezetője dr. Répás Nándor,
- Anyakönyvi hivatal, vezetője Kiss Árpád,
- Tűzoltóság, vezetője Gulyás Károly,
- m. kir. Rendőrség, vezetője Garaba István,
- m. kir. Adóhivatal, vezetője Benedek János,
- m. kir. Járásbíróság, vezetője Szorcsik Miklós volt.

A járási és megyei városi katonai parancsnokság élén egy magas rangú törzstiszt állt, Zenta esetében Baumann István²⁵ alezredes április 20-tól.²⁶ A másodfokú

²¹ Domonkos László, Magyarok a Délvidéken, 85. oldal

²² Horváth Csaba-Lengyel Ferenc, A délvidéki hadművelet 1941. április, 107-110. oldalak
ZTL: F.002., Kéziratgyűjtemény, Dobos János, Senta 1941, 42. oldal

²³ ZTL: F.097.2.3., Zenta megyei város katonai parancsnoksága

²⁴ ZTL: F.385., Összetartás 1941. május 3-i szám, 5. oldal

²⁵ 1894. november 15.-én Budapesten született. A nagyváradi hadapródiskola elvégzése után 1912. szeptember 1.-én előléptették zászlóssá, és ezt követően a soproni 18. honvéd gyalogezredbe helyezték át. 1914. augusztus 1.-vel hadnagyi, majd 1915. május 1.-vel főhadnagyi rangot szerzett. Beosztását tekintve mint századparancsnok teljesített szolgálatot. 1922. szeptember 1.-vel századosi rangot kapott, és ezred segédtisztaként a nagykanizsai 6. honvéd gyalogezredben tevékenykedett. Később előléptették őrnaggyá, és a Ludovika Akadémián volt előadó. 1937. május 1.-vel alezredessé léptették elő. 1938. novemberétől 1940. novemberéig a 4. losonci határvadász zászlóalj parancsnokaként katonáskodott. 1940 novemberétől ezredparancsnok helyettes lett a győri 16. honvéd gyalogezredben. A következő esztendőben április és augusztus között volt Zenta megyei város katonai parancsnoka (R. Sz. megjegyzése). 1941. októberétől 1942. júliusáig a 46. gyalogezred parancsnokaként szolgált a

közigazgatási hatóság a Déli hadsereg Katonai Közigazgatási Csoport Parancsnokság volt, élén Novákovits Béla tábornokkal. Ennek hatásköre kiterjedt az egész felszabadult területre, székhelye Szabadka. A harmadfokú közigazgatási hatóság a Szállásmesteri Csoport volt.²⁷ A városban a hatalomátvétel után természetesen azonnal igyekeztek felmérni a károkat, javítani a közbiztonságot, bevezetni a magyar jogrendet, karhatalmat, amely a m. kir. Rendőrség esetében 7 tisztet és altisztet, 6 nyomozót, valamint 72 közrendőrt jelentett. A csendőrség elsősorban a külvárosi és a városon kívüli területeken teljesített szolgálatot.²⁸

Az 1941. június 19-én kiadott kimutatás²⁹ szerint, amely a kárjegyzőkönyveken alapult, Zentán kárt szenvedett a hadműveletek során a vasúti híd, a Városháza épülete, az Eugen szálló épülete, a polgármesteri lakás, a régi városi szegényház (gyermekmenhely) járványkórház épülete, a közvágóhíd, a régi állami adóhivatal épülete, az alsóvárosi római katolikus temető kápolnája, a Zenta-Felsőhegy vasúti felüljáró és a város határában húzódó dűlőutak. Emellett jelentős volt a jugoszláv hadsereg általi behívás és rekvirálás útján okozott kár is: cca 1500 lovat vittek el, 600 szekérrel és 200 nyereggel együtt.³⁰ A szarvasmarhában és sertésben okozott károkat nem is tudták akkor még felbecsülni, hiszen elsősorban a tanyákról, szállásokról vitték el ezeket a jószágokat az oromi, a becsei és szenttamási út mellett lakóktól. Említést érdemel még a szerb hadsereg gépjármű-rekvirálása³¹ is,

Megszálló Erőknél Ukrajnában, ahol 1942. április 1.-vel léptették elő ezredessé. 1942. év második felétől 1944.-ig visszahelyezték a győri 16. gyalogezredhez mint parancsnokot. 1944. októberétől 1945. februárjáig a 12. tartalék gyalog hadosztály parancsnokaként vezérőrnagyi rendfokozatban harcolt, és részt vett a Budapest védelmében folyó harcokban. 1945. február 12.-én esett szovjet hadifogságba. 1947.-ben Csernyigovban mint háborús bűnöst 20 évi kényszermunkára ítélték, s 1955.-ben miután amnesztiát kapott tért haza. 1966. decemberében halt meg Budapesten. Főbb kitüntetései a következők voltak: Bronz Koronás Érdemérem hadiszalagon kardokkal, valamint a Magyar Érdemrend Hadiékményes és Kardos Tiszti Keresztje. <http://www.hatarvadasz.hu/index30.html>, Hatarvadasz.hu, Életrajzok, Zászlóalj parancsnokok

²⁶ Molnár Tibor, Zenta és Magyarakanizsa községek II. világháborús hősi halottjai, 27. oldal

²⁷ ZTL: F.097.2.3., Zenta megyei város katonai parancsnoksága

²⁸ ZTL: F.097.2.5.

²⁹ ZTL: F.097.4.10.

³⁰ ZTL: F.097.2.5.

³¹ ZTL: F.097.2.3.

amelyre a katonai parancsnokság idejéből származó iktatókönyv³² is következtetni enged.

Május és június során visszaérkeztek a városba azok a magyarok, akik zentai születésűek voltak, de a háború szűkebb Szerbiában vagy Bánátban érte őket. A hatóság a lehetőségekhez képest igyekezett segíteni ezt a csoportot, miután megtörténtek a szükséges kivizsgálások személyüket illetően.³³ A magyar hatóságok azon a problémán is igyekeztek segíteni, amelyet a betelepített dobrovoljacok és kolonisták jelentettek (az I. világháború után, 1918. október 31-ét követően jöttek ezekre a tájakra).³⁴ 1918. és 1921. között a Délvidékről 39 272 magyar élt az optálás jogával Magyarországra.³⁵ A régi etnikai egyensúly visszaállítására való törekvés természetesen fontos volt a magyar államnak, amelynek a részét képezte még a magyarosítás³⁶ is (pl. a neveket magyarosították, az iskolákban elénekelték a nemzeti himnusz, a nemzeti hiszekegyet mondták el, az utcák nevei magyarul íródtak az utcanévtáblákra, az üzletek magyar feliratúak lettek stb.). Az 1941-ből származó adatok szerint ekkor a városban és környékén 29 518 magyar és 1885 szerb élt.³⁷

A különböző hivatalokban dolgozó szlávokat, akiket nem találtak megbízhatóknak, elbocsátották. Ez se volt új keletű dolog, hiszen az I. világháborút követően az új szerb hatalom ugyanezt tette, akárcsak Erdélyben a román hatalom, hovatovább a harmincas években is voltak elbocsátások,³⁸ amelyek a magyarságuk miatt érték az embereket, s ezt természetesen regisztrálták a magyar hatóságok. Az állítás, miszerint a magyar hatóságok kizárólag anyaországi hivatali apparátust használtak volna teljes egészében, ahogyan állítják a kommunista beállítottságú történészek, nem helytálló.

Az előbb említett történészcsoporthoz előszeretettel említette a magyarok által kivégzetteket Zentán, kiemelve vagy 63 civil halálát,³⁹ közöttük olyanokat is, akikről köztudott dolog volt már akkor is, hogy fegyveres ellenállást tanúsítottak a reguláris honvéd csapatokkal és a nemzetőrséggel szemben. Állításuk szerint az

³² ZTL: F.097.1.

³³ ZTL: F.002., Kéziratgyűjtemény, Dobos János, Senta 1941, 45. oldal

ZTL: F.097.5.11., Zenta megyei város katonai parancsnoksága

³⁴ ZTL: F.002., Kéziratgyűjtemény, Vladimir Popin, Senta 1944, 1. oldal

A. Sajti Enikő, Délvidék 1941-1944, A magyar kormányok délszláv politikája, 40. oldal

³⁵ Uo. 18. oldal

³⁶ ZTL: F.002., Kéziratgyűjtemény, Dobos János, Senta 1941, 46. oldal

³⁷ Uo. Simon Zsuzsanna, Zenta története 1941-1945 között, 15. oldal

³⁸ ZTL: F.097.2.3., Zenta megyei város katonai parancsnoksága

³⁹ ZTL: F.002., Kéziratgyűjtemény, Vladimir Popin, Senta 1944, 1. oldal

ún. Tízek Tanácsa⁴⁰ döntött a kivégzéseket illetően a későbbiek során, amelyeket a Tisza partján hajtottak végre. Dobos János csak a háború utáni veszteség-összeírást adja meg olyképpen, hogy az 1941 áprilisától 1945. májusig eltelt időszakban legkevesebb 484, legtöbb kb. 2000 ember haláláról számol be.⁴¹ Jó lenne tudni, vajon az 1944. november 9-ei események áldozatai is benne vannak? Erre való utalást itt nem találni. Ez az összeírás 1965-ben készült. Egy másik munkájában⁴² viszont igen, ahol is leírja a rájuk vonatkozó véleményét, miszerint a Nemzetőrség, a Honvédség és más Quisling-erők, civil magyar szimpatizánsok névsorát ő nem közli. Közreadja viszont az 1941-es⁴³ évre vonatkozóan a Zentánál elesett jugoszláv katonák, mobilizáltak és civilek névsorát 77 emberrel, továbbá az itt elhunytak, eltűntek névsorát 40 emberrel, végül pedig a különböző táborokban meghaltak és a kivégzett kommunisták névsorát 15 emberrel. A magyar haderő bevonulásakor áldozatul esett magyar emberek nem számítottak bele ebbe a veszteségbe. Ők a Zentai Újság 1941. április 20-ai száma szerint a következő személyek voltak: Mészáros Antal, Szloboda István, Lukinich Róbert, Váradi István, Gere Antal, Gyetvai Antal.⁴⁴ Egy emberrel ezt a listát kiegészíteném: Gyetvai Németh Györggyel.⁴⁵ Ők nem a csetnik erőkhöz tartoztak. Nos, az eseményhez tudni kell azt, hogy ha valakik civilben támadták meg az egyenruhás katonaságot, az természetesen partizánakciónak, gerilla harcmodornak minősült, nemcsak a honvédség berkein belül. Ezeket az akciókat maga Dobos János is leírta.⁴⁶ Nem kizárandó természetesen a katonaság túlkapása sem, mert háború volt, ahol mindig történnek túlkapások, de ilyen esetek történtek az I. világháború után és a II. világháború 1944-es véres évében is. A helybeli zsidóságot ekkor még nem érte különösebb atrocitás, hiszen őslakosoknak számítottak azokkal a szlávokkal együtt, akik régebb óta éltek itt, mint 1918. A deportálások ideje csak jóval később jött el, 1944-ben.

A visszatért városban hamarosan az utcák visszakapták a trianoni döntés előtti magyar neveiket, illetve új neveket is adtak.⁴⁷

A karhatalom végezte a maga munkáját, amelyről több esetben tett jelentést Baumann István alezredes. A katonai közigazgatás ideje alatt 251 bűnügyben

⁴⁰ Uo. Dobos János, Senta 1941, 47. oldal

⁴¹ Uo. Dobos János, 30. oldal

⁴² Dobos János, Senčanske žrtve fašizma 1941-1945, 45. oldal

⁴³ Uo. 9-12. oldalak

⁴⁴ ZTL: F.385., Zentai újságok gyűjteménye, Zentai Újság 1941. április 20-i szám, 4. oldal

⁴⁵ ZTL: F.097.2.3., Zenta megyei város katonai parancsnoksága

⁴⁶ ZTL: F.002., Kéziratgyűjtemény, Dobos János, Senta 1941, 27-28. oldalak

⁴⁷ Uo. Dobos János, 46. oldal

folyt nyomozás, őrizetbe vett a rendőrség 116 egyént, előzetes letartóztatásba 17 főt. Az állam ellen elkövetett bűncselekmények száma 5, az egyének ellen elkövetettek száma 47, a vagyon elleni bűncselekmények száma pedig 174 volt. Rendőri felügyelet alatt 65 személyt tartottak, 2 kommunistát pediglen internálási eljárás alá vontak.⁴⁸ Így az illegalitás tovább folytatódott mindaddig, amíg meg nem kapták a parancsot az akcióikra, amelyeket természetesen megint csak nem tolerált a magyar hatalom.⁴⁹ Ezt a megszállók elleni kiáltvány jelentette, amelyet a Jugoszláv Kommunista Párt 1941 nyarán tett közzé, és ezt követően Bácskában is szabotázsakciók kivitelezésére került sor.⁵⁰ A város ekkor határzóna⁵¹ volt, mivel Bánát német fennhatóság alá tartozott a román és a magyar fél kibékíthetetlen ellentéte miatt, így a rendőrségnek sokkal jobban kellett felügyelnie a közbiztonságot. A katonaság részéről határőrszolgálat működött a Tisza bácskai, illetve a német részről a bánáti oldalon.

Az agrárpolitikát tekintve a magyar hatalom a nagybirtokok tiszteletben tartásával azt a földet vette célba, amelyet a jugoszláv agrárreform földkomplexuma jelentett, vagyis cca 193 000 kataszteri holdat. Ez 1941. április 15-ével ment át a magyar állam tulajdonába, amit ez év július 17-én hagyott jóvá a kormány az 5280/ 1941. M.E. számú rendeletével.⁵² A Délvidéken meglévő szociális problémákat is ebből a földből való adományozással akarták megoldani, hiszen innen juttattak a telepített helységeknél is (pl. Dušanovo vagy Bácsdusanovo Csantavér mellett, ahová a bukovinai csángókat telepítették, I. világháború utáni szerb kolonisták éltek itt azt megelőzően) cca 53 000 kataszteri holdat.⁵³ Bácska esetében a megmaradt 109 000 kataszteri holdat a m. kir. Földművelésügyi Minisztérium kezelte, és ebből elsősorban a harcokban hősi halált haltak családjai kaptak, valamint a hadirokkantak, a harcok során szerzett vitézi kitüntetések tulajdonosai, és nem utolsósorban az őslakosság.⁵⁴ A zentai járás nagybirtokainak összterülete 58 065 kataszteri holdat tett ki.⁵⁵ A földosztás során 32 234 katasztrális holdat hagytak meg a birtokosoknak, míg 25 831

⁴⁸ ZTL: F.097.2.5., Zenta megyei város katonai parancsnoksága

⁴⁹ ZTL: F.002., Kéziratgyűjtemény, Dobos János, Senta 1941, 9-10. oldalak

A. Sajti Enikő, Délvidék 1941-1944, A magyar kormányok délszláv politikája, 130-131. oldalak

⁵⁰ Molnár Tibor, Zenta és Magyarakanizsa községek II. világháborús hősi halottjai, 47. oldal

⁵¹ Uo. Vladimir Popin, Senta 1944, 1. oldal

⁵² ZTL: F.385., Zentai újságok gyűjteménye, Zentai Újság 1941. július 18-i szám, 3. oldal

⁵³ ZTL: F.097.4.10., Zenta megyei város katonai parancsnoksága

⁵⁴ ZTL: F.002., Kéziratgyűjtemény, Dobos János, Senta 1941, 49. oldal

⁵⁵ Uo. Simon Zsuzsanna, Zenta története 1941-1945 között, 23. oldal

katasztrális holdat kisajátítottak. Zenta város maga is 12 000 katasztrális holdat birtokolt.⁵⁶

Természetszerűleg a háborúra való tekintettel a gazdasági-pénzügyi területen is szigorítások léptek életbe. Az árakat befagyasztották az 1941. március 25-ei szinten.⁵⁷ A pénzforgalom esetében pedig a 10 dinár aránylott az 1 pengőhöz elvet alkalmazták. Minden városban felmérték a városi házipénztárak állapotát, így Zentán is, amelyről a felvételi jegyzőkönyvek is tanúskodnak.⁵⁸

Az élelmiszertartalékokat is felmérték a kötelező bejelentések alapján, nemkülönben a takarmányt is az állatállomány részére. Igyekeztek racionalizálni a közfogyasztást is a háborús helyzetre való tekintettel az élelmiszerek, a takarmány, az üzemanyag fogyasztása, a ruházat terén is.⁵⁹ Ez azt hiszem érthető is az akkori állapotokra gondolva.

⁵⁶ Lőrinc Péter, Harcban a földért. A magyar fasizmus jugoszláviai földbirtok-politikája (1941-1944) 180. oldal

⁵⁷ ZTL: F.097.2.4., Zenta megyei város katonai parancsnoksága
ZTL: F.097.3.6.

⁵⁸ ZTL: F.097.2.4.

⁵⁹ ZTL: F.097.4.8.

ZTL: F.385., Zentai újságok gyűjteménye, Zentai Újság 1941. április 30-i szám, 1. oldal

<u>KIMUTATÁS.</u>		
<u>Zenta város területén 1941. március 25-én érvényben volt árákról.</u>		
Duzsa 100 kgr.	30,- pengő	
Tengeri 100 kgr.	23,20 "	
Bab 100 kgr.	60,- "	
Borsó 100 kgr.	180,- "	
Liszt egységén 1 kg.	45,- "	
Liszt málisa 100 kgr.	80,- "	
Kenőár 1 kgr.	- 425 "	
Pékütemény díszdobonként	,75 "	
Burgonya 100 kgr.	13,- "	
Rizs 100 kgr.	160,- "	
Szarvasmarha vágóra kgr.	0,70 - 0,80	
Érdv vágóra kgr.	45,- 1,10	
Sertés 150 kgr. felül kgr.	1,50 - 1,70	
Birk kgr. vágóra	0,85 - 0,60	
Bárány kgr. vágóra	1,- - 1,20	
Mérlehus kgr.	1,80	
Sertéshús kgr.	3,20	
Borjúhús csontal Borjúhús csont nélküli kgr.	2,50 2,70	
Bárányhús kgr.	2,-	
Zsir kgr.	2,80	
Haj kgr.	2,70	
Zsírszalonna kgr.	2,60	
Füstölt szalonna kgr.	2,-	
Tojás db.	0,45	
Tej literenként Tehéntúró kgr.	0,40 1,30	
Vaj kgr.	0,-	
Állatbőrök sejtök kgr.	3,- 4,50	
Cukor kristály kgr.	1,00	
Cukor kokcs kgr.	1,00	
Cukor por kgr.	2,-	
Só kgr.	0,35	
Petroleum literenként	0,90	
Gazolin literenként	2,50	
Szappan mosó 50 g kgr.	3,50	
Görtyve kgr.	3,20	
Tucifia puha 100 kgr.	tellegen vagy 4,70	
Tucifia bútt és félpuházt 100 kgr.	pedig 4,30	
Tucifia gyertyán 100 kgr.	vastűálló-sz 4,50	
Szén 1 ton kgr.	0,-	
Levegő tisztított mérlegesen	7,- töl 45,- 50-	
Vízvezeték elvárukat átteraknak	1,- 2,-	
Kiszárazó átereként	2,20 - 3,50	
Kittát és szövött áru, pulover egyszerű kivétel	10,- - 12,-	
Savré kvadrátonként / 27 cm/	4,50	
Box kvadrátonként cca 27 cm	4,50	
Zir-vagy kgr.	15,-	
Talpbőr kgr.	15,-	
1 pár cuza	70,- - 120,-	
Fehér kavé üteménnyel	0,70	
és téztezu menü	2,-	
Vacsora egy hústétl, kenyérrrel	1,70	
Nacho egy adag	- 4,-	
Püré	1,50	
Beretézála	0,40	
Hajvága	0,60	
1 drb középkoru tehen jó konditoban	350,- - 400,-	
1 " " " igázló jó konditoban	550,- - 600,-	
1 pár jármókdr	11000,- - 12.000,-	

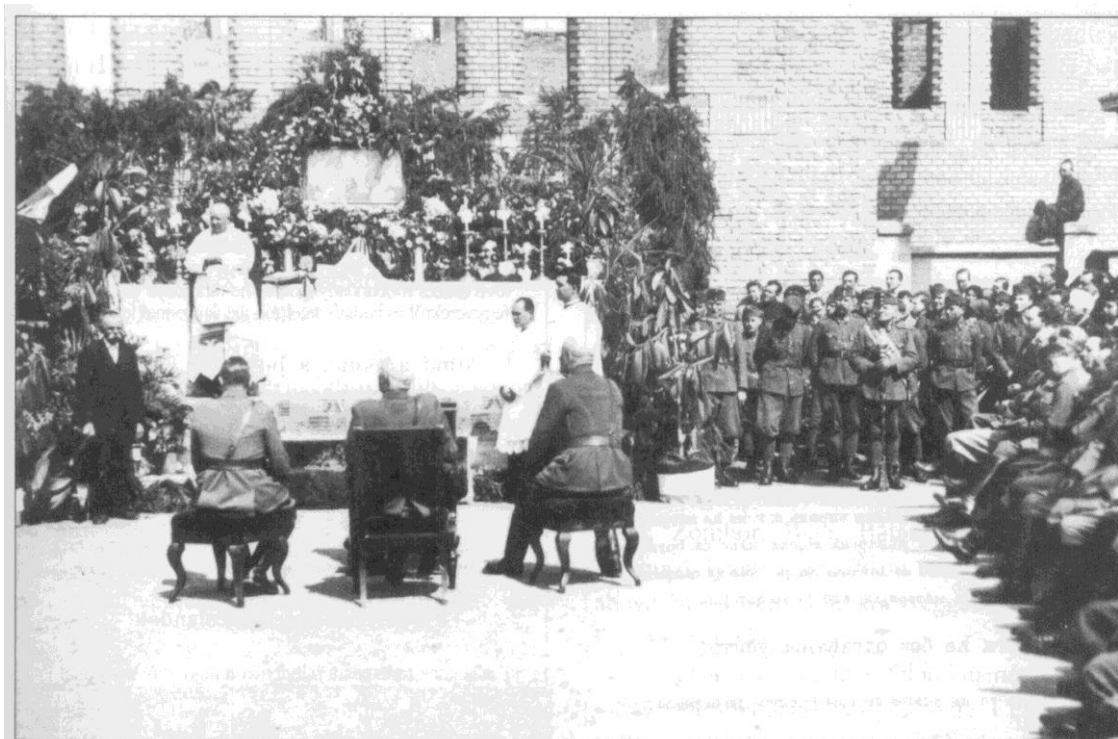
4. számú melléklet

A szociális problémákat tekintve a földnélküliség mellett a munkanélküliség és a lakáskérdés volt a legnagyobb. Ezen úgy igyekeztek a hatóságok segíteni, hogy egyeseknek földet juttattak, másokat közmunkára alkalmaztak, és többek között a magas talajvíz következtében megrongálódott házakat igyekeztek rendbe hozni (160 000 téglá felhasználásával 366 ház esetében).⁶⁰

A városban a katonai parancsnokság időszaka alatt többször tartottak nagyobb nyilvános összejöveteleket, ünnepségeket, bár egyébként ekkor is és máskor is szigorúan ellenőrizték a résztvevőket, nehogy valami szabotázsakció vagy más probléma történjen. Ilyen volt például az április 27-én és a május 11-én Zenta város felszabadulásának első ünnepe, augusztus 20-ai Szent István napfényes megünneplése körmenettel a romtemplomnál is, ahol népviseletben,

⁶⁰ ZTL: F.002., Kéziratgyűjtemény, Dobos János, Senta 1941, 59. oldal

katonai parádével, ünnepi beszédekkel gazdagították a programot a felszabadulás tiszteletére.⁶¹

Az első magyar tábori istentisztelet Zentán, a hadműveletek után (100476).

5. számú melléklet

Ekkor eljött az ideje annak, hogy itt is felelevenítsék azt az anyaországi szokást, amikor is a hősökre emlékeznek (Hősök emlékűnepe⁶², az 1924. évi XIV. t.c. avatta nemzeti ünnepé). Ezt a napot mindig május utolsó vasárnapján tartották az I. világháború hőseire emlékezvén most már a visszatért részekén is. Ezt az ünnepséget a Jézus Szíve templomban tartott ünnepi nagymisével együtt rendezték meg, amely igen jól sikerülhetett, hiszen a magas rangú tisztikar is igen elégedett volt, ami kitűnik a katonai jelentésből is.⁶³

⁶¹ Uo. 55. oldal

ZTL: F.385., Zentai újságok gyűjteménye, Zentai Újság 1941. május 11-i szám, 1. oldal

Uo. Összetartás 1941. augusztus 23-i szám, 3. oldal

⁶² Uo. Zentai Újság 1941. május 25-i szám, 2. oldal

⁶³ ZTL: F.097.3.7. és F.097.4.8., Zenta megyei város katonai parancsnoksága

A társadalmi szervezetek működése is megindult némi idő múltával. Zenta megyei városban ezek közül megemlíthetjük a következőket⁶⁴ :

- a Délvidéki Magyar Kultú
- urális Szövetséget
- a Magyar Kulturális Szövetséget
- a Katolikus Legényegyletet
- a Katolikus Ifjúsági Egyesületet
- a Katolikus Nőegyletet
- a Keresztes Ifjak Egyesületét
- a Felsőhegyi Keresztes Egyletet

A társadalmi egyesületek közül pedig:⁶⁵

- a Baross Szövetséget
- a Tűzharcos Szövetséget
- a Vitézi Rendet
- a Levente Egyesületet
- a Közművelődési Szövetséget
- a Közművelődési Egyesületet
- a Turul Szövetséget
- a Nemzeti Munkaközpontot

A hivatásos, gazdasági és sportegyesületek közül megemlíthetjük:⁶⁶

- a Nagygazdakört
- a Kisgazdakört
- a Keresztény Kereskedők Egyesülete
- a Gazda-ifjak Egyesületét
- az Ipartestületet
- a Tűzoltótestületet
- a Rokkantak Egyesületét
- a Zentai Vöröskeresztet

⁶⁴ ZTL: F.002., Kéziratgyűjtemény, Dobos János, Senta 1941, 48. és 55. oldalak

⁶⁵ Uo. 56. oldal

ZTL: F.385., Zentai újságok gyűjteménye, Zentai Újság 1941. június 4-i szám, 2. oldal

⁶⁶ ZTL: F.002., Kéziratgyűjtemény, Dobos János, Senta 1941, 56. oldal

ZTL: F.385. Zentai újságok gyűjteménye, Zentai Újság 1941. július 20-i szám, 2. oldal
Uo. Zentai Újság 1941. május 11-i szám, 1. oldal

- a Tóparti Szövetkezetet
- a Hitel Szövetkezetet
- a Halász Egyesületet
- a Zentai Atlétikai Klubot
- a Bocskay Sport Klubot
- a Felsőhegyi Gazdaköri Ifjakat
- a Felsőhegyi Kisgazdakört
- a Kevi Gazdakört
- a Külsőkevi Gazdakört
- a Tornyosi Gazdasági Népkört

Május elején megnyitotta kapuit a Royal⁶⁷ mozgóképszínház,

1941. június 27-től pedig engedélyezték a Zentai Kaszinó Egyesület⁶⁸ működését is.

A politikai pártok közül is találunk itt ebben az időben néhányat:⁶⁹

- a Revíziós Ligát
- a Magyar Élet Pártját
- a Nyilaskeresztes Pártot
- a Magyar Megújhodási Pártot

A katonai közigazgatás konszolidálódását követően július közepétől már arról beszéltek, hogy meg fogják hamarosan szüntetni, és át fognak térni a polgári közigazgatásra. Ez az esemény nem is váratott sokáig magára, mert a magyar kormány 1941. július 22-én meghozta az 5440 / 1941 M.E. jelzetű rendeletét⁷⁰, amellyel meghatározta a civil adminisztratív közigazgatás bevezetését a visszacsatolt déli országrészekben. Végül a 35. számú titkos katonai közigazgatási rendelettel jelölték ki a pontos megszűnési dátumot, augusztus 15-én éjféltől.⁷¹ Zentán a Katonai Parancsnokság augusztus 16-án⁷² adta át a közigazgatást a civil adminisztratív szférának. Ezzel ért véget ez a történelmileg is fontos periódus, s

⁶⁷ Uo. Zentai Újság 1941. május 4-i szám, 3. oldal

⁶⁸ ZTL: F.002., Kéziratgyűjtemény, Dobos János, Senta 1941, 56. oldal

⁶⁹ Uo. Vladimir Popin, Senta 1944, 2. oldal

⁷⁰ Uo. Dobos János, Senta 1941, 64. oldal

⁷¹ Uo. 65. oldal

⁷² ZTL: F.385., Zentai újságok gyűjteménye, Zentai Híradó 1941. augusztus 3-i szám, 3. oldal

kezdődött el egy másik, amelynek 1944. október 8-án lett vége, de az már egy másik korszak kezdete volt, másfajta felszabadulással.

Mellékletek :

1. sz. melléklet, Horváth Csaba-Lengyel Ferenc, A délvidéki hadművelet 1941. április, 102. oldal
2. sz. melléklet, ZTL: F.251.4.
3. sz. melléklet, magángyűjtemény
4. sz. melléklet, ZTL: F.097.2.4.
5. sz. melléklet, Horváth Csaba-Lengyel Ferenc, A délvidéki hadművelet 1941. április, 103. oldal

Felhasznált sajtótermékek :

ZTL: F.385. Zentai újságok gyűjteménye

Felhasznált világháló (internet) :

<http://www.hatarvadasz.hu/index30.html>

Forrás :

ZTL: F.097. Zenta megyei város katonai parancsnoksága

ZTL: F.251. Zbirka fotografija Senta

Felhasznált irodalom :

ZTL: F.002. Kéziratgyűjtemény, Dobos János, Senta, 1941.

ZTL: F.002. Kéziratgyűjtemény, Simon Zsuzsanna, Zenta története 1941-1945 között

ZTL: F.002. Kéziratgyűjtemény, Vladimir Popin, Senta, 1944.

A. Sajti Enikő, Délvidék 1941-1944, A magyar kormányok délszláv politikája, Bp., 1987.

Dobos János, Senčanske žrtve fašizma 1941-1945, Senta, 1966.

Domonkos László, Magyarok a Délvidéken, Bp., 1992.

Lőrinc Péter, Harcban a földért-A magyar fasizmus jugoszláviai birtokpolitikája (1941-1944), Bp., 1977.

Horváth Csaba-Lengyel Ferenc, A délvidéki hadművelet 1941. április, Bp., 2003.

Magyarország a második világháborúban, lexikon A-Zs, Bp., 1997.

Mészáros Sándor, Holttá nyilvánítva délvidéki magyar fátum, 1944-45 I. Bácska, Bp., 1995.

Molnár Tibor, Zenta és Magyarkanizsa községek II. Világháborús hősi halottjai, Zenta, 2003.

Ripco Sipos Elvira (Zenta): A zentai Gimnázium matematikatanárai

Ripco Sipos Elvira vagyok, 1964 december 5-én születtem Zentán. Édesanyám Gere Mária Gizella és édesapám Sipos György első gyermeke, húgom Sipos Teodóra négy évvel fiatalabb.

Az általános iskolám a zentai Emlék iskola volt, majd két évet jártam a zentai gimnázium épületébe a "8. októbar" ZOSO -általános középiskola 9. és 10. évfolyamára. A középiskola harmadik és negyedik évét Szabadkán, a Svetozar Marković középiskola matematikai tagozatán fejeztem be, mint matematikai segédkutató.

A Belgrádi Egyetem Természettudományi-Matematikai Karán az algebra-elméleti matematika szakirányon diplomáztam 1988-ban. Ekkor kezdtem tanítani a zentai gimnázium épületében. Újvidéken 2005-ben posztgraduális képzésben geometria szaktanári címet szereztem, és 2003-tól a Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium geometria tanáraként dolgozom.

A Magyar Tudományos Akadémia 2007-ben Pedagógus Kutatói Pályadíjjal jutalmazott matematika-tanári kutatói munkámért.

A szegedi Tudományegyetem TTIK matematikai doktori iskolájának abszolutóriumát 2008-ban kaptam.

Mivel az első tanítási év után felismertem, hogy tanulóim számára nagy megpróbáltatás szerb nyelvű tankönyvekből tanulni geometriát, szerkesztettem az első és második évfolyam számára alkalmas tankönyveket feladatgyűjteménnyel.

Konferenciákon tartott előadásaim:

1. **Miskolc:** History of Mathematics and Teaching of Mathematics, 2006. május 19-21, "Teaching Geometry using Computers"
2. **Karcag:** Kutató Tanárok I konferenciája, 2006. október 6-7, "A geometria tanítása számítógép segítségével"
3. **Budapest:** DOSZ konferencia, 2007. május 18-21, "Apollóniosz problémái- tanítás, szerkesztés, vizualizáció"
4. **Szabadkai** Nyári Akadémia, 2007. augusztus 6-10, "Hogyan alkalmazom a számítógépet a matematikaórákon?"
5. **Novi Sad:** Međunarodna Konferencija za Nastavu Matematike, 2007. augusztus 22-23, "Problemsko rešavanje zadataka iz geometrije pomoću računara"
6. **Győr:** Kutató Tanárok II konferenciája, 2007. október 12-13, "Matematikai érettségi vizsgák a zentai Bolyaiban"
7. **Budapest:** Varga Tamás Módszertani napok, 2007. november 9-10, "Hogyan alkalmazom a számítógépet a geometriaórákon?"
8. **Zenta:** T-day, 2008. április 4-5, "Nastava geometrije u gimnaziji Bolyai"
9. **Novi Sad:** XII Kongres Matematičara Srbije, 2008. augusztus 28-szeptember 2, "Apolonijevi problemi/ nastava u srednjoj školi Boljai"
10. **Budapest:** Varga Tamás Módszertani Napok, 2008. november 7-8, "Geometrical Transformations Using Computer"
11. **Győr:** Kutató Tanárok II konferenciája, 2008. október 10-11, "Tehetséggondozás a zentai Bolyaiban"
12. **Magyarokizsa:** III Tehetség Nap, 2009. március 23, "Problémamegoldás és tehetségfejlesztés a számítógép segítségével a geometriaórán"
13. **Szeged:** History of Mathematics and Teaching of Mathematics, 2010. május 20-23, "Important Theorems in geometry"
14. **Szeged:** Szakmódszertani kutatások a természettudományos, illetve a matematika és az informatika tantárgyhoz kapcsolódóan, 2010. május 20-21, "A geometriák alapjai"
15. **Gmuend:** ISIS-Symmetry: Art and Science 8th Interdisciplinary Study of Symmetry congress-festival, 2010. augusztus 23-28, "Hyperbolic geometry and tiling, learn and teach using computer"
16. **Zenta:** I. Vajdasági Tehetségpont Konferencia, 2010. október 1-2, "Nevezetes tételek a GeoGebrában"
17. **Budapest:** Varga Tamás Módszertani napok, 2010. november 6, "Important Theorems in GeoGebra"
18. **Révkomárom:** Nagy Károly Diáktalálkozó, 2010. november 26-28, "Stewart tétele és alkalmazása"

Publikációk listája:

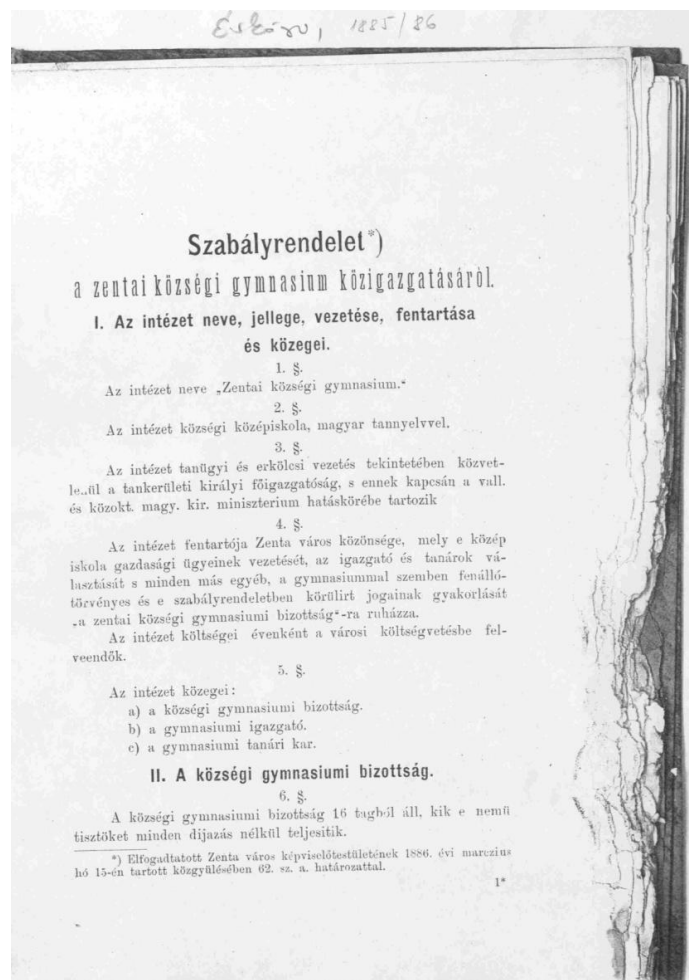
1. Apollóniosz problémái-tanítás, szerkesztés, vizualizáció, ÚJ KÉP, XI évfolyam, 4-5 szám, 2007. április-május, 63-74, ISSN 1450-5010
2. A geometria tanítása számítógép segítségével, ÚJ KÉP, XI évfolyam, 1-2 szám, 2007. január-február, 51-60, ISSN 1450-5010
3. Euklides- a geometriai szerkesztőprogram, ÚJ KÉP, IX évfolyam, 1-2 szám, 2005. január-február, 30-33, ISSN1450-5010
4. Hogyan alkalmazom a számítógépet a matematikaórán (geometriaórán), ÚJ KÉP, XI. évfolyam, 2007. október-november, 19-35, ISSN 1450-5010
5. Geometria tanítása a zentai Bolyaiban, ÚJ KÉP, XII. évfolyam, 2008 október-november, 32-36, ISSN 1450-5010
6. Apollóniosz problémái, TAVASZI SZÉL Konferenciakiadvány, 2007, 284-289, ISBN 978-963-87569-1-6
7. Problémamegoldás és tehetségfejlesztés a számítógép segítségével a geometriaórán, A TEHETSÉGEK SZOLGÁLATÁBAN I. NEMZETKÖZI TEHETSÉGGONDOZÓ KONFERENCIA, Magyarokanizsa, 2009. március 23, Konferenciakiadvány, 83-88, ISBN 978-86-84699-42-0
8. Teaching geometry using computer visualizations, TEACHING MATHEMATICS AND COMPUTER SCIENCE, (2009), 1-19, ISSN 1589-7389
9. Apollonius' problems in grammar school, TEACHING MATHEMATICS AND COMPUTER SCIENCE, (2009), 7/1, 69-85, ISSN 1589-7389
10. A geometria tanításának útjai, MAGYAR SZÓ, ÜVEGGOLYÓ, 2010. március 1-8
11. Alkalmazzuk a számítógépet a geometriaórán!, A MATEMATIKA TANÍTÁSA, MÓDSZERTANI FOLYÓIRAT, XVIII évfolyam, 2 szám, 2010, MOZAIK Kiadó Kft, Szeged, ISSN 1216-6650
12. Matematika érettségi vizsgák a zentai "Bolyai" gimnáziumban, 169-177, Kutató Tanárok Tud-os Közleményei, 2007-2008, ISBN 963 87225 1 7
13. Tehetséggondozás a zentai Bolyaiban, 340-347, Kutató Tanárok Tudományos Közleményei, 2007-2008, ISBN 963 87225 1 7
14. Tehetségfejlesztés a számítógép segítségével, A MATEMATIKA TANÍTÁSA, MÓDSZERTANI FOLYÓIRAT, XVIII évfolyam, 3 szám, 2010, MOZAIK Kiadó Kft, Szeged, ISSN 1216-6650
15. Hyperbolic geometry and tiling, ISIS-Symmetry congress-festival, 342-345, Gmuend, ISSN 1447-607X

A Zentai Gimnáziumban matematikát tanítok 1987 óta, előtte két évig tanulóként jártam ebbe az épületbe 1981-től 1983-ig. E két fontos részlete életemnek adta azt az ötletet, hogy bemutatom az épület történelmét és a benne

helyet foglaló intézményekben matematikát oktató tanárokat, a teljesség igénye nélkül. Szíves elnézését kérem azoknak, akik véletlenül kimaradtak a felsorolásból a fellelhető írásos emlékek hiányossága miatt.

Munkám során felhasználtam **Dobos János: A zentai gimnázium száz éve** című monográfiát, amit a centenáriumra készített írója, aki a gimnázium igazgatója volt 1961-1962-ben.

A XIX században, a Bach-korszakban Zenta 14 987 lakosával a Szerb Vajdaság és Temesi Bánság hatodik városa volt, ezért született meg a döntés a város tanácsában, hogy gimnáziumot alapítsanak. Ennek szellemében Zenta város 1876-ban gimnáziumot kapott, az iskolaszék november 17-én meghozott határozata alapján viszont a tanítás már október 5-én elkezdődött mind a négy évfolyamon.

Az első tanári kar a polgári iskola épületének udvarán lencsevégre kapva:

Ez az úgynevezett algimnázium (ami azt jelenti, hogy az elemi iskola négy osztálya után 10-től 15 éves tanulók oktatását szolgálja), 1876-ban a polgári iskola épületében - az akkori Árpád és Deák utca sarkán - kezdte meg működését. Ebben az épületben azonban tovább működött a polgári iskola két leányosztálya is.

A két iskola kezdetben nem zavarta egymást, mivel a polgári iskola leányosztályainak létszáma kevés volt. De az évek múltával, ahogy a gimnázium egyre erőteljesebben fejlesztette tanszergyűjteményét, könyvtárát és múzeumát, úgy vált az épület egyre szűkebbé a két tanintézmény számára. Kuthy igazgató - lévén nem csupán tanár, hanem egyben építészmérnök is - látta az adaptált Majoros-féle épület hiányosságait és 1883 augusztusában benyújtotta az új gimnáziumi épület tervrajzát a Városi Tanácshoz. Az özvegy Freund Ernesztin és Fia helybeli cége 1884 júliusában kezdte el az építkezést. A teljesen elkészült épületbe 1885. április 27-én kezdődött meg a beköltözés, ami szintén rövid idő alatt végbement, úgyhogy április 30-án az új épületben a tanítás is megkezdődött.

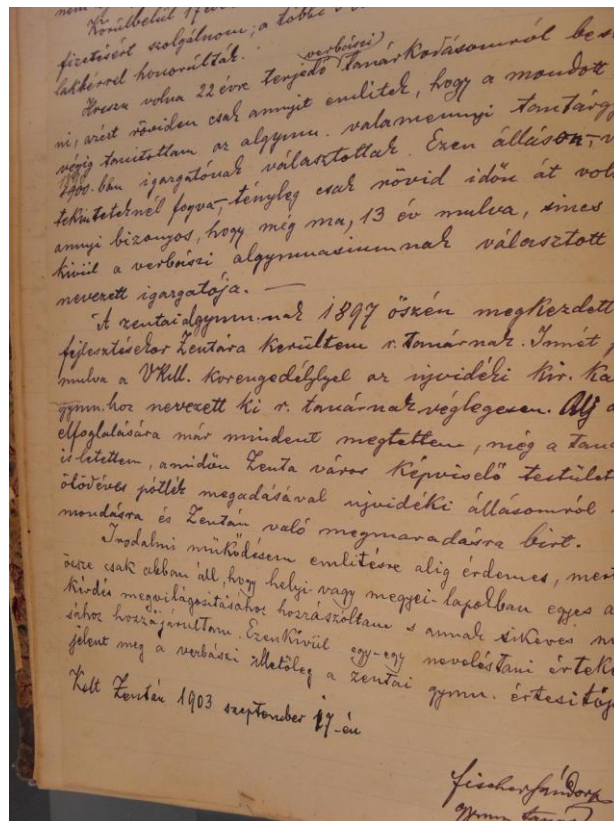

Kuthy József okleveles mérnök és tanár volt ebben az időben az egyetlen képesített tanerő. Az új gimnázium épülete a város főterének délkeleti sarkán állt és a legimpozánsabb középület volt.

Az új főgimnázium tanári szobája 1899-ben.

Az első világháború előtt a magyar társadalom uralkodó jelszava az „Isten, haza, király”, tehát a gimnáziumi oktatói nevelői munka egyik fontos része a hazafias nevelés volt. Ebből az időből való egy önéletrajzi gyűjtemény, évkönyv, amit a Zentai Levéltárban találtam, ennek egy lapja:

Zenta a két szomszédos községgel - Adával és Ókanizsával - együtt eleve biztosította a főgimnáziumban a magyar nemzetiségű tanulók többségét. Viszont a szomszédos Torontál megyei Csókán, Szanádon, Törökkanizsán, Tiszaszentmiklóson és Padén, de még a bács-bodrogi Martonoson és Moholon is a szerb nemzetiségű lakosok részaránya e települések összlakosságában sokkal nagyobb volt. Ezekből a helységekből a zentai gimnázium volt hivatva felkarolni a szerb nemzetiségű birtokos réteg gyermekeit, és biztosítani számukra a magyar nyelv és kultúra elsajátítását, a szinte észrevétlen, békés beolvadást, a nemzeti asszimilációt. De lássunk néhány markáns statisztikai adatot: 1876-tól 1918-ig a magyar tanulók száma az összes tanulók létszámában 42,5%-ról 69,0%-ra növekedett, a szerbeké 7,5%-ról 12,3%-ra, míg a zsidóké (a zsidókat nem nemzetiségként, hanem felekezetként tartották nyilván) 35,0%-ról 16,9%-ra, a németeké pedig 15,0%-ról 1,8%-ra csökkent. Ezekből az adatokból az is kitűnik, hogy a kezdeti időszakban, egészen a századfordulóig a régió összlakosságában legalacsonyabb részarányban képviselt zsidóság (Zentán pl. 1890-ben az összlakoságnak csupán 4,5%-a) a gimnázium tanulói között a legnagyobb részarányban volt képviselve. Ez megengedi azt a következtetést, hogy a gimnáziumnak és általában az iskolának, a tudásnak a jelentőségét éppen a zsidó polgári körök ismerték fel a legkorábban. Egyik kiemelkedő tanuló volt a zentai születésű Fekete (Schwarcz) Mihály.

Fekete Mihály Zentán született 1886. július 19-én. Apja, Schwarcz Sándor neves könyvkereskedő, nyomdász, aki az első könyvesboltot nyitotta meg Zentán még 1875 decemberében. (Ez volt az akkori Bács-Bodrog megye egyetlen állandó jelleggel működő könyvesboltja, a szabadkai és az újvidéki mellett.) Anyja Klein Emma.

Középiskolai tanulmányait a zentai gimnáziumban kezdte 1896-ban még Schwarcz Mihály néven. Budapesten végezte egyetemi tanulmányait, 1909-ben doktori címet kap. Ezután egy évet Göttingenben, Landau mellett töltött. Budapestre hazatérve Beke Manó tanársegédje lett a Tudományegyetemen. Fejér Lipót hatására analízissel kezdett foglalkozni. 1914-1920 között a budapesti egyetemen az analízis magántanára és különböző középiskolákban tanár volt.

1920-ban állásait elvesztve a Pesti Izraelita Hitközség Főgimnáziumának tanára lett. 1928-ban a Jeruzsálemi Héber Egyetemen kezdett el dolgozni, egy évig, mint előadó, majd 1955-ös nyugdíjazásáig az egyetem Matematikai Intézetének igazgatója volt. 1935-36-ban a Természettudományi Kar dékánja, majd 1945-48 között az egyetem rektora volt. A zentai Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium és

Kollégium matematika versenye az ő nevét viseli, **Fekete Mihály Emlékverseny**, amelyen a vajdasági magyar középiskolások mérhetik össze erejüket-eszüket 2003 óta. Két levelezőforduló feladatait sikeresen megoldó tanulók vehetnek részt rajta, és a díjazottak eljutnak a minden tavasszal megrendezésre kerülő Nemzetközi Magyar Matematika Versenyre.

A zentai iskolában Fekete Mihály igen jó tanuló volt. Családja 1899 végén magyarosította vezetéknévét Fekete-névre, s ettől kezdve már Fekete Mihályként szerepelt a zentai gimnáziumi osztálynaplókban, illetve értesítőkben, az V., VI és VII. osztályban osztályelső, (csak ő a színjeles, neve vastag betűvel szedett a gimnáziumi értesítőkben, az 1 a legjobb osztályzat).

VII. osztály.
Osztályfőnök: Veress Árpád.

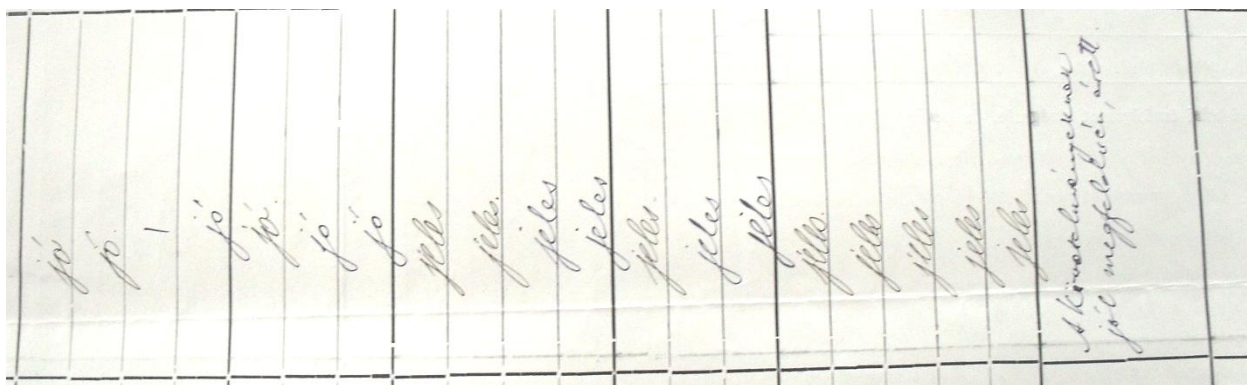
A tanuló neve és vallása	Magyar nyelvtan	Vallás	Magyar nyelv és irodalom	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Matematika	Gépezés és rajz	Tornák	Egyéb	Gyógyászat	Francia nyelv
Aulik Árpád r. k.	2	2	4	2	3	3	3	3	3	1	1	—	—	—
Epstein Zoltán izr.	1	1	1	—	2	1	1	2	2	3	—	3	—	—
Fekete Mihály izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	—
Hirschenhauser Andor izr.	1	1	2	2	3	1	3	3	2	2	1	1	2	1
5 ifj. Horváth Lajos r. k.	1	2	3	—	3	3	3	3	3	3	1	—	—	—
Jakovlevity Iván g. k. ó.	1	1	1	—	1	1	2	1	1	1	3	—	—	—
Kron Ferenc r. k.	2	1	2	—	3	3	1	2	3	3	1	—	—	—
Krsity Száva g. k.	1	1	2	2	2	2	2	2	3	3	—	2	1	—
Ofner Sándor izr.	1	2	2	3	3	—	2	3	3	3	2	—	—	—
10 Ormos Andor izr.	1	2	2	—	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—
Radó Gyula izr.	1	2	2	—	2	2	1	1	1	2	—	2	—	1
Ramadánszky Péter g. k. ó.	1	1	2	—	2	1	1	1	2	2	1	—	—	—
Rasch Károly r. k.	2	1	2	1	2	—	1	1	1	2	1 fm	1	1	—
Reich Zoltán izr.	2	1	2	—	2	1	1	2	2	1	—	fm	—	—
15 Rösenfeld Antal izr.	1	1	2	—	1	1	1	1	2	2	—	3	—	1
Sik Béla r. k.	1	2	2	1	2	—	2	2	3	3	2	2	—	—
Szécsényi István r. k.	2	2	2	1	3	—	1	2	2	2	2	2	—	—
Szestler Adolf izr.	2	2	2	3	3	—	2	2	2	1	2	2	—	—
Tolmási Márton r. k.	2	2	2	2	3	—	3	3	4	3	1	1	—	—
20 Wendörfer Imre r. k.	1	2	2	—	3	2	1	2	3	2	—	1	1	1
MAGÁNTANULÓ:														
Ostheimer Miklós r. k.	2	3	2	3	2	2	3	3	—	—	—	—	—	—

KIMARADT: id. Horváth Lajos r. k.

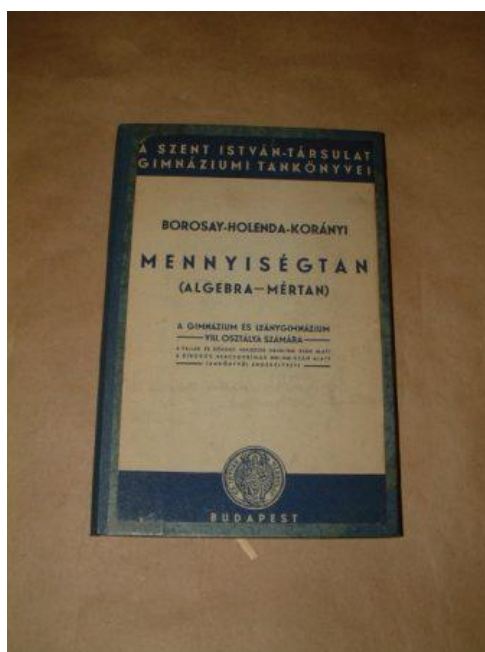
Összesen: 32.

A huszadik század elején így nézett ki a gimnáziumi napló, benne Fekete Mihály osztályzataival.

[illegible]

Matematika tanára a zentai gimnáziumban Veress Árpád volt, a tanítás során alkalmazott tankönyvek **Suták József: Számтан** és **Borosay Dávid: Algebra és Geometria I.**

Az akkori, első világháború előtti időkben, a huszadik század első évtizedében a tanítási naplókba a tanárok (ugyanúgy, mint manapság) beírták az évfolyam tananyagához tartozó tankönyvet is.

Zentai áll. s. közs. főgimnázium.

1893. tanév. II. félév.

II. osztály.

Tantárgy: *Mennyiségtan*

Heti óraszám: *4*

Tanár: *Veress Árpád*

Tanulmány: *Suták József*

Iskolai olvasmányok: ~

Magánolvasmányok: ~

Becsmérendők: ~

Külső dolgozatok tárgya: *1. Kévelkedés 2. Arányok 3. Százegek 4. Összefoglaló ismétlés*

Suták József: Szabadka, 1865. nov. 5. - Budapest, 1954. júl. 19. Piarista matematikus, egyetemi tanár, aki a teológiai tanulmányait Nyitrán végezte. 1890-ben a kolozsvári egyetemen mennyiség- és természetből tanári oklevelet szerzett. Tanári oklevele megszerzésekor 1891-ben Szegeden, majd Budapesten tanított. 1892-ben bölcsészdoktori oklevelet szerzett. 1896-ban a budapesti tudományegyetemen a matematika magántanára, 1912-ben ny. r. tanára. 1936-ban nyugdíjazták. Kutatásának tárgya a szintetikus és projektív geometria, a determinánselmélet, foglalkozott függvénytannal és differenciálegyenletekkel is. 1897-ben lefordította és kiadta Bolyai János Appendixét, A fény elektromágneses elmélete c. tanulmányával 1895-ben elnyerte az MTA pályadíját.

Veress Árpád: a zentai gimnázium matematika tanára 1899-től 1920-ig, igazgató 1916. március 16-tól 1920. november 8-ig és 1941. július 25-től 1942. június 30.-ig. Fekete Mihály tanára volt. Tanulói aktívan részt vettek a Magyar nyelvű országos versenyeken, a KöMal- Középiskolai Matematikai Lapok - levelezős feladatmegoldó fordulón. A második világháborúban újból visszahívták tanítani és igazgatni az intézményt. Az aláírása:

Veress Árpád

Harsány Lajos 25 évet dolgozott a gimnáziumban, 1905-től 1930-ig tanította a tudományok királynőjét, a matematikát.

Szóke Dezső: a zentai gimnáziumban tanult, érettségizett, egy évvel Fekete Mihály után, 1905-ben, majd tanulmányai után 1909-től 1942-ig tanított matematikát a zentai gimnáziumban, az első világháború előtt:

és a trianoni békeszerződés után is:

Igazgatója volt az intézménynek 1942. július 1.-től 1943. május 3.-ig.

Egy lap az akkori naplóból való, Szőke Dezső beírásával.

Zentai áll. s. közs. főgimnázium.

1892. tanév. X. félév.

V. osztály.

Tanár: *Memységtan*

Ellátó szám: *3*

Tanár: *Szöke Dezső*

Tanuló: _____

Iskolai olvasmányok: _____

Regény/olvasmányok: _____

Beosztás: _____

Iskolai dolgozatok tárgya: *1. Másodfokú egyenletek 2. Soroltszámítás 3. Művelések gyors memységekkel 4. Történelmi példák*

Iskolai dolgozatok ideje: *Harminckét egy, tízfőre 10-11*

Darab: _____

Megtaláltam a Zentai Levéltár gimnáziumi anyagában Szöke Dezső tanár úr hivatalos lapjait a gimnázium nyilvántartásaiban, a világháború előtt magyarul, majd a trianoni békeszerződés után szerbül:

1892. tanév. *Szöke Dezső*

Szaktárgy: *Memységtan történet* Intézet: *Zentai áll. s. közs. főgimn.*

Életrajzi és működési adatok.
(Az önéletrajz adatait töltse ki!)

1.	Helye, születési-je és ideje: <i>Magyarország, Hunyad, Császárság, 1887. május 28.</i>
2.	Vallása: <i>rom. kath.</i>
3.	Egyéb: vagy világi? <i>székes</i>
4.	Családi állapota (férj, nő, gyermek): <i>nincs</i>
5.	Katonakötelezettségének eleget tett-e és miképpen? <i>nem volt katonaság</i>
6.	Hol végezte középiskolai tanulmányait? <i>Zentán, 1905-ben</i>
7.	Hol és mikor tett érettségi vizsgát? <i>Zentán, 1905. júniusban</i>
8.	Hol és mikor végezte főiskolai tanulmányait? <i>Budán, 1905-1909.</i>
9.	Képesítések tárgyai, oklevelei (ha oklevél még nincs alap-illetélen szakvizsgálati érettségijének kelte és száma: <i>memységtan történet, 1910. január 26. 2892/22</i>
10.	Hol és mikor tanár, előadó, elnöki és más: _____
11.	Milyen beosztások, doktori oklevél: _____

A zentai gimnázium épülete bővült, fényképe zentai képeslapokon is megjelent, kiemelt jelentősége volt a városban.

A huszadik század második évtizedében a zentai gimnázium a rendszeres érettségi vizsgákkal és az akkori viszonyokban modern épülettel, jól felszerelve kialakította saját jellegzetes arculatát és társadalmi tekintélyét. Ennek az arculatnak meghatározó tényezői voltak a tanárok és tanulók is, a folyamatos tervszerű oktatói és nevelői munka, amelynek központját a tantestület alkotta tizenhárom rendes, képesített tanárral. Fiúiskola, leány be sem iratkozhatott és a tanári karban sem volt egyetlen nő sem.

A trianoni béke aláírásával megváltozott a zentai gimnázium helyzete is. Amikor Aleksandar trónörökös Zentán járt 1920-ban, a tanári kar testületileg jelent meg a fogadásnál. Ebben az évben készült utoljára magyar nyelven gimnáziumi értesítő és befejeződött a fejlődés korszaka, amely a polgári iskolától az algimnáziumon keresztül vezetett a Magyar szellemiségű főgimnáziumig. Az államnyelvű osztályok felfejlesztésével évről évre újabb és újabb szláv ajkú tanárokat helyeztek át illetve neveztek ki Zentára, míg a magyarokat fokozatosan nyugdíjazták illetve áthelyezték. Ebben az időben Kuthy Lajos felesége, **Dubnicki Veronika** is tanított matematikát:

tanulói alakították meg ötvenedik érettségi találkozójukon Zentán a **Bolyai Farkas Alapítványt** a tehetséges tanulók támogatására.) A **Tiszavidék**ben így írnak róluk:

Ötvenéves érettségi találkozót tartott a Zentai Gimnáziumban az 1957 nyarán érettségizett nemzedék. A történet 1953-ban kezdődött, amikor az egész Tisza mentéről, Bácska és Bánát iskoláiból érkeztek fiatalok, hogy magyarul tanuljanak a vegyes főgimnáziumban. Egy fiú és egy lány tagozat alakult Urbán István történelem- és Tőke István magyartanár (osztályfőnökök) vezetésével. Egy épületben dolgozott a magyar és a szerb gimnázium, mindkettőnek külön igazgatósága, igazgatója, ügyintézője volt. Az iskola igazgatója Szeli István volt, de más neves tanárok is oktattak, mint Heinrich József matematika-, Gaál János földrajz-, Vujnović Natalija szerbtanár, és még sokan mások. A magyar gimnázium felvette a Bolyai Farkas nevet, míg a szerb gimnázium a Stevan Sremac nevet. A két intézmény csak 1956 őszéig működött ilyen felállásban, mivel egy újabb átszervezéssel a gimnázium alsó osztályait végleg a nyolcosztályos iskolához kapcsolták, a két gimnázium felső tagozatait pedig egy egységes főgimnáziumba, mely a Moša Pijade nevet vette fel.

Visszatekintve az érettségi vizsga 50. évfordulóján: mérnökök, tanárok, orvosok, jogászok, banktisztviselők, közgazdászok, egyetemi és főiskolai végzettségű emberek lettek az akkori generációból. Közülük került ki Zentán a legtöbb agrármérnök, akik jelentős szerepet töltöttek be a mezőgazdasági és ipari kombinát vezetésében, kitűntek a jelentős pénzintézetekben mint vezetők, de az építőiparban és a közigazgatásban is jeleskedtek. Volt közöttük városelnök, végrehajtó bizottság elnök, vajdasági kormánytag és alkotmánybíró is - szól Urbán István osztályfőnök jegyzete a fél évszázaddal ezelőtti gimnazistákról.

Mindkét iskola teljesen önálló jogi személy, igazgatóval, tantestülettel, pecséttel és irattárral. Az épületet és tornatermet közösen használták, egyik felében a szerb, másik felében a magyar intézmény járt délelőtt, délután önképzőkörök voltak megszervezve. Csökkent az oktatás minősége, nem csak a tankönyvek hiányoztak, hanem a jól képzett tanárok, nem voltak jegyzetelésre alkalmas füzetek, sem szemléltető eszközök.

A minőségi változást az 1956-os iskolareform hozta, amikor bevezették a kötelező nyolcosztályos általános elemi iskolát. Ezzel a két különálló gimnázium alsóbb osztályait az általános iskolákhoz csatolták, a tanulók száma megegyezett. Összeolvasztották a két intézményt, *Gimnazija Moša Pijade Gimnázium* névvel.

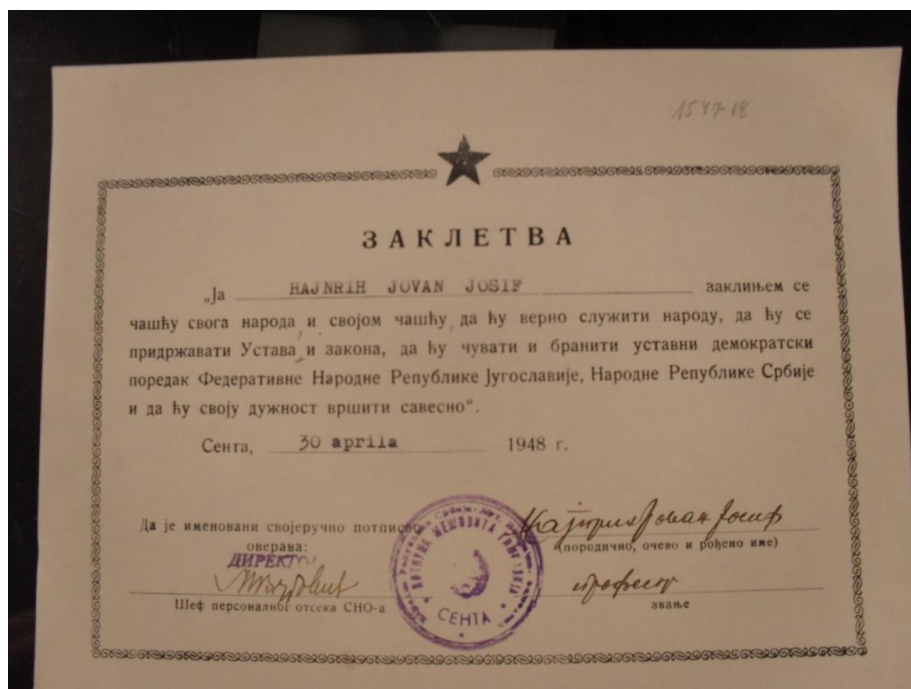
Az épületet vegyészeti laboratóriumokkal bővítették 1963-ban, majd 1969-ben még egy emeletet építettek rá. 2005-ben dísztermet kapott a nyugati szárny padlásteré és egy újabb, kis tornatermet a keleti szárny.

Heinrich József (Dódi bácsi), a Bolyai Farkasról Moše Pijadéra önkényesen átkeresztelt zentai gimnázium számtant oktató, rettegett, híres-hírhedt, félve tisztelt Dódi bácsija. Tanított 1940-től az 1969-ben bekövetkező haláláig. (Apám és apósom is nála tanultak és érettségiztek matematikából. Tőlük hallottam a félelmetes matematika tanárról, és arról a történetről is, hogy a zentai gimnáziumot befejezett tanulókat a belgrádi, újvidéki, szegedi és budapesti egyetemeken is megbecsülték.)

A második világháború után is mindenkinek esküt kellett tennie az új országra:

Vagyis fordításban: „*En esküszöm népem becsületére és saját becsületemre, hogy hűségesen fogom a népet szolgálni, hogy az Alkotmányhoz és törvényhez tartom magam, hogy őrizni fogom a Jugoszláv Föderatív Népköztársaság demokratikus államát, a Szerb Népköztársaságot, és kötelességeimet lelkiismeretesen fogom megtenni.* „

A személyi kartonjáról leolvasható, hogy Belgrádban fejezte be az egyetemi tanulmányait 1925-1929, majd Szegeden szakvizsgázott 1943 februárjában. A

családi állapot is fel van tüntetve. (A mai időkben, a XXI század elején egyik unokája, Gere Heinrich Olga a Zentai Gimnázium pszichológusa.)

СТРУЧНИ КАРТОН

Презиме (очево име) и име: Ђађурин/Јован/Јовић

Страна: проsvетно-научна Ресор: Рководство за проsvету

Специјалност: проsvетно-математика и физика Број досијеа: _____

1	Дат. месец, година, место и срез рођења	22 августа 1907 г. Чента	Установљено или преузето: гдје ради и када је ступило у службу	Ротпуна месовита гимназија за напредну наставу језика и српског
2	Народност	српска		4 децембра 1944 год.
3	Држављанство	Р.Н.С.Ј.		
4	Брачно стање	ожењен		
5	Здравствено стање	дугав		
6	Чланови породице с којима живи у породишном домаћинству	И М Е Џељко Зоран Милош Драгиша	Сродство жена син син син	Датум рођења 10 марта 1909 1. септ. 1939 27 јуна 1942 6 фебр. 1944
			Звање и вољак	проsvет
			Бруто износ месечних прихода	Основа плата . . . Дин. 4500
			Положајни додатак	Дени додатак . . . " 525
			Остали додаци	Укупно бруто . . . Дин. 5025
			Укупно бруто	Дин. 5025
7	НАЗИВ	Време трајања (од – до)	Место (рекла)	Сваки је успех напори
	Дип. испит под А/	од 1925 до 1929	Београд	6/довољан/
	Дип. испит под А/	у фебруару 1943	Сегедин/Мадјарска	довољан.

Živković (Poljak) Ružica 1952-1956 között tanított matematikát. Sok mai kolléganőmet ő oktatta, nevelte. Csak kedves megemlékezéseket meséltek róla.

Ládi Jolán matematika tanárnő volt a gimnáziumban 1958-tól 1967-ig, utána tanfelügyelőként dolgozott és néhányszor vissza-visszalátogatott még a zentai gimnáziumba, tapasztalataival segítve az új tanárokat.

ЗДРАВСТВЕНИ ЛИСТ

Презиме и име: Јован Јовић

Занимање: проsvет

Дан и година рођења: 10-IV-1930

Место рођења: Бео

Бр. амбулантног протокола: _____

Дан издавања: 13-8-1981

М. П.

Потпис: Јован Јовић

Одр. бр. 8-835 — „Савремена администрација“, Београд

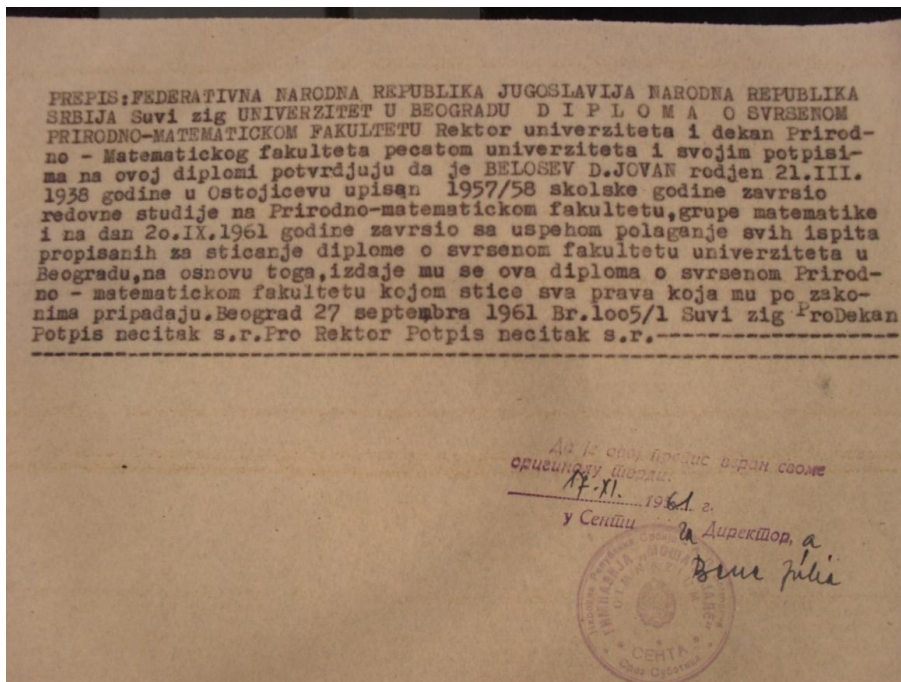
ЛИЧНА ЛЕГИТИМАЦИЈА

ГРАД И О: Београд

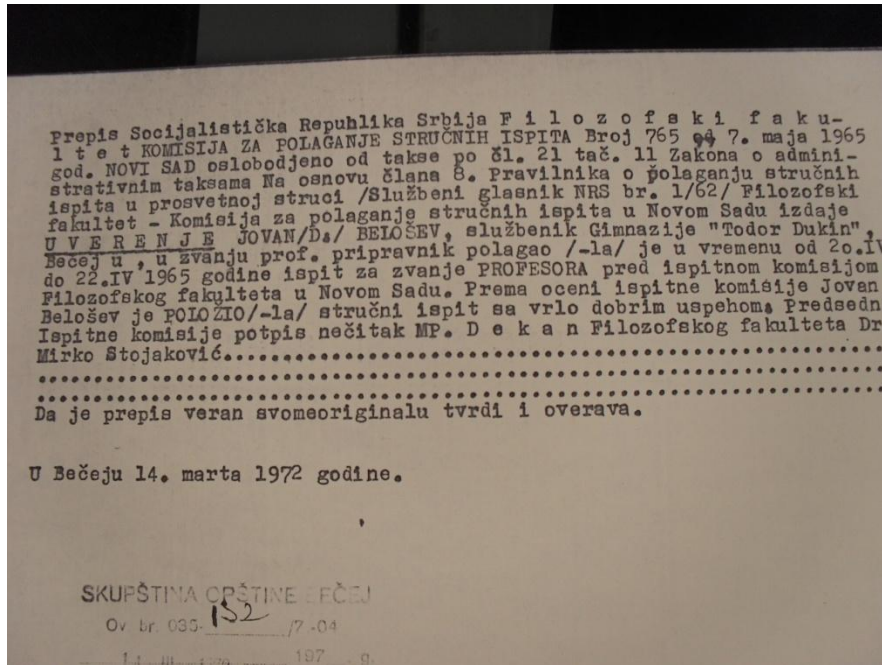
СРЕСКИ И О: Београд

Број: 15544 1235

Belošev Jovan tanított matematikát a szerb tagozatokon 1961-től 1964-ig, majd egy évet, 1972-ben. Belgrádban diplomázott, ennek igazolása:

A tanári szakvizsga letételéről szóló igazolása:

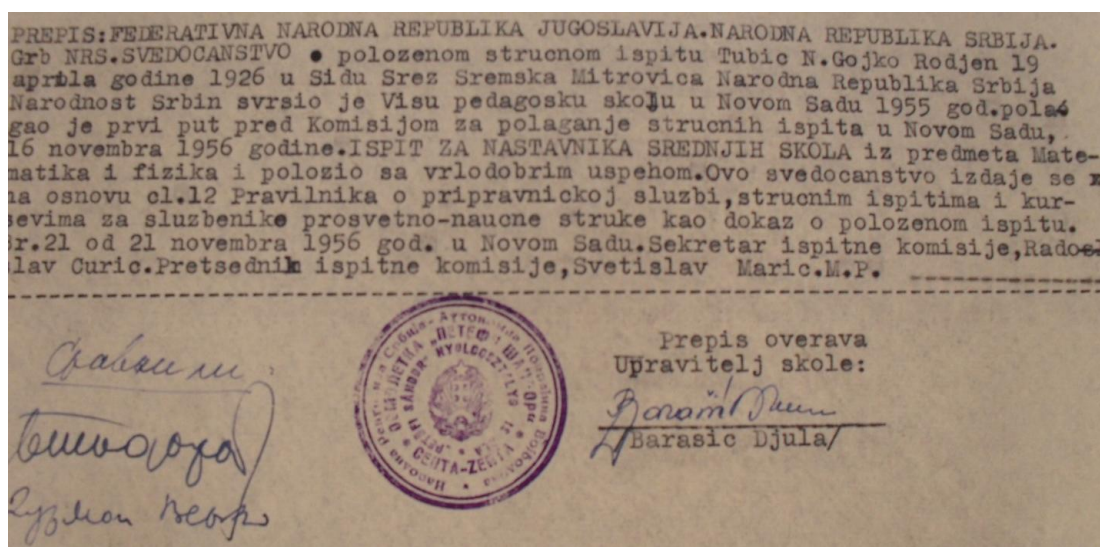

A levéltári anyagban ráakadtam a tanárok egészségügyi könyvecskéire is, ahol személyes fényképek is vannak:

Kljajić Milovan matematikát tanított 1955 és 1957 között a szerb tagozatokon és igazgatója volt az intézménynek 1957. szept. 1-től 1961. aug. 31-ig.

Tubić Gojko matematikatanára volt az intézmények 1956 és 1978 között, a gimnázium megszűnéséig. Az átiratból olvashatjuk, hogy Tubić Gojko 1926-ban született, Tanárképző Főiskolát (VPŠ) végzett Újvidéken, 1955-ben, majd Újvidéken matematika és fizika tanári szakvizsgát tett 1956-ban.

A gimnáziumi leltárban szerepel a hivatalos nyilvántartási lapja a fényképével együtt:

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА
НАРОДНА РЕПУБЛИКА СРБИЈА

Установа Гимназија "Моса Пијаде" у Циљу

Број 76

СЛУЖБЕНИЧКИ ЛИСТ
Рубић Никола Радо
(презиве, отачко име и име)

I. Општи подаци

Рођен 19. IV. 1926 год. у Циљу
срп. Срп Народна република Србија
народност србин
држављанство Ф. Н. Р. Ј.
пензионер

Gaál Éva matematikát oktatott a gimnáziumban 1974 és 1975 években. A hivatalos nyilvántartási határozat ekkor így nézett ki:

Na osnovu 21. 14. i 15. Zakona o međusobnim odnosima radnika u udruženom radu (Službeni list SFRJ, br. 22/73, 21. 6. Samoupravnog sporazuma o uređivanju međusobnih odnosa radnika u udruženom radu u OUR-a Gimnazija "Mosa Pijade" Senta, a izvršavajući odluku Sabora radnih ljudi od 18. novembra 1974 donosim

РЕШЕЊЕ
o sticanju svojstva radnika

1) Radnik-a* GAL EVA (ime i prezime) iz Ad br. 63 po zanimanju nastavnik matematike (zanimanje – stručna sprema) pošto je prethodno potpisao izjavu br. ... od ... 197. god., o prihvatanju prava i obaveza iz navedenog Samoupravnog Sporazuma, stekao je SVOJSTVO RADNIKA u udruženom radu na ODREĐENO INDETERMINIRANO VREME od 18. novembra 1974. do 31. avg. 1974. na radnom mestu – za poslove* nastavnika matematike (naime radnog mesta odnosno opisa poslova)

2) Imenovan-a* je dužan-a* da stupi na rad dana 18. nov. 1974. odnosno najkasnije u roku od ... dana od dana prijema ovog rešenja. Ako to ne učini bez opravdanog razloga, smatraće se da se ne želi da stekne svojstvo radnika u OUR-a.

3) Za imenovanog-a* će se naknadno doneti rešenje o rasporedu na radno mesto i o određivanju osnovice i merila za obračun ličnog dohotka.

4) Rad imenovanog-a* prestaje sa danom izvršenja posla na opisanom radnom mestu – istekom roka u tač. 1. rešenja – danom povratka odsutnog člana radne zajednice na rad.

Uputstvo o pravnom sredstvu. Protiv ovog rešenja može se izjaviti prigovor Saboru radnih ljudi (naime organa kome se izjavljuje prigovor)

OUR-a u roku od 15 dana od dana prijema rešenja.
Rešeno u Gimnaziji "Mosa Pijade" u Senti (naime osnovne organizacije udruženog rada) u (mestu)
pod br. 566 od 26. nov. 1974. god. (datum)

DOSTAVITI:
1) Radnik-a*
2) Odeljenje-e*
3) Službi za opšte poslove
4) Arhivi

* Neopozivno preuzeti.
1) Ovo rešenje u celini preuzeti sa radnika, primajući ga u svesodnom vremu, a sa radnika primajući ga u svesodnom vremu preuzeti sa odgovarajućim pečat i ovak list.
2) Potpisnik ovog akta je lica koje je ovlašćeno prema dužnosti organa u skladu sa kolektivnim aktom.

Iskazuje odgovornost odgovarajućim – Beograd
Osnovni na posredstvom Odb. br. 1273/74

Radnik-a* imenovan – istekom roka.

Detki József a Belgrádi Egyetem Matematikai Karán diplomázott 1960-ban, majd dolgozott Adán, a Cseh Károly Általános Iskolában. A zentai Mosa Pijade Gimnáziumban tanított matematikát 1961-től 1963-ig, majd az ugyanebben az épületben székelő zentai Vegyészeti Szakközépiskola matematikatanára lett.

1965-ben a Vegyészeti Szakközépiskola igazgatója volt, egészen 1970-ig töltötte be ezt a tisztséget. 1970-től a Szabadkai Tanárképző Főiskola kinevezett főiskolai előadója volt, majd 1975-ben főiskolai tanári kinevezést kapott. 1976. december 16-án az Újvidéki Egyetem Természettudományi Karának Matematikai Intézetében szerezte meg a matematikatudományok doktora címet, a *Közönséges másodrendű nemlineáris differenciálegyenletek megoldásainak viselkedése* című doktori disszertációját. 1978-tól az Újvidéki Egyetem szabadkai Építőmérnöki Karának munkatársa, ahol 1978-ban kapta meg egyetemi docensi, 1983-ban rendkívüli egyetemi tanári, 1987-ben pedig rendes egyetemi tanári kinevezését.

A szabadkai Építőmérnöki Kar Matematika és Fizika Tanszékének vezetője volt, és több ízben volt a Kar dékánhelyettese is. Mindig legjobb tudása és tehetsége szerint képviselte a Kar érdekeit.

A gimnáziumi korszakából való az alábbi határozat a tanári fizetésről, besorolásról, Detki tanár úr aláírásával és az akkor igazgató, Dobos János aláírásával.

NARODNA REPUBLIKA SRBIJA
AUTONOMNA POKRAJINA VOJVODINA
GIMNAZIJA "MOŠA PIJADE"
Broj: 325
Dana 11. jula 1962 g.
S E N T A
Srež Subotica

Na osnovu čl. 8 Zakona o izmenama i dopunama Zakona o javnim službenicima, kao i na osnovu čl. 7, st. 4 Pravilnika o utvrđivanju položajnih plata nastavnika Gimnazije "Moša Pijade" u Senti donosim sledeće

R E Š E N J E

1. Delki Jožef u zvanju profesora I. rste u Gimnaziji "Moša Pijade" u Senti u XII pl. razredu sa položajnom platom od 6.300.- dinara povećava se položajna plata na osnovu čl. 7, st. 2 Pravilnika o utvrđivanju položajnih plata nastavnika gimnazije u Senti za 4.370.- dinara.

Na osnovu čl. 8 istog Pravilnika povećava se položajna plata još za 1500.- dinara.

Ukupno nova položajna plata iznosi 12.170.- dinara.

2. Plata po ovom rešenju teče od 1. januara 1962 god.

O b r a z l o ž e n j e

1. Iz personalnog lista imenovanog utvrđeno je da je rešenjem NOO-e Senta broj 19735/3 od 11. XII. 1961 godina određena položajna plata u iznosu od 6.300.- dinara.

2. Da je u smislu čl. 7, st. 1 Pravilnika o utvrđivanju položajnih plata nastavnika gimnazije osnova za povećanje je 24.300 dinara, te mu još sledi povećanje položajne plate od 78 % što iznosi 4.370.- dinara.

3. Na osnovu zapisnika od 11. sept. 1961 g. utvrđeno je da je imenovanik postavljen za razr. starij. na. te mu još je po čl. 8 Pravilnika o utvrđivanju položajnih plata nastavnika u gimnaziji "Moša Pijade" u Senti sledi mesečno 1500.- dinara od 1. I. 1962 god. do razrešenja sa položaja.

Na osnovu navedenih elemenata doneto je rešenje kao u dispozitivu.

Protiv ovog rešenja može se izjaviti žalba u roku od 15 dana od prijema rešenja Školskom odboru ove škole. Žalba se podnosi direktoru škole.

Primio rešenje Delki Jožef Direktor
Datum 13. VII. 1962 godina Doboš Janoš

Bálint János tanár úr 1967-től 1975-ig tanított a gimnáziumban, Dódi bácsi hirtelen halála után kezdett dolgozni, majd később a szabadkai Tanárképző Főiskolán majd a szabadkai Műszaki Főiskolán tanított. A zentai Gimnáziumban töltött munkássága alatt nagyon lelkiismeretes tanárnak ismerték meg, mint a kollégái, mint a tanítványai. Harcolt a tanulókért, a magasabb osztályzatokért, úgy a természettudományi, mint a társadalmi gimnáziumi tagozatokban is.

Boros István a magiszteri fokozatát az Újvidéki Egyetem Műszaki Karán szerezte meg, matematikát 1969-től 1971-ig tanított a zentai gimnáziumban, majd a szabadkai Műszaki Főiskola tanára lett.

Katona Eszter Magyarországon tanult. Amikor férjhez ment, Zentára költöztek és 1973-tól tanított matematikatanárként a gimnáziumban, 1978-ig, a gimnázium ideiglenes szüneteltetéséig. Később, a 90-es években, a balkáni háborúk miatt visszaköltözött Gyöngyösre a szüleihez.

Szabó (Matúz) Magdolna... Általános iskolai tanulmányait (1957-1964) és a gimnáziumot (1964-1968) Zentán végezte. Az Újvidéki Egyetem Természettudományi Karán matematika szakon végzett (1968-1972). Matematikatanár a Zentai Gimnáziumban (1972-1974), a szabadkai matematikai és nyelvi gimnáziumban (1974-1979), majd a Szabadkai Gimnáziumban (1980-) és a Gábor Dénes Főiskolán (1995-). A nemzetközi Magyar Matematikaverseny vezetője 1992-től, valamint a Bolyai Iskolában a tehetségfejlesztő képzés koordinátora. **Társ. tev.:** A JKSZ tagja (1972-1980). Az Észak-bácskai Magyar Pedagógusok Egyesületének alelnöke (1996-). **Díj:** A

Szerbiai Matematikai Társulat kitüntetése a tehetséggondozásban elért eredményéért, valamint a Gábor Dénes Főiskola szakdíja. **F. m.:** Matematika II. (Ismeretterjesztő füzetek). Matematikai tesztgyűjtemény fordítása és 40 tesztből álló gyűjtemény összeállítása. Cikkek az Új Képben. **C.:** Szabadkai Gimnázium

Mészáros (Lengyel) Anna, tanárom és kolléganőm, Újvidéken diplomázott a Matematika Egyetemen, 1980-tól dolgozik a gimnáziumban, azt vallja: “Csak azt a tanulót nem lehet megtanítani matematikára, aki nem engedi magát. (Mindenki képes teljesíteni a gimnáziumi tananyagot, csak a helyes módszert kell hozzá megtalálnunk.) ”

A mai gimnáziumunk:

Irodalomjegyzék

1. Dobos János: A zentai gimnázium száz éve (1876-1976), Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárbarátok Köre, Zenta, 1998
2. Tudósnaptár, Suták József
3. Tari László: Fekete (Schwarcz) Mihály
http://www.zenta-senta.co.rs/index.php?cont=lang_change&newlang=hu&url=zentaiak_fekete
4. Zentai Történelmi Levéltár anyaga a zentai gimnázium hagyatékából
5. Hódi Sándor: Ki kicsoda, 2004
6. Horváth Ágnes: Nagy generáció a zentai Bolyaiból, Magyar Szó, 2007. június 6, Tiszavidék
7. Péics Hajnalka: Dr. Detki József tudományos munkássága

Ez a cikk nem sorol fel mindenkit, aki a gimnáziumban dolgozott, csak akik anyagát megtaláltam valamilyen formában. Szíves elnézését kérem azoknak, akiknek neve kimaradt.

Ezúton mondok köszönetet a Zentai Történelmi Levéltárnak, Fodor Istvánnak és Molnár Tibornak a kutatómunkám során adott segítségért, valamint Pataki Tibornak a sok fényképért, amit felhasználtam.

Varga Bertold (Felsőhegy):

A turulmadár, mint a magyarság oltalmazója és védelmezője

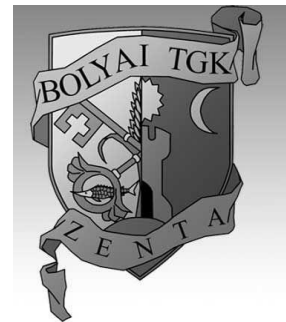
(A turulmadár, mint a magyarság múltja,
jelene és jövője)

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
Ungarisch Historischer Verein Zürich
Hungarian Historical Society of Zurich
Zürich

Kodolányi János Főiskola
Székesfehérvár

**(TGK) Bolyai Tehetséggondozó
Gimnázium**
Zenta

Előszó

A magyar történelem küzdelem és oltalmazás folytonossága. Úgy is fogalmazhatnánk, a magyarság történetének elmaradhatatlan részletei. Hadviselése, ugyanakkor védekezése egyfajta sorszerűséget rejt magában. Eleve elrendeltségét keletkezésétől mindmáig viseli. Röviden fogalmazva, két évezrede a nép mindennapjainak szerves része. Eme idő alatt harcot folytatott, egyúttal óvakodott környezetétől, valamint saját magától. Környezete esetében élettelen és élő t célszerű megkülönböztetni. Dacolt a természet rá leselkedő veszélyeivel, ezzel egyidőben életterét magáénak követelőkkel. Utóbbi, vagyis önmagával való vívódása előremenetelének, mondhatni fejlődésének kulcsa. Változni vágyásának folytonossága mögött állandóságra törekvése húzódik. Megújulása mellett alapjai megrendíthetetlenségét őrzi. Alkalmazkodni vágyásával önazonosság – tudatát erősíteni, nem pedig gyengíteni kívánja. Pedig a kettő között mélységes szakadék tátong. Áthidalásához vezető út rendkívül rögös, szinte járhatatlan. Nehézségei békétlenségért felelősek. Szemléletes példa a magyar történelem békével telt korszakának rövidsége. Küzdelem és oltalmazás nélküli időszak ritkán vagy egyáltalán nem fordult elő. Szükségességét a magyarságban, mint nemzetben kereshetjük. Sajátosságai és adottságai kiemelik környezetéből, nem utolsó sorban szomszédos népeinek sorából. Külső és belső tulajdonságai európai nemzetek számára szokatlanok. Szellemileg egységet képző, önálló népről beszélünk. Függetlenségét mi sem bizonyítja jobban, mint idegen hatástól nem mentes nyelvezete, művészete, kultúrája, végső soron vallása és állama. Mindezt a hadviselés és védekezés beárnyékolja. Efféle fedettségét közvetlenül és közvetetten is értelmezhetjük. Közvetlenül csatakezdést- és megvalósítást, majd értékelést szolgálja. Résztvevőinek egyfajta támaszt nyújt, cselekvésre buzdítva. Közvetetten témaként, illetve témakörként körvonalazódik. Együttes megjelenésük, pontosabban fogalmazva megjelentetésük alkotásokon keresztül történik. Jól

tükrözi a Himnusz és Szózat soraiban foglaltak. Felidézésükkor hadba vonulás és védekezés magasabb és mélyebb hangvételben tükröződik. A fenti két kifejezés, mondattani szerepétől függetlenül, mindig is élénk használatnak örvend. Az állam és törvényei, röviden fogalmazva rendeletei hasonló képet tárnak fel. Szilárdsága és megingathatatlansága küzdelem, ezzel egyidőben oltalmazás nélkül elképzelhetetlen. Állandóságában hadviselése és védekezése ugyanolyan fontos. Megvalósításakor a katonaság, közösségek és családok, de a vallás segítségét élvezheti. Önmagukban jelentőségük és életképességük elvesztését, míg együttesen akadályaik ledöntését tűzik ki maguk elé.

Bevezetés

A magyar nemzet katonasága kettőségeiben él tovább. Támadásra, egyúttal visszavonulásra rendezkedett be. Mozdulatai mögött küzdelem és oltalmazás húzódik. Meghátrolása szükség esetén történik. Sajátságos védelme veszteségei enyhítésére szolgál. Eltérő formában, de minden korszakban jelentkezik. A kizárólag lovasságot, később tüzérséget vonultatók biztosítása segédhadak nélkül szinte lehetetlen. Önfeláldozásuk példaértékű. Őseik szabadságvágyának hű tükrözői. Ezzel ellentétben a közösség, szűkebb értelemben család védekezése hangsúlyozottabb. Hadviselésük, bizonyos kivételektől eltekintve, ritka. Tárgyuk az összetartozás – tudat ápolása. Mindenáron való őrzését, bensőséges kapcsolat kialakítását tűzik ki maguk elé. Ehhez kezdeményezéseiken keresztül vezet az út. Hangjuk hallatásának egysége összehasonlíthatatlan. Oltalmazás és védelmezés vallás és hiedelemvilág esetén többletjelentéssel gazdagodik. Világi és szellemi értékek kiegyenlítődnek. Elsőbbség – érzet kialakulására nincs lehetőség. Célkitűzései szerteágazók, egyben mélyre hatolók. Kiterjedtségüket államon, katonaságon és lakosságon keresztül érzékeltetik. Közülük belső nyugalomra törekvés, elkötelezettség követelése, s reménykeltés fogalmazódnak meg. Alapjai, kornak megfelelő, változásokon esnek át. Az öt gyakorlók igényei szerint ősi és újabb formái

körvonalazódnak. Célkitűzésük, vagyis az oltalom és védelem gyakorlása, azonos. Képességeiket felsőbbrendű lénytől eredeztetik. Közös ősként tekintenek rá, nagyfokú tiszteletadásról téve tanúbizonyságot. Ápolása imádatával nem azonosítható. Fennmaradását család (elsősorban férfinevek) – és nemzetségnevek hűen tükrözik. Ereje a magyarok kötelékének szorosabbá tételében összpontosul. Alakja élőlény, tárgy vagy személy külsejét kölcsönzi. Jelképpé válása elhomályosodásával függ össze. Szellemi és eszmei értékei, fizikai megjelenésétől függetlenül, élnek tovább. Külső vonásai kivételes esetben maradnak fenn. Egyesek rejtély és misztikum világába burkolóznak. Megtartották érinthetetlenségüket és feddhetetlenségüket. Köznapivá tételük elképzelhetetlen. Mások ma is élő formát öltenek. Mivoltukat hátrahagyva, mindennapossá válnak. Kettő között elmosódás tapasztalható. Jelenlétük azonosíthatatlanságukkal párosul. Turulmadár vizsgálatakor érvek és ellenérvek ütköznek. Jelentését tekintve sincs összhang. Forrásaiban vadászsólyomként, avagy kiváló tulajdonságokkal rendelkező, kedvenc ragadozó madárként szerepel. Korai feljegyzésekben kitűnőségének adnak hangot. Kerecsensólyommal, altaji havasi sólyommal, szirti sassal, szakállas keselyűvel, esetleg fakókeselyűvel is összetéveszthető. Meghatározhatatlanságát emlékképeinek kölcsönzi.

Témaismertetés

Turulmadár alakja és szerepköre

Tatabányai turul – szobron sas-, míg ungvári másán keselyűforma rögzült. Rakamazi tarsolylemez és uralkodó jelvények turulmadara összehasonlíthatatlan. Hátterében a magyar nemzet madarak iránti fokozott érdeklődése figyelhető meg. Kultikussá váló gyakorlatukkor sólymot, keselyűt, sast, ölyvet vagy fönixet egyaránt használtak. További értelmezése kételkedésre adhat okot. Eszményi, hibátlan és isteni, holott közönséges teremtmény.

Ellentétessége megjelenése alapjául szolgál. Felső és alsó rétegekben is előfordul. Magáénak tudhatja az állam, katonaság, vallás és hiedelemvilág, de a közösség tagjai. Értelemszerűen egyéni megközelítés közepette. Magyar uralkodóház születésének kulcsforrása. Eredetét, pontosabban fogalmazva kormányzását turulmadárnak, mint magasabb rendű hatalomnak, tulajdonítja. Királyait szülöttjeiként említi. Kiválasztottsága véletlenszerűségének alapjait mellőzve. Emese álma ennek állít emléket. Megnevezésében turul – nemzetségként, avagy Árpád – házként szerepel. Ez előtt tisztelegve Géza fejedelem (949 – 997) hatalom – gyakorlásáig (972 – 997) állami és pajzsi címer. Nem megfélekezve határvédelmi szerepéről. Magyar állam területéhez közeledők hatalmasságával szembesülnek. A Dévényből, Munkácsból, Zimonyból és Brassóból kitekintő turulszobrok tiszteletadásra köteleznek. Békétlenek haragjától, békés szándékúak védelmétől rettegnek. Befelé fordulásával kisebbségben élők (felvidéki szlovákok, munkácsi és kárpátaljai rutének, brassói és erdélyi románok és szászok, valamint a zimonyi, ugyanakkor délvidéki szerbek) országhoz való tartozására figyelmeztetnek. Megszűnésével, vagyis az Árpád – ház kihalásával, oltalmazása és védelmezése homályosodott. Visszontagsággal teli időszak beköszönte elkerülhetetlenné vált. Katonaság jelképe mind a mai napig. Honvédség (HV), Nemzetbiztonsági Hivatal (NBH) és Katonai Biztonsági Hivatal (KBH) címereként köszön vissza. Jelenléte feladattudatosságra és -központúságra ösztönöz. Szabályai katonára és polgára egyaránt vonatkoznak. Haza területének, lakosainak védelme minden körülmények között. Ennek megfelelni igyekvők a turulmadár méltó utódai. Önfeláldozásuk jutalma bátorságuk és hazaszeretetük, otthonukért halálba vonulók örök időre történő hirdetése. Tömeg-, valamint egyéni sírboltjaikat, kardot karmai között tartó, koronás madár ékesít. Törött szárnyú változatát az 1944 – es szerb partizán vérengzés áldozatainak avatták fel Szabadkán. Népmesék kitörölhetetlen alakja. Az egyik legtöbbet szereplő, hagyományos képződmény. Önmagában, illetve társként körvonalazódik. Előbbinél a magyar

nemzet küzdelemmel és védekezéssel terhelt időszakának oszlopa. Szenvedésével akadályai áthidalására, jutalma elnyerésére törekszik. Eszményiségét Nap kiszabadításával kamatoztatja. Hibátlanágát feleséggel és házassággal jutalmazza. Története végén felsőbbrendű hatalommal megáldott királlyá változik. Utóbbinál, vagyis társként történő megszólaltatásával oltalmazása és védelme melletti küzdeni vágyása kerül előtérbe. Nagyszentmiklósi leleten női alakot rabságból kimentő turulmadár jelenik meg. Férfiak alvilágból történő visszatérése, hadviselése határtalansága, elvesztett értékei visszaszerzése előtt nyitja meg az utat. Erről Tiszaújlak turulszobra nyújt kellő bizonyítékot. A minden év júliusában virágba boruló emlékmű II. Rákóczi Ferenc (1676 - 1735) és Pálffy János (1664 - 1751) megütközéséről tanúskodik. Tisza jobb partján felállított építmény kardját kezéből vesztő Rákóczi fejedelmet turulmadár iránti tiszteletéből fakad. Nélküle életét és hazáját áldozta volna fel. Mondavilágbeli előfordulása hasonló képet alkot. Többnyire irányt mutató, gondoskodó alakját kölcsönzi. Ínségben táplál, bajban vasmarkot nyújt. Teszi mindezt tulajdon népe megsegítéséért. Az ezzel egyet nem értők haragjától rettegnék. Céltudatlanságuk feloldozása mellett évezredes otthont teremt. Honfoglaló magyarok Kárpát-medencei megérkezése szakadatlan jelenlétének volt köszönhető. Eme szájhagyomány útján terjedő mondának tudományos alapjai ismertek. A kerecsensólyom vagy turulmadár fékszelő helye keletről nyugatra, az Alföld vonaláig terjed. Eltűnése cserbenhagyás helyett fészkebe való meghívást jelentette. Ebből a gondosan megválogatott otthonából üzték ki, s üzik mind a mai napig. Felperzselése I. (Szent) István (969 – 1038) uralkodásától, pontosabban fogalmazva a kereszténység tényleges felvételétől a XXI. századig terjed. István király címerében apja turulmadara helyett kettős kereszt szerepel. Háttérben részleges vagy teljes eltűntetése húzódik. Helyére korszerű, európai nézetnek megfelelő alakot kívántak. Közülük a galamb nevezhető meg. Pedig a galamb és turulmadár közötti azonosság nyilvánvaló. Ahogyan Szűz Mária álmában angyal, úgy Emeséjében turul jelent meg,

uralkodó születéséről hírt adva. Jézus Krisztus vállára szálló galamb és Álmos vezér pajzsán megpihenő turulmadár küldetésükről és sorsukról tanúskodott. Mindazonáltal a keresztény egyház pogány jelképnek nevezte. Magyarságtól való elragadásával múltján ejtett mélységes sebet. Egyszersmind származását és eredetét tagadva. Ébredését szent uralkodónktól egészen a szovjet megszállásig igyekeztek akadályozni. Fegyveres erőtl sem riadtak vissza. Nyitra Zobor hegyének legmagasabb csúcsán egykoron szobor állt. Az emlékoszlopot 1896. augusztus 30-án avatták, de 1921. február 9-én cseh legionáriusok ledöntötték és eltávolították. Napjainkra csak a hengerszerű talapzat éktelenkedik. Zimony vártornyon álló szobrot, a dévényi várhegyen levőt és a brassói Cenk-hegyen állítottat 1918-ban a megszálló kisantant államok csapatai ugyancsak megsemmisítették.

Befejezés

A munkácsi vár bástyáján is volt turulszobor, melyet a trianoni békeszerződés (1920. június 4.) után a csehek 1924. december 17-én lebontottak, majd a Vörös Hadsereg parancsára 1945-ben beolvasztották vörös csillagok alapanyagának.

Felhasznált szakirodalom

- Kiszely István: A magyar nép őstörténete (Mit adott a magyarság a világnak)
- Ipolyi Arnold: Magyar mythologia.

FÜGGELÉK

(Vázlat és képek)

Oltalmazás és védekezés a magyar történelem tükrében

Oltalom és védelem fogalma, szükségszerűsége

Oltalom és védelem hatása

Oltalom és védelem formái

Oltalom és védelem vallás és hiedelemvilág tükrében

Oltalom és védelem vallási és hiedelemvilágban szereplő alakjai

Oltalom és védelem vallási és hiedelemvilágban szereplő alakjainak értelmezése

Turulmadár

Megjelenés, alak, ábrázolásmód

Megjelenés, alak, ábrázolásmód

Turulmadár lehetséges alakjai (forrás Internet)

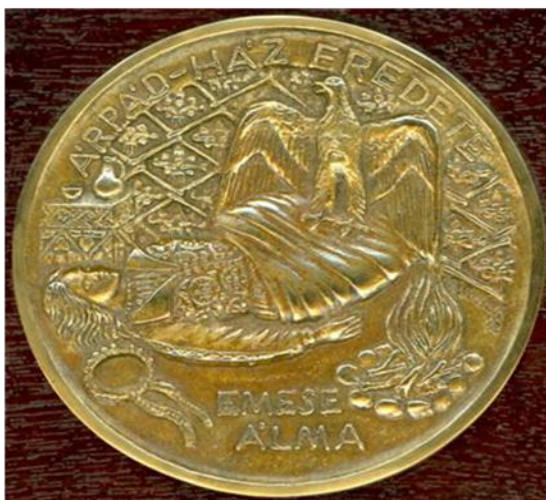

Turulmadár lehetséges ábrázolásmódja (forrás www.turul.extra.hu)

Turulmadár lehetséges ábrázolásmódja (forrás www.turul.extra.hu)

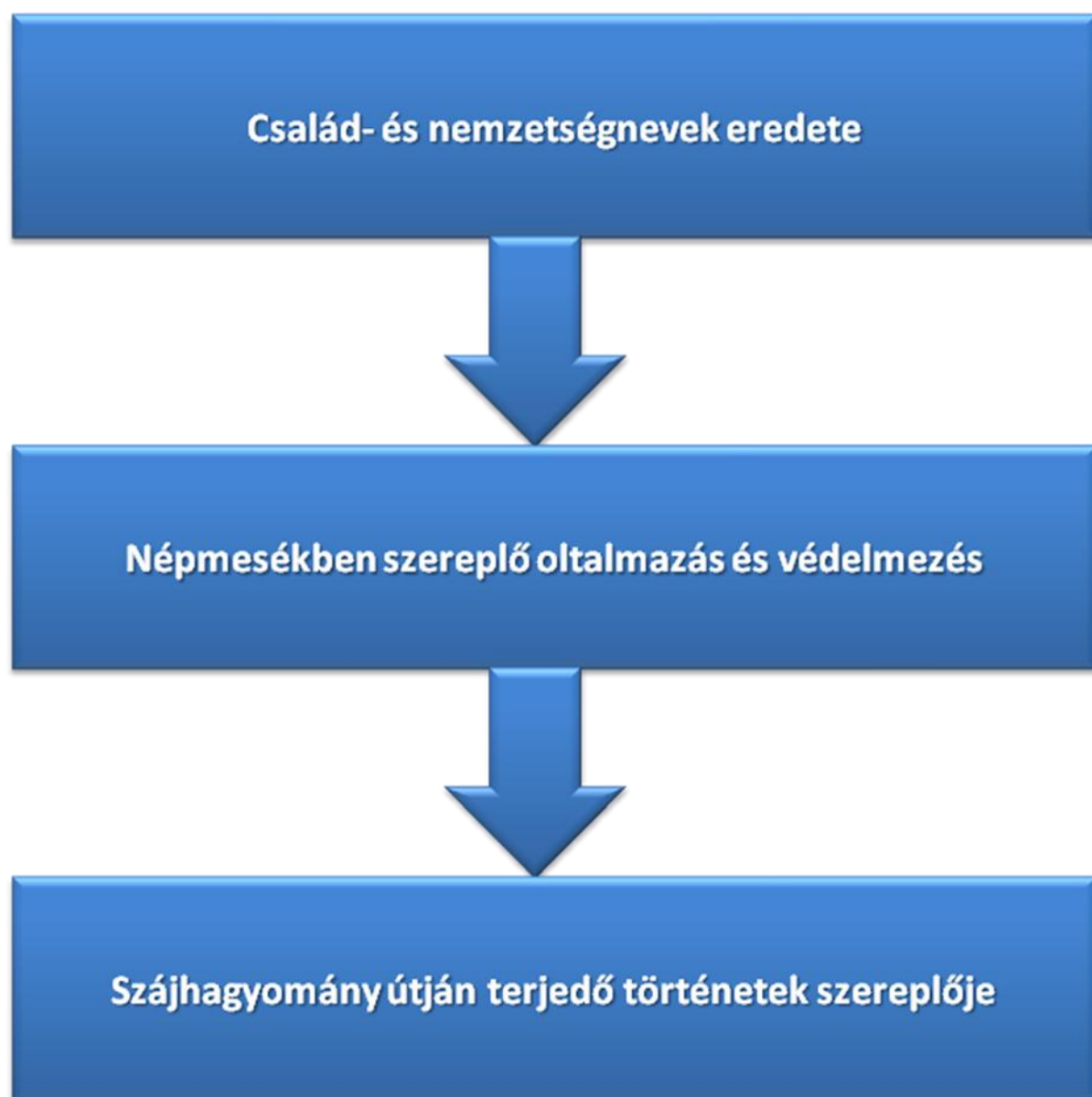
Szerepkör

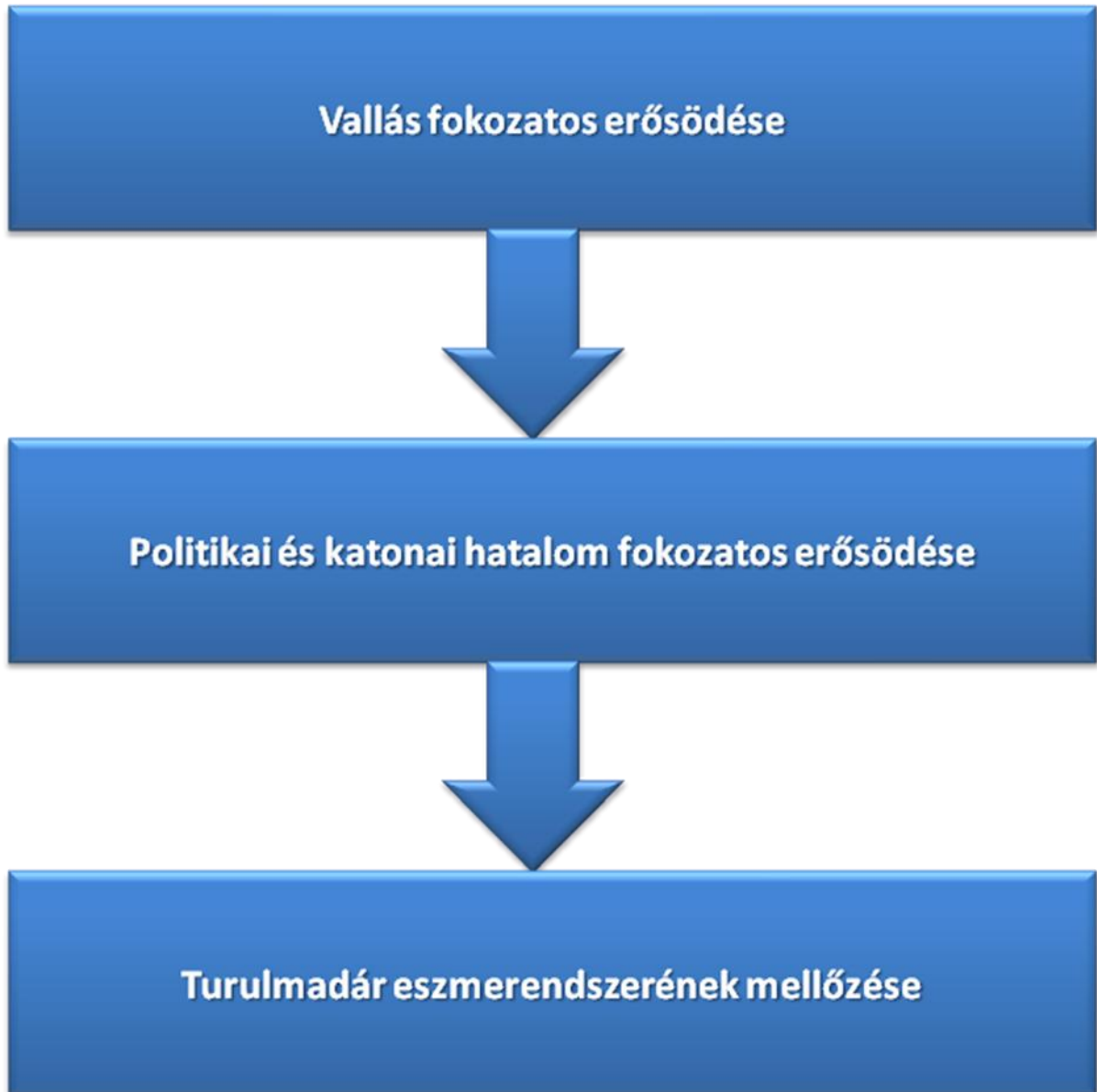
Turulmadár szerepe az állam
részéről (forrás Internet)

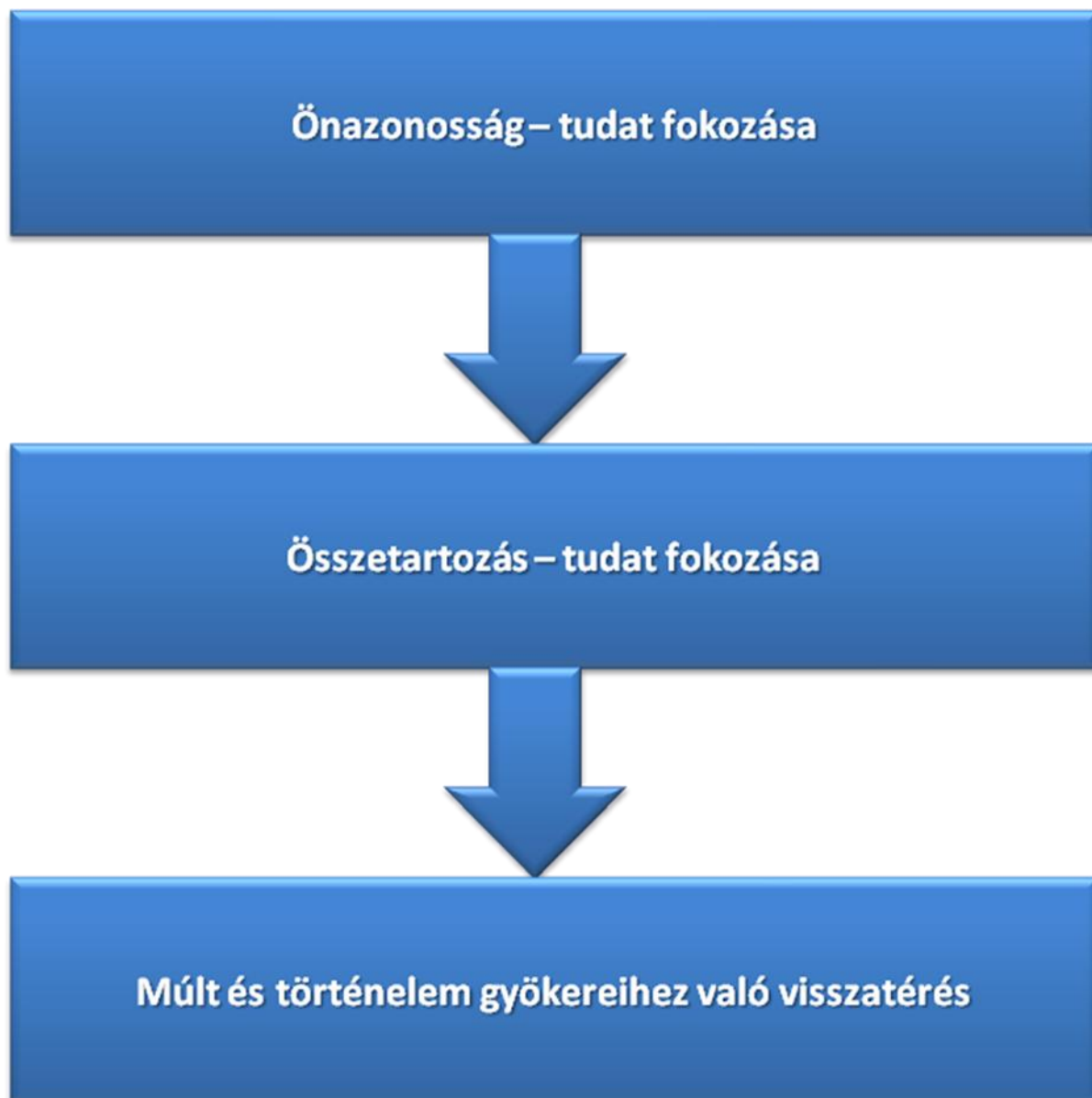
Turulmadár szerepe katonaság részéről
(forrás www.jobbturatw.hu)

Oltalmazás és védelmezés elvesztése

Oltalmazás és védelmezés újbóli megjelenése

TÉMAVÁLASZTÁS MEGINDOKLÁSA

Turulmadár, mint a magyarság oltalmazója és védelmezője címben foglaltak értékrendem egy – egy elemét foglalják magukba. Élénk érdeklődéssel szerzek tudomást a magyar, s egyetemes hiedelem-, valamint mondavilág fejezeteiről. Ezek nélkül véleményt formálni bármely nemzetről szinte lehetetlen. Tudományos, egyúttal szájhagyomány útján terjedő részleteik gondolkodásmódjuk tükörképei. Közülük sokan feledésbe vagy az enyészet szélére kerültek. Ennek megmentését, ugyanakkor felelevenítését szükségszerűnek tartom. Ezúton önazonosság – tudatunk, összetartozásunkkal egyetemben hosszú időn keresztül oltalmat és védelmet szerez. Munkám minden egyes gondolatát, sajátos stílusomban, eme cél elérése érdekében fogalmaztam meg. Mondanivalóm igyekszek közérthető módon, dagályosságát kerülve, kifejezni. Egyéni mondatszerkesztésemmel minden rétegnek (kortól, nemtől és képzettségtől függetlenül) tolmácsolni szeretném tulajdon ismereteiket. Ezzel is felébresztve bennük elfojtott érzelmeiket. Így visszavezetve azon eltévedt ösvényről, melyre sodródtak, s sodródnak mind a mai napig.

ÖNÉLETRAJZ

Varga Bertoldként láttam meg a napvilágot 1988. december 15. – én Zentán. Általános iskolai tanulmányaimat Adán a Cseh Károly, majd Zentán a Sremac Általános Iskola „November 11.” intézményében folytattam. Középiskolai (informatikai) végzettségem Szegeden a Gábor Dénes Gimnázium, Műszaki Szakközépiskola és Kollégium (mai nevén Szegedi Műszaki és Környezetvédelmi Középiskola és Szakképző Iskola Gábor Dénes Tagintézmény) keretein belül szereztem. Jelenleg a bácska topolyai székhelyű Megatrend Tudományegyetem Bioélelmiszertermelői Kar távhallgatója, egyben a Budapesti Corvinus Egyetem Kertészettudományi Kar Határontúli Levelező

Tagozat zentai kirendeltségének résztvevője vagyok. Előbbinél, mint bioélelmiszertermelői, utóbbinál környezetgazdálkodási agrármérnöki képzést folytatok. Szabadidőmet a természet-, társadalom – és műszaki tudományoknak, illetve ezek gyakorlati vonalainak szentelem. Kikapcsolódásom alapját természetes, ugyanakkor tiszta tudat – és lelki állapotba vágyódásom jelenti.

SZEMÉLYES ELÉRHETŐSÉG

Postai cím: Kis Köz 79. házszám

Irányítószám: 24406

Település: Felsőhegy

Ország: Szerbia

Vezetékes telefonszám: 0038124843706

Mobiltelefonszám: +381601640479

Drótposta – cím: vargabertold@windowslive.co

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton szeretném a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület minden Előadójának, Munkatársának, az Elnökség minden egyes tagjának, a Kodolányi János Főiskola, valamint a Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium Dolgozóinak, kiemelve Basa György tanár úrnak köszönetem és hálám tolmácsolni, amiért elszántságukkal, kitartásukkal, szeretetükkel, tapasztaltságukkal és ismeretanyagukkal gazdagították nem csak az én, de a továbbképzésen résztvevő minden hallgató tudását!

Egyúttal köszönetem és hálám kívánom kifejezni, amiért lehetőségem nyílt szemlélet – és gondolkodásom megváltoztatására, egyúttal történelmi gyökereim megújítására. Önöknek hála, ha csak kicsiny töredékét, de visszakaphattam igazi múltam, nem utolsó sorban jelenem és jövőm!

Függelék

A TÖRTÉNELEMTANÁR-TOVÁBBKÉPZÉS ZÁRÁSA

Véget ért a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület (ZMTE) és a Kodolányi János Főiskola (KJF, Székesfehérvár) kétéves történelemtanár-továbbképzése a zentai Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium és Kollégiumban. „A magyar történelem tanításának tartalmi és módszertani megújítása” elnevezésű nyilvántartott szakmai továbbképző tanfolyam megszervezését a ZMTE Tudományos Tanácsának, a gimnázium igazgatójának, Gajda Attilának és kiváló tanárának, Basa Györgynek, valamint a zentai Bolyai Alapítványnak és titkárának, Vida Jánosnak és elnökének, Kormányos Róbertnek köszönhetjük. A befejezést a záróvizsgának megfelelő magas színvonalú előadások tették emlékezetessé a tanfolyam szorgalmas és kitartó résztvevői részéről. Az előadások szövege szerkesztve felkerül a ZMTE honlapjára: www.zmte.org.

A nap csúcspontján 16 tanfolyami résztvevő megkapta a ZMTE elnöke és a KJF rektora kézjeggyével ellátott, bőrkötésű, latin és magyar nyelvű tanúsítványt a továbbképzési tanfolyam eredményes elvégzéséről. Ennek az ünnepélyes átadását Basa György tanár úr remek beszéde vezette be a helyi szervezők részéről, majd szólt a résztvevőkhöz J. Újváry Zsuzsa egyetemi docens PPKE, a ZMTE Tudományos Tanács tagja és Darai Lajos főiskolai tanár KJF, a ZMTE TT titkára és ők adták át a tanúsítványokat. A résztvevők is elmondták a két év során begyűjtött élményeiket, tapasztalataikat.

A történelemtanár-továbbképzés 2009. január 31. és 2010. december 18. között megtartott előadásai és előadói a következők voltak:

2009. január 31. Dr. Darai Lajos:

Megnyitó és tájékoztatás a feltételekről, körülményekről.

Új szemlélet és módszertan az őstörténeti kutatásban.

A genetika korlátozott embertörténeti alkalmazása.

A modern ember félmillió éves európai őstörténete.

Kárpát-medencei magyar eredet és folytonosság.

2009. február 28. Dr. Bérczi Szaniszló:

Az eurázsiai lovasnépek műveltsége – magyar-eurázsiai kapcsolatok.

Műveltségrétegződések.

Mesterházy Zsolt:

Fejezetek a magyar ókor történetéből: 60 keleti honfoglalás a Kárpát-medencében.

2009. március 28. Dr. Költő László:

A régészet módszertana. Archeometria.

Az avar továbbélés lehetőségei a Kárpát-medencében temetőelemzések alapján.

Marton Veronika:

Az I. András király korabeli Imák. (Az első magyar nyelvemlék.)

1. Magyarország első elárultatása.

- Az 1047-ben írt Imák megtalálásának körülményei. A valódiságáról folytatott közel 150 évig tartó vita bemutatása.

- Történelmi előzmények a 955 évi Lech mezei csatától I. András királlyá választásáig.

- Mi vitte Andrást arra, hogy Vatát, a nemzeti felkelés vezetőjét imába foglalt átokkal sújtassa?

2. Az Imák szövegének bemutatása. Az egyes mondatok, szavak, kifejezések történelmi, művelődés- és nyelvtörténeti háttere.

2009. április 25. Dr. Demeter Zsófia:

A magyar mezőgazdaság és ipar története: Uralmi gazdálkodás Magyarországon a 19. században.

Dr. Lukács László:

A magyarság néprajza és az összehasonlító néprajztudomány.

A magyar néprajzi látásmód az ezredfordulón.

2009. május 16. Záhonyi András:

Az ősi írásemlékek kutatásának módszertana.

A mezopotámiai kultúra, vallás, tudomány és későbbi párhuzamai.

A magyar rovásírás és jeleink kapcsolata más írásrendszerekkel.

Krónikáink bibliai leszármazási rendje.

2009. június 13. Szekeres István:

Bevezetés a történeti összehasonlító jeltörténet módszertanába.

(Hun–kínai íráskapcsolatok. Székely–hun írásjelek a hunok régészeti leletein.

A nikolsburgi ábécé keletkezése. Három jel a Nikolsburgi ábécéből.

A székely rovásírás nikolsburgi jelrendszere. Írástörténet és magyar őstörténet.

A „magyar” név etimológiája.)

Dr. Csámpai Ottó:

Nemzet és nemzettudat: családok és nagycsaládok, nemzet–előtti etnikai

közösségek: nemzetség, törzs, a nemzet mint kulturális közösség, a nemzet mint

nyelvi közösség, a nemzeti jellem és arculat, nemzeti azonosságtudat, a nemzet mint küldetés-közösség.

A magyar nép fejlődése a nemzetségektől a modern nemzetig.

2009. szeptember 12. Dr. Csihák György:

A magyar nemzet múltja.

Magyarok őstörténete.

Sacra Regni Hungarici Corona – Magyarország Megszentelt Koronája.

2009. október 17. Dr. J. Újváry Zsuzsa:

Európa a középkor végén és a kora újkorban.

Az Oszmán Birodalom felemelkedése. A középkori Magyar Királyság, mint közép-európai nagyhatalom vélt szövetségesei. Az európai nemzetállamok, a kialakuló Habsburg Birodalom és a valós ellenség, az Oszmánidák birodalma.

2009. november 21. Dr. J. Újváry Zsuzsa:

A Magyar Királyság a Hunyadiak korában; a kettős déli végvár vonal kialakulása és funkcionálása.

A Magyar Királyság élet-halál harca az Oszmán Birodalom ellen a 16-17. században; Mohács és következményei.

A XVI. századi országegyesítési kísérletek.

Az új végvárrendszer kialakulása és működése.

Az oszmán berendezkedés a Magyar Királyságban, a kondomínium rendszere.

2009. december 12. Dr. Frisnyák Sándor—dr. Kókai Sándor:

Magyarország történeti földrajza vázlata (895–1920).

A Kárpát-medencei

- természeti kép a végleges honfoglalás után,
- antropogén tájformálás, népessége és az etnikai tájszerkezet változásai (895–1920),
- magyar településhálózat 900-tól 1920-ig,
- feudális kori földrajzi munkamegosztás,
- mező- és erdőgazdaság történeti földrajza 1920-ig,
- magyar ipartörténeti és közlekedésföldrajz 1920-ig.

Dr. Kókai Sándor:

A Temesi Bánság helye és szerepe a Kárpát-medence földrajzi munkamegosztásában (1718-1918).

2010. január 23. László Péter:

Történetföldrajzi jellegű népmozgások Pannonia Inferior és Superior és határvidékén a Kr. e. 4-től a Kr. u. 4. századig.

Történelmi sóutak, borostyánút, aranyút, sólyomút, stb.

2010. február 13. Dr. Újváry Zsuzsa:

Az Erdélyi Fejedelemség kialakulása; Bocskai István és Bethlen Gábor harcai.
17. századi oszmán-magyar viszony, a háborús békeévek pusztításai: pusztuló
magyarság, Trianon gyökerei.

A török-ellenes felszabadító hadjáratok.

2010. március 20. Dr. Váralljai Csocsán Jenő:

A budavári szobrok és a renaissance előszele.

Mátyás Graduále és a Hunyadiak származása.

2010. április 17. Dr. Váralljai Csocsán Jenő:

A budavári királyi palota.

Ajtósi Dürer és a magyar udvar.

2010. május 15. Dr. Vizi László Tamás:

Magyar külpolitikai kihívások 1918-tól 1945-ig.

2010. június 19. Dr. Szakály Sándor:

Magyarország jellemzése a két világháború között.

A magyar tisztikar szerepe a második világháborúban és annak történelmi
következményei.

2010. szeptember 18. Dr. Sallai János:

A határok szerepe a történelemben Vereckétől Schengenig.

2010. október 16. Basa György:

Az I. világháború utáni földreform a régi Jugoszláv Királyság bácskai és bánati
részén.

2010. november 20. Basa György:

A második magyar hadsereg és Don-kanyari helytállása és pusztulása.

A tanúsítványt kapott résztvevők:

Barta Judit, Basa Csehák Zsuzsanna, Csehák Attila, Csonti István, Édes Katalin,
Hecskó Izabella, †Lévai János, Martonosi Klára, Mészáros Ágota, Mraznica
Márta, Nagy Szilvia, Recskó Mihók Hilda, Recskó Szabolcs, Ripcó Sipos Elvira,
Varga Bertold, Vida János.

J. Újváry Zsuzsa és Darai Lajos

Budapest–Kápolnásnyék, 2011. január 19.

TESTIMONIUM

TESTIMONIUM

EDITUM

ET SUPREMA SCHOLA UNIVERSITARIA ALBA REGIENSI

„JOANNES KODOLÁNYI”

ET „SOCIETATE RERUM HISTORICARUM HUNGARICARUM TURICENSI”

CURANTIBUS

PARTICIPI DOCTRINAE SUB TITULO

„DE DISCIPLINA RERUM HISTORICARUM HUNGARICARUM ET VIA ET RE
REVISENDA”ARGUMENTA HUIUS ERUDITIONIS DESCRIPTIONI CONGRUUNT, QUAE PERMISSIONE INSTITUTIONIS
CONDENDAET 300730-1676/1999 ATQUE EFFICIENDAE T 302460-780/1999 MINISTRO RERUM AD DISCIPLINAS ET STUDIA
PERTINENTIIUM REI PUBLICAE HUNGARICAE.

DOCTRINAE STUDIOSAE/ -O

Édes Katalin

NATAE/ -O DIE

MENSE

ANNO

SOLI NATALI

NOMINATA/-US OFFICIA PRAEScripta DOCTRINAE EXPLEVIT.

ET ALBA REGIA ET TURICI DATUM *11. December 2010.*

DR. GEORGUS J. CSIHÁK,
SOCIETATIS RERUM HISTORICARUM
HUNGARICARUM TURICENSIS H. T. PRAESES

DR. PETRUS SZABÓ,
SUPREMAE SCHOLAE UNIVERSITARIAE
ALBA REGIENSIS RECTOR MAGNIFICUS

Nyt. sz.: 02-0008-04

Akk. sz.: ALF-025

TANÚSÍTVÁNY

TANÚSÍTVÁNY

MELYET KIADTUNK A

**KODOLÁNYI JÁNOS FŐISKOLA ÉS A
ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET
SZERVEZÉSÉBEN LEBONYOLÍTOTT
„A MAGYAR TÖRTÉNELEM TANÍTÁSÁNAK
TARTALMI ÉS MÓDSZERTANI MEGÚJÍTÁSA”
CÍMŰ KÉPZÉS RÉSZTVEVŐJÉNEK.**

**A KÉPZÉS TARTALMA A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG OKTATÁSI MINISZTERE
T 300730-1676/1999. SZ. ALAPÍTÁSI ÉS T 302460-780/1999. SZ.
ENGEDÉLYÉVEL RENDELKEZŐ PROGRAMMAL MEGEGYEZŐ.**

NÉV: Édes Katalin

SZÜLETÉSI ÉV: _____ HÓ: _____ NAP: _____

SZÜLETÉSI HELY: _____

NEVEZETT A KÉPZÉSI PROGRAMBAN ELŐÍRT KÖTELEZETTSÉGÉNEK ELEGET TETT.

SZÉKESFEHÉRVÁR-ZÜRICH 2010. december 11.

DR. CSIHÁK J. GYÖRGY
ELNÖK
ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET

DR. SZABÓ PÉTER
REKTOR
KODOLÁNYI JÁNOS FŐISKOLA, SZÉKESFEHÉRVÁR

Nyt. sz.: 02-0008-04

Akk. sz.: ALF-025

PROF. SZABÓ PÉTER REKTOR LEVELE

KODOLÁNYI JÁNOS FOISKOLA

Kodolányi János University of Applied Sciences

OM azonosító: FI 29432

Székesfehérvár

1254-2/2011

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

Dr. Csihák György

elnök úr

részére

Tisztelt Elnök Úr!

Köszönöm szépen a zentai továbbképzés zárójelentését, örömmel olvastam. Az előadások anyagát mindenképpen megnézem a ZMTE honlapján, ez jó ötlet, hogy ott is elérhető lesz.

Köszönöm a lelkiismeretes munkáját Önnek és minden kollégának, remélem, hogy tovább tudjuk folytatni.

Gratulálok a 25 éves fennálláshoz, és az elért eredményekhez, további sok sikert és jó egészséget kívánok!

Tisztelettel és üdvözlettel:

Dr. h. c. Szabó Péter Ph.D.
rektor

Székesfehérvár, 2011. március 9.

8000 Székesfehérvár, Fürdő utca 1.

Tel: +36 22 543 400

Fax: +36 22 543 391

www.kodolanyi.hu

VARGA BERTOLD LEVELE

Mélyen Tisztelt Zürichi Magyar Történelmi Egyesület!
Tisztelt Dr. Csihák J. György Elnök Úr!

Levelem első soraiban elnézését szeretném kérni megkésett válaszüzenetemért, melyet személyemen kívül álló okok miatt, ez idáig nem tudtam megfogalmazni. Egyben megragadom az alkalmat köszönetnyilvánításom tolmácsolásához, aminek háttérében elektronikus üzenete található!

Hagyományos, nem utolsó sorban digitalizált levelem szerencsés megérkezése örömmel töltött el. Tekintettel a két település (Felsőhegy - Zürich) közötti jelentős távolságra, esetleges elvesztésük vagy félreértelmezett kézbesítésük elkeseredettséget vont volna maga után.

Szomorúságom hálám és lekötelezettségem (mellyel Önt, illetve minden egyes résztvevő, kinek segítségével ma már szélesebb látókörben szemlélhetem a magyar történelem egy - egy részletét, illetheték) kifejezhetetlenségében bontakozna ki.

Pedig az együtt töltött két esztendő, s a mögötte több évtized formálta tudás átadásának megköszönése elmaradhatatlan! Személyes kinyilvánításuk ellehetetlenítettsége kellemetlenséget (úgynevezett ürességet) gerjesztett, minek következtében papírformához ragaszkodtam.

Ennek nyomán keletkezett levelem méltatlansága tagadhatatlan, hibák halmozásának gócpontjává válva. Keletkezése helyszínének és időpontjának (keltezésének) elmaradása a fenti mondatokban foglaltaknak következménye.

Felelőtlenségemért szíves elnézését kérem, egyúttal ígéretet teszek kiküszöbölésére!

Megtisztelve érzem magam, amiért lehetőséget biztosít értekezéseim elektronikus és nyomtatott formában történő megjelenítésére. Ahogyan "Köszönetnyilvánítás" tárgykorú üzenetemben ecseteltem, főként hiedelem - és mondavilágbeli témakörök foglalkoztatnak.

Többek között a turulmadár elvesztett méltóságának helyreállítására, egyúttal felelevenítésére törekszem. Utóbbi szolgáltatott alapot vizsgatélelem

kidolgozásához és bemutatásához. Abban nyitva hagyott kérdések nyomán kívánom folytatni, elsősorban elméleti, majd gyakorlati kutatásaimat.

Tanácsát megfogadva, Dr. Darai Lajos Professzor Úrral is fel kívánom venni a kapcsolatot. Üzenetváltásunk, érthető elfoglaltsága, valamint szűkös időbeosztása miatt, mindösszesen kétszer történhetett meg.

Még egyszer elnézését szeretném kérni megkésett válaszóért, egyben köszönetet mondani figyelméért, megértéséért és türelméért!

Maradok őszinte tisztelettel:

Varga Bertold

Felsőhegy, 2011. január 20.

A ZÜRICHI MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET 25 ÉVE

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület svájci közérdekű intézmény, alakult 1985-ben a svájci polgári törvénykönyv 60. pontja szerint. Székhelye Zürich.

Jelenleg 93 tagja van, akik öt világrész (Amerika, Afrika, Ausztrália, Ázsia, Európa) huszonegy országában (Anglia, Argentína, Ausztrália, Ausztria, Csehország, Dánia, Délafrika, Görögország, Írország, Kanada, Kína, Magyarország, Németország, Románia, Svájc, Svédország, Szlovákia, Szerbia, Thaiföld, Ukrajna, USA) tevékenykednek. A legfiatalabb aktív tagja 18, a legidősebb 100 éves; a tagság átlagos életkora negyven körül lehet. A kutatók az egész Kárpát-medencéből, megalakulása óta résztvesznek tevékenységében.

Az egyesületnek 1994-ben három megye zászlót adományozott, amelyet a veszprémi érsek szentelt és a pozsonyi református püspök megáldott.

Az egyesület eddig rendezett 6 országban 20 alkalommal magyar őstörténeti találkozót, Magyarországon 13 alkalommal magyar történelmi iskolát (1-1 hétig) és a Kárpát-medencében 10 övezeti történésztalálkozót (3-3 napos). Ezeken a rendezvényeken 926 szakember 1133 előadást tartott 7438 résztvevő előtt. A fentiekén túl, az egyesület 25 évi fennállása alatt, négy világrész 22 országában, további több, mint 200 településen, 1600-nál több előadást tartott, mintegy 18 000 résztvevő előtt. A hallgatóság összlétszáma így, a 25 év alatt meghaladja a 25 000 főt. A ténylegesen elhangzott előadások száma jóval több, mivel egyes előadások több alkalommal is elhangzottak, továbbá, a számos országban tartott előadások nem mindég jelentek meg nyilvántartásunkban.

Az egyesület részt vesz a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen a történelem oktatásban. A Magyar Köztársaság oktatási minisztere engedélyével, a Kodolányi János Főiskolával együttműködve, jogosultak vagyunk a történelemtanárok továbbképzésére; eddig négy helyszínen kiadtunk 138 latin és magyar nyelvű oklevelet sikeres vizsgázóinknak.

Kiadott az egyesület 60 könyvet 70'770 példányban – mindenütt megtalálhatók a világban, ahol magyarok élnek vagy tanulnak, és digitálisan honlapunkon, valamint a magyar és az európai digitális könyvtárban.

Az egyesület tulajdonosa lett a magyar nemzeti lexikonnak, az Encyclopaedia Hungarica-nak. Ez a négykötetes mű Kanadában készült, 18 éven át, 844 személy munkája eredménye. A négy világrészen élő, tizenötmilliónyi magyar legjelentősebb közös és független szellemi alkotása az elmúlt évtizedekben.

Az egyesületet háromszor jelölték az Európa Tanács „René Descartes” tudományos díjára.

Zürich, 2009. december hó

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

Elnökség

1985 2009

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 25 éve számokban

Taglétszám	
fölvéve	254
jelenleg öt világrész 21 országában	93
Nagyrendezvényeink	9 országban
46	
Előadások száma	
nagyrendezvényeinken	1'133
négy világrész 22 országában több mint	200 településen
további több mint	1'600
Előadó szakemberek száma	1'010
Hallgatóság	
nagyrendezvényeinken	7'438
egyéb rendezvényeinken kb.	18'000
Könyvkiadás	60 kötet 70'770
példányban digitálisan	abból 8 kötet csak
digitálisan	
Könyvterjesztés	
ingyen kapta:	nagyrendezvényeink résztvevői (3-400), 300 könyvtár a Kárpát-medencében és további 70 ország 156 könyvtára
Az Encyclopaedia Hungarica tulajdonosa	
Saját források és kiadások	
1985. december 1. – 2009. október 30.	
több mint 260'000 Sfr.; mintegy 42 millió forint	
tagdíj nincs	
Egy felszentelt egyesületi zászló	
Zürichi közérdekű intézmény	
Háromszor jelölve az Európa Tanács „René Descartes” tudományos díjára.	

Elnökség

CH-8047 Zürich Pf. 502

zmte@freemail.hu;

www.zmte.org

ACTA HISTORICA HUNGARICA TURICIENSIA

Publikationen des Ungarisch Historischen Vereins Zürich

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület kiadványai

Jahrgang Évfolyam	Nr. Szám	Titel A kiadvány megnevezése	Nr. Sor- szám*
I.	1	Első (Benidorm 1986) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. Zürich, 1991. ISBN 963 02 8926 1	1
II.	1	A Második (Zürich 1987) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. Zürich, 1993. ISBN 963 02 8926 2	2
III.	1	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Harmadik (London 1988) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 5 3	25
IV.	1	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Negyedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (Felsőőr/ Oberwart 1989) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 10 0	46
V.	1	Csihák György: A magyar parlamentarizmus ezer éve. Budapest, 1990. ISBN 963 02 8925 3	6
V.	2	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Ötödik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (Altenberg 1990) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 09 7	49
VI.	1	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Hatodik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.) (Szent Gallen 1991) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 08 9	47
VII.	1	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Hetedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (Szentendre 1992) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9204 48 X	51
VII.	2	Magyarok Őstörténete. Zürich-Budapest, 1992. ISBN 963 02 8925 3; második kiadás 1996. ISBN 963 85274 6 3; harmadik bővített kiadás 2007. ISBN 963 9204 37 4	3
VII.	3	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Első (Szeged 1992) Magyar Történelmi Iskolájának Előadásai és Iratai. Zürich, 1993. ISBN 963 8465 00 X	4
VIII.	1	Magyar Történelmi Tanulmányok 1. Zürich, 1993. ISSN 1217 4629	5
VIII.	2	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Második (Tab 1993) Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 04 4413 5	9
VIII.	3	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Nyolcadik (Kaposvár 1993) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 2 9	23
IX.	1	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Kilencedik (Tapolca 1994) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. Budapest-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 1 2	15
IX.	2	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Harmadik (Tapolca 1994) Magyar Történelmi Iskolája Előadásai és Iratai. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 85274 12	11
IX.	3	Die Frühgeschichte der Ungarn. Zürich-Budapest, 1994. ISBN 963 85 274 4 7. Zweite erweiterte Ausgabe 2007. ISBN 963 9204 30 7	10
IX.	4	Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet. I. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 04 4112 8	7
IX.	5	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Első (Székelyudvarhely 1994) Övezeti Történész Találkozó Előadásai és Iratai. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 85274 2 0	12
IX.	6	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Második (Komárom 1994) Övezeti Történész Találkozó Előadásai és Iratai. Komárom-Komárno-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 3 9	14
IX.	7	Képeslapok magyar történelmi motívumokkal. 8 különféle, szimpla és dupla, színes	8
X.	1	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizedik (Tapolca 1995) Magyar Őstörténeti Találkozó és Negyedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85274 8 X	17
X.	2	Csihák György: Beszélgetés néppemmel a hazánkról. Budapest-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 5 5	13
X.	3	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Erdélyi Övezeti Történész Találkozó (1995-1999) Előadásai és Iratai. Csíkszereda-Budapest-Zürich, 2000. ISBN 963 85684 9 6	30
XI.	1	Honfoglalásunk és előzményei. Keresztény egyházak és történelmi szerepük a Kárpát-medencében. (Tapolca 1996) Budapest-Zürich, 1997. ISBN 963 85684 1 0	20
XI.	2	Csámpai Ottó: Nemzet és társadalom. Bevezetés az etnopszichológiába. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85684 02	19
XI.	3	Germann Georg: Ungarisches im Bernischen Historischen Museum. A Berni Történelmi Múzeum magyar emlékei. Bern-Budapest, 1996. ISBN 963 85274 9 8	18
XI.	4	Csihák György: Ex Oriente Lux. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85274 7 1	16
XII.	1	Magyar út és nehézségei a nemzetállamtól az övezetek Európájába a huszadik század fordulóján. Avarok – onogurok – magyarok. (Tapolca 1997). Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 11 9	50
XIII.	1	Nagy Kálmán: A honfoglalás hadtörténete. Budapest, 1998. ISBN 963 7810 97 8 (Közösen a Szabadtér Kiadóval)	21
XIII.	2	A honfoglalás és az 1848-1849-es magyarországi polgári forradalom és szabadságharc évfordulójára. (Tapolca 1998). (324 oldal) Budapest-Zürich, 2001. ISBN 963 86100 5 0	31
XIV.	1	Az első világháború és magyar történelmi következményei (1914-1921). Szent István és a magyar államalapítás. (Tapolca 1999) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 02 X	42
XIV.	2	Csihák György: Válasz népem kérdéseire a hazánkról. Budapest-Zürich, 1999	22
XIV.	3	Die Ungarn und die Abtei Sankt Gallen. Magyarok és a Szent Galleni Apátság. ISBN 963 85684 3 7 (Közösen St. Gallen Kanton levéltárával) – Második kiadás: Szent Gallen-Budapest, 1999. ISBN 963 86100 8 5	24
XIV.	4	Csihák György: A magyar nemzet múltja * Szent István király életműve és a magyar államalapítás * A bambergi lovas * Sacra Regni Hungarici Corona és a magyar közjogi rendezés kérdései ma * Magyar - nép - kisebbség. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 6 1	26

XIV.	5	Fünfehn Jahre UHVZ - A ZMTE tizenöt éves 1985 - 1999. Zürich-Budapest, 1999. ISBN 963 85684 7 X	27
XIV.	6	Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet II. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 4 5	28
XV.	1	A magyar műveltség gyökerei. Az 1930-as évek magyar műveltsége. (Felsőőr/Oberwart 2000) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 86100 3 4	41
XV.	2	Délközép Kárpát-medence műveltsége, különös tekintettel a sárközi települések és népi műveltségük fejlődésére. (Sárköz-Decs 2000) Decs-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 03 8	39
XV.	3	Közös jelen, múlt és jövő Észak Kárpát-Medencében, különös tekintettel a gömöri tájegységre. (Rozsnyó 2000) Rozsnyó-Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86100 2 6	38
XV.	4	Csihák György: Dunhuang barlangképei és a Sánszi agyagkatonák néma üzenete a magyar műveltség gyökereiről. Budapest-Zürich, 2000. ISBN 963 85684 8 8	29
XVI.	1	Magyar haditechnika és magyar hadjáratok a kora középkorban. A második világháború és történelmi következményei Magyarország szempontjából (1939-1949). (Szentendre 2001) Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86100 6 9	35
XVI.	2	Barabási László: Nemes Székely Nemzet – Csillagösvényen. Csiksomlyó-Budapest, 2001. ISBN 963 86100 4 2	32
XVII.	1	Csihák György: Magyar nempolitikai írások. Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86 100 0 X	33
XVII.	2	Kiadványaink tartalomjegyzéke – Vereinspublikationen mit Inhaltsübersicht. Zürich-Budapest, 2002. ISBN 963 86 100 7 7	34
XVII.	3	Achtzehn Jahre UHVZ – A ZMTE tizenhét éve 1985-2002. Zürich-Budapest, 2002. ISBN 963 86100 9 3	36
XVIII.	1	Magyar Történelem. Tízezer év – ezer oldalról. Oktatási segédkönyv a magyar történelem tanításához. (636 oldal) Budapest-Zürich, 2003. ISBN 963 86100 1 8	37
XVIII.	2	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenhetedik Magyar Őstörténeti Találkozó és Tizenegyedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. (Budapest 2003) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 06 2	43
XIX.	1	A magyar huszárság története. A lovasműveltség sajátosságai. Az első magyar huszártörténeti konferencia keretében. (Nyíregyháza, 2004) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 07 0	45
XIX.	2	Zwanzig Jahre UHVZ – A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 20 éve 1985-2004. Zürich-Budapest, 2004. ISBN 963 9349 05	44
XIX.	3	Csihák György: Forog a történelem kereke... Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 04 6	40
XX.	1	Csámpai Ottó: Nemzet és társadalom. Bevezetés az etnopszichológiába. Második, bővített kiadás. Közösen a Heraldika Kiadóval. Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9204 38 2	48
XXI.	1	Acta Historica Hungarica Turiciensia. Kiadványaink tartalma. Budapest – Zürich, 2006. ISBN 9639204 37 4	52
XXII.	1	Őstörténetünk és a genetika. 1456 – Nándorfehérvár – 1606 Zsitvatorok – 1956 Budapest. (Mártély 2006) (372 oldal). Budapest-Zürich 2007. ISBN	53
XXIII.	1	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII. Évfolyam 1. szám. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Huszadik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (Hódmezővásárhely 2007) (159 oldal). Budapest-Zürich, 2008. ISBN	54
XXIII.	2	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII. Évfolyam 2. szám. Árpád-házi Szent Erzsébet tiszteletére. Tudományos emlékülés. (Esztergom 2007) (67 oldal). Budapest-Zürich, 2008. ISBN	55
XXIII.	3	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII. Évfolyam 3. szám. Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2008/A. (137 oldal) Budapest 2008. ISBN	56
XXIII.	4	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII. Évfolyam 4. szám. Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2008/B. (176 oldal) Budapest 2008. ISBN	57
XXIV.	1	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIV. Évfolyam 1. szám. Hunyadi Mátyás és a magyar újjászületés. Tudományos emlékülés. (Esztergom 2008) (115 oldal). Budapest-Zürich 2009. ISBN	58
XXIV.	2	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIV. Évfolyam 2. szám. Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2009/A. (145 oldal) Budapest 2009. ISBN	59
XXV.	1	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXV. Évfolyam 1. szám. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Őszinte Története (239 oldal) Budapest-Zürich 2010. ISBN	60
XXV.	2	Csihák György: „Cum Deo pro Patria et Libertate.“ „Horthy fasizmus“ - „Antall demokrácia.“ Történelmi előzmény és párhuzam. (142 oldal). Budapest-Zürich 2010. ISBN	61
XXV.	3	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXV. Évfolyam 3. szám. Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2010/A. (130 oldal). Budapest 2010. ISBN	62
XXVI.	1	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXVI. Évfolyam 1. szám. Az 1920. június 4-től 1944. december 21-ig tartó időszak magyarországi eseményeinek elemzése, különös tekintettel az október körüli eseményekre. (231 oldal). Budapest-Zürich 2011. ISBN	63
XXVI.	2	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXVI. Évfolyam 2. szám. Zentai KJF-ZMTE Történelemtanár-Továbbképzés Vizsgaelőadásai. (230 oldal). Budapest-Zürich 2011. ISBN	64

*Nummerung nach Erscheinung/ Sorszám a megjelenés időpontja szerint

Az 53. számtól csak digitálisan. Nr. 53-62 nur in digitalisierter Form

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület CH-8047 Zürich, Schweiz, Postfach 502.

zmte@freemail.hu www.zmte.org

HÁZIREND

ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET
UNGARISCH HISTORISCHER VEREIN ZÜRICH

Háromszor jelölve az Európai Unió "René Descartes" tudományos díjára
Dreimal nominiert für den "René Descartes Prize" der Europäischen Union

Közérdekű Egyesület
Gemeinnütziger Verein

Magyar Őstörténeti Találkozó Titkársága
Sekretariat der „Treffen zur Frühgeschichte der Ungarn“

Hungarian Historical Society of Zurich
 Association Historique Hongroise de Zurich
 Società Storica Ungherese di Zurigo
 Asociación Histórica Húngara de Zürich

CH-8047 ZÜRICH
Postfach 502

Postkontonummer: Zürich 80 36214-1
 IBAN elektronisch: CH1309000000800362141
 IBAN Papierform: IBAN CH 13 0900 0000 8003 6214 1
 SWIFT Code/BIC: POFICHBEXXX
 Empfängerbank: Swiss Post, PostFinance, Nordring 8,
 CH-3030 Bern
 Clearing Number: 09000
 Telephon +43/3352/31872
zmte@freemail.hu
www.zmte.org
Encyclopaedia Hungarica

HÁZIREND

1. Az elhangzott és írásban közölt dolgozatok kizárólagos tárgya a magyar történelem és a magyar nyelv, valamint a szorosan kapcsolódó témakörök, különösen hangsúlyozandó, hogy semmiféle politikai, filozófiai vagy vallási közleménynek itt helye nincs.
2. Az itt elhangzott és/vagy ide küldött dolgozatok közlési joga kölcsönösen az Egyesület és a szerző tulajdona. Az Egyesület hasznát nem kereső társaság, így közleményeit önköltségi áron, vagy ingyenesen adja át az érdeklődőknek. Ugyanez vonatkozik a hangszalagra, filmre és minden egyéb információra.
3. Az Elnökség kéri a résztvevőket, hogy tárgyilagosságukat őrizzék meg és jóhiszeműen hallgassák végig a legellentmondóbb nyilatkozatokat is és semmiféle személyi kérdést ne vessenek fel. Az előadókat, a hozzászólókat semmi módon ne zavarják.
4. Az előadók előadásukat az elnöknek mondják, illetve olvassák. A hallgatóság részéről közbeszólásnak, hangos megjegyzésnek helye nincs. Kérdések írásban feltehetők és kiigazítások ugyancsak írásban átadhatók az elnöknek. Az elnök csoportosítja mind a kérdéseket, mind a helyreigazításokat és a beszélgetés alkalmával felveti.
5. A vezetés a mindenkor elnök kezében van; megszólítása: Elnök Asszony! Elnök Úr! Az elnök a saját legjobb belátása szerint vezet.
6. Szerelmünk a magyar történelem és a magyar nyelv!

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
 Elnökség

Secretariate for the conferences on the Early and Medieval History of the Hungarians
 Secrétariat pour les réunions traitant l'histoire ancienne et médiévale hongroise

Segreteria delle riunioni per la storia antica ed altomedievale degli Ungheresi
 Secretaría para reuniones de historia antigua y medieval de los Húngaros

NYILATKOZAT

Közérdekű Egyesület
Gemeinnütziger Verein

Hungarian Historical Society of Zurich
Association Historique Hongroise de Zurich
Società Storica Ungherese di Zurigo
Associación Histórica Húngara de Zürich

CH-8047 ZÜRICH
Postfach 502

Postkontonummer: Zürich 80 36214-1
IBAN elektronisch: CH1309000000800362141
IBAN Papierform: IBAN CH 13 0900 0000 8003 6214 1
SWIFT Code/BIC: POFICHBEXXX
Empfängerbank: Swiss Post, PostFinance, Nordring 8,
CH-3030 Bern
Clearing Number: 09000
Telephon +43/3352/31872
zmte@freemail.hu
www.zmte.org
Encyclopaedia Hungarica

ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET UNGARISCH HISTORISCHER VEREIN ZÜRICH

Háromszor jelölve az Európai Unió "René Descartes" tudományos díjára
Dreimal nominiert für den "René Descartes Prize" der Europäischen Union

Magyar Őstörténeti Találkozók Titkársága
Sekretariat der „Treffen zur Frühgeschichte der Ungarn“

NYILATKOZAT

Emberi szeretet, szakmai tisztaság, tárgyi tudás és önzetlen, becsületes gondolkodásmód jellemezzék bennünket, akik a magyar nép és a haza történelmének kutatásában együttesen munkálkodunk.

Baráti kézfogásra nyújtjuk kezünket minden irányban. Tevékenységünk politikától mentes, tisztán tudományos, baráti és ismeretterjesztő. Nincsenek sem anyagi, sem társadalmi céljaink szerelmünk a magyar nép és történelme, valamint nyelve. Mélyen tiszteljük tagjaink, barátaink és az érdeklődő egyének elkötelezettségeit, amelyek azonban semmiféle következménnyel nem járnak sem egyesületünkre, sem a többi tagjára.

Minden célunk pozitív. Külső nyomástól mentesen, a legtisztább tudományos szellemben akarjuk tanulmányozni és kideríteni - mindenk előtt - a magyar nép, vagy népek igazi eredetét, őshazánkat vagy őshazáinkat, valamint a magyar nyelv eredetét, ma élő nyelvünk és népünk rokonait.

Nem utasítunk eleve vissza semmiféle elméletet, azonban elvárjuk, hogy a bizonyítékok és az érvek szigorúan tudományos alapon álljanak. Nem egyezünk bele, hogy bárki bármiről kijelentse, hogy az már megoldott és ezért mindenki köteles magáévá tenni.

Teljes tisztelettel vagyunk úgyszintén az emberiség nagy családjának többi tagja iránt, miközben elvárjuk tőlük ugyanezt a tiszteletet a mi népünkkel szemben. Meggyőződésünk szerint, jövőnk új, dicső temploma csak a tiszta erkölcs alapjára építhető; ennek előfeltétele egymás kölcsönös tiszteletben tartása és az erőszak minden formájának és következményének eltüntetése.

A jelen és a jövő kérdéseinek a történelemkutatással való összefüggésével tisztában vagyunk. A mi álláspontunkat ezennel teljes terjedelmében nyilvánosságra hozzuk.

Kelt Zürichben az 1986-os esztendő február havának 10-ik napján.

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

Secretariate for the conferences on the Early and Medieval History of the Hungarians
Secrétariat pour les réunions traitant l'histoire ancienne et médiévale hongroise

Segreteria delle riunioni per la storia antica ed altomedievale degli Ungheresi
Secretaría para reuniones de historia antigua y medieval de los Húngaros

AJÁNLO

A Kodolányi János Főiskola 1992-ben alakult, Magyarországon az első, humán képzést folytató, nem állami és nem egyházi felsőoktatási intézmény. Fenntartója Székesfehérvár Megyei Jogú Város Közgyűlése által létesített Önálló Főiskolai Közalapítvány. A főiskola előbb angol, francia és német nyelvtanári, majd idegenforgalmi és szálloda szakos közgazdász, gazdálkodási szakos közgazdász, valamint kommunikáció szakos diplomát adó képzéseket folytatott. Legújabbán már nemzetközi kapcsolatok, valamint vendéglátó és szálloda szak is indult.

A főiskola székesfehérvári, nyíregyházi, orosházi, budapesti, fürstenfeldi, valamint siófoki helyszínén a hallgatók száma meghaladja a kilencet.

Az itt meghirdetett továbbképzés célja:

a legújabb magyar történeti kutatásoknak a történelemoktatásban hasznosítható megismertetése; a 21. században megfelelő oktatási, kutatási módszertan elsajátításának elősegítése; a nemzettudat és a nemzeti történelemtudat történelemtanárok számára szükséges színvonalú közvetítése; állásfoglalás és mintaadás; a történelemtanítás tartalmi kérdéseinek, valamint nemzetközi vonatkozásainak tisztázására.

Előfeltétel:

főiskolai, vagy egyetemi diploma.

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület svájci közérdekű intézmény, 1985-ben alakult, székhelye Zürich. Az elfogulatlan, szabad történelemkutatás eszményét tűzte maga elé, s mint ilyen, az egyetemes magyarság egyetlen független tudományos kutatóműhelye. Tevékenységéhez a fordulat óta minden magyar államfő és oktatási miniszter írásban gratulált.

Néhány adat az egyesületről:

5 világrész 21 országában 254 felvett tag

8 országban 43 nagyrendezvény több, mint 25 ezer résztvevővel

60 kötet könyv mintegy 70'700 példányban, minden magyarországi nagy könyvtárban és további 70 ország 156 könyvtárában

rendszeres, havonkénti előadások a világ több városában

történelemoktatás a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen, Budapesten

asztaltársaság a következő városokban:

Adelaide, Budapest, Christchurch, Csíkszereda (Miercurea Ciuc), Felsőőr (Oberwart), Göteborg, Hobart, Kassa (Košice), Kolozsvár (Cluj-Napoca), Marosvásárhely (Tg. Mures), Melbourne, Pozsony (Bratislava), Rozsnyó (Rožnava), Szabadka (Subotica) Sydney

Cím: 8047 Zürich (Svájc), Postfach 502

zmte@freemail.hu www.zmte.org

2008. tavaszán

AJÁNLO

A Kodolányi János Főiskola (KJF)
és a
Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
(ZMTE)

ajánlja, szervezi és lebonyolítja

**a magyar történelem tanításának
tartalmi és módszertani megújítása**

c. programot

a Magyar Köztársaság oktatási minisztere
T 300730-1676/1999 sz. alapítási és
T 302460-780/1999 sz. indítási engedéllyel
(Nyt. sz.: 02-0008-04; Akkr. sz.: AL-0517)
általános- és középiskolai történelemtanárok
számára.

Megszervezhető bármely településen, ahol megfelelő hely és legalább 20 hivatalos jelentkező van. A szomszédos országokban az oktatók költségének egy részét a két szervező intézmény vállalja.

A legjobb vizsgázók bekerülhetnek oktatóink közé, előadhatnak a ZMTE iskoláiban, történelmi találkozóin, előadásuk rangos kiadványba kerülhet.

**A továbbképzés időtartama 120 óra,
díja 58'600,- Ft/fő.**

**Kérje ingyenes, részletes
tájékoztatónkat
és tantervünket:**

dr. Darai Lajos Ph.D.,
főiskolai tanár, a továbbképzés felelőse

Kodolányi János Főiskola
H-8000 Székesfehérvár, Fürdő út 1.
Telefon: +36 (22) 543-300, +36/30/9892320
Imdarai@mail.kodolanyi.hu
www.kodolanyi.hu

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
Tudományos Tanácsa
az oktatási miniszter által jóváhagyott tanterv
és tananyag összeállítója, a továbbképzés
szervezője
és előadói:

Tb. Elnök:

dr. Zachar József D. Sc. (†)

történész, egyetemi tanár, Budapest,

Titkár:

dr. Bérczi Szaniszló C. Sc. csillagász,

fizikus, ELTE docens, Budapest

dr. Csihák György közgazdász, történész, a
ZMTE elnöke, Zürich

dr. Darai Lajos C. Sc. filozófus, MTA

bizottsági tag, főiskolai tanár, KJF,

Székesfehérvár

dr. Szabó A. Ferenc C.Sc. politológus,
egyetemi tanár, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi
Egyetem, Budapest

Tag:

dr. Csámpai Ottó Ph. D. etnopszichológus,

hab. egyetemi docens, Nagyszombati

Egyetem, Pozsony

dr. Frisnyák Sándor D.Sc. történelmi

földrajzos, egyetemi tanár, Nyíregyháza

dr. Gedai István C. Sc. a Magyar Nemzeti

Múzeum ny. Igazgatója, Veresegyház

dr. Harai Dénes Ph. D. egyetemi tanár,

főigazgató, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi

Egyetem, Budapest

dr. Költő László megyei múzeumigazgató,

Kaposvár

Nagy Kálmán ny. huszárezredes,

hadtörténész, Budakeszi

vitéz Rihmer Aurél könyvtáros, történész,

Budapest

Slavics Magdolna Mr. Sc. Ph., Szabadka

dr. Szabó István Mihály mikrobiológus, az

MTA rendes tagja, ny. tanszékvezető

egyetemi tanár, Budapest

dr. Szederkényi Tibor D. Sc.

a földtudomány doktora, egyetemi tanár,

Pécs

dr. J. Újváry Zsuzsanna C. Sc.

történész, PPKE, BTK egyetemi

docens, Budapest

dr. Vizi László Tamás Ph. D. történész,

tanszékvezető főiskolai docens, KJF,

Székesfehérvár

az oktatásban résztvevő további személyek:

dr. Botlik József Ph. D. történész, egyetemi

docens, PPKE, BTK, Piliscsaba

dr. Cey-Bert R. Gyula pszichológus, a

Gasztronómiai Világszövetség elnöke,

Bangkok, tanszékvezető főiskolai tanár, KJF,

Siófok

Csajághy György

zenetanár, népzene kutató, tárogatóművész,

Pécs

Csajághy Duha Julianna

zenetanár, népzene kutató, kürtművész, Pécs

dr. Csapó József C. Sc. biológus, ny. szenátor,

Nagyvárad

dr. Cser Ferenc D. Sc. vegyész, Melbourne

Csomor Lajos aranyműves, Pákozd

dr. Csurgai-Horváth József levéltárigazgató,

Székesfehérvár

dr. Demeter Zsófia C. Sc. történész, főiskolai

tanár, KJF, múzeumigazgató, Székesfehérvár

Dolnics Zoltán történész, Miskolc

Dudás Rudolf nyelvész, Vancouver

Th.Dr. Erdélyi Géza püspök, Rimaszombat

dr. Földesi Margit Ph.D. történész, egyetemi

docens, Mátyás Péter Tudományegyetem,

Budapest

Dr. Halabuk József történész, Budapest

dr. Henkey Gyula C.Sc. antropológus,

Kecskemét

Kassai Lajos íjkészítő, sportoló, Kaposmérő

dr. Kálnási Árpád Ph.D. nyelvész, KLTE,

Debrecen

Dr. Kókai Sándor Ph.D. történelmi földrajzos,

tanszékvezető h., Nyíregyháza

dr. Kovács Imre Endre perjel, Csorna

dr. Lukács László D. Sc. néprajzos, főiskolai

tanár, KJF, Székesfehérvár

dr. Magyar Kálmán régész, Kaposvár

Marton Veronika nyelvtanár, Győr

Mesterházi Zsolt magyar önkormányzat, Budapest

dr. Pandula Attila Ph.D.,

ELTE BTK docens, Budapest

dr. Rókuszfalvy Pál D.Sc.

pszichológus, ny. egyetemi tanár, Budapest

Sancz Klára Lujza ny. muzeológus, Budapest

dr. Süli-Zakar István C.Sc.

történelmi földrajzos, tanszékvezető egyetemi

tanár, Debrecen

dr. Szakály Sándor D. Sc.

hadtörténész, KJF, Székesfehérvár

dr. Sallai János C.Sc. hadtörténész, Budapest

dr. Szegfű László C.Sc.

történész, tanszékvezető főiskolai tanár,

Szeged

dr. Szerencsés Károly C. Sc. történész, egyetemi

docens, Mátyás Péter Tudományegyetem,

Budapest

Szekeres István írástörténet kutató, Budakalász

dr. Szabó József Ph. D. hadtörténész, Budapest

dr. Szabó Péter C. Sc. történész, KJF rektor,

Székesfehérvár

dr. Timaru-Kast Sándor orvos, Ingelheim

dr. Váralljai Csocsán Jenő egyetemi tanár,

Oxford

Záhonyi András ősi íráskutatója, Budapest

Tanterv*

- **A történelemkutatás módszertana** (10 ea + 10 gy)
 - régészet, őstörténet, családtörténet, antropológia, régészeti térképek, zenetörténet, írott források stb.

- **Magyar őstörténet kutatás** (10 ea + 10 gy)
 - nyelvtudomány, régészet, embertan, genetika, néprajz, finn-ugor elmélet, sumer-magyar rokonság, szkita, hun, avar őstörténeti örökség, az ősi magyar állam stb.

- **Középkori és újkori történelmünk** (16 ea + 12 gy)
 - a többi honfoglalás, könnyűlovasság, hadjáratok, Szt. István és a Szent Korona, a magyar állam, Hunyadi Mátyás, Dózsa György, a török kor, Habsburgok, 1848-1849, kiegyezés, az első és a második világháború és következményei, 1956 stb.

- **Művelődéstörténet** (10 ea + 10 gy)
 - ősi műveltségünk, világképünk, jelek, jelképek, nyelvünk, írásunk, zenénk, ősvallásunk, címerünk és nemzeti színeink, állami- és közösségi jelképeink stb.

- **Műveltségünk keleti és nyugati kapcsolatai** (10 ea + 10 gy)
 - nyelvünk, népmeséink, népzene és ősvallásunk keleti kapcsolatai és párhuzamai, a magyar konyha, bizánci és római hatások, a magyar lovasság, reneszánsz, vallási türelem, viselet és tánc stb.

- **Összefoglaló áttekintés** (4 ea + 2 gy)

- **Módszertani tanulságok** (2 ea + 1 gy)

- **Tartalmi következtetések** (2 ea + 1 gy)

Írásbeli és szóbeli vizsga az elhangzottak, valamint a kötelező szakirodalom alapján.

* Az oktatási miniszter által hitelesített oktatási program

BUDAPESTI MÚSOR 2011

2011

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

UNGARISCH HISTORISCHER VEREIN ZÜRICH

Magyar Őstörténeti
Találkozók Titkársága

Sekretariat der „Treffen zur
Frühgeschichte der Ungarn“

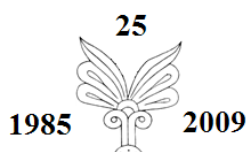
Háromszor jelölve az Európa Tanács „René Descartes” tudományos díjra

Dreimal nominiert für den „René Descartes Prize” der Europäischen Union

Közérdekű Egyesület
Gemeinnütziger Verein

Hungarian Historical Society of Zurich
Association Historique Hongroise de Zurich
Società Storica Ungherese di Zurigo
Asociación Histórica Húngara de Zürich

Encyclopaedia Hungarica

Budapest
Meghívó

CH-8047 ZÜRICH

Postkontonummer: Zürich 80 36214-1
IBAN elektronisch: CH1309000000800362141
IBAN Papierform: IBAN CH 13 0900 0000 8003 6214 1
SWIFT Code/BIC: POFICHBEXXX
Empfängerbank: Swiss Post, PostFinance, Nordring 8,
CH-3030 Bern Clearing Number: 09000
Kapcsolati cím Magyarországon: v. Rihmer Aurél
H-1027 Budapest, Bajvívó utca 4
Tel: +36/1/325 6643 granasztói@yahoo.com

Nyilvános előadás
minden hónap utolsó előtti csütörtökjén
Kezdet: pontosan 17 óra
Belépés díjtalan
Az előadást vita követi
Helye: H-1051 Budapest, V. Arany János utca 10.
Telefon: 0036/1/354-3400. Fax: 0036/1/354-3404
(Aranytíz Kultúrház I. emeletén)
e-mail: aranvtiz@aranvtiz.hu www.aranvtiz.hu

Előadás	Elnök
Január 20. dr. Gedai István , kandidátus, a Magyar Nemzeti Múzeum ny. főigazgatója, ZMTE, Veresegyház <i>A Horthy-korszak a Magyar Nemzeti Múzeum történeti kiállításában</i>	dr. Darai Lajos , filozófus, kandidátus, KJF. ZMTE, Kápolnásnyék
Február 17. Szőnyi József , a Pilisszántóért Egyesület elnöke <i>„Világosság Szántó felett” (L.: honlapunkon). A szántói Boldogasszony kápolna és Csillagösvény építése és történelmi előzményei (DVD)</i>	dr. Bérczi Szaniszló a földtudomány kandidátusa, ELTE TTK docens, ZMTE, Budapest
Március 24. Egyed Zoltán , magánkutató, Budapest <i>Műholdas régészet. Új technika a történelemtudományban Buda a Pilisben? (L.: honlapunkon)(DVD)</i>	dr. Költő László régész, a Somogy Megyei Múzeumok igazgatója, ZMTE, Kaposvár.
Április 28. prof. dr. Váralljai Csocsán Jenő , Oxford, ZMTE, Piliscsaba <i>Gróf Klébelsberg Kunó kultúrpolitikája</i>	dr. Grandpierre Attila kandidátus, a MTA Csillagászati Kutatóintézet tudományos főmunkatársa, ZMTE, Budapest
Május 19. dr. Szederkényi Tibor egyetemi tanár, a MTA (a földtudomány) doktora, az MTA Földtani Tudományos Bizottság tagja, ZMTE, Szeged <i>Az utolsó 40'000 év geológiai eseményei, amelyek embercsoportok, népek vándorlását befolyásolták (írásvetítő)</i>	dr. Bérczi Szaniszló a földtudomány kandidátusa, ELTE TTK docens, ZMTE, Budapest
Június 16. Fenyves József , nukleáertechnikus, Központi Fizikai Kutató Intézet, Budapest <i>Műholdas régészet. Új technika a történelemtudományban. (L.: honlapunkon) Szent István Fejér-Vára Budakalászon (DVD)</i> <i>A három „Pilis- előadást” bevezeti és a beszélgetést összefoglalja dr. Darai Lajos</i>	dr. Harai Dénes történelemtudomány kandidátusa, intézeti igazgató ZMNE, ZMTE, Budapest
Szeptember 22. dr. Csihák György a ZMTE elnöke, Zürich <i>„Horthy-fasizmus” – „Antall-demokrácia”. Történelmi párhuzam és előzmény</i>	dr. J. Újváry Zsuzsanna történész, kandidátus, egyetemi docens, PPKE BTK, ZMTE, Piliscsaba
Október 27. <i>A TAMANA-tudomány és eredményei. Emlékezés</i> dr. Vámos-Tóth Bátor László , ZMTE, Honolulu, munkásságára (írásvetítő, hangszalag)	Simon Imre Endre nyelvész, ZMTE, Roxboro és dr. Csihák György

November 17. **dr. Pandula Attila** a MTA (történelemtudomány) doktora,
ELTE BTK docens, ZMTE, Budapest **v. Rihmer Aurél** történész,
ZMTE, Budapest
Horthy Miklós rendjelei és kitüntetései, különös tekintettel a társadalomtörténeti vonatkozásokra (DVD)

Asztaltársaság: A ZMTE budapesti asztaltársasága találkozik minden előadás után a VÁCI UTCA KÁVÉHÁZ ÉS ÉTTEREM, „R” CAFÉ PARTI SZERVIZ,
H-1056 Budapest, Váci utca 78-80. T: 00 36 (1) 267-6222, 267-6223

Könyvvásárlás: az egyesület rendezvényein

Megjegyzés. Háznagy: Lányi Ernő, Molnár Zsuzsanna, v. Rihmer Aurél, Sancz Klára Lujza

Secretariate for the conferences on the Early and Medieval History of the Hungarians
Secrétariat pour les réunions traitant l'histoire ancienne et médiévale hongroise

Segreteria delle riunioni per la storia antica ed alto-medievale degli Ungheresi
Secretaría para reuniones de historia antigua y medieval de los Húngaros

SZABADKAI MŰSOR 2011

ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET
UNGARISCH HISTORISCHER VEREIN ZÜRICH

Háromszor jelölve az Európai Unió "René Descartes" tudományos díjára
 Dreimal nominiert für den "René Descartes Prize" der Europäischen Union

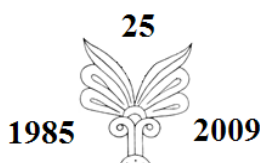
Közérdekű Egyesület
 Gemeinnütziger Verein

Magyar Őstörténeti
 Találkozók Titkarsága

Sekretariat der „Treffen zur
 Frühgeschichte der Ungarn“

Hungarian Historical Society of Zurich
 Association Historique Hongroise de Zurich
 Società Storica Ungherese di Zurigo
 Asociación Histórica Húngara de Zürich

CH-8047 ZÜRICH
 Postfach 502

Postkontonummer: Zürich 80 36214-1
 IBAN elektronisch: CH1309000000800362141
 IBAN Papierform: IBAN CH 13 0900 0000 8003 6214 1
 SWIFT Code/BIC: POFICHBXXX
 Empfängerbank: Swiss Post, PostFinance, Nordring 8,
 CH-3030 Bern
 Clearing Number: 09000
 Telephon +43/3352/31872
zmte@freemail.hu www.zmte.org
 Encyclopaedia Hungarica

Szabadka
Meghívó
2011

A ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET 2011. ÉVI
ELŐADÁSSOROZATA SZABADKÁN

Szervezi az egyesület asztaltársasága. **Kapcsolat:** Dr. Szikora István, Cím: Serbia, 24000 Subotica, ul. Boško Buha br. 1, tel: +381/24/545 663, vagy Szabó Lajos, Cím: Serbia, 24000 Subotica, ul. Uskočka br. 109, tel: +381/24/516 383 mob: +381/64/411 33 99

Helyszín: 24000-Szabadka, Magyar Ház, Age Mamužić u. 11 sz. (tel: +381/24/ 624 224)

A belépés díjtalan. Az előadást vita követi.

Előadás minden hónap második péntekén 17 órai kezdettel

- Január 14. **Dr. Ceglédi Katalin**, Ph. D., nyelvész, nyugalmazott egyetemi tanár, Véménd
Őstörténetünkről a nyelvek tükrében
- Február 11. **Záhonyi András**, ősi írások kutatója, ZMTE, Budapest
Kettős, vagy hármas honfoglalás. Emlékezés László Gyulára
- Március 11. **Dr. Almási Tibor**, Ph. D., egyetemi docens, SZTE BTK történeti segédtudományok tanszék, Szeged
Tatárjárás és következményei. IV. Béla király
- Április 8. **Basa György**, a Bójai Farkas Gimnázium történelem és latin nyelv tanára, Zenta
Az 1941-es délvidéki bevonulás
- Május 13. **Dr. Timaru-Kast Sándor**, magánkutató, ZMTE, Ingelheim
Fehér ló fiai
- Június 10. **Dr. Marjanucz László**, Ph. D., egyetemi docens, SZTE Történeti Intézetének igazgatója, Szeged
Az 1800-as reformkor - a legnagyobb magyar kora
- Szeptember 9. **Dr. Vizi László Tamás**, Ph. D., a Kodolányi János Főiskola tanszékvezető tanára, ZMTE, Székesfehérvár

Magyarország külpolitikája a két világháború között

Október 14. **Dr. Jankó Anna-Mária**, Ph. D., a HM Hadtörténeti Intézet, Múzeum és Levéltár tudományos kutatója, Budapest
Katonai felmérések Szabadka és környékére

November 11. **Dr. jur. Szabó Pál**, történész doktorandusz, SZTE BTK Történeti Intézet tudományos segédmunkatársa, Hódmezővásárhely
Merénylet a merénylet árnyékában (megjegyzések Csépan nádor halálához /1209/)

December 9. **Miklós Péter**, történész, muzeológus, Móra Ferenc Múzeum, Szeged
Trianon a magyar politikai gondolkodásban

ZMTE = Zürichi Magyar Történelmi Egyesület; SZTE = Szegedi Tudományegyetem; BTK = Bölcsészettudományi Kar;
 HM = Honvédelmi Minisztérium

ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET TUDOMÁNYOS TANÁCSA

ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET Wissenschaftlicher Beirat – Tudományos Tanácsa

Elnök:

ZACHAR JÓZSEF (†) - D. Sc., történész, egyetemi tanár - Eszterházy Károly Főiskola, Eger, otthon H-1148 Budapest, Adria sétány 5/F/III/5, távbeszélő: +36/1/252-8792.

Titkár:

BÉRCZI SZANISZLÓ - C. Sc., csillagász, fizikus, a földtudomány kandidátusa - ELTE, TTK, Fizikai Intézet, Anyagfizikai Tanszék (Kozmikus Anyagokat Vizsgáló Űrkutató Csoport), Budapest, H-1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/a, távbeszélő: +36/1/372-2986, otthon: H-1072 Budapest, Király u. 53, távbeszélő: +36/1/268-1765. E-lel: berczisznani@ludens.elte.hu

DARAI LAJOS - C. Sc., filozófia történész, főiskolai tanár - Kodolányi János Főiskola, H-8000 Székesfehérvár, Fürdő utca 1, otthon: H-2475 Kápolnásnyék, Dózsa Gy. u. 27/B, távbeszélő: +36/30/989-2320, darajos@gmail.com

SZABÓ A. FERENC - C. Sc., politológus, egyetemi tanár - Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Politikatudományi Tanszék, H-1101 Budapest, Hungária körút 9-11, távbeszélő: +36/1/432-9000/29401. Otthon: H-1125 Budapest, Álom u. 21, +36/1/355-8004. E-lel: szabo.a.ferenc@zmne.hu

Vétőjogú tag:

CSIHÁK GYÖRGY - dr. u., közgazdász, történész, ZMTE elnök. A-7400 Oberwart/Felsőőr, Panoramaweg 14, távbeszélő: +43/3352/31872, publifax: +43/5776787400. E-lel: zmte@freemail.hu

Tag:

CSÁMPAI OTTÓ - C. Sc., etnopszichológus, habilitált egyetemi docens - Nagyszombati Egyetem. Otthon: SK-85106 Bratislava/Pozsony, Vyšehradská 13, távbeszélő: +421/903/453-514. E-lel: csottoster@gmail.com

FRISNYÁK SÁNDOR - D. Sc., természettudományi doktor - Nyíregyházi Főiskola, Földrajz Tanszék, H- 4400 Nyíregyháza, Sóstói út 31/B, távbeszélő: +36/42/599-400/2185. Otthon: H-4400 Nyíregyháza, Kölcsey u. 5. Távbészélő: +36/42/317-048. E-lel: drfrisnyaksandor@gmail.com

GEDAI ISTVÁN - C. Sc., numizmatikus, a történelemtudomány kandidátusa, a Magyar Nemzeti Múzeum ny. főigazgatója. Otthon: H-2112 Veregyház, Galagonya utca 23, távbeszélő: +36/28/388593. E-lel: gedart@gmail.com

HARAI DÉNES dr. - C. Sc. katonapedagógus, egyetemi tanár, intézeti igazgató - Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, H-1101 Budapest, Hungária körút 9-11. Távbészélő: +36/1/432-9005, fax: +36/1/432-9085. Otthon: H-1193 Budapest, Bem J. u. 21. II/5, távbeszélő: +36/1/377-9732, mobil: +36/30/919-0230. E-lel: harai.denes@zmne.hu

KÖLTŐ LÁSZLÓ - dr., régész, vegyészmérnök, ny. megyei múzeumigazgató - Somogy megyei Múzeumok Igazgatósága, Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár, H-7400 Kaposvár, Fő u. 10, távbeszélő: +36/82/314-212, távmásoló: +36/82/312-822. Otthon: H-7400 Kaposvár, Könyves Kálmán u. 20, távbeszélő: +36/82/414-222, mobil: +36/30/337-3272. E-lel: kolto@smmi.hu (laszlo.kolto@freemail.hu)

NAGY KÁLMÁN (†) - hadtörténész, nyugalmazott huszárezredes, H-2092 Budakeszi, Virágvölgy u. 9, távbeszélő: +36/23/451-383.

vitéz **RIHMER AURÉL** - könyvtáros, történész. Otthon: H-1027 Budapest, Bajvívó utca 4, távbeszélő: +36/1/325-6643, mobil: +36/20/565-4419. E-lel: granasztoti@yahoo.com

SLAVIĆ MAGDOLNA - Mr. Sc. Ph. - SRB-24000 Subotica/Szabadka, Jozef Atile 20, távbeszélő: +381/24/537-290.

E-lel: slavicm@freemail.hu

SZABÓ ISTVÁN MIHÁLY - D. Sc., mikro-, illetve környezet biológus, az MTA rendes tagja, ny. tanszékvezető egyetemi tanár, H-1111 Budapest, Bertalan Lajos u. 11. Távbészélő: +36/1/4665266. E-lel: szabo.istvan18@chello.hu

SZEDERKÉNYI TIBOR - D. Sc., a földtudomány doktora, egyetemi tanár - Pécsi Egyetem. Otthon: H-6725 Szeged, Veresács utca 16/a, távbeszélő: +36/62/443-580, mobil: +36/30/358-8661. E-lel: szedertib@vnet.hu

J. ÚJVÁRY ZSUZSANNA - Ph. D. történész, egyetemi docens - PPKE BTK Történelemtudományi Intézet, H-2087 Piliscsaba, Egyetem utca 1, távbeszélő: +36/26/375-375/2956. Otthon: H-1202 Budapest, Csoma utca 5, távbeszélő: +36/1/285-0881, mobil: +36/30/278-8365.

E-lel: zsujvary@freemail.hu és zsujvary@gmail.com

VIZI LÁSZLÓ TAMÁS - Ph. D. történész, tanszékvezető főiskolai tanár - Kodolányi János Főiskola, H-8000 Székesfehérvár, Fürdő u. 1, távbeszélő: +36/22/543-394, +36/22/300-739, 312-152/402, 403. Otthon: H-8000 Székesfehérvár, Privigyei út 2/A, távbeszélő: +36/30/298-5922. E-lel: lvizi@mail.kodolanyi.hu és vizilt@externet.hu

Budapest, 2011. január.

A ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET ASZTALTÁRSASÁGAI

UNGARISCH HISTORISCHER VEREIN ZÜRICH

ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET

SEKRETARIAT DER TREFFEN ZUR FRÜHGESCHICHTE DER UNGARN

MAGYAR ŐSTÖRTÉNETI TALÁLKOZÓK TITKÁRSÁGA

CH-8047 Zürich, Postfach 502 • Postscheckkonto: Zürich 80 36214-1

BIC: POFICHBEXXX; IBAN: CH 13 0900 0000 8003 6214 1

Empfängerbank: Swiss Post, PostFinance, Nordring 8, CH-3030 Bern Clearing Number: 09000

www.zmte.org zmte@freemail.hu

Präsident/Elnök: Dr. György J. Csihák • Telefon: +43/3352/31872

Gemeinnütziger Verein. Svájci Közérdekű Egyesület

Kapcsolati cím Magyarországon:

Vitéz Rihmer Aurél • H-1027 Budapest, Bajvívó utca 4. • Telefon: +36/1/3256643

granasztói@yahoo.com

Dreimal nominiert für den „René Descartes Price“ der Europäischen Union

Háromszor jelölve az Európai Unió „René Descartes” díjára

NYILVÁNOS ELŐADÁS BUDAPESTEN MINDEN HÓNAP UTOLSÓ ELŐTTI CSÜTÖRTÖKJÉN 17 ÓRAKOR

H-1051 Budapest, Arany János u. 10. Telefon: +36/1/354-3400 és még több városban

www.aranytiz.hu aranytiz@aranytiz.hu

Asztaltársaságaink - Unsere Tafelrunden

E-levél: office@umiz.at

AUSTRALIA

István **Nagy** (Adelaide)

2/13 Lassie Ave.,

Windsor Gardens SA 5087

T: +61/8/83678581

vandomis@webmedia.com.au

Géza **Katona** (Hobart)

11 Zomay Ave., Dynnyrne 7005

Tasmania

T: +61/3/62233174

stargeza@iprimus.com.au

József **Kozsik** (Melbourne)

9 Hilbert Courth

East Oakleigh Vic. 3166

T: +61/3/95684590

Károly **Gerecs** (Sydney)

13 Bangalla Road

Concord West NSW 2138

T: +61/2/97431748

gerecs@tpg.com.au

gerecs@hotmail.com

AUSTRIA

László **Kelemen**

A-7501 Unterwart 300

T: +43/3352/312870

MAGYARORSZÁG

vitéz **Rihmer** Aurél

H-1027 Budapest,

Bajvívó u. 4.

T: +36/1/3256643

granasztói@yahoo.com

NEUSEELAND

Steven Andras **Toth**

12 Webb Street, Christchurch

T: +64/3/3557448

ROMANIA

László **Barabási**

Széki út 157,

RO-530203 Miercurea Ciuc

T: +40/98/302501

barabasil@freemail.hu

SERBIA

Lajos **Szabó**

Uskočka br. 109.

SRB-24000 Subotica

T: +381/64/4113399

empe@tippnet.co.rs

SLOWAKIA

Kornélia **Csala**

Mäsiarska 59. SK-040 01

Košice T: +421/55/6223198

+421915930638@orangemail.sk

Dr. Ottó **Csámpai**

Vyšehradská 13

SK-851 06 Bratislava

T: +421/903/453514

csottoster@gmail.com

Zoltán **Beke**

Dovëiková 1

SK-048 01 Rožnava

T: +421/905/968338

beke@pobox.sk

SWEDEN

Frigyes **Hutter**

Kantyxegången 8

SE-42147 Västra Frölunda

(Göteborg)

T: +46/31/479789

frigyes shutter@hotmail.com

Előadók

Költő László

Mesterházy Zsolt

Darai Lajos

Bérczy Szaniszló

